

Терент Цаниа

И А Л К А А У

Х-томкны

Актәи атом

Ажәеинраалақәа

Акәа

Апхәынтшәкәтыжьырта

2017

ББК 84 (5Абх) 6-5

Ў 26

Ўаниа, Т. М.

Ў 26 Иалкаау. Х-томкны. Актѳи атом : ажѳеинраалақѳа /
Терент Ўаниа. – Ақхѳынтшѳкѳтыжырта. Ақѳа, 2017. –
560 д.

Еицырдыруа ақсуа поет Терент Ўаниа иѳымтақѳа реиз-
га актѳи атом ианылеит иалкаау иажѳеинраалақѳа.

ББК 84 (5Абх) 6-5

Ари аусумта CC0 1.0 ала иарбоуп.

Алицензия ахѳылаа шѳахѳақшырц азы шѳѳтал:

<https://creativecommons.org/publicdomain/zero/1.0/deed.ru>

© Ўаниа, Т. М., 2017

© Ақхѳынтшѳкѳтыжырта, 2017

АВТОР ИКНЫТӨ

Сара сиит иаххысыз ашәышықәсазы зегь реиха еиқәатцәаз ашықәс – 1937 шықәсазы. Ари аамта хьантан, агәнаха иатцан, уи харада ахара ауафы идыз-тцоз, ацәгьахәарақәеи акылпш-кылзрыфракәеи пату рықәызтцоз аамтан. Уи ашықәс азы шәфыла ацсуа таацәарақәа рышәқәа акит, ицәыртцит агәреибамгара, атцарадырра зауз ацсуа тцеицәа азәырфы ацсадгьыл иағәцәоуп хәа адамыг рынтцаны иршәуан, ма цстазаара ахьыкамыз адгьыл харақәа рахь идәыкәыртцон. Убаскан иалагеит Ацсныка ақыртқәа ааганы массала рнырхара. Еигъзамызт уи ашьтахьтәи ашықәсқәагьы – иалагеит асовет жәлар рзы ицышәага дуззаз Ацьынцътәылатә еибашьра. Ахацәа, хьц-фьцқәак ракәымзар зегьы, зегьы иахзеипшыз Асовет тәыла ахьчара ицеит. Саб уака дтахеит. Сан, 21–22 шықәса зхьтцуаз ацхәыс қәыпш, сашьеи сареи хәалымпытәхеит. Дук мыртцыкәа дтахеит сан лашьагьы. Сан иаалгеит уи ихшарагьы – аешьеи аехәшьеи. Саб иашьа иакәзаргьы, аибашьра изыннажьыз ахәра гәгәакәа шықәсыкгьы днарымгеит.

Аибашьра еилгоит шаххәоз, ацсуа школкаа адыр-кит. Урт рфы қыртшәала атцара иалагеит. Хәжәлар иргәампцхеит икалаз, аха иразтцаауадаз!

Убри ашьтахь, хаблақәа ишырбоз амашьынақәа еишьтагыланы, хыхь ашкафқәеи, агәтәы каруатқәеи, ақәардәқәеи, иара убас алақәеи, ахәақәеи, ажәқәеи рныргыланы хқыта Кәтол иаалалеит Гьртәылантә иа-аргоз «афьцынхацәа». Нацънатә аахыс арака инхоз, аха аибашьра ақнытә изыхнымхәыз ахацәа рнапы

згыз, аилахара иафыз апсуаа рыфнқаа гәхьаас изкы-
даз! Ари ақытафы инеибейпшны идыргылаз 220 фнафы
фымш-хымш рыла индырхеит иааргаз «афыцынхацаа».
Урт нацннатә аахыс ара инхозшәа иаакәгылеит апсуа
ишәам дгьыл, Анцаа апсуа изы иишаз цъанат дгьыл.

Зны сара сан ус салхәеит: «Уца, нан, абант
афыцынхацаа ркынза, рацхьа уназыдгыло афнафы абри
ныжъны уаа, ипсапоуп». Ислыркыз амакәан афы итан
цлакь мгьалк, шәхак, жәбаба кәтагь.

Рацхьа сназыдгылаз агәашә, афтыхагы самразакәа,
афнытцкала даадгылеит айқәатцәа зшәыз, зылахь цаха
еикәатцәала итцакыз цхәыс қәыпшк хөык ахәыцқәа
лыщрацсса. Оумакала еигәыргъеит. Нас, акыр жәа-
шықәса анца, – уи агәра ганы сыкоуп сара, – Кәтол
аифшара иалагаз, абцъар шьтыхны «ари қыртуа дгьы-
луп» хәа иахәагылаз ишрылагылаз даргьы. Сара урт
рхәы згеит абыда инхоз хәыгь гәартак рыфа иагырханы.

Сара рацхьатәи ажәеинраалакәа зфит ф-класск
рфы сәнтәаз. Уи афра иалаго изы қәра мацу, қәра
рацәоу сыздырам. Зны, сара сааста акыр еихабыз,
алитература ашқагь аус змаз азәы дсыхәеит сажәеин
раалакәа срыцхьарц. Уи Б. Гәыргәлиа иакәын. Схы
ларкәны, икастцаз агәагьразы сыбжъы қыцъқыцъуа,
сажәеинраалакәа ахцагь срыцхьеит.

– Цшзала, уола, баба, аха иуфыз зегьы ашәы
рхьыкәкәа икоуп.

Илахәыхәу акгы умазами?

Сара исхәаша сақәымшәеит. Исызтодаз илахәы-
хыз. Ашьтахь иаргьы дацхьеит еихышәшәа иказ ихатә
фымтак.

Хара, – сара сықәлацәеи сареи, – мчыбжъык ахь
знык матәарк аҳасабала апсуа бызшәеи алитера-
туреи хтәон. Ртафыс дсыман Шамиль Роман-ица
Сақаниа. Уи даара бзиа ибон апсшәа, идыруан апс-
уа шәкәыфәцәа рфымтакәа. Дырмайт ду Апсназы

иифыз ажэинраалақәа данрыхцәажәоз ихы-ицсы
рылеитцон, изызырџуазгъы хзыргәатеиуаз мцак ҳац-
реитцон. Ацсни ацсуааи рахь абзиабаара ду лыман даеа
цсыуа пхәызбакгъы – Гәыгәыл Давид-ицҳа Шьенгелиа.
Убрыгъы мчыбжьык ахь знык аурыс бызшәа ҳлыртцон.
Лара лхатә зынза дышқәыпшызгъы, лхәыцқәа реипш
хлыпхәзон, аурысшәа, аурыс литература аадыруа-
зыр лтахын. Угәы иаанагарын: иахьа мчыла ақыртшәа
шәдыртцоит, аха шәара шәапхьака зегь реиҳа ишәтаххо
ахатәы бызшәеи аурыс бызшәеи роуп хәа ҳалхәозшәа.
Иуфар калом хәа ззырхәо ачыс иафызан хбызшәеи
хлитературеи. Аха зака цынгыла артоз акара, еиҳа-
гъы иҳапшаауан ацсуа шәкәыџџцәа рџымтақәа,
хрыпхьон, ҫырхәала иахтцон, уимоу зықәрахь инеи-
хьазгъы хрыдтәалан ҳапхьон. Ус икан ҳара ҳафнгъы:
ма хзырхәыцша, ма хзырччаша акы уахзапхьа хәа
иааиуан хгәылацәа, иахьбыргцәаз азы аибашьрахь
измыпхьакәа иаанхаз, аибашьра ашьтахьгъы зыпсы
танатцы зашыцәеи зцацәеи ирзыпшыз ауаа. Саргъы
иџежь-џежьза иказ сышәкәы абгъыцқәа еихыршәшәо
апхьара сналагон. Рапхьа срыпхьон алакәқәа, нас
сиасуан «Камачыч» ма «Сурам абаа» ашқа, нас ицон
«Хәацъан ду», «џыцъа зцомызт азәк дрыхьзомызт»,
«Илыпхьазеит». «Ахәылпаз» хсыркәшон «Амшәи, ацъ-
меи, аеи» ала. «Амшә неины атдыхәа инадгылт, Аеы
тыгъны ахы инасит» анысхәалак, итәаз ааибарччон,
«ақәнагатцәкьа иакәшәеит!» – рхәон.

Зны сара сан слыман Очамчырака ддәыкәлеит.
Ашә тыны Шьотеи, Рудики, Гәли сареи хзы «Сухум-
Сочи» хәа изышьтаз еимаакәак аалхәарц. Шьапыла
Тамшьынза хцеит, – амашьынақәа зынза имачын. Уака
такәаамта хғылан. Атдыхәтәаны еимхәо-еимсо машьы-
нак нахафсын иаагылеит. Рапхьа сара схалеит. Сан
акатцкәыр сылтан, амашьына аварахь днеины, абарбал
лшьапы афаргыло акәузов ахь дхалеит. Ацша шхасуаз

Очамчыра ақалақь ақынза ҳнеит. Амашыына ҳанақәтц, апара лымамзар акәхарын, лкатцкәыр иахаршәыз ам-пахьшыы иаатцганы шәхак аныкәцаф инаилыркит. Уи игәы иахәан идикылеит хамфа «ахә», ҳаргьы ҳайдара неимда-ааимдо ихаман абазарахь ицоз амфа ҳанылеит.

Аталарта аґапхьатцкәа амшынуаф ихахьаз има-тәакәа ишәтцаны, апцхзы иґашы, игармошка ахы инарк-ны атцыхәанза еихыхуа-еитцацало, ихы-иґы ашәахста алданы, игәы тганы ашәа ихәон икәыпшыз арпыск. Еилкаан уи аибашьра иалахәыз азә шиакәыз – иар-марахь ала игәы иадкнаҳалан медальк. Ивсны ицоз рацәафын, аха иапцхьа ишытаз ихылца ацара-ґарп тазыпсоз рхыпхьазара зынза имачфын.

Ҷара ҳоыцьягьы – сангьы саргьы ҳдыцза ҳаагы-леит. Сеидру сан лгәы иаанагаз – иудыруеи лара лхатцагьы илахьынтца дгьыл харак ахь днанаган абас инапы нарымтцакуа дтәазар, итцас мап ацәкны ац-сеикәырхара дашьтазар... Днеины ларгьы ари ахылца рыцха царақәак талцсарц лтахын, аха иабақаз.

Арпыс ашәа ихәон ихигахьоу зегьы гәхьаас икым-шәа, имоу ахақәитра дацпрыц итахызшәа, идақәа тцыстысуа, аха ашәа зыхьз алаз Катиуша лыхьз аґы даннеилак, – ибжьы иаҳа ицшқахон.

Сан лылабжышқәа анызба, сара сылабжышқәагьы аахаддылт. Амшынуаф иихәоз ашәа адунеи иахытцәа-хьан. Уи ашәа ҳәаны аибашьрахь ицон ахацәа, уи ашәа хәо итцааршәу атцхқәа рхыргон апсадгьыл ахьчацәа...

Сан абазарахь ҳанталоз, даеа шәхакгьы аагылган, «Катиуша» зхәоз амшынуаф ихылцаґ инықәлтцоит. Иара уи аниба, ахьышәтхәа иашәа ааникылан, лхы дагәзит. Мшәан, иара иабейдыруз усқан сара саб дыштахьаз!..

Ҷенак, ихаракны игылаз ҳагәтәы фны атцака хтәаны Шьотей сареи асамокат шыкахтцоз, хыхь, ауада ақынтә аарлаҳәа шәаҳәабжык ҳаҳаит. Ҷара ҳааиґапшит. Уи ҳан

лыбжъакэын. Ауада шылыпссоз атзафы икнахаз лгитара даназааигэаха, иаакнылхын, аиарта дылатэаны, хқытафы иахмахацыз ашэак лхэон. Ари ашэа иалаз ажэакэа ркынтэ игэныскылаз хца-цшыба роуп. «Уаха сылымшар хэа сшэоит... Сатоумтцан... .... Асабицэа амла иасыргом!» – Деилагама мшэан! – аччара скыышэ иаакэыххит. Нас-нас, акыр шықэса антцы ауп ианейлыскааз: уи уаз ашэан. Икалоит, абазар афы ханыказ дыззызырфыз ашэа акэзар, лыбжы азэы иахар хэа дшэаны ашэ аркны агитара аакныхны ари агэакашэа ахэара далазыргаз.

‘Енак, жэхьан аипш амра халахьаны аипш, хгэашэ ашышыыхэа иаартны ашта дааталеит Степан... Ажэа ахы мхэакэа атдыхэа узхэом. Степан Украинатэын. Дызланхоз ақыта афашистцэа икэыбаса ианыкэыртца, таацэарак иерымаданы, иахьяарыкэхэлос иршо мацара Ацснынза иаанагеит, иаргы дзыднагалаз атаацэара ршыа иалтцыз азэ иеипш ирыдыркылеит. Афатэажэтэ рымазамызт уахьрыхэапшуаз иаарыцхаушыон. Ачааркытынза иааит. Сан урт анылба лгэы лыхьызазар акэхап:

– Шэаала сара сахь! – лхэеит ианеибадыркэа.

– Хара храцэафуп, Ольга Андреи ипха! – лхэеит еицыз рахьтэ иреихабыз Таниа.

– Шэрацэафыз! Ахыбра хамоуп, хашпатцамзари, – ҕаалтын, азэазэала игэыдылкылеит. Сара сахьрыхэапшуаз сан урт иахьанзагы илдыруазма, мшэан хэа сгэы иаанагеит. Аиашазы даргы таацэара дук ыкан – ффык, хэычгы дугы неилатцаны.

Сара ахаан исхаштзом абаскатэи агэакра рыхганы, – хфык ахацэа – рашьей, фыцба рычкэынцэеи тахазаап, – абри амфа ианысны Данецкынтэи Чааркытынза шыапыла иааз ауаа ртэашья-ргылашья, рнаа-лашья, рцэажэашья. Ёынла ататаын ҕызхуаз, изрыпхуаз ирыцхрауан, зынгы ауытракэа рбахауан,

угәы ғыркаауан. Урт акымкәа-иҫбамкәа ғырхәала истцеит. Уажәшьта сара Дырмити, Иуеи, Баграти ухәа ражәеинраалакәа рыдагы, ғырхәала издыруан Пушкини Лермонтови ражәеинраалакәагы... Абарт зегы саргы ара сабжыргозшәа збон.

Степан ашта дантытцаз, сыхыз ихәан, «абзиала» ацынхәрас инацитцеит: «иудыруазааит, саргы споеут, сара тетрадк инацны ажәеинраалакәа зыҫхьеит!». Сара издыруан уи ажәеинраалакәа шиифуаз, аха уи азбахә цәырганы иасымхәацыт.

Ажәеинраала афра ауафы идызтцоз мацзамызт: Аапын ақытаҫ, атцар рашәа, азталара, ахәыцкәа хабжәара аимаки аинаалареи. Насгы, изаазарызеи, аапын иахкәама, апхын иахкәама – ажәфан аипш иразу, ашьац аипш итатоу, ирцшзагоу рацхәатәи абзиабара. Уртгы хәарада, ажәеинраала афрахы исыцхьон, аха, алакәкәа реипш ажәеинраалакәа рыфра сгәазырпхоз акгы ыказамызт. Ицәашьахәын рбызшәа, ахаҫсахьақәа рыкалашьа. Сара иахьагы схы авба астоит 13–14 шықәса анысхытцаз Кама Лашәриеи, Бадга Уасиеи, Тәрбеи Арлани ухәа рлакәкәа ааныжыны ирейхау аус кастцозшәа, схатәы жәеинраалакәа ахызфуаз.

Акы еипшызма Кама ллакәкәа! Уи – сабду иашьа ипшәмапхәыс лакәын. Хара штак аҫы ханхон. Лассы-лассы лара лахь иаауан аишыцәа Алыкьсеи, Мушьнии, Сырбеи – лашьа итаацәа. Зынгы, Кама лхатца данлыпха, Алыкьса лара лахь дааит, шықәсык чаарқыттәи алагартаҫ ашкол дтан. Сара иахьагы исгәалашәоит зықәрахь инеихьаз, аха еицакра змамыз Кама лыпшра-лсахьа, ачамгәыр аакныхны иалырхәоз ашәақәа. Арт ашәақәа еихагы ипшзахон зны-зынла адошьта зманы хашта иааталоз Кәарсантел Адамиа ибжыгы аналитцоз. Аха Кама алакәхәара дшазыказ атәы алацәажәара сцәыхьантоуп. Сара уи ллакәкәа руак, акыр шықәса анца, схаҫы санаа, ашәкәаҫы исыпшаауеит

хәа салагеит, аха исзымпшааит. Исгәалашәо акызатцөык ауп... Аиашъеи аиахәшьеи еицны ишнеиуазт еицәызит. Урт хәычқәан. Аиашъа дшъабста зысны дықәхеит, ашәтыц иафыаз аехәшьа лхала дынхеит. Уи лашъа дишьтоуп... Ари афыза асиужетқәа ауафы ипылоит. Аха ауафы ипыларан иказам азғаб хәыч лашъа даныл)шаа-уаз илхәоз ашәа иалаз ажәақәа. Кама урт ажәақәа лхәон даара иртатаны, ихааны, ипшзаны, игәыкны» Зны-зынла лыбжы инацылтцон, зны – икыдшәаз аетцәа ацыпхьқәа реипш ифыцәаауан. Ларгбы лылабжышқәа аауан, – харгбы. Азғаб хәыч лыбжы заҳаз ашъабыста зыс ахәра иаакәытцын, лара лахь ипырны афынанахеит, нас, ианылзааигәаха, уи илцәызыз ахәыч иакәхоит... Еитасхәоит ари алакә афы иссирны иалаз ашәа ажәақәа ракәын. Урт шьтарнахыс изыз рахь ипхьазатәызар акәхап.

Цыхәапцәара рымазамызт акыта абыргцәа ир-хәоз егырт алакәқәагбы. Закәытә гхоузеи икахцаз хара, афышьеи апхьашъеи здыруаз ауаа, арт алакәқәа ранцара уатцәы ма уатцәашьтахь ахь ианиаагоз. Есым-ша урт рыпсы таны абас алакәқәа ҳархәалап хәа ҳгәы иаанагозар акәхарын.

Сара Кәтолтәи ааклассктәи ашкол салган, Тамшьтәи, Д. И. Гәлиа ихьз зху абжъаратә школ ахь сцеит. Уа ҳаикәшәеит Кәтолтәи сфызцәеи сареи: Шьалуа Гетиа, Чычыкәеи Вовей Коғониаа, Марина Цәыцъба. Чаарқытынтә Тамшьтәи ашкол ахь ацаразы иказ мфак акәын: Нағбоу хәа изышьтаз ахабла иалсуаз амфә. Абри ашьтахь хара ихацлеит шықәсык ала ихаихабацәаз, ҳапхъа Тамшьтәи абжъаратә школ ахь ииасхьаз Руслан Қапба, Иван Асазба, Гиви Микаа ухәа даеа азәык-фыцъак. Уи аамтазы апсышәала аурокқәа рымфәацгара азин апсуаа зынза ирымырххьан. 1952 шықәсазы зхыпхьазара маңыз ажәларқәа рзы даараза иуадафын. Аха «аиба икәакәар былуам» рхәоит, «уара иушыуа

анцәа дишыуам» рхәоит. Иааит 1953 шықәса, ацсуаа «амзақәа март рыламызтгы» хәа изыхәоз. Ишцакалоз хлахынцәа уи ашықәс март аламызтгы? Дыцсит иара. Ацсгарта змамыз азы – амфа ылхны идәықәлеит. Изеит. Иажәны, атцла амыхәкәа ирыдчаблаз абгькәа ацшалас инканацсан, ифьцза рыффы лаха-лахауа апыткәырқәа ылнахит. Ацсуа ибызшәа иртажыакцахъаз ашыа ау-сура иалагеит. Ацсуа ибызшәа ацсы талеит. Ацсуа литературатә критик Вианор Зантариа шықәсқәак реицш еиҭа дыцпырц итахызшәа игәы алаканы, «иа-хьарнахыс сара шәара шәфы ацсуа бызшәеи али-тературеи рыртцаф соуп» хәа ажурнал кны даафналеит. Уи ашытахь хара хайхатцгылеит ауафы аамышташәа, зыжәла тоурыхтәыз, знаалашәа бзиаз, зыжәлар бзиа избоз ау-рыс бызшәеи алитературеи рыртцафы. Гьаргь Бжания – қарала, жәабыжхәарала адунеи зызбахә ахытцәахъаз Ашхангьери Бжъания иҭа.

Тамшьтәи ашкол афы сара еиҭа афыццәа бзиақәа сырхаит: Евдокиа, Лиуба – Гадлиаа, Рудик Габели-аа, Мери Кәытцниа, Максим Барганцъиа, Миро Киут, Етери Гагәуа ухәа егыртгы. Хара хайфызара цшзан, иҭкан бзиа иаабоз, иҭкан хара бзиа хазбоз, аха уи азбахә ахәара азин хара хаазара иахнатазомызт. Чычыкәа Коҭониа, Дусиа Гадлиа, Шьалуа Гетиа – ахасабразгы, егырт аматәарқәа рзгы атцафцәа зегы иҭхайгын, убри аҭкынтә хара иҭхартоз адтцәкәа ртак лассы-лассы иҭкахтцон дара ртетрадкәа ирыхылааны. Иҭкан мчыб-жык ачаи хыхра ханырышьтуаз. Аскафык – ақытақәа рҭкнытә 40-50-фык хнаган ачаи хәхдырхуан, уахынла уархалқәак хатцаршәны ачаи ашытатцартақәа рфьуатәи школк ауадақәа рфь хашьталаны хәцәон.

Сара ахаан исхаштзом 1954 шықәса, аацынра. Тамшьтәи абжьаратә школ афы иааит ашәкәы: «Ахәара кәхтцоит апоетцәа ҭарацәа рзы Акәа имфацҭахо асе-минар ахь даашәышьтырц апоет ҭа Терент Чаниа» хәа

ахэон ашэкэы. Сара цыашьатэыс искит «апое» хэа ахыз ахьсыртаз. – Исыхфашьалазар? – ианамуза сыртафы Вианор Зантариа ифы снейны, сышэкэы нейсырбейт. – Уи ура уоуп, уатэытэкэа уцароуп! – ихэейт сыртафы. – Ажэейнраалакэа зыфуа афар зегы еизыргоит, асеминар шэзымфэыргоит. Саргы исыцхэейт, аха уатэашьтахынза сызцом, сеилахоуп! – ихэейт иара.

Асеминар ахь инеиуаз зегы рьешаны ирцылон Ацсны еицырдыруз апоетцэа Алыкэса Лашэрией Кэымф Ломией. Сара асасаирта «Абхазия» сшыныфналазтэкэа, Алыкэса Лашэриа снаган исирдырит Сарион Таркыли Павел Логэуей. Урт рфымтакэагы ускан газетк ма журналк ианымлазэцызт, аха сара сеипш дара ражэейнраалакэагы Ацсны ашэкэыфэцэа реидгылафы ишьтазаарын. Хаибэдырит, Алыкэса Лашэриа ишихэаз аипш, асеминар хдыркэшаанза «хнапкэа еибаркны хэицын». Асеминар аан еиха иааигэаны издырит шыкэсык ала хара хэцхэа атцара италахэаз Нели Тарцхэи Владимир Анкэаби, Платон Бебийей Асеминар иалахэыз, зфымтакэа апхэафэцэа ирдырхэаз Анатоли Ацынцэал, Шоца Чкадуа, алитературатэт критик Шоца Салакаиа, апоет Анатоли Кэытэниа ухэа егыртгы.

Асеминар акны икэгылан апсуа литература азтцаракэа ирылацэажэейт Баграт Шынкэба, Хэыхэыт Бгажэба, Шэалуа Инал-ипа, Иван Тарба ухэа егыртгы.

Атцыхэтэантэи амш аены аизара иалахэыз зегы ажэейнраалак-ажэейнраалак ирыпхэон. Сара зыцхэаз «Бэиа бзызбо убри азами?» Ашьтахь, фыц иаатыз ажурнал «Алашара» ианылейт. Абри инаркны ауп, гэаныла акэзаргы, «Сара споеут!» хэа сгэи итысхэаауа саналагаз.

Ари иаанагоз аамта фыц калейт хэа акэын. Уи Хрушьчов иаамта акэын. Уи игхэкэа рацэоуп, шыоукы – «Анцэа ицышыоуп дахэааз!» рхэейт, шыоукы апо-

литика, аэкономика, анхамѡа, асоциалтѡ бзазараѣы иѡаитѡаз ашьаѣаѡа ирыхѡяз аитѡахараѡа иры-
 ѡызѡоит. Сара усазѡауазар – ахѡатѡы сыѡѡамачуп,
 ираѡѡазоуп исѡѡызны исирѡшааз. Жѡашыѡсала
 атѡаи аси ирыѡѡахан иѡаз ашѡтѡѡа абна рыѡѡхны, амра
 дирѡеит, иѡачны иѡаз азытѡѡаѡа аѡсгарѡа ритеит.
 Иаатит иарѡыз аѡсуа школѡѡа, А. М. Горки ихѡз зху
 Аѡѡатѡи артѡѡратѡ институт аѣы еиѣѡаан аѡсуа
 школѡѡа рѣы артѡѡѡѡа разыѡатѡара иазѡыз аѡсуа
 бызшѡеи алиѡературеи аурыс бызшѡеи алиѡературеи
 рѡакультет. Нас ари аѡакультет атѡаѡы еиха иртѡааит
 аинститут ареѡтор, апатриот ду А. Ф. Хонелиа, – зыхѡз
 сѡѡаз аматѡарѡѡа ирыѡитѡеит анемѡц, анѡлыз, аѡран-
 цыз бызшѡѡѡа рызѡазаѡѡа азыѡазѡѡз аѡакультетѡѡа.
 Д. Гѡлиа иѡзоурала, знымѡѡа-ѡынѡѡымѡѡа усѡантѡи
 хѡѡыла ду анапхгарахѡ иѡаитѡаз ахѡара иахатѡыланы,
 1954 шыѡѡсазы КПСС Аѡнѡтр ѡмитет иаднаѡылеит
 аѡурнал «Алашара» атѡыѡыразы аѡѡѡара. Агазетѡѡа ау-
 рыс шрифѡ ахѡ ииасит, аѡсышѡала аѡѡажѡара иалагеит
 аѡсуа радио, акымѡѡа-ѡѡамѡѡа аѡсуа ѡыѡѡѡа рѡынѡѡ
 хѡызѡѡа рыздырхынхѡит, еиѡаѡны ирхѡѡз ѡаѡалаѡѡѡа
 акыр рыхѡзѡѡа дырѡеиит... 1955 шыѡѡса инарѡны Асо-
 вет хѡынѡѡарра зегѡ аѣы аипш, Аѡсынѡѡыланѡы рыхѡз
 ѡшзаѡѡа рыздырхынхѡуа иалагеит 30-тѡи ашыѡѡс-
 ѡѡа раан хараѡа-ѡараѡа идырзыз аѡсуа уаажѡла-
 рратѡи, аполитикаѡи усзуѡѡѡа, ажѡаѡала, зегѡыѡѡѡа
 ѡѡа азымзбызарѡы, ахѡынѡѡарра ахаѡа ѣыѡ иара
 имѡѡѡнагеит ареѡлиуѡиѡа.

Сара аинститут ѡѡалоит хѡа ахаанѡы сѡѡы
 иаанаѡаѡомызѡ. Иѡѡѡз зегѡы шамаѡамзар, аѡыѡантѡ
 иааз ѡѡѡын, аѡырѡуа школѡѡа ирылѡаз хреиуан.
 Иахѡеипш исѡѡалашѡоит атѡарауаѡ ду, нас иаѡаѡе-
 микхаз Хѡ. Бѡажѡѡа изѡѡараѡѡа: «Изаѡѡызеи ахѡѡу,
 ишѡѡшьаѡѡылоу иара? Атѡара аѡѡѡѡѡз»? – Иуды-
 рѡеи Дырмит Гѡлиа иѡымѡѡѡа рахѡѡѡа? – аѡхѡатѡи

азтцаара атак шаакастдаз аипш, даеа зтцаарак ситеит Баграт Шьынкэба. Сара уи азтцаара атак ркбафзаны иаакастдан, исхэеит апоема «Ахэачаца» шыздыруаз. Баграт даапышэырччеит. Урысшэала афрагы ғырхэала ахэарагы рыдыркылон Ацсны жэлэр рпоет Д. Гэлиа ипца Татиана Гэлией Маргарита Ладарией. Ахпатэи дысгэалашэом. Урт ибзианы идыруан хара хлитературатэ еилкаарақэа шылакэыз. Убри акнытэ ихартоз азтцаарақэа ақыртуа школқэа ркны изхысуаз алитература апрограма акнытэ иааргон. Егырт апышэарақэа – атоурых, агеография ухэа азэырфы реипш, саргы қыртшэала истиит. Аинститут хантала – хара 50-фык хакан, хара хзы ацсышэала инеипынкыланы акэымзаргы алекцияқэа ирыцхон Хэ. Бгажэба, Шь. Инал-ипца, нас ихэхьеит Г. Гэыблиа, П. Азынба, Т. Шьакрыл, К. Агрба, Ан. Зыхэба ухэа егыртгы. Хара ианакэзаалакгы хгэы хытхытуа хапшын Татиана Дырмит-ипца Гэлиа лааира. Уи хатала илдыруан, дырзызырфхын рыфны сасра иааихьаз, зыхьз адунеи иахытэахьаз ашэкэыффеца, атцарауаа Фадеев, Марр, Федин, Сименов, Неруда, Хикьмет, Пристли ухэа азэырфы. Урт ирызку ажэабжықэа лхэон ацсы ахатцаны, ипцзаны, ашэкэыфф изанаат арфеиаф қыпш игэазырцхаша ажэақэа рзыпшааны.

Аинститут ағы сара сдыррақэа ирыцлеит. Фызцаас исоуит акалақ ағы абжыаратэ тцара зауз, аурыс литература иаазахьаз, ашытахь анаукатэ бафхатэрақэа аазырцшыз Артур Аншба, Зоиа Логэуа, Римма Ахашба, Цьулётта Коғониа, ақытантэ иааз, аха атцара ду заурц зтахыз Олег Дамения, Сергеи Чараиа, Максим Барганциа, Татиана Какалия, Сергеи Чакветазе, Гиви Агрба ухэа азэырфы.

Сара еихагы ирацэаны ажэеинраалақэа рыфра салагеит. Зны, сфыза бзиа, алитературатэ критик, А. Аншба итсыжыхьаз ашэкэ хэыцқэа дрыхцэажэо,

ииашаны иазгөейтеит сара аамтак азы алирикатө жөейнраалақәа рығореи изыыз ажәәқәа рыда ашәәқәа рхәареи срыбжыханы сшыказ. Избанзар, сара аинститут ағтәи сажөейнраалақәак ашәәқәа рылсхуан, нас сөызцәа гәыцфык идыртаны, агитара иантаны хаталатәи ашәәхәафцәа рконкурс ахь иназгон, Уаанза ас иказ ашәәқәа-аестрадатә шәәқәа асценыхь имнеизацызт. Аха сара сзызхәыцуаз рацхәтәи аестрадатә ашәә акалара акәзамызт, сара хықәкыс исымаз арт ашәәқәа рыла афакультет атыц бзиа аргара акөын. Ускан сара аестрадахь иназгаз ашәәқәа «Шьта исымхәаргыи исыззазом», «Пхызла избейт» – краамта ачарақәа, аныхәәқәа, аконкурсқәа рфь инарыгзон. Иахьагыи апсуа радио афь икоуп, зны-зынла аефир ахьгыи ирышьтлоит. Ус икан «Сылашара» зыхьзу, иахьагыи асценахьтә лассы-лассы иуахауа ашәә цәыртдаанза. Ари ашәәгыи атоурых хәычы амоуп.

1957 шықәса акәзар калап. Қарт имфапысуан ауапс культура амшқәа. Шьыжьзак зны, сөызцәеи сареи хзыфназ азеипшеицынхартә ауадафь ихамаз арадио ала сара исахаит даара ахаара зтаз, ауафь игәәфь икәандаза пхаррак аанзыжьуаз насгыи цъара-цъара апсуа мелодиа алоушәа узырхауаз ашәәк. Издырит уи ауапс музыка шакөыз. Схафь иаанхеит ашәә. Ахьышәтхәа қбаадк сшьамхы инықәыскын, исаҳаз амузыка иакәшәаша ажәәқәа зфит. Уаанза ари ашәә иалаз ажәәқәа сара исзеилкаазомызт, аха сгәы исанахәейт уи аапын, абзиабара, ақәыпшра иртәуп хәа. Убри иачыдангыи, сара, ааигәа ақытантә иааз ауафь, рацхьаза апианино аинститут аклуб афь ада даеацъара изымбацыз амузыка абзиабаф, иага сәазысшәазаргыи, исаҳаз амузыка агәыцә ауп хәа иамаз егырт аатгылартақәеи аитатпрақәеи схафь инымхазейт. Аха схафь исзынхаз амелодиеи изыыз ажәәқәеи еиқәшәон. Сөызцәеи сареи естрадатә ашәәк ахасабала афакультет афь

ихамаз ахапшыгараф иаххэеит. Уака акәфиарақәа аман ианыкала, аинститут аестрадахь иназгеит. Ари аестрадатә коллектив Ацсны еицырдыруан, ақалақықәа, араион ацентрқәа рфы аконцертқәа мѡацнагон. Сара сакәзаргы – шѡфыла исзеиныркъон, икан ѡынтә ианысдырхәозгы. Дук мыртқықәа ари ашәа – уи «Сыла-шара» ахзын, – Ацсны иреигъыз аколлективқәа ирхәо иалагеит. Ари ашәа ала иаадыртуан апхын псшьарыхәа Балтика атәылақәа ркынтәи Ацсныка иаауаз аестрада абзиабаѡцәа. Шьоукы алахәара картдон «Ацсны жәлар рлирикатә ашәа» хәа, аха бжеихан, аресторан дукәа, еицырдыруа асимфониатә оркестрқәа рфы идсырдырхьан ажәақәа сара ишыстәыз, ашәагы сара исыбзоураны ишыкалаз, аха уи азәгы хьаас икзамызт.

Атдыхәтәаны, машәырла ҳаибадырит иахьа ибзианы еицырдыруа акомпозитор К. Ченгелиеи сареи. Уи иаахтәаны ус ихәеит: «Уааи. Апрограмма кахтцап, ацсуа шәақәа еицаххәалап!» хәа. Иара амузыка атцара дтан, ашәақәа агитара иантцаны ихәон. Зны аклубқәа рфы ҳақәгылон, атдыхәтәаны, ҳара мѡақәтцаѡыс ихәуз Ацсны жәлар рырфеиара аѡны адиректор, ашәа абзиабаѡ, апатриот ду И. Е. Кортуа икаитцаз ацшьгарала, хаталатәи ашәахәацәа р-олимпиадахь ҳнарпхьеит. Агитарақәа кны асценахь ҳнеит К. Ченгелиеи сареи. Инаҳагзон х-ашәак: «Сылашара» – излеилкаахаз ала ауацс композитор Христофер Плиев ииѡыз ашәа, аестрада кәзшьа захтаз И. Лакрба, Б. Шьынкәба иажәақәа рыла ииѡыз «Кофта шкәакәа», нас сара сажәеинраалақәа руак иалхны К. Ченгелиа иацитцаз ашәа «Ихәйтхәытуа ацсабара цәажәоит». Мышқәак рышьтахь ҳара ҳнарпхьеит Қарт имѡапысуаз ашәахәаѡцәа р-олимпиада ду ашқа. Арака ҳара ҳагәта даагылеит амузыка здыруаз, зыцсынтры маңыз даеа чкәына қәыпшк – Едуард Барцыц. Ҳара ҳашәақәа рыхцагы Москвантә аолимпиадахь иаашьтыз ақазацәа апластинка ианыртцеит. Убри

ашьтахь деилкаан «Сылашара» амузыка автор. Деилка-ахеит ажэеинраала авторгьы, избан акэзар сара актэи сышэкэы хьзыс иастеит «Сылашара». Уака ианын сахьаркырала оумазак ихаракымыз, аха иразыз, ауафы иеаеы иааиуаз ажэакэа рыла иаптдаз «Сылашара» захьзыз сажэеинраалагьы.

Убри ашьтахь сара сажэеинраалакэа ирылхны ашэакэа рыфра иалагеит хкомпозиторцэа Ражден Гэымба, Кэаста Ченгелиа, рапхьатэи апсуа оператэ шэахэафы, акомпозитор Лиудмила Логэуа, О. Хэынтцариа, В. Чкадуа, Р. Шьакаиа, В. Царгэыш ухэа егьыртгьы. Икалап урт сара исылымшоз аастагьы сылшозшэа сдырбазаргьы.

Артцафратэ институт сыштдаз атаацэара салалейт. Сара иахьагьы оумашэа избоит уи ансгэалашэо. Атаацэара алаларазы изакэызаалак бгак сымазамызт, смал ыкамызт, сшьал ыкамызт. Сара дысгэапхейт сара исыкэлаз, сара сеипш бга змамыз, мал-шьал змамыз апхэызба. Лареи сареи ханеибадыр ашьтахь, лхатагьы илызгэамтазакэа, уажэы-уажэы дамхаччо, уажэы-уажэы лылахь ааикэтцо, зны-зынлагьы лыблакэа цэаакуа, исалхэейт лтоурых. Лара, – лаң, лаб, лашьа, ажэакала атаацэара зегьы, Анцэа ишихэара инхон Украина иказ немец хаблак аеы. Ацьынцътэылатэ еибашьра Дузза аламталаз, лаб – Вольф Артур дызтахыз чынуафык днеины мазала иеихэазаап: Артур! Уцшэма пхэысгьы уаргьы шэыртцафратэ казаразы даара пату шэыкэуп! Уи ззымдыруа азэгьы дыказам!

– Иухэарц иутаху сзеилкаауам.

– Иаахтэаны иуасхэейт. Милатла унемецуп. Ужэла уцсахроуп! Исхэаз уазхэыц! Уакэшахатхозар, – хара имгакэа адырра сыт...

– О, уи збоуп, сфыза бзиа! Жэытэнатэ аахыс сабацэеи урт рабацэеи ирымаз амилат ахьз схысхыр, дара анышэ иахьамадоу иаргэаклар ахьалшо азы, смилатра сыцсахуам! – ихэейт.

Убри ашьтахь СССР анемеццәа рыуа-ршәацъ нмыжкәа Казахстанка рахыгаразы ахәынтқарра аха-да икаитқаз ауспқа инақәыршәаны, уахык ала, аееила-хәахагғы хамтазақәа, еицынхоз зегғы машынак хлақәыжъны хдәықәыргалейт. Шықәсык инымтцәаз амѡа хәқәын. Рапхәа шоуран, азы хәргәақуан, хәпсылмыткуан. Амѡеи агәақреи хдыраапсон. Нас икалейт ахьта, атцаа, апша... Уажәы-уажәы инымѡахган, нышәк агәы аацәцны иржуан абыргцәа, алабжыш иарѡахъаз ахәса, ирхароу ззымдыруаз ахәыцқәа. Хәхънеизгғы «Афашистцәа ааит!» хәа ахахә-амфыхә хгәыдыртцон уака инхоз ауаапсыра рыцкәынцәеи рызгабцәеи. Саб «Ацъатә ар» хәа изышьтаз атып ахь дрышьтит. Уи концлагерын, аусурақәа ирфын. Зынгғы уа итапсуан. Уи нақ иказ аконцлагер излеипшымыз акызатцәык акәын: нақ – афашистцәа иргахъаз атерриторияқәа рфы еиѣкааз аконцлагер иахылапшуан шатара ззымдыруаз анемец солдатцәа, арака – асовет немеццәа рзы еиѣкааз алагер – «Ацъатә ар» – иахылапшуан рыцхашьарак зламыз акапшықәа.

Зны саб, ишыкартцалац аипш, ашахта итқаз рзы ача аазгоз амашыына аматц иурц ашахта дтыргеит. Уи инапы ианын амашыына ача ақәхны, ашьтатцартахь анагара. Ари аус анынаигзалак ашьтахь, ахәымсаг аашьтыхны акузов ипссар акәын. Аха ача анақәихуа иацрышәшәаз ахәашақәа ицъыба итатцаны итцәахуан, сани сарей да-абарц ханнеиуаз ихәитарц. Уи иахәхъан пшышықәса зхытцуаз сашъа хәычы «ача, ача хәа дтцәаауа. «Ацъатә ар» рлагер иахылапшуаз ибеит саб ача ахәашақәа шеизигоз: «Хаи, уара, афашист! Сталин дузза иоума ахәаша еизго ахъымзг зурго!» хәа диқәкаан, ақмчы ихикъо далагеит. Саб мызкы дхамбазеит, ишқагғы хнарышьтзомызт... Дышьтан...

Сара ари ажәабжъ схы инаркны сшыапакынза сеиланарѡынтит. Икалап, ашьтахь, атаацәара ала-

лара азтаатэи азбараан уи ахэтаагы аланатцазар. Сара исыздырамызт Гедвига имгьацыз лыхэрақэа сызларыхэашаз. Хара ханеибага, сан дааит. Хара афбатэи аетаж ахь ухазгалоз гыруак имардуан атцака ханан. Агыруа уи атцака ауада хэыч катцаны астудентцаа онеитон. Иказ анылба, сан ахэычқэа реипш атэыуара далагеит. Сара сдэылтцны сцеит. Ахэылпаз санаа, даара скьафгы тан. Ибзиан крысфеит. Сани Гедвигеи жэытэнатэ аахыс еибадыруазшэа еидтэалан, зны-зынлагы лыхэда лнапы накэыршан дгэыдылкылон. Сара оумашэа избон зегы. Закафы исархэодаз «Уаб дызшыз рыцха дааугеит» хэа, аха уи еипшу ажэак лара илхэазомызт. Нас ауп ианеилысказ: Сан дуаф дузаарын! Сыцшэмеи сареи ыцъа ахшара хауит. Ацкэын Валери ачаи аганахьала атцара далгеит зны дынцнырын, зны афабрика адиректорс дыкан. Рыцхарас икалаз – Апсны иказ Ацынцътэылатэ еибашьра ашьтахь, ахарцъқэа рацэаны иацуп хэа Апсны ачаи культура зынза икэыргеит. Валери, зыкьыла ачаи знапы алакыз анхацэа реипш усуртада дынхеит. Азгаб Изида – джурналиступ, лыцшэма иакэзаргы – Апсны атэылахьчара аминистр ихатыпуафыс дыкан, Аахытц-Уацстэыла игэыц иман дцаны ауацсаа ихьчахьан. Уи иачьданы – ажэеинраалақэа ифуан, ибзиан идыруан аурыс литература. Аибашьра ашьтахь ари адгьыл афы иара ихы мыцхэны ибеит... Изида итлыжьюеит лхатэи газет «Нужная», лызгаб хэычы Ольга – джурналиступ, лан аус лычылуеит.

Сан даарыхуан, ататын аус дафын. Есышықэса тоннак-тоннак инарынацшуа, ускан ирхэон еипш, атцаапшь иафыаз ататын рыцхны, ирфаны ахэынтцаррахь иалалгалон. Сара избон цшьфык ауаа лнапы хшаныпшылоз, цшьфык хэфатэ-хажэтэ, хаматэа-хэытэа – зегьрыла иахтахыз акатцара шыцэгьаз. Аха убри аамтазы уи ахаан дмаацсо, ахаан дымхоз

уа җарауаа Берзенишвили Каухчишвили итрыжъуаз рнаукатә шәкәкәа рҗы аҗсуа жәлар ртоурых, ржәйтә-рҗәтә, рхылтцшътракәа атҗәы рыхъшыны иахъырхысуаз. Арт ахтыскәа, – раҗхъа иргыланы аҗсуаа ртоурых еилазгоз аусумтакәа ртыжъра – еиха игәгәаны нап аркын Асовет Еидгылаҗы Сталин ихатаратә культ анаҗапыре ашътахъгы. Аҗсны аҗсуа жәлар ртоурых аилагара ршьапы икәнаргылеит Аҗсны жәлар зегъы. Ршьапы икәгылеит аҗсуа студентцәа, аҗсуа школкаә, аҗсуаа иаха иахъырацәаз аколлективкәа. Астудентцәа ихаман анапынтакәа: иахъа – Очамчыра ицатәын, уатҗы – Ткәбарчал, нас – Гәдоутә... Ажәлар ирабжъгалатәын аусура итымтцырц, хтоурых ахәынтцәа ақәызтәоз ақыртқәа лахъ рыртаанза. Истәалашәоит усқан Орцъоникизе ихъз зхыз амҗаду азеипшнхарта ашта унацәа узрыламкуа аҗар идыртәит. Урт ирыцлеит араионкәа ркынтә иааз ажәлар. Харантәи шыапыла амҗа инықәлан, иааины еизаз иаарылагылеит шәагаала еикәроума ззухәаша җыцъа апатриотцәа: А. М. Лабахәуеи А. Ф. Хонелиеи. Аштаҗы азәгы дыказамшәа иаатынчрахеит.

– Ақыртұа җарауаа ашхам хақәыртәоит. Шәгәы иаанамган уи закәу хзеилымкаауазшәа. Агәра шәхаргоит хара ххы хацәшәаны, ма хкәардәкәа хахъчарц хгәы иштам! – ихәеит иара, Архип Мирон-ица. Нас Аҗсны итытцуаз акъыпхъ адакьақәа рҗы еишътаргыланы ианыло иалагеит ақыртұа академикцәа русумтакәа цкьашәкьа, иқәызтцәоз астатиақәа, «иахъеихау» аусурахъ диаган А. Лабахәуа, А. Хонелиа матцурала деитцатәын.

1960 шықәсазы Акәатәи аҗсуа школ-интернат аҗы аазаҗыс аусура салагеит. Сара зынзагы исыздыруамызт Аҗсны атцара аминисттра уахъ сышдәықәнатцаз. Аха ари ашкол азы артәаҗәа-аазаҗәа алзыпшаауаз, уака директорс иартаз Леила Николаи-ипҗа Ачба лакәзаарын. Уи еиҗылкаауаз аколлектив шыақәгылан артәаҗәтә-аазаратә баҗхатәра змоу

Уи ашытахъ ацсуа журналқәеи, агазети рдакъақәа ркны еиха лассы-лассы ирнылон сажәеинраалақәа. Атыжыртағы итытцит – «»Ашымха амтцан», «Ашлақәа рқәыцшра», апрозатә ҫымтақәа рышәкәы «Итынчым амшқәа» ухәа егыртгы.

60-тәи ашықәсқәа рзы ацсуа жәлар рзинқәа рырт-бааразы имҫапыргоз аизарақәа, хыпхьазара рацәала атәыла анапхгарахъ хтцарауаа, хашәкәыҫцәа ухәа ирыҫуаз ашәкәқәа ирыхәацшны, апартией аихабырей ирыдыркылеит Ацсны аекономикеи акультуреи рыш-тыхра иазкыз ақәтцара. Итцаулань уахәацшуазар, уи ақәтцара уеизгы-уеизгы Ацсны аекономикеи акультуреи рус азыштыхзомызт, ах аиалшазгы мацзамызт. Убаскан мацк идыртбааит анхамҫа аипш амассатә информация ахархәагақәа – агазетқәа, арадио, иара убас ажурналқәа, агазет «Ацсны қацшь» ухәа рылшарақәа. Икалап уахъ сара снапхьара машәыршақә икамзаргы: ашкол сантаз инаркны изыҫуан астатиақәа, аредакцияхъ инасышьтуан ақыта анхамҫатәи акультуратәи бзазара иазкыз информацияқәа. Санстудентыз агазет акнытә адтақәа сыртон алитературеи, аказареи, атцара-аазареи ухәа ирызкыз астатиақәа рыҫразы. Сара ишсылшоз ала снапы ианыртцоз насыгзон. Агазет «Ацсны қацшь» 10.000-тәи аномер иадхәаланы, аихабыратә хамтақәа зыртцоз уи аусзуҫцәа реипш, саргы, 1966 ш. исанашьан Ацсны АССР ирейхазоу асовет Апрезидиум Ахатыртә грамота. Сара агазет ахъ снагара рыбзоуран уи аредактор, ажурналист ду Н. Б. Киути агазет атакзыпхықәу амазаныкәаҫ, атоурыхдырҫы, апоет, ажурналист Б. М. Тьжәбеи. Рапхьа атакзыпхықәу амазаныкәаҫ ихатыпцаҫы иштат сыман, нас, Б. Тьжәба КПСС Ацентр Комитет акны икоу ирейхазоу апартшколахъ данца, итып ахъ сара сиаргеит. Амазаныкәагартә – аредакцияҫы иказ акәшақәа зегы ирейхан, насгы аредактор хада инапхгарала акәын аус шауаз. Акәшақәа быжьба – аредактор ихатыпцаа рхылапшуан. Сара лассы

еилыскааит сзанаат. Ари аредакцияҕы аус руан еицыр-дыруа апсуа поетцөеи ашәкәыџөцөеи, иаагозар, Шь. Ацбынцбал, Шь. Цкадуа, М. Лашәриа, Т. Ацьба, Р. Қапба, Шь. Камкиа, С. Таркьыл... Арака аус рухьейт апсуа сахьаркыратә литература агәтаны игылаз З. Дарсалиа, Ч. Цьонуа, А. Цьонуа ухәа азәырџы. Ажәакала, ҳара ҳарҕиаратә усзуџәа рацхьа азы «Иахьзаархуаз» агазет «Апсны қацшь» аредакцияҕы акәын. Абрака аус зуан аа-шықәса инарыцны. Ускантәи агазетқәеи иахьатәи агазетқәеи – агеи ашьхеи реипш еицәыхароуп. Ускантәи агазетқәа «апшьбатәи амч» ҳәа ирышьтан. Иапсоу иахәтоу ала ихцәажәон, ажәлар ирыцәгьычуаз, аиакәым рзыказтцоз рыхәтаа иакәнаршәон. Агазет иацәшәон агәнаҳа змаз зегьы. «Апсны қацшь» еиднакылон 42-џык. Уака аус зуаз аамтак рызптәаны иказамызт. Еизарак Москва ма Қарт иказар, Америкеи ССР-и рнапхгаџәа еипыларан иказар – усқан акьыпхьыџөцөеи аитагаџөцөеи ачапшьацәа ажәахә ма атәылақәа рхадацәа реипылара иазкыз аматериалқәа ирзыпшны адырџаҕенынза атәара анрықәшәоз рацәан. Убас шакәызгьы агазет мчыбжьык ахь хәынтә итытцуан. Бжеихан уи адакьақәа рхыпхьазара (еихаракгьы Хрушьчови Брежневи рхан) 4 инаркны 12 ркынза иназон. Аформат акәзаргьы – иахьатәи апсуа газетқәа рформат ааста џынтә рыла еихан. «Апсны қацшь» иалшон ишьтнахыр апстазаараҕы икоу азтцарақәа зегьы, акызатцөык ада: ицәыругар қалазомызт апсуа қыртуатә еизыказаашьа иадхәалаз агәынамзарақәа, аиҕагыларақәа ртәы зхәоз азтцарақәа. Апсуеи қыртуеи атема аномер зегьы аутозаргьы азәгьы дуҕагылазомызт. Хәарада, цьара-цьара апсуа коллективқәа рҕы аипш, аракагьы иқан апсуа зда дхәартам ахәйтхәйтра, аитдашьыцра, акари-еразы ақәпара, аха зегьы ирзеипшу аус аан еидгылон. Уи атцыхәала арака аус зуаз аибашьра ду аветеран А. Хәатланзиа ихәалон: «Алақәа дара-дара еибафойт, аха абга рылоутдар – икәыбаса иқәыртцойт» ҳәа.

еизаз ажәлар рхыпхьазара ицәа дтанарзызеит, ахьаа изцәырнагеит. Убаскан ауп иара ианихәаз ахаан игәы итеимкыцыз ажәакәа: «Пату зкәу апсуаа! Ажәа шәыс-тоит Қырттәыла алттра азтцаатәы ада егырахь иаакә-шәыргыло азтцаарақәа зегьы шысызбауа!..» Аха ажәлар атрышә иасны дықәырцеит. Аамта цон. Сара иаха-иаха деилыскаауа салагеит апартия ахада. Шьоукы-шьо-уку аинтеллигенция, ауаажәларратә усзуџцәа ухәа рхатарнакцәа уи дпатриотзам хәа ирхәоз ажәакәа изакаразаалак тцабыргык рылазамызт. Уи ачхара ду иман. Спатриотуп хәа ихәазомызт, аха шыафас икаитцакәоз зегьы ирхәон: уи дпатриотын, ижәлар дрыцын. Урт рацхьа дгылан, дымшәакәа-дмырхакәа, иматтурагы гәхьаас имкыкәа, Лыхнытәи аапхьара зегьрацхьа иара инапы атцеифит, 1989 шыкәса март 18 рзы. Нас, цкьа дызгәампхаз шьоукы ирхәон: «Зегь ако-уп дшамырхуаз идыруан» хәа аха икәз итагылазаашьа иазхәыцуаз ибзиан еилыркаауан: ареспублика анапхгафы инапы зтцафыз Аапхьара – хтәыла аусхәарта хадафь итырымтцаар ада цыххәа шыкамыз. Уи иаргы еиликаауан. Ари амфа хатцаратә мџан. Иара икынза ас уафы изымгәагыцызт.

1987 шыкәсазы сара сшыакәдыргәгәеит Апснытәи ахәынтқарратә шәкәтыжырта адиректорс. Ускан сара итсыжхьан жәаба ркынза ажәеинраала реизгакәа, апрозатә рџиамтәкәа – ажәабжькәа, аповесткәа, аро-манкәа ухәа ашәкәкәа, урысшәала, қыртшәала, укра-ин бызшәала, азербайҟан бызшәала еитаган хаз шәкәны ма алитературатә журналкәа ирнылахьан сара сажәеинраалакәа. Хырехәаразар хәа сшәоит, аха сара сызлаз аколлектив ихалшеит атыжырта-фь атагылазаашьа айгьтәра – имачзаргы ауалафахәы ашьтыхра, атираж ду змаз ашәкәкәа ихартоз афеидала ес-хымз апаратә хамтәкәа (апремиакәа) рыкатцара, аго-норар аццара. Сара сеигәырғон Д. Гәлиа, Б. Шьынқәба, И. Тарба, А. Гогәуа ухәа томла рышәкәкәа ртыттра, ускан

атомкәа ртыжыра азинкәа шытшәазгы. Лымкаала хтыс дуззан қартаа зхылапшуаз, аха бжеихан урт гәхьаас имкзакәа итхажьуаз Шь. Инал-Ипа, Гь. Зизариа, Гь. Шамба, Гь. Амчба ухәа хтоурыхдырөцәа дуззақәа рышәкәкәа ртыцтра. Рхатабзиара еигьахтәит артцага шәыкәкәа.

Атыжырта санахагылаз сара аус зуан (амалахәа) апсуа теледырратара аполитикатә ххәаакатцафьс. Уи азызырөцәа ргәы иахәан ирыдыркылон. Аңышәа снаҗеит апартия Апснытәи абком ағы аусура. Ускан, СССР-и США-еи р-идиологиатә еиҗыгылара иаха-иаха ианыгәгәахоз хтәыла адәныкатәии афнытқатәии атагылазаашьа апсышәала азызырөцәа рызнагара ахәтоуп хәа ипхьазаны, Б. В. Адлеиба снапы ианитҗеит ақәгыларақәа рыкатцара. Ашьтахь ари аус дадгылеит Апсны рапхьатәи ахада В. Г. Арзынба.

Аха иалагеит Апсны Аңынцътәылатә еибашьра. СССР анапхгарахь инеиз Америка амтцахырхәаөцәа реилымгара иахкьаны, атәыла дузза еилахәит. Уи рхы иархәаны, Қырттәыла анапхгаөцәа ирызбит втономиак ахасабала 1931 шықәсазы Сталин иритахьаз, аха инагзаны рхәатәы иахамытцгылаз Апсны мчыла ирымпытцархаларц. Ари еибашьран. Ажәлар аңгылеит Апсны Иреихазоу Асовет ахантәафь В. Арзынба икаитцаз аапхьара. Хәыцгы-дугьы аиха-аигәышә, алаба-абцар шытыхны ага иҗагылеит. Ашьха ихытцны иааит Нхытц-Кавказтәи хашьцәа, Урыстәыла ақалақкәа ркынтә – хара хайлызкаауаз аурыс милат рхатарнакцәа, Тьркәтәылантә изхытцыз хашьцәа... Ибылуан ақытақәа, аиланхартақәа, итахон ачкәынцәа, азгабцәа... Аха Анцәа ду ихазы иишаз Апсны ага иимтәит. Аиааира ашьтахь ашәкәтыжырта ақалақкәа иалган иказ аполиграфия ахыбрахь ииаргеит. Аусуцәа есымша аусурахь изаазомызт аибашьра иахкьаны фныда-гәарада иахьынхаз азы: азәы ауадақәа дрыштан, азәы – аибашьра ипыхааса иқәнатцаз иуадақәа рышьақәыргылара дафын. Урт агәәкра итагылан – азәырфь – рыхшара аи-

башьра иалазит, азэырфы – рашьа, рахэшья, рыцшэма дагеит, аха икан зегь еидызкылоз акы – апсуа жэлар ир-газ Аиааира.

Атыжьырта наганы аполиграфиа тэ комбинат иадырцеит. Икан уи афункциакэа апсуа бызшэа афеиара ахэынтькарратэ фонд иазтарц зтахызгьы. Уи баны аусуцэа русура карыжьюа иалагеит. Аибашьра калаанза иказ 42-фык рахьынтэ 11-фык роуп инхаз. Атыжьырта аркрахьы инеиуан. Ари захаз Москватэи хцьынцьюаф А. З. Анқэаб – ашьтахь Апсны ахадас икалаз, – аком-позитор В. Царгэыш ифала исзааицхаит атыжьырта ахмаркырц, есымза апаратэ цхыраара (Апсны иказ абжьаратэ уалафахэы инахыхэхэо) ишыкаитцо азы. Убри инаркны иааицмыркьазакэа Москвантэ ацара хзааишьтуан. Ашьтахь уи иацлеит акомбинат аихабы Р. Ць. Аргэын ихайтаз ацхыраарагьы. Ус икан хтыжьырта Апсны Аминистрцэа реилазаара ақәцарала ахэынтькарра ахарцяхь ииасаанза.

Сара инеицныкыланы 18 шықәса аус зуит ари атыжьыртафэы. Ашьтахь, изыхкьазаалакгьы, арзаҳал фны аусура шытастцеит. Адырфеаны Апсны ашәкәы-фөцэа реидгыла анапхгафы, абафхатэра ду змоу апоет-ашәкәыфө Н. Кэытцниа снейпхьейт ашәкәыфөцэа реидгылахь – исыдитцеит алитфонд напхгара атара. Сара схэыцын, сақәшахатхейт, – аиашазы, арфеиаразы арака еиха аамта сыман, ашәкәыфөцэа рзы бзиаарак сзыкатцар здыруада хэагьы стэы итаскит. Изыззарызеи, исықәманшәалахазгьы калейт: ашәкәыфөцэа есышықәса ироуаз аматериалтэ цхыраара фынтэ рыла иазхаит, Пицунда икоу ашәкәыфөцэа рырфеиаратэ фнахьы псшьареи усуреи рзы ицоз рхыпхьазарагьы хә-фык рыцлеит. Москва икоу Ашәкәыфөцэа жэларбжьаратэи реифекаареи уи алитфонди айфызаратэ еимадарақәа рахь инарпхьейт апсуа шәкәыфөцэа рлитфондгьы. Ихартейт аматериалтэ цхыраара.

Хара хашәкәыѿѿѿа реидгылагы ақалақь агәа-хынтә уи ахахы аибашьра қалаанза апионерѿә ашқолхәычқәа рыѿны ахыбрахь ииаган. Ахыбраѿы аибашьраан ақыртүа баталион тәан, ипыххааса иқәтқан зегьы. Аѿны адәахьала уахәацшуазар – ахан ду иақаран, 30-тәи ашықәсқәа раан Ацсны аѿнытқатәи аусқәа рминистр Гагәуа ихазы иргылаз ѿнын, атқака азалқәа аман. Уақа идырхәаѿѿѿаарын зыгәра гамыз ацсуа «троцкистѿә».т Уажәы абна ахытәан игылан, ақәа кылсуан, бжацъара ашәқәагы ағамызт. Аха аихабыра зегь ирхәоз ак акәын: «атыц бзиоуп!» Егырахь, – азәгы агәхьаа икзамызт. Ашьтахь уахь ауаѿы-днеиртә иқалазар, А. З. Анқәаб ибзоурала ауп ишықалаз – аѿны ахыбра, удақәак аремонт рзура, атехникатә мыругақәа рыла реикәыршәара ухәа уи ихы иадитқан, инаитзеит.

Шықәсқәак рышьтахь имѿапысит аидгыла ахантәаѿы ѿыц иалхра иазкыз аизара ду. Уақа сара хантәаѿыс салырхит. Гәыкала иухәозар, уахь анеира стахзамызт: сышықәсқәа сықәыгәгәон, иқататәыз даара ирацәан, ашәкәыѿѿѿа ргәалақәа зегьы ахантәаѿы иахар акәын... ѿынтә сгылан аизара сахәеит скандидатура анырхырц, аха ахантәаѿы ицсахра аамта анаилак, насгы уи дызгәампхо ықазар, – уара иухәо азәгы дазхәыцзом. Шықәсык исычхаит. Иқастаз акызатқәык ауп: сахагылан ағар рзы асеминар амѿацгара, аиубилеикәеи апоезиа ахәылпазқәеи реиѿкаара, али-тература апроbleмақәа ирызкны Урыстәылеи Ацсни рышәкәыѿѿѿа реицыларә... Иаарыцқьан шықәсык ашьтахь схала сусура шытастјеит. Иахьа аѿны сықоуп, сыѿуеит. Уааи рхәазар, снеиуеит.

Абри ашәкәы ианылеит апоезиаѿы сара иацыстахьоу аѿымтақәа рғырак. Дәәа томқәак сызтыжьуазар, – уақа исыкыпхьыр стахуп сажәеинраала ѿыцқәеи споемақәеи зѿыгхара оумак идукәам ѿ-романки, еиха еиғьысшьо повестқәаки, ажәабжьқәаки.

Терент Чаниа

АПСНАЗЫ АШӘА

Амра ғыц гылеит иахьа Апсынтәылан,
Уи ашәахәала ифычоуп иара.
Хашәақәа ғыцуп, ҳыцуп зегьрыла,
Амға ғыц иқәлеит иахьа Апсынра.

Анасың умаз, анасың умаз,
Ужәфәан иатцәара иакәырхыз ашәшы!
Удгьыл хазынағ ужәлар аңшәымаз,
Иқәыфуаз аңсуа фырхацәа рыбжьы!

Амца мацәысуа хашта иантала,
Нхытци аахытци ғагылан иңшьеит.
Ашәтың иафыزاز арқарцәа ршьала,
Ашәтың иафыزاز ҳаңсадгьыл рыхъчеит.

Анасың умаз, анасың умаз,
Ужәфәан иатцәара иакәырхыз ашәшы!
Удгьыл хазынағ ужәлар аңшәымаз,
Иқәыфуаз аңсуа фырхацәа рыбжьы.

Ахәрақәа рнаҳхып хтәыла ианылаз,
Амғақәа шытахтап изыз, иңеыз.
Аңсуа бирақағ аңсуа напыраз,
Амра иагәытқак назаза ианыз!

Анасың умаз, анасың умаз,
Ужәфәан иатцәара иакәырхыз ашәшы!
Удгьыл хазынағ ужәлар аңшәымаз,
Иқәыфуаз аңсуа фырхацәа рыбжьы!

Ииуль, 1994

АЖӘЕИНРААЛА

Ажәеинраала пшзазароуп,
Җарцьла нас иқәтазароуп.
Гәыла уи аптазароуп,
Уи убжы ахазароуп.

Ажәеинраала - шьхазароуп,
Ахрагъ зны иағазароуп.
Бзант инымтәо мғазароуп,
Аха уи мариазароуп.

Ажәеинраала - пхазароуп,
Q-гәык ирыбжьазароуп,
Уи хәыц-хәыц икәшәазароуп,
Җчарағ уи ашәазароуп.

Ажәеинраала - пстазароуп,-
Уи сагәыцә-садазароуп.
Ажәеинраала казароуп,-
Сара сзын имазароуп.

Ажәеинраала хаазароуп,
Аха зны иашазароуп.
Иатаххар – ихәазароуп, –
Аға имға птәазароуп.

Ажәеинрала пшьазароуп,
Апсынтәыла ишазароуп.
Ацыпхьқәа лашазароуп, –
Зегы иаххыршазароуп.

04.09.2011

АҢСЫШӘЛА

Аңсышәла дсаңәажәон,
Сара сан.
Даеакала дсаңәажәар, –
Са сыңсуан.
Аңсышәла дгәыргәалон,
Диир аңа.
Лашә ссир иагәылыфуан
Ахапа.
Аңсышәла дицкәашон,
Зчара руаз.
Аңгәарағ иртәыуаган,
Лара луаз.
Аңсышәла драңәажәон,
Зны аңар,
Аңла, амра, анасың,
Ахәынтқар.
Аңсышәла дрытқакьон,
Згәы хәашьыз.
Амрей амзеи рытқакә,
Ашәтқәа зшьыз.
Уи дағын аңышәара,
Ллахьынтқа.
О, хазшаз, аңстазаара
Дахьыгза!
Аңсышәла дсаңәажәон
Сара сан.
Даеакала дсаңәажәар, –
Са сыңсуан.

ИҢАХАЗ АИБАШЬҢЫ ИШӘЖӘЫ

АибашьҢы иқәшәеит ахы,
Ардыс агәәкра дағын.

Итцегъ дыкѣцарц итахын,
Шьала ишәыз адәәҫы.

Аха дахькаршәыз иара,
Бгъыцқәак икәәҫ итан...
Иаҫын ипсадгъыл ақра, –
Алақәа кыруа иахан.

Икышәқәа иргәылтцуан ашәак,
Иихәахьоу ашәа иацкыз.
Абгъыц изанын ажәақәак,
Ажәақәа, иан илызкыз:

«Сбыкәыхшоуп, исхәои сара, –
Икоу бхалагъ иббоит.
Аибашьра цоит Апсынра, –
Сара сыпсадгъыл сыхьчоит.

Афрагъ, агәәкрагъ брыхьзом,
Бгәатца абылуан мцак...
Сан, ибтахымызт сахьцоз,
Сан, ибузомызт сымцар!»

Кәтол, 29.09.2010

АЦШЗА МАРИА...

Ацшза Мариа,
Ацқәа Мариа,
Исыхьыз сыздырам,
Са сакәзам – сара.
Ацшза Мариа,
Ацқәа Мариа,
Бсахьа блахкыга сашьтуам цъара.
Сбыхәацшуа сгылоуп,
Цхьыз ссирк сагәылоуп,

Бара – анацәа реиха Бануп.
Быблақәа рылоуп,
Быблақәа рылоуп,
Ба бышқа, ба бышқа амҕа сшану.
Ахьта бакызар –
Сбыкәыршаз, схызоуп,
Салаз сшәахәацны назаза быхцәы!
Ашьхаҕ иҳахәо
Дацқәак тәахызар,
Рыцшаара илшом са сыда ҕазәы.
Стәыуоит лабжышла,
Сбаҳча сынталан,
Сылабжыш акәшәоит срыцқашьо тдыск.
Бзиабаразан
Уи иахьзу ҳа хтәала,
Ибхәаруеи шәа шәтәала иамоузеи хьзыс?!
Ацқәа Мариа,
Схы еилагама,
Сбыхәоит исанажь са сгазара?!
Ажәҕан ду апҳа
Ғәнаҳак ҕастама,
Бзиабарала сбылуазар сара?
Сбышьтоуп, Мариа,
Ацқәа, ақьиа,
Сбышьтоуп са сыдгьыл снықәлазар сиин.
Сбышьтоуп назаза,
Ба была сыблаанза
Исымышәх шәтахызар шәынтә уи азин.
Ғәнаҳаз, игәнаҳаз, –
Анасып, сашьтан
Схәартам ба быда! Заҕантә исхәари?
Назаза сшәахәацны,
Старшәыз ба башта,
Адшза Мариа,
Ацқәа Мариа!

02.01.2011

УАРА УАШӘА...

Ражден Гәымба ихъзынфылоуп

Уашәа ссируп, уи мырхәагоуп,
Уашәа сханагалоит ахра.
Ахәра знылаз иеикъырхагоуп,
Ацстазаара аилахагоуп,
Ашәа иамазароуп ахра!

Уашәа кәандоуп, игәытгагоуп,
Уи ансыцу сыкам схала.
Уи хәырбгъыцуп, хъаа ртәагоуп,
Уи насыцуп, таца багоуп, -
Хәидфәхәалоуп шахак ала.

Уи апцхәызба лацәажәагоуп,
Алакфакра грас ианлымоу.
Иара иицаху ажәакоуп,
Ларгъы иалылхуа ашәакоуп,
О, ацстазаара хазыноуп!

Еибашыгоуп, ага ишыгоуп,
Ацсынтәыла алашараз.
Гәнаха зкәым ахацәа ршыкьоуп,
Ахақәитрахь анацшыгоуп,
Ак иалымшац алнаршароуп!

Уашәа ссируп, уашәа кәандоуп,
Зны имазоуп, җазны иаргамоуп.
Уи атцыс иахәоит ихамдо,
Уи апсадгъылаз ихамтоуп,
Бзиабароуп гьамас иамоу.

Уи насыцуп, иаамысташәоуп,
Ан илашәоуп уи агараф.

Абцъар зку ахацәа ирашәоуп,
Хара хдацоуп, хара хпашәоуп,
Еиҕу иарбан ацсабарае!?

20.05.2011

ДАРБАН ИҚӘЫМЛАЦ АЦСНЫ!?

Дарбан иқәымлац Ацсны,
Згәы разугғы, згәы разымгғы!?
Дықан иқәлоз имзаны,
Уараузынғы, сара сзынғы.

Даеазә дықәлон дмазаны,
Ашәт икызшәа датқан ахәа.
Аха иахәа знымзар-зны,
Уи изтымгеит ағъарахәа.

Хныха дашьталон иара,
Ххихырц далагон ашәала...
Ахьмызг атқысгғы ацсра,
Ацсуа хатца даманшәалан.

Иқәлон аңныш, адаугғы,
Уаф дызмыхәоз агәылшьапгғы.
Аха дихәомызт азәгғы –
Ацсуа уа ихьчон ишьамдгғыл.

Дарбан иқәымлац Ацсны,–
Азә – амалаз, азә – ашьалаз?!
Аха иқәицон дласны, –
Ацсуа дныкәон иказшьала.

Иахьагғы иара дзатцәым,–
Икоуп ихәра иакәшәо ашәа!

Шэынтэ дыршьхьазаргьы уатцэы,
Деитагылоит, дтцаа хьшэашэам.

27.07.2011

АРЫЖЭТЭ БЗИА

– Умѡахытц, иауазар, сгэыла, –
Шьта уабацои, хэылпазуп!
Агэылагьы гэыла-цсыла,
Дымѡахытцит, шьта дсасуп.

Еибамбацшэа урт уажэада,
Рнапкэа рцаңан еикэдыршеит.
Аштэѣ атцла иалшэан пшада,
Бгъыцк ашьацраѣ икэашеит.

Ацшэмапцхэысгьы цэгъа деинаалоуп,
Блала дхылхуеит днызѣацшыз...
Иахныхэароуп рашта италло,
Ажъагъ уатка, илыршыз.

– Амца иацытцкьоит, иссируп, –
Лхатца имданы «дхэацэоит».
– Ѳынтэырышыроуп, мацк ужэыроуп,
Уи атцыс ахы хнатцэоит!

Мцак акызшэа ѡынаххь ацъра, –
Изжэыз ибла кэаратцоит.
Иаѣуп суатка акакацъра,
Афырцъан итыца ицоит! –

Дызлаз пхызу, лабѣабазу,
Иѣашэама, мшэан, ахэыц?!
Луатка бзиазу, ицэгъазу,
Уи ушьта шэара шэазхэыц!

22.09.2011

САҲ

Снеиуеит дахьышьтоу ашышьыхәа, –
Сах, дсырҕыхар стахым.
Ажәџан лашоуп сара сзыхәа, –
Цтакгы аџада ихым.

Иматәа пхоума, ицкьоума, –
Сараацсом иматц аура!
Гәхьаак изцәыртцыр калома, –
Ихьша сагароуп сара.

Ашәаггы цәырган ашышьыхәа,
Сах игәацхап хәа исхәоит.
Амра, уи ашьыжь иҕыхаз,
Ацыцхькәа зушәа сахәоит.

Ахцәа зегь дреипшым, дырхыхәхәоит,
Дсахуп, гәышпыла дсыхьоит.
Зны снахыцаргы иихәо, –
Ашьтахь дысцейцшны дыччоит.

Иаштаҕ са сцарцалыкьуп,
Дсахзар, – иматцгы зует.
Аха макьана дмаалыкьуп, –
Смата - сах дсыртцысуеит.

05.11.2011

УАРА ИУХЬЧАЗ АЦСНЫ...

*Аңсны Афырхаҕа
Леонид Арзынба изкуп*

Ахәра узыхәышәтәуам лабжышла,
Ахәра уоузар Ацсназы!

Сара сықәла, сара сышла,
Улахъ мацк еикәын иацы.
Аибашыра дыдран, мацәысран,
Шхамын, азатцәра иатәын.
Иазкын ан хлаҳәада лысра,
Ацсуа ишә аркра иазкын.
Аха имџа цтәан иқәылоз,
Агәра игазаргъ иабцъар зны..
Арцарцәа ацсра иацылон,
Рыцсы нақәтцаны Ацсны.
Урт цәашын, цәашын ахацәа,
Уара ублағ изытуан,
Ацкәын, азгаб, ахыртцәатцәа,
Ицәеит шухәо, ғыц иакуан.
Урт убоит... Утәом, угылом,
Мцак еикәуп уара угәакны..
Ихьчатәхозар уара утәыла –
Ғыц удәықәлоит уабцъар кны.
Аха таха уртом, сгәыраз,
Дызхаштыз зынзаск Анцәа.
Урт ддырхәуеит атшәарағ ирбаз,
Ма дадырқъашыуеит хәынтцәак.
Ацсуа ихатцара сырцъома,
Аха, сгәы лакџакуеит зны?..
Цдым, иухәаруеи, шыта ихьчоума,
Уара иухьчаз Ацсны?!

08.11.2011

ДЫҚӘТЦУАН...

Дықәтцуан ақыта
Иамаз хадас,
Ажәларгғы гәырғьон, иныхәон.
Изхырхәон, дышьтырхуан,

Уи амш дзырбаз,
Иггьыргъон итцэуо ахэхэыхэа.

Иггьыргъон атцыгъы,
Азиас, амшын,
Аштэ аштэ ухэарыма.
Дыкэтцуан, урт ауаа
Уи иазыпшын –
Дыкэтцуан цызас ирымаз.

Тцлакаф ардэынак
Зфыз шэахэаран, –
Хкэатцаф ахра ду аман.
Уажэ атаматцэкьагъ
Иаман 'еа-цшрак,
Уимоу, иаман 'еа-гъамак.

Иггьыргъон, ихысуан,
Инеиуан жэлара,
Инаргон рбиракгъы кэицха...
Рылахь еикгьыртцар
Даныкэтцуаз иара,
Ибаргэыыз, арыцха!

Аха ишггьыргъо
Сызшэахэом сара, –
Иамои, уи рыцхаразар?!
Зынгы ггьыргъароуп азэ ицара,
Урткэа хархысхэит харазегъ.

16.11.2011

АИТЦЫ

Нарттаа дуқэа-шэфык ахацэа,
Нарт Сасыкэа дреитцыбзан.

Аха драҥаршьомызт иашьцәа,
Избан акәзар – уи днашцан.

Дара рзы – ишар ихәломызт, –
Дгылы жәфани ирыбжъан.
Урт ахьцоз рашъа дыргомызт,
Иара дбашан, дара пшьан.

Аха зны, харак ишыҕаз, –
Ацсабараҕ зегъ аахәит:
Рымҕа шәит, изцом афныҕа,
Ахьта рылсын, илахәит.

Иқәнакит атцаа хьшәашәа,
Нас ишәны ишътанатҕеит.
Аха игәакуаз Нартаа рашәа,
Рашъа икынза иназеит.

Нас иприт Сасрыҕәа иеыхәа,
Ашьхақәа дырхыууа дцон.
Ажәфәан аетдәақәа ҕыхан,
Урт еиҕаччон, иеырбон.

Шьта дназон, инықәкны хыцла,
Етдәак ҕеитҕеит ижжаза...
Уи аены интдәеит ашьыцра, –
Ашьыц имҕа лашазам...

Ицстатцаган аетдә амца, –
Нартаа шәфык афныҕа ицон.
Иашьцәа уи дрыхъзеит, избанзар,
Урт дырхьымзар итахон.

20.11.2011

АИААИРА

Уи «Аиааира» лыртеит хъзыс, –
Уи «Аиааира» лажэан.
Иааиран аетцэа, атцыс,
Настгы лгараҕ ашэа.

Ха хшацэа рнапы данын,
Днарыхэаччон иааилак.
Ускан лаб ихьчон Ацсны,
Дазыцшыи Аиааира.

Ажэак ауп ихэлаз, ишаз,
Илхэалоз есааира.
Ашьтахь, дрыцхайшьан хазшаз,
Икаитцеит Аиааира.

23.11.2011

***

Аныхэарта ацхьа сгылоуп, –
Ибылуеит сара сцэашьы.
Бара бкынтэи гэнахак сымоуп, –
Мана бсыхэа, мана сшьы!

Са сцэашьы былуан ашышьыхэа,
Иагхон, алабжыш катэон.
Уи кацсозшэа збон са сзыхэа, –
Мцак са сгэатцаҕ еикэнатцон.

Илацшхырцаган, илакэын,
Дарбан еигу зыцшаарыз?
Аха искиз ацэашь акэу,
Бара бакэу са сызблыз?

29.12.2011

АХЫШЫТРАХЬ...

Ҳашыцаа рхышьтрахь ирыңхьо Сырма Ашәңҗа илызкуп

Сыңсымзар, икыдлом амза машәыршәа,
Ицәыртцуам азыхьгы аблақәа хтны.
Ахьааи агәамтцреи иңыршәоит ишңыршәац,
Иқәтцыз, инзыжыыз аңсадгыл Аңсны.

Иарбан маңәысу шәашта-ңшза иқәлаз,
Уака ашьацра ангылоз изшьыыз?
Дасуан атәымуаф ҳныха шыаңцықәла,
Икнихуан архнышына ачуан ду зыхшыыз.

Аңсуа инижыуан Цығарда, Ешыра,
Дали Цабали – нас итаңәын.
Имам азыхьқәа, шоуроуп ишәшьыра,
Иңицуам сашьа ҳәа игәашәаф азәы.

Ашықәсқәа – аңқәыртц иафызан, еишьталан,
Амшқәеи атҳқәеи нрыжыуан, иңон.
Аңсуа дахьықаз игәытцак игәала,
Ҷынла-уахынла лабжышла изәзәон.

Аха дахьнеилак иңын иқыта,
Иламыс, иашәа – тәахын игәафы.
Цсуа маңәала дымфашьо деибытан,
Архаф ихәмаруан имцабзыз иеы.

Аха, тәымңьара – иарбану имчу, –
Дзыңәазом цхызла имбозар Аңсны.
Дгылоит ашышьыхәа, гәылагы дтынчым,
Дгылоит лабжышла ихчы кәабаны.

Бталоит урт рашта, бталоит ашышьыхәа,
Ба – бгәырғыафхәашоуп, гәыңроуп – дара.

Нас амхацъырқәа ирымоуп аныхәа,–
Мачк быцхашьозаргъ – уи цхашьарам.

Брыцхьоит Ацсныка, брыцхьоит афныка,
Ах, ибыздырзом ибылшаз бара!
Ак ыкам, сыцсымзар, Ацсадгьыл аныкам,
Иахьзуп еакала уи Ацсынра.

Анацәа рсахьа хнафьоит акычыра,
Ргәатцәф икнахауп уархалтцас ашәшьы...
Ахацәа рыбжьакәын ирыцхьоз мхацъырра,–
Ахьышътрахь ирыцхьоз бара быбжьы!

05.01.2012

ИБХАШТИТ...

Амш антцәамтаз бдәыкәлеит бара.
Амш антцәамта лашьцоуп.
Садырсызшәа сгылоуп цъарак, –
Сылабжыш ала скәабоуп.

Даеа шыафакоуп икоу, инхаз,
Нас алашыцара хашоит.
Исцәыбгеит амра, амра ицхаз,
Сиатцәагъ башоуп, сажьоит.

Ибzymариазшәа збон ацара,
Аха бсахьа сзынхон.
Исцәыбгон, хәарада, убрыгьы бара,
Аха ибхаштит банцоз.

СЫЗЫЦШЫЗ...

Г. В.

Ажәфәан атца нрыжьуан апта-ацахақәа,
Инхақәазгьы рышьта дырзуан уа лассы.

Зынза имадын са ибзыскуаз сцәахәақәа,
Цқәа ицхамызт ашәа исхәоз бара бзы.

Зынза имачны ашәтқәа быстахьан сара,
Сашьталаргы – урт ахьыртиуаз тацэын.
Бара сбыцын, аха гәыла ҕацъара,
Алакә еипшыз ашәтқәа лзаасхәон даеазы.

Ҳацстазаара – мрак анақәыпхоз калон,
Ускан ҳыцъегь амреи амзеи реипш ҳаицын.
Аха иаины сара пшаласк сагалон, –
Убринахыс ҳа ҳацстазаарагы знын.
Ипхеит амра, апхын, азын нықәха ицеит,
Ҳзыназозар, шыта ҳарпылап урт ҕааны.
Апхын, азын – урт ирылшоз зегь картцеит,
Барей сарей ханрыжьзаргь ҳашланы.

Ихаҳтазшәа апхын, азынра рхәатәы, –
Ҳаицны ҳнеиуеит ҳаицәызыр ҳәа ҳа хшәаны.
Алакә еипшу ашәтқәа быстоит ицшааны,
Сцәахәақәагы са ибзысхәоит иашәаны.

Ажәфан ашәа, сара исашәан, иара хаан,
Саргы ускан уи абжәкәын исыбжыыз.
Сара сқәыпшра мацк ихаган, имазан,
Са сышлара...Уи акәзаарын сыззыпшыз.

04.02.2012

АЧА СА

Амға ианыршәлан, – избеит ача са, –
Избеит, асабагь ахьтатан.
Иалшон уа апссаф амға лыцсар,
Ачагьа шаршәу лызгәамтар.

Исыхьыз сыздырам – сеиҗашеит сара,
Гәнахан иахькаршәыз ачаҗа.
Шоурак насыжәлан, саҗын атдысра, –
Снапакәын, – иаанахәон азаҗа.

Алабжыш хытдын сгәатца иҗаңсон,
Азаза еиңшыз шыыжыла.
«Срыңхауп, сыгәнахауп!» – иахышыҗтаз ихәхәон.
Са садырсызшәа сгылан.

Икаршәын ачаҗа. Уи аиҗа еиңәан,
Ажәлар ахьнеиуаз иахысны.
Ачаҗа ахькаршәыз дгәәҗеиуан Анңәа:
– җасым, ижәуа ламысым!

Сыбла ихгылеит усқан схәыңра, –
Амла иагазаап исылаз.
Жәохәынтә даңылеит сабгы аңсра, –
Жәафҗәи акәхап дызңымлаз.

Аибашьра ашҗаҗ дхьамҗит дааңсан,
Давамлеит җлакгы сҗәахы хәа.
Шьакгы ахышьымкәа ихьчеит ача са, –
Уи ура узы, сара сзыхәа...

Амәан икаршәын, избеит ача са, –
Уажәыҗҗәа, уажәыҗҗәа ишьтысхуеит.
Инаган иаҗастәоит уи са схәыңра,
Избанзар, издыруеит изхысхьоу.

Аха сыңшызар, – ахәыхәкәа еизан,
Иакәшан иаңрасуан, еишьҗалан...
Хымңада ирыхәеит урҗ ача са,
Ашьҗахь Ажәфан ду иалан.

05.02.2012

***

Ашәтқәа нықәыстцеит
Иааган снышәынтра цшыаала,
Ахахә иаласаз
Сара ссахьагы сгәацхон.
Ашәтыц афытцшәеит
Ажәтыс шышәахәоз хаала,
Ажәџан-амахеаф
Иеыжәтыз амза кацхон.

Сара сахьыкоу
Цқәа иубартам арантәи,
Аха маџакоуп
Сара сқынза ибжьоу.
Иацы, саныржуаз,
Даара, даара схараркит,
Идыруп, уаныкам,
Ажәа бзиа ухәтоуп.

Сышқа шәымнеилан –
Иалшоит арцарцәа шәжьамкыр,
Шәнеила ахацәа,
Срыцхауп сышәхаштыр зынза.
Акәакьаф игылоуп
Идыруп, еирызки фырцъанки,
Шәылабжыш халар, –
Цхашьароуп хәа ишәымзан.

Ашәтқәа нықәыстцеит...
Тынчроуп, тынчроуп, итынчроуп,
Сгәатца иқәыцсоуп
Сиатцә-кәицқәа ара.
Уажә адунеи зегь
Уақа иалнахыз ґымтроуп...
Митәык рыбжьамзар
Қалап ацсра - абзара.

22.02.2012

Абзиабара - афы еипшуп, иҕыхаауп,
Уи уарпыруеит, уеипшнатәуеит апсаатә.
Аха, идыр, абзиабара рыцхауп,
Иаха иужәыз ҕушәа иухыцсаар.

09.03.2012

ДЦОИТ УИ АШТАҢ АМПЫЛ РЫМЦАА...

Дцоит уи аштаң ампыл рымцаа,
Дкәаратцоит, дхынхәуеит цъара.
Абаагәара еипшуп рымба,
Ампыл имазкуа иара.

Ампыл асра даманшәалоуп,
Адәы дшыкәу, ажәфан далоуп,
Амба авараң итшәароуп,
Аха дасыр, – иташәароуп,
Ажәлар цшуп рыцсы заны,
Ианташәо хәа иазыцшны.

Ампыл башам, икәымпылуп,
Зегъы рзыхәан уи разуп.
Иалызхыз – изыбымбылуп,
Ңазә изыхәан иара цсуп.

Ампыл асра даманшәалоуп,
Адәы дшыкәу, ажәфан далоуп,
Амба авараң итшәароуп,
Аха дасыр иташәароуп,
Ажәлар цшуп рыцсы заны,
Ианташәо хәа иазыцшны.

Ампыл, ампыл – Һара Һҡыпшра,
Ампыл, ампыл – ахьз-апша.
Апшзареи аҡбафи рышла,
Аха икәыпшу есымша.

Ампыл асра даманшәалоуп,
Адәы дшықәу, ажәған далоуп,
Амба аварағ итшәароуп,
Аха дасыр, – иташәароуп,
Рыгәқәа тыңоит, рыгәқәа шуп,
Ажәлар ампыл иазыпшуп.

10.03.2012

АМРА, АМРА...

Амра, амра уа ухароуп,
Ажәған ду уахшароуп.
Аха уһацуп, Һашта утоуп,
Ҙадгьыл уалашароуп.

Апсы тоутцеит Һа Һамшын,
Ҙзыхьқәа тәа хьшәашәан...
Зегьы рзын ура умшын,
Амра аамысташәа.

Рыпсы тоутцеит атама,
Адәыкрын, асыкәа,
Ажәтцыс, ажәтцыс, амға змам,
Ҙбарта итцымсыкәа.

Лашарбаган уахзаракуп,
Уа убылуеит ашышыхәа.
Табуп, амра, итабуп,
УахьҘамоу азыхәа.

21.03.2012

АПСТАЗААРА – ЛАПШТАШӨАРОУП...

Апстазаара – лапшташөароуп,
Уашта итөуп иахьа-уатөы.
Укөа итөуп, иулахөмаруеит,
Нас дышътнахуеит даөазөы.

Укөа итөуп, иулахөмаруеит,
Уа уназазоушөа унарбоит.
Нас, ушацыөуа уаркароит,
Нас, ушацыөуа уархоит.

Зны ицөахуеит акьөыхөа,
Уаргөыбзыөуеит даөазны.
Уара узыөа, сара сзыөа,
Апсы тазшөа уи аены.

Апстазаара – шьхоуп, ирөашуп,
Угөы тыргоит лабөаба.
Уи насыөуп, сгөы сарөашьом, –
Исхөоит ашөа ахапа.

Апстазаара – уи сакароуп,
Укөла уцозар, – интөазом.
Интөазом, аха изхароу, –
Хыхь, тцака ибжьы газом.

Даөазных зынза итшөароуп,
Итшөаразоуп аханы...
Нас, уи ашьтахь, лапшташөароуп,
Адөы сыкөын саргьы зны.

26.03.2012

***

Абзиара иашьтоу ацкьа, –
Уи абзиара дахьзоит.

Аичырчара дашьтоуп ацэгъа, –
Бзиароуп хәа ипхьазоит.

28.03.2012

***

Уа хайпыртцит, цсаатәшәа бцон,
Бымпырзакәа.
Нас агәалашәара нхон,
Сара слакәаф.

Амра заалон, ага шуан,
Аназараф.
Ба бахьнеиуаз сыбзыцшуан,
Бымацара.

Ба беинаалан оумашәа,
Ба быссирын.
Барей сарей хзиас тшәан,
Са сызмырит.

Амца сабылуан, уажәоуп,
Ианеикәылаз.
Ханеипыртцуаз инаркноуп,
Ханеипылаз.

30.03.2012

ИАСА ҚЫРСА ИЦСЫ ҒАЛЕИТ

Иаса Қырса ицсы ғалейт,
Асарқалқәа рышьтыбжь гоит.
Хара ххыхьи хара хғәалей,
Ашьыжътәи ацша иагоит.

Дныхәа-ныцхьоит уи шәахьала,
Шәахьоуп актәи ашьаға.

Дгәырғоит алабжыш ахылам,
Сынтәа иҫало аға.

Дныхәа-ныцхьоит нас афаша,
Уи аира, аира иазкыз!
Ацсы ҫаз, иҫаз аиаша,
Зыцсы ҫоу игәы разыз!

Амза цхоз, ец еипш, хашала,
Ацыцхьқәа ахьымра рҫоит.
Ацәа далоуп, далоуп дшалац,
Асаби ацхыз ибоит.

Даҫаакыз, ицшьаз ацшьаша,
Зегьы рзыҳәан уи цәашьуп.
Ашьха иавтәеит амра шаша,
Ажәфәан – уи иахоу касуп.

Зыхьуп уи, ицқьоуп ахәаша,
Амыш иацызҫаз закы.
Иахәоз ааңынра иахәаша,
Ааңын ашәақәа азкыз!

Анасыц иатәыз асабша, –
Бзиа еибабаз рыгәқәа!
Урт анеибаго, аиашаз,
Ршьаға архьантоз ақәа!

Зегьы ирымазааит амҫыша,
Уи гәырфәадаз, иразыз!
Дыҫаз адгьылағ ииша,
Аха Ажәфәан имаз цсыс...

Иаса Қьыrsa ицсы ҫалеит,
Ашьха, ага, зегь лашеит.

Ажәтдыс Ажәфәан ахь ихалеит,
Артцу саштаҕе икәашеит.

Иаса Қыырса ицсы талеит,
Ушьта гәырғъароуп Ацсны.
Иқәтит нақ са сыхьы сгәалеи,
Иаса Қыырса ицәшәаны.

15.04.2012

АХӘЫПҚА

К. Гогиа игәалашәара иазкуп

Хазшаз дисасуп, дитәуп ахәпқа.
Уи дуа ҕыцуп,
Дламысуп, дыпшьоуп.
Дқартцом ахәпқа, акы дқахәап хәа,
Сыхәыпқа – сашыцәа
Дреипшуп, дсашьоуп.

Ныхәак бжәамыжбуа, – ихәы сатцалан,
Сыхәыпқа ишқа
Сцон мшапазы,
Аены иқастцозшәа сара хатцарак,
Исыдгъежылон...
Схәычызаргъ, ссасын.

Апшәма длахәыхын, ицшәмагъ деинаалан,
Лацсшәа – асахба
Иафызан, ипшзан.
Мачк дыпхашьазаргъ рызгаб Светлана,
Ажәфәан атцасқәа
Рыла дсахәшьан...

Ирфызоу – дырфызан, ибеиан гәәтала,
О, иртахзамызт

Урт азә итәы!
Ижбакцан инхомызт ргәатцәғ әгәала,
Иәкәшәон, иртцасын
Изшаз ихәатәы.

Аха ашықәсқәа шубатцәкьо иҕам,
Ашәтқәа урывыргоит
Тынч, ужьаны...
Сыхәыпҕа ишҕа, снеизом аоныҕа,
Иаргы сасра хәа
Днеизом аоны.

Аацын иарҕыхоит хаштағ ашыацқәа,
Аха маҕыана
Анаҕә ахшыуп...
Иахьоуп зегьрейха ахәпҕа-ацқба.
Ацсуа дгьылағ
Хәнизыпшу.

07.04.2012

АНЫШӘНАП...

*Уажәааигәа иҕшаан 1941–1945 шықәсқәа рзтәи
Аҕыныңтәылатә еибашьра ду иалазыз саб – Цаниа Миха-
ил Аслан-иҕа иҕсыжырҕа. Уи Зандбостель хәа иашьтоуп,
Германиатә хабла хәычык ауп. Уаҕа иҕан анемец фашистцәа
итҕәаны иргоз асовет еибашьцәа рконцлагер. Анышә дахьа-
мадаз ицшааит аибашьфы иматә Аслан*

Зандбостель ашта, -
ацсыбафқәа рашта,
Атәым дгьыл... Атәымуаф
ихытцуан ицсы.
Уи аштағ ианымызт
ашьабста ашьта,

Алаҳәа ашьтоуп
ианылаз лассы.
Аибашьфы дкаршәын
Зандбостель атцыхәан,
Аганахь изышьтан
ажра ду жны...
Сангьы уи акәхап,
лылахь еитцылхуам,
Лызкәа еидарак
нықәҳаит аҝены.
Зандбостель аҳабла
змахран, цәаакыран,
Инаргон зықьфыла
уахь аткәацәа.
Ажәфанаф гәыграк
анымызт, тацәыран,
Адгьылаф, усгьы,
адгьыл лақәцәан.
Зандбостель аҳабла, –
алашбыжькәа рахра,
Гәыршәагоуп, цәыршәагоуп,
ирхазаргь мақак.
Немец фицарцәак –
иззымычхаз ахәра, –
Имтас дышьтыхны
дтарыжьуан тәқә.
Зандбостель иахыфәеит
ҳанацәа рышәи,
Иамоуп уи ашәи
зынза ҝәа қазшьак:
Иззыҳарамхаз
зыдгьыли знышәи,
Мышкызны иаауроуп,
ҳабацәа ршьа.
Зандбостель дамоуп,

Саб, атынхада,
Көтолтәи лнышәнап
                        лымоуп лара.
Иамуит Апсадгьыл
                        шәеицәымзыр ада, –
Иара – Зандбостель
                        лара – Апсынра.
Сашьтоуп Зандбостель,
Ахсаалаҕ, избозар,
Сара сахьымзар
                        алшоит ҕазны...
Са саб инышәнап
                        узназгоит Зандбостель,
Уи сан илыман
                        уа узын итцәахны.

08.05.2012

***

Апстазаара агәашә аасыртын,
Уи ашта сынталеит сара.
Араҕа зегь татан, ицшзан, иразын,
Даара иҕәымшәышәран ара.
Исгәалашәом уаҕа
Заҕаамта стаз,
Аха сахьтытца избойт:
Зегь кьякьоуп, ихәарҕеуп,
Зегь еимышәшәойт, –
Саргыы скарахеит, сцойт.

09.05.2012

ҲДУНЕИ АЦЫХӘАН...

Иргәыбзыгын амра кныхуа,
Амш ақәатцахь инаскьон.

Ипрырц иакэнакызшэа сєыхэа,
Икьыркьыруан, аеакьон.

Икэс илбаацан арфаш хьшэашэа,
Амфэ икэлон хгэы жьжьаны.
Игэыфекааган ажэтцыс ашэа, –
Ашэткэа ссирын уи аены.

Ах, ақыта, сара сқыта,
Скэыпцшра, рапхьатэи сшьафе!
Схэычра алабжышкэа рыдагь,
Ашьац иларшэуп сфатца.

Снаган скаршэ хдунеи атдыхэан,
Сымфэ ркуаз аурт, асы!
Абгакэа сыргаргы сцыххаа, –
Уара уахь иаауеит сыпсы.

10.05.2012

АМШИРА

Сара ашьыжь Акэа сакэшеит,
Акэа салсит еимданы.
Ашэткэа срышьтоуп, иахьа сабшоуп,
Иртиуеит ирацэаны.

Аха икам, икам, икам,
Бара ибатэоу сымбазеит...
Сара сцозшэа збон афныка,
Аха, усгы, сымцазеит.

Ари гэылымтцыц, аиашаз,
Иахыцахьеит даеакы.
Шэтык уфаччон, гэыргьафэхэашан,
Егы – неиуамызт закы.

Ашәтқәа малым, ашәтқәа хамтоуп,
Хыхь удырцыруеит даргьы.
Аха ибатәоу, бара ибатәоу,
Сылапш рықәымшәеит цьаргьы.

Бымш ираз, бымшираз,
Издыруеит, бара бзатцәым.
Дҕалап амаалықь, агәыраз,
Ашәа бзызхәо даеазәы.

Ашәт зынзаск иахаразамызт,
Урт сахьрылаз сгәы пшаауа.
Бымшира сахәазамызт,
Баша ашәтқәа сыпшаауан.

12.05.2012

АИҚӘАТЦӘА

Аға иблит аҳабла...
Аҳабла – рацәаххыран,
Аға гәхьаас димамызт азәгьы.
Уи Ацсыуа ҳаблан,
Аха қытак иаблан,
Ашәтқәа гылон уа зынгьы-пхынгьы.

Аға иблит аҳабла, –
Еиқәатцәан аҳабла,
Уа инхаз хьц-фыцқәак еизаны,
Рыбафқәа наскьаргон.
Ачкәын, азғаб, ашла,
Урт зықәшәоз арыцҳара чҳаны.

Амфә шытан иццышәха,
Анышәынтрахь амфә,

Уа ацъарқәагъ кажьын ибылны.
Еикәатцәан ахабла,
Ирбылхъан ахабла –
Избарыма ҕыц ацсы таны?

Амџа шытан иццышәха,
Анышәынтрахъ амџа,
Агәыграқәагъ алџақ ала ишәын...
Анышә иамардозгъы,
Анышә рықәзыцсозгъы...
Аикәатцәақәа ршәын.

04.04.2012

ИБХАРОИ?

Гәыли Къычба лахъ

Ахътагъ бычҳароуп,
Амцагъ бацәцароуп.
Ажәџан акынза
Бажәагъ назароуп.
Аетцәа атқкыс
Бгәатца ҳзыцҳароуп,
Ибылшарыма?
Иарбан ибхароу?

Бычкәын дахъжугъы
Зны бнықәыцшлароуп,
Анацәа рызқәагъ
Зны ибшышышлароуп.
Ианыччатәугъы
Ба быччалароуп, –
Зны ачарахъгъы
Бцароуп-баалароуп.

Алацшггы быцуп,
‘Сынлаз, уахынлаз,
Ашхамггы бышьтоуп,
Зны хыма-псыма.
Аха ишнабгац
Инабгоит еидкылан, –
Аибашьфы ианрей
Ацшзареи быман.

Ибыцхьоит гәаныла
Кындыг, Ешыра,
Җгәыҗрақәа уаҗа
Игылоуп ишгылац...
Зыхәра иаргәакуа, –
Рыбла бхыцшыла,
Иахәышәтәыр алшоит
Урт ба бышәшьыра.

13.06.2012

***

Игәыҗатцагоуп
Аҗәатәи ашьыжъ,
Ашьыжъ – амаалықъ –
Атцх ацҳа.
Ацтақәа кыдлон
Инеиуан, ирашьын, –
Урт зегь шыағала
Амра реиҳан.

21.05.2012

ИШЬҢОУП...

Амра карахеит ушьта,
Ажәфәан дузза иалан...

Ахы нықәтдан ацәарта,
Аеатцәахуан цшьяала.
Атцла агага хәхәаза,
Хашта амехак иаман.
Уака ақәиара цәгъаза
Амархәац иагъаман.
Шьамханынза икацсан,
Акаканқәа чацшьза.
Ахра амтдан тынч ишьтан,
Ашьабста-ацшза.
Тынч дышьтан ашәкәы зыфәуа,
Цхызк, иссиру далан.
Аха дрыщхауп фыц ииуа,
Изхәазом игәала.
Хзаза хәит, ишьтоуп ашьац! –
Мачк ишәызаргь хшьала.
Аха ишоит, ишоит ишшац,
Хамрагь цәыртцып цшьяала.
Ишьтоуп ацшқагь, Анцәагьы, –
Урт ирымам гәнаҳак.
Нак-арахь ишьтоуп зегьы, –
Сара соуп икнахау.

20.08.2012

АФЫГА...

Дарбан изхәыцыз афыга? –
Уи сахьцалакгы изгоит.
Избоит ашәақәа рыдагь,
Сахьак сгәы ианнатцоит.
Афыга – иссиру жәа-хәаган,
Ацшза дызмырцәо шьтыбжьын.
Цәацшьын, исақәын, иххәаган,
Ажәфәан икыду цәашьын.

Афыга ицын назаза,
Зыдгыл азыхэан иблыз.
Аиаша иазыкэпоз ахатца,
Ацэгъа иагэйдтцан изшыыз.
Ахъзи ахымзги иман,
Хфыга хзаин, ицшын.
Аха ишнеиуаз аргама,
Зиаск иагеит, ихэашьын.
Иажэлон ашэтыц апащэкэа,
Иахан, итнахуан зны.
Иацкьон ицыртэу агэашэкэа,
Икан уи мазаны.
Шэартас иамамызт ахьта, –
Иннажбуан фажэак еихьшьны..
Дашьтуан агэыла абахтахь,
Ижэла иахысуан дкьашьны.
Аикэатцэа, ацэгъа утахызар,
Ашхам, агэам, ахэынцэа...
Афыза дипсахуан афыза, –
Афыга даздырзом Анцэа.
Сақэшэиуа сгылоуп афыга,
Афыга, шэы-гэнахак кызтаз.
Инзыжбыз ахшара абыда,
Ақэыцшра мтазырсыз, изгаз.
Сухэоит, уеибгазар, афыга,
Ажэакэа рах, рацтафы:
Ужэлар ирныхла ашэыта,
Бзиа дбала ауафы!

21.07.2012

ДАРШЭАР ХЭА СШЭОИТ...

Авариант

Ажэфэан иалкьан, адыд ткьейт, –
Кэачабк хатцла ихнашьит.

Амацәысгъы аеакъеит, –
Зџак аеакәыршан иашьит.

Ацша абгыз еипш ихәхәеит, –
Цгәы-цсык каршәым адәакны.
Сан дшәамхышлан, акы лхәеит, –
Анцәа диҳәон хнапқәа кны.

Анцәа диҳәон, уахь дыцшны, –
Уаха длымамызт еазәы.
Хнапқәа лкын зынза дшәаны,
Мшәан, ианбакало уатцәы?!

Ашықәсқәа ццакуан, ицон,
Иарбан еигъыз, иреицәаз?
Аха усқан еипш избоит,
Сан дышиашьапкуаз Анцәа.

Атцла хжәоит, ахыб хнашәоит,
Иахьагъы итәом, иаацсан..
Са сахьгылоу – дшәар хәа сшәоит,
Анышә иамоу сара сан.

20.07.2012

АСАС ИЗЦААРА...

– Ари шәашта – штам, ибахчоуп, –
Сысас дсазтцааит сара зны.
– Ацсуа иашта – асас иаштоуп, –
Днасыцуп хәа рхәоит Ацсны!

– Ишцассиру шәчыс агъама,
Мшәан, излышәхи уи шәара?
– Асас уи изкуп аргама,
Ицсы ацитцеит иара!

– Уадак хиоуп, иххиоуп зегърыла,
Ацшәма уи ицәоуп, ижъуп.
– Шә-уадак имазаргъ хкы-хкыла,
Еигъу асас изыцшуп!

– Шәтцеицәа амца иалагылан, –
Еиқәзырхазеи Ацсынра?
– Цсроу бзароу хәа зтцаарак гылан,
Ацсра еигъыршьеит дара.

– Нас, ишәымой шәара шәзыхәа,
Иарбан шәаштәҕ ицшьәтәу?
– Асас ицны иааз аныхәа, –
Уи назаза ҳа иахтәуп.

19.07.2012

***

– Дадү, «аацсара» захъзузеи? –
Смаҕа дсазтцаауеит сара. –
Хара ицози ихынхәызи,
Цәгъаза дкарахоит цъара.

– Дадү, «дкарахоит» захъзузеи? –
Деитасазтцаауеит сара.
– Зеы зыбжъази ағәра зкызи,
Даацсоит хымпада цъара.

– Дадү, «аацсара» закәызеи? –
Ғыцны дсазтцаауеит абра...
Схәыцуеит. Стәоуп, иласхәарызеи?..
Жәохә шықәса дыртәоуп лара.

10.07.2012

***

Ацтақәа амза рылахан,
Уи алашыцараҕ икнахан.
Наҕ ицар атахын аха,
Иалшагәышьыомызт уаха.

Ацтақәа, ацта рхарала,
Ҳа хдунеиггы еиқәаран.
Ацтақәа ргыра иалалан,
Амза рақәцон ахала.

Ацтақәа амза ршатазом,
Ахрахь шыта еиқәарахеит.
Аха, нас, ианамуза, –
Амза блын, – илашарахеит.

08.09.2012

АНАРХА ЗМОУ...

Схы амца аркызар
Арцәаха сымам,
Арахь – ажәеинраала
Схышәәҕ ицшуп.
Уи амца сырцәарц
Саҕуп хыма-псыма,
Ажәеинраалагы
Зып хәа саҕуп.
Схы амца аркызар
Арцәаха сымам,
Аха гәхәас
Сызкыда, сбылуан.
Ускан гәаныла
Ажәәанаҕ сыкан,
Сара ҳазхылтцыз

Ибжы саҥауан.
Схы амца аркызар
Арцәаха сывам...
Абар, игәстеит
Иссирзоу цәахәак.
Илакәын, икәандан,
Убас ихазынан,
Уи карматцысын
Изнаалоз иаха!
Схы амца аркызар
Арцәаха сывам...
Ажәа – агәатцәҕ
Иизар – иашәоуп.
Аха макъана
Иауам сара сыватц –
Амцеи уи ашәеи
Рхәаакәа тшәоуп.
Ажәеинраала
Умфын хыма-цсыма,
Шьхазаргь узхылтцыз,
Жәәанзаргь узцоу.
Ухы амца аркызар, –
Арцәаха умам
Иуфыз, – уи акәхоит
Анарха змоу.

15.07.2012

ИҚӘРАХЬ УИ ДАННЕИ

Иқәрахь уи даннеи акыр,
Дцәажәо далагеит дхааны.
– Саашәыкәыхшоуп! – иҕакын
Ижәлар рахь ихы рханы.

Дмаргъацалын иара зны, –
Ахәша хихуан азағы.
Уара укаршәзарггы уцсны,
Уи дшағыц иус дағын.

Ашла иазтааит: – аума хбоит,
Мшәан, дуафызтәи уажә аскак?
– Ашәыр анықәтца, ихаахоит!
Абас иқан ашла итак.

12.09.2012

АНЦӘА ИҢЫ

Ецынтәарак сықан,
Җазшаз Анцәа иғы.
Иара хдеицшқәа цәырган,
Рыхәацшра дағын.
Уи дфагылеит, дцәымзан,
Дырныхан зеггы...
Җара хайцш дуафызаап,
Җазшаз Анцәагы.
– Уацхәа схырхәоит сзышза, –
Сиашьапкит Сара.
– Сара сныха, сыцшза,
Дсеитцыбзоуп хара.
Шықәсы җажәа схухыр,
Нас схәатәы лахап.
Усқан иалшоит сәухыр,
Сыцсы еикәурхар!
– Уи бзиабаразаап,
Суцхраауеит, уца.
Мачзак ихаразаргъ,
Умға цшьоуп зынза!..
Сгәыгра ас ахаан,
Самгазац хара...

Дгыли жѳани рхѳааѳ,
Дысыпшыи лара. –
Уахь уанца нахысгы, –
Саталкит абра –
Сақѳахатын усгы,
Ѵызара узура.

20.09.2012

***

Сгѳатца зыхьуп, сшы цѳѳырцоуп,
Мтѳыжѳѳоуп са снапқѳа.
Агеи ашьхақѳеи сырцоуп,
Ахьта садыркуам.

Сзыхь хѳашьзом, ицкьоуп, изоуп,
Итаныкѳоит сда.
Сыхѳра иахѳоит, уи азоуп,
Имам сыда здам.

Сшы цѳѳырцѳзар,– уи кѳѳароуп,
Иамоуп ѳѳа кѳзшыак.
Ех, апстазаара цьбароуп,
Иацуп уи ашыа.

Сымтѳыжѳѳақѳа ирыцкьоит,
Ажѳѳанаѳ ахыхь.
Амра адгьыл ахь изгоит,
Адгьыл ашѳтқѳа – хыхь.

22.09.2012

АМѳА

Са сымѳа санылан
Ашьхарахь сѳоит,

Итшәароуп,
Ихалоит, италоит.
Сышытақәа саатуп,
Сгәы ианнатдоит,
Сара исгәалоу,
Исгәалам.
Са сымға санылан,
Ашьхарахь сцоит,
Сымға сшықәыз
Сышлазаап.
Ажәфан атцака
Сышықәсқәа ззоит,
Исызтаз исцәигеит,
Ицшазаап.
Са сымға санылан
Ашьхарахь сцоит,
Ицәгъазаргъ –
Сымға сымкыроуп
Аха краамта
Сныкәон, иазхоит.
Исцәыхәлоит,
Афныка?
Схынхәыроуп!

06.10.2012

***

Ацшзара
Уи грачкәынуп,
Ицшзоуп,
Уи анииз уажәоуп,
Иахьоуп.
Мза-шәахәала
Иара қәтцоуп,
Царцалыкым, –

Игәлатцоуп.
Ах, иңшзоуп,
Иңшзоуп, иңшзоуп.
Ас изшада? –
Уи мазоуп.
Аңшзара
Җахнамхырц ауп, –
Уи мышкоуп
Аңсы антоу.

23.10.2012

***

Иңырцыруа иланашьтуан,
Ажәфәан аетдәа җырпны
Сара уи бзантдык исхаштуам, –
Адгбыл ссирын уи аены!

Амза аңыңхь ашәт инакәшан,
Иаргәыбзытуан, тынч иңхон.
Уи аңшзара сара сашьтуам,
Сгәатдә уака исцәынхон.

Хәыштааран изфыаз амза, –
Сашта арлашон иара.
Уа сынхеит, сынхеит, избанзар,
Игәхьаазгеит схәыштаара.

25.10.2012

АДГБЫЛ АНАСЫП

Хьыбла Герзмааңха ылызкны

Скарматчыс шәахәоит насыңла,
Иаңәшәом амаңәыс, ашәшы...

Илкәых Хьыбла аңныш ибла,
Ахра амаз уи лыбжы!

Ашьха уи иахаз, иапшәымаз,
Ахра иқәлашоз мратас.
Анцәа икынтәи Ацсуаа дшәымаз,
Датәазымбо зеггы рцас.

Лыбжы гоит, игоит еинаалан,
Иқәсуеит Вена, Анкара.
Сарггы слыщуп, слыщуп цшәаала,
Слыхәарыма, мшәан, цъара?!

Сарггы слыщуп, уарггы улыщуп,
Аетдәақәа лыщуп зны.
Лашәа – сыхәра иақәу бггыщуп,
Ада бжык ахам Ацсны.

Лашәа кәандоуп, адггыл иқәуп,
Зных итынчуп, зных игъуп.
Ацсынтәыла данасыщуп –
Лгәатца зыхъуп, лыбла хъуп...

Скарматцыс шәахәоит насыцла,
Иацәшәом амацәыс, ашәшъы.
Илкәых Хьыбла, аңныш ибла,
Ахра амаз уи лыбжы!

03.11.2012

АНА – ЦАРОУП, АРА – ЦАРОУП...

Ана - цароуп, ара цароуп,
Царада узцом цъара!
Ак ухарамзаргъ, – иухароуп,
Иара умамзар уара?!

Быз җахәагоуп, нап җахәагоуп,
Уи гба шахоуп, птәара зқәым.
Уи жәа-хәагоуп, еилахәагоуп,
Иара змоу ихәом иакәым.

Гра тәахыгоуп, гәырҗа хәыгоуп,
Уи иунаҗоит җа хәҗык.
Иара – ашьхарахь наңшыгоуп, –
Ханк дыргылар ахәәҗы.

Цароуп, цароуп аңәҗа хызәуа,
Ашәтқәа ццышәхан икәзҗо.
Цароуп анасыпқәа цызәуа,
Ашхам ашҗә илазҗо.

Ана – гәәкроуп, ара – чароуп, –
Ус еибыҗоуп адунеи.
Аха, уа ушьтызхуа бңьаруп,
Рышқа царала уаннеи.

Нахьхы – арха аназараҗ,
Избоит уахь сара снаңшыны,
Хатҗак датҗалан еидарак,
Дҗоит аҗныка дааңсаны.

Ашәа зхәода, мшәан, агараҗ,
Асабицәа ргәы ршышьны?
Аламыс аҗоит аҗара,
Аға изымгаз деибашьны...

05.11.2012

ЛАҖА

Лаҗа насыпым,
Лаҗа гәырҗоуп,

Уақа аптақаа хуп!
Ашьхақаа жьакцоуп, атлақаа ҫоуп,
Рымтдан ашхам тџахуп.
Ажәџан аҕынтәи ашьхақаа пшзоуп,
Ашәтқәа маҗк ихароуп.
Ашәтыцқәа ракәзам уа иаҕацсоу,
Җтҕеицәа рыбаџқәа роуп.
Ашьхара иалҕьан арџашқәа тҕьоит,
Урт зынзаск ихәашьуп.
Арџашқәа ракәзам – рылабжыш цоит,
Анацәа ашьхаҕ ишьу.
Ацарцалыкьқәа хыхь ипьруеит,
Урт зегь шкәакәоуп, игроуп.
Урт царцалыкьзам – шәәцьхәара руеит,
Җасабицәа рышәтцоуп.
Уақа ашәакоуп ацсаатә ирҕаку,
Ашәа ҕыцым, ицшьоуп.
Аха – ацсаатәқәа ирашәам, ҕакуп,
Ашәа ззымхәаз рыбжьоуп.

14.11.2012

УАХА ИАҚӘҖАУЕИТ АСЫ...

Ардәынақәа: ҕықә-ҕықә-ҕықә, –
Ашәч ацрыхара иаҕуп.
Рацәа ххыроуп акакал, –
Иазышьтымхыр алишоит ал.
Уи аҕырымхыр лассы, –
Уаха иақәҖауеит асы.

02.12.2012

УАЗЫМХӘЫЦЫН АЦСРА

Ашықәс, ашықәсқәа рџаштдас,
Сыцшызар, – инеихьеит хара.

Сѡыза, ушлазаргъ укѡашза, –
Уазымхѡыцын ацсра!
Хатцак нарцѡыка днаскъаргап, –
Еицакып ускан уцшра,
Зны иуцѡыцѡыргъы асаркъа, –
Уазымхѡыцын ацсра!
Алым шыабыстак иашьтоуп,
Рыцха, иахарои иара?
Шьта ипыруазаргъы иашьтуам, –
Уазымхѡыцын ацсра!
Фныда утѡазаргъ тцлак амцан,
Ага ухиртѡазаргъ уара,
Угѡатца иаумырсын, ухатцаз, –
Уазымхѡыцын ацсра!
Иузызжыз ажра тцаула, –
Уи дазыхъчазом мрак.
Унеила уа умѡа уанылан,
Уазымхѡыцын ацсра!
Цыхъаз, пылхатраз, ицшасраз,
Итыцоз агагъ атра.
Ацстазааратѡкъа ѡархасраз, –
Уазымхѡыцын ацсра!
Инуужьыз абзиа рацѡазар,
Иумоуп, идыр, ацсынтца.
Нас иузылашоит амза, –
Уазымхѡыцын ацсра!

06.11.2012

АКААМЕТ

– Хантѡоит, акаамет калоит,
Шѡхѡытцалароуп адгъыл жны!
Афатѡ, нас, азы назлоу, –
Ижѡга уахъ ирацѡаны!
Ускан ацъныш дынцѡахоит,
Дкалоит афыстаа аѡас.

Ҳафстазаашъа даеакхоит, –
Қъъақа шөдәықәла изаҳаз...
Уи акаамет дазыпшын,
Ҳхаґы аетцәа ґырбон.
Тынч аґәы еисуан амшын,
Нас ихәлеит, ишеит, ихәлеит.
Ишаҳбац еипш, уажәааны...
Адгъыл итцалаз дагеит, –
Ҳанхеит ҳарт зегъ ҳаибганы.

22.12.2012

АПСУАА РАШӘА

Аерманцәа ґагылан,
Ацсышәала ашәа рхәеит.
Нас ацсцәа ґагылан,
Анғлыз бызшәала ашәа рхәеит.
Арыцҳара стагылан,
Исзымычҳан, уа сыҳәхәеит.
Мґак икьаҳәыз санылан
Сахьымаара сцозшәа збеит.
Зхы ақәызтцаз зыцсадгъыл,
Анышә иамадаз ааҳәит,
Ажәґан иалаз ацсаатәґы,
Иазымычҳаит, илахәит,
Аерманцәа ґагылан,
Ацсышәала ашәа рхәеит.
Аха ацсуаа ґагылан,
Анғлыз бызшәала ашәа рхәеит.

26.09.2012

***

Анцәа дызмам – Анцәа диҳәом,
Ан динықәуам – ан дызмам.

Анцәеи Ани роуп исымоу, –
Урт еипшуп, оумак рыбжам.

27.12.2012

СЫЗНЫСЫЗ

Сышықәсқәа бғыжәха сымшае ишьтоуп,
Азын ҳахтыгәлеит. Адгылае хьтоуп –
Аацынра лакәын. Апхынра цан.
Атцыхқәа реиха амш еитқан.
Шоуран, ашәырқәа леиуан иартын –
Сыпсымзар амра агәашәқәа аартын.
Ибеиан тагалан. Иөежхон абгьы,
Амыш, ишагхоз, илеихъан нахъхы.
Икан ачара. Ажәлар рацәан, –
Иузалатцомызт рчыс унацәа!
Уака ес-сабша ҳкәашон ҳаццакуа,
Аха иизомызт оумак ахәыцқәа.
Машынан уахънеилак: амәәе, адәны,
Амәәқәа нкылан ирыман аены.
Нас, убри ашьтахъ, аган ахъ уцшыр, –
Машәырк уанахыслак, иубон ҕа машәырк.
Ахра аанкылан итәан ухәан-схәан, –
Ашәшьы ҳәа ззырхәоз аиашаз, ипстхәан.
Дхатдан ағычгьы – ихырхәон дызбо, –
Ишьтатцәкәа дхылан дцозаргъ дызцоу.
Иман афызцәа. Дбеиан иахъала,
Уртгьы разызшәа убон адәахъала.
Рыхәқәа аатцхны итартцахъан рцъыба,
Апсшәа, аламыс, ачагъа, ацъыка,
Аханқәа, азыхъқәа, архақәа, ашьха,
Азгабцәа-ашәтқәа, ачкәынцәа-рашьқәа.
Хныха-пшьа тыпқәа урт анацрыхоз,
Сгәакәыз цъышьон амат зыцрыхоз...

Нас изықәшәозеи? Иахънеилак кашырран,
Сымѡаѣ абарт зегъ збон саныцшылан.
Аха макъанагъ избон инханы,
Амра – есышыжь игыло Ацсны.

31.12.2012

АЕТЦӘАҚӘА РАХРА

Аетцәақәа ссируп ажәѡан атцан,
Уахърыхәацшуа урт зегъ еикароуп.
Ишпалеицшу дара Ацсуа таца,
Аетцәақәа – са сызгабцәа роуп!
Руазәк насыцс илыман Ацсынтәыла,
Егъи дтацан дыкоуп Кабарда.
Париж дыкоуп, дыкоуп Урыстәыла,
Зынза дныхоуп Мысра икоу лца.
Аетцәақәа ссирхоит хәылпазыла, –
Са сызгабцәа ссирын есқынгъы.
Зыбла кәицу са сызгабцәа рыла,
Адунеиаѣ саларсуп саргъы.
Илахъыхуп, гәыкатцагоуп Ажәѡан,
Уа сызгабцәа кыдуп, илашоит.
Сазызырѡеит уахъынтә Анцәа иажәа,
Нас агъара сықәуп, иластцоит.
Ишеишеиуа икоуп ахкәажә-амза,
Са сызгабцәа-аетцәақәа ран.
Икалап оумак иахцәыхарамзар,
Уи хароушәа хбозаргъы хара.
Аетцәақәа кыдуп икәеицеиуа,
Аетцәақәа - сызгабцәоуп сара...
Шьта шәацәымшәан адунеиаѣ аймак, –
Уи рнапы ианышәтца стаацәара.

03.01.2013

***

Ашәтқәа быстан, ба быччапшыгы сыбымтеит,
Аетәақәа рылабжышқәа сықәыртәеит.
Ба бпылара насыцын – исыбымтеит,
Быблабара насыцын – исыбымтеит.
Ажәа-затцәык, са сышьтызхуаз, сыбымтеит,
Уи азыҳәан акымзарак бивсымбеит.
Бара бкынтәи тцыск ахәыцгы сымазам, –
Еицәыхароуп ба бымаза-сымаза.
Аха сбыҳәоит: «Иузырха ҳәа ахәаша!»
Бсахьа знылаз патрет хәычык санашья!
Ашәтқәа быстан, ба быччапшыгы сыбымтеит,
Ишпалакәыз сара сцәыртцреи сықәтцымтеи?!

04.01.2013

АХӘ

Иаасхәеит аиашаз,
Уи ашьхардац, –
Цсыс апстазаара иамоу.
Икоуп, ҳәарада,
Агәра зымгац –
Мачк иашазаап агъама.
Лцъыба иаацылгеит
Уи такәажәык, –
Ахәгы мариамызт, илакәын.
Аха дахыцом
Илхәоз уажәык –
Ашьыжь илызбаз акәын.
Аха уи ада
Сымәақәа цтәан,
Иага сцәагаргы – ихарцъым.
Ахә сара сзыҳәа
Акыр ирацәан, –
Уи лара лзыҳәан – имацын.

28.01.2013

СГӘЫЛА

Малла сбеиазаз җыишон,
Исхейтҗон аҗьныш иҗә.
Сара стәакәын иҗәнишьоз,
Иара итәы – кыр ираҗәан. –
– Дшәыздырзом, уи аүәф дшәыздырзом,
Далахан дыҗоуп ахы!
Сыҗсымзар, уи ихьзоуп иахырҗо,
Аетҗә, икыду нахьхы.
Җнык хәа имоуп, ашана,
Адгьыл атҗыхәан җара.
Имоуп аҗаруа хәҗшьала,
Иахыҗҗоу хәздырзом хара. –
Ус дышсышьҗаз маҗара,
Ашьҗахь ашьшьыхәа дыҗсит.
Ххыбраҗ уи атҗых ашараз,
Иҗәнатҗейт ахьҗей аси,
Уажә ишимамгьы саха,
җәык нысхышьыр хәа сшәойт...
Ашьыжь аҗара сыҗсахуейт,
Уатҗәы аилаҗса сшәойт.

30.01.2013

АДӘЫҒБА

Агеи ашьхеи рыгәҗаны
җыс иатҗәоушәа иҗырны,
Дәығбак җойт, иҗойт, иҗойт,
Хгәәҗы аҗхаҗәа хнатҗойт.
Хазы-җхәызбак инҗәахшароу,
Инҗәахшароу, зыбла хаароу,
Дҗәлейт актәи авагон, –
Саргьы сгәы тҗәаны илгон.

Хдэыгба неиуеит иласны,
Ацсны иҕан уи сасны.
Сыуа, сықәла ирызхаит,
Сашыцәа рашәа ҕыц саҳаит.
Аха – пхәызбак, инцәахшароу,
Инцәахшароу зыбла хаароу,
Дталеит актәи авагон, –
Саргыы сгәы тҕәаны илгон.
Избоит ашьхақәа лашоит,
Уаҕа арҕашқәа кәашоит.
Ишцассиру хамзырха,
Амза таршәуп уи уаха!
Аха – пхәызбак, инцәахшароу,
Инцәахшароу, зыбла хаароу.
Дталеит актәи авагон,
Саргыы сгәы тҕәаны илгон.
Баша дэыгбазам, ицшьоуп,
Москвеи Аҕәеи ирыбжьоу.
Хара хҕәыгра ама ицоит, –
Хартгыы шыта зеггы хрыхьзоит.
Аха – пхәызбак инцәахшароу,
Инцәахшароу, зыбла хаароу,
Дацуп актәи авагон, –
Саргыы сгәы тҕәаны илгон.

1981

АУАЛ

Ацстазаара – акәаркәашыа еипцшуп,
Арахәыцқәа тынч ианытц ицоит.
Уи иацеипцшу саргыы зны испеипцшуп,
Арахәыцгыы зны цыара интәоит.
Ацстазаара – бырлашым, ималым.
Ашлац алам, иақәыцсам ахцәы.
Сара исымоуп иахыа уи аамтала,

Сара сышытахъ дгылоит даеазэы.
Апстазаара – ирхэалоит, ҕархасроуп,
Кыаасроуп уи аҕацхаҕе шарпазы.
Ашьха ду ахалартаҕе аанҕасроуп,
Уаҕа маҕк еитоукуазар уҕсы.
Апстазаара - зышыта нымтэо зыхьуп,
Зашэа иалгаз имдароуп иара.
Ғөйргьаразаргь, абжеихан ихыхьуп,
Уашыцылацэар алшоит уи уара.
Апстазаара – ашьхаҕа наҕшыгоуп,
Хэычы-хэычла ақэцэанза сназеит.
Аха икоуп, икоуп иара шыҕаң,
Са сҕы иҕан, – уара уахь ицеит.
Апстазаара – иуцсахыз цароуп,
Ғэхьаас иара узыҕалтэоит уатэы.
Аха уалзар, - хымпада иушэароуп,
Уи ицсахырц дгылоуп даеазэгьы.

17.02.2013

ИБАРГЭЫЗЕИ...

Ибаргэызеи Апсны иалтэны ицахьоу,
Араҕа иҕам уи иоуп зыцсы зшыаз!
Апсны гэнахоуп, уи аншэартатэҕьоу иахьоуп,
Иршатазом, шыоукы иалырхуеит ашыа.
Уалт уцаргьы – тынч уахьнеиуа узтэару,
Уи уазхэыцуа цэа-цэашыушэа узытлап.
Ицырцыруеит, абжьас аблақэа тцаруп,
Уафап акэым, уи уазымхаргьы ҕалап.
Атың азы азы ирхэашылап азэы,
Атың аихагь дубап еиҕьызшыо ахьы.
Дгылоуп хатқак: иаабап иҕало уатэы,
Егьы – икоу зынза инеигом ихахьы.
Ушпарыцхау, Апсны, исутеит агөйрөа,

Инеибартдәо җыышыит шыоуы уеимакны.
Исыздырам уеикәырхашья иахья мѡак,
Исылшозтгы уаргы уалызгон Аҗсны.
Ишпансыжъри Дырмит иажәа, ибака,
Аҗсынтәыла зхы нақәызтәз рыпхьярца?
Зака гәнаха кастарызеи, мшәан, зака,
Усгәйдкылан Аҗсны уалганы санца.
Сеитымхазшәа сҗалеит, саблит агәырѡа,
Сдақәа рақәын – сцәаґы иалацсоуп иҗсны.
Издыруазтгы уеикәырхашья иахья мѡак,
Усгәйдкылан хдунеи уалызгон Аҗсны.

05.03.2013

АИААИРА АНЫХӘА

Иацран амца саб иқәатца,
Иацран амца саб иѡны.
Ашьоура даґын ахатца,
Ашьоура иаґын Аҗсны.
Иацран амца азын хьшәашәа, –
Асы каҳауан иахак.
Уа иқәңон ахацәа рашәа,
Ақәңара иаґын аҳақ:
Лаґа иалаблыз
ашәтыцқәа рзыхәа,
Мартаз ихнымхәыз
арңарцәа рзыхәа,
Ажәытәи-аґатәи –
зегы-зегы рзыхәа,
Усҗан ажәѡангы
Ҙәыуон аҳәхәыхәа,
Аха иаҳзааган
Инрыжыит ҳа ҳзыхәа,
Шьяла икәабазаргь

Аиааира аныхәа.
Хазшаз дихәон ан-агәыраз,
Амца иалигарц Ацсны.
Иаргы ашла лахатыраз,
Лацхәа дгылеит ахәа кны.
Ипшьоуп ацсуа-нартаа рашта,
Харт хазшаз игәы хазтоуп.
Харцарцәа җа тәылак иашьтам,
Рхы назкәыртцо дара ртәоуп.
Лаҗа иалаблыз
ашәтыцкәа рзыхәа,
Мартаз ихнымхәыз
арцарцәа рзыхәа,
Ажәытәи-аҗәтәи –
Зегы-зегы рзыхәа
Ускан ажәфангы
Тәыуон ахәхәыхәа,
Аха иахзааган
Инрыжыт хә хзыхәа,
Шьала икәабазаргь
Аиааира аныхәа.

15.03.2013

***

Аацынра ашта сшыкәыз
Пхәызбак дыспылеит,
Дмырхәаган, дыпшзан:
– Акы сшәазтәауеит,
Уи пхашьарам,
Сшәыхәоит, иауазар,
Атакгы шәымзан!
Шәара шәышыкәскәа цеит ицырны,
Ашлара пшзазаргь,
Шәаражәит шәара.

Аха абзиабара иаша иазкны,
Шәара шәәкәытцзом
Уажәгы аәра?! –
– Дыкоуп ахәышәтәы, дыкоуп Анцәа,
Атакгы налыстеит
Слыхәацшуа цшәаала, –
Аха иалшоит
Ацстазаара нтәар,
Уи еибаркымзар
Бзиабарала!

23.03.2013

АТЦЫС

Хызатәушәа хыхь ихалан,
Тцыск иацрасит ахьшьыцба...
Уи ахькаршәыз тынч ахала,
Агәы тытц ицон ишцац.
Имыршәакәа снейны цшәаала,
Стцыс наныстеит снапакны.
Счабра иамысхыз, цахала,
Ахәра җасхәеит ицшааны...
Нас ицрит ишалшоз ала,
Ажәәанаҗ атцар рацәан.
Ишцассиру уи ианалоу,
Уа дахылацшуеит Анцәа!

10.04.2013

СЫШКА ИҚӘЫМЛО УАҲА

Аацынра ааиуеит, абла етәәоуп,
Аацын какацуп, иҗыхоуп.
Аацынра ааиуеит, аацынра цшзоуп,
Аацын – уи итцкяз аҗыхәоуп...

... Ацхынра ааиуеит, шоуроуп зынза,
Иаршәит исықәыз ахыза.
Азыхәә инеины иажәуеит шыжьжа,
Шьабыстак зык атахызар...
Насыцуп тагалан анықәло адәы,
Ихьфажьуп, иссируп, ималуп...
Изахауада сара схәатәы, –
Тәамфәхә амазам алу...
... Азынггы ааиуеит ус аханы,
Азын еикәышла, лыцхала.
Ажәфән сықәыпшуа сгылоуп ҕааны,
Азынггы иацуп ацшалас...
Азын, ацхынқәа... Иааиуеит ицоит,
Урт ирымазам гәнаҳак...
Аха, ба бакәхеит, – шыта агәра згоит, –
Сышқа иқәымло уаха.

12.05.2013

АПХЫЗ

Аамта уи атцх иамцәаан иагон,
Ажәпара иамаз, иахажьыз ашәшьы...
Цхызла, сахьышьтаз рсахьақәа збон –
Слымхәә итафуан ҕыцъа рыбжьы.
Сашта иагәыдлоз цысшьон амшын,
Ешбеи Лакобеи сцацхәә ицшын.
Рацхәа снагылан, схырхәеит сара,
Ицхызу-иашоу – исзымгеит агәра.
Сысасцәа уақа рлабашьақәа ркуп,
Ашлара иатцоуп, амцагь еикәуп.
– Дад, ухаргәамтит, аха иахзом,
Хашьцәа – хазхылтцыз дук ҳагәра жәгом, –
Иажәақәа тынчын Ешба аены,
Аха хәыцрақәак дрыман дхәаены:
– Хаинышәкьоит, ҳабжьара шәашьтоуп акы,

Ха ҳақәхеит изхароу збак шәанакы!
Хзыцәом, хгәатеиуеит. Хазгылом, хазтәом,
Хахыыкоу лашыцароуп, лашарак хбазом.
Шәашытоуп хазлытцыз, ихалоу ашыа,
Хабацои иахнатар уи еа кәзшыак?..
... Ускан, ижәдыруеит еакын адунеи,
Ускан уи ахра ацныш игеит.
Абцар иарзызон Кәыдры, Гәымста,
Ахызатцә иазымгаз рыцсахәага тан.
Ускан еибәххәеит; хәцсыргы-хәцсып,
Аха назаза хазықәцап Апсны!
Уиала, сыцсымзар, ихалшоз кәхтцеит,
Аха ацәкьарае хашкыдыз ханхеит...
Днақәымчит ускан Лакоба илаба,
Иуапа цыфцыфгы ижәа итарпан.
– Ускан апазатцә аб дитиуан,
Ацкьакәа ртыпан агмыг диуан.
Ускан ишәартан хара хбызшәа,
Ускан ахауа иафызан ажәак.
Аха шәыгә иалоу хәагылан иаххәар,
Хадгыл иачычар алшон ахәа.
Ускан мхәцьырма хдәықәлон фацхьа,
Цсыуак дкаломызт арака иахьа!
Ускан хәкәытцып, мшәан иахьагы,
Апсшәа иахызо дыкам азәгы!
Ускан хәкәытцып – имцозаргь хара,
Апсуаа мхәцьырма иаеуп ацара...
Ускан еибәххәеит: хәцсыргы хәцсып,
Аха назаза хазықәцап Апсны!
Уиала, сыцсымзар, ихалшоз кәхтцеит,
Аха ацәкьарае хашкыдыз ханхеит, –
Нестор Лакоба игәала цьбаран...
Сфыхеит... Ашышыхәа иафын ашара.

02.04.2013

***

Гхак җаитцазар уеиҗабы, –
Атак иҗала ламысла.
Аеггы иатцоуп пышь-шьапык,
Аха иалшоит ишьацәхныслар.

05.05.2013

***

Ашьабыста иашьталеит абжьас,
иарггы җатҗкеит ирҳаны...
Еиҗа-еиҗа иагхон ирыбжьаз, –
Амра кыдын ажәван аханы.
Ашьабыста иашьталаз ахьзеит,
Иҗалеит абжьасггы азхара.
Алахәақәа уажә цьарак еизеит, –
Атәыҗақәа рымтцапсан дара.
Шьта шьабыстак иашьталом лассы,
Адәы иқәзаргь шәкыла еитцаҗҗы...
Абжьастәҗаггы зны итәуеит ацсы,
Аха ицсы тәуама ауаҗы?

21.05.2013

***

Ох, икьыркьыруеит,
Ихәмаруеит аеы...
Чара-уск ыҗоуп
Иахьа ҳара ҳеы.
Җгәашәәе атаца...
Хысроуп адәны,
Дгылоуп ахатца
Лныхәәәа кны.
Иахылтцуеит ахылҗа,
Иахьгылоу ақәаб.
Длыцкәашоит цхәызбак,

Арпызба иаб.
Еицылоит, еивысуеит
Ачыси алеи...
Ирыпхьоит ашыапахъ:
«Сшэыкэыхшоуп, шөлеи!»
Аштa хазыноуп,
Илакәуп аоны...
Хтаца дацшэымоуп
Уи амыш инаркны.

14.06.2013

БСЫЦХРААУАН...

Ба бнышэынтра
хамх атцыхэан изатцэын, –
Изатцэу зегъ
сара ирыцхасшьоит цэгъала.
Исцэагозаргъ уи аус
иахъа, уатцэы,
Акәша-мыкәша
утрас сашьталеит сара,
Бнышэынтрафэы, сан,
итынчроуп есымша,
Ба быбжыакэын, –
слымха итасуеит, иразуп.
– Нан, укэышыз,
дуцыз, нан, Анцэа хазшаз,
Икоутцаз зегъ
бзиаразар, – иузыцшуп...
Бара амла
хабцэагар хэа бацэымшэан
Уахгъы-еынгъы
акы башьтан баацсаха.
Сылабжышкэа леиуеит
сыблагэ итшэаны, –

Гәләшәароуп, сан,
ба бкынтәи исзынхаз.
Сеитагылан
анышә шытастцеит игәзаза,
Цьымшьуп, цышуп...
уака иалшоит зегь калар.
Уа анашагь, –
уажә исхамыштзеит зынза, –
Атцла икәлан, нас
амтцөышә хәыгцкәа хнарклап...
Быкәша-мыкәша
иҕастаз аутра стан,
Садымхалеит уи
оумакгы, иззарым...
Ба бнышәынтра
сызкәа надыстцеит еиҗа, –
Исымбеит хәа,
бсыцхраауазтгы каларын.

18.05.12013

САРА ДСЫХӘЕИТ СЫХААРА...

Сара дсыхәеит сыхаара:
– Уааи, афны ҳаргылап.
Җашта иҗалап амра цхара, –
Асасцәа ҳарцылап.

Ахьа иалхыз ҳафны-хгәара,
Җашта шыац етцәараз!
Асас дталар даацса-дкара,
Уи ауха чараз!

Сыхаара илхәаз ала,
Нас афны сырғылеит.

Исырхайт са сқьиарала,
Ауацәеи агәyleи.

Сара дсыхәеит сыхаара:
– Ихаазап ахшара.
Ашәа ацыз ҳара ҳгара, –
Нас ипшзаз ашара!

Рыуафышья, рсахья, роура,
Ныхақәаз, ишаназ!
Ҳара ҳада җазәы иоуран,
Икам ус ахшара.

Иқәын ашьтахь ҳара ҳашта,
Адауацшықәа раҳра.
Азә дубар, – егьи духаштуан, –
Ахра еипшын, ахра.

Сара дсыхәеит сыхаара,
Азыхь ытцаҳхып ҳәа.
Азы хышәашәа бзиоуп даара,
Шәтыла ҳқәатца ҳхыбп ҳәа.

Азыхь ытцыхит снапала,
Акәапей ахаршәын.
Уи азыхьяҗ хәылбыҗхала,
Ғыцья рымза таршәын.

Сыхаара илҳәаз ала,
Итцыхит, данахәа.
Ирхәоит знык избаз агьама,
Азашәа ишәызҳа ҳәа.

Уаҳа җылтзом сыхаара,
Хәыцрак далан даара.

Уи дазызырѳуан агара, –
Лашѳа иатѳан хаарак.

19.11.2013

САЖѳЕИНРААЛАҚѳА ЗБЫЛУАН

Сажѳеинраалақѳа збылуан,
Еиқѳырчақѳан, ирацѳан.
Урт схаѳы, сгѳаѳы иаауам, –
Изыѳхьюу зегь иреицѳан.
Абга сеицшын, сыцбаран,
Абга атцкысгы сеицѳан.
Зны-зынла ирѳоит дара,
Анцѳа иритаз аѳацѳа.
Сашѳаѳ амца ду еиқѳуп,
Уа сбылуазшѳа збоит саргы.
Сара хѳыцпрақѳак сыркуп, –
Гѳхѳаас дсымазам азѳгы.
Ус, ладантѳ ицѳыркъан цшак,
Сшақѳымгѳыгуаз уа зынза,
Сара сѳымта хѳыцқѳа руак,
Хыхь ишьтнахит ижжаза.
Ишцоз цсаатѳшѳа ицпырны,
ѳнык ахыбраѳ инатѳеит.
Уи аѳны-цшза ду чыцны,
Уи аѳны ишьтанатѳеит.
Хѳычы-хѳыцла зегь еицкаа,
Гьычѳык амца данаргеит...
Икалазеи хѳа ианѳаа –
Нас афымца надырбеит.

20.06.2013

ГАГРА ИАЛАГОИТ АЦСНЫ

Иугæйдкылоуп уара уга кæанда,
Иухагылоуп ушьхақæа цшзаза,
Ушцассиру, Гагра, сукæыхшанда,
Ацсынтæыла амра, агæлатца.
Уафæытц, ажæтцыс, алакфакра,
Упры, уахь ухы рханы...
Ацшзара иатæылоуп Гагра, –
Уака иалагоит Ацсны.

Рыцсы уалоуп ахцæа, ахæынтқарцæа,
Зынгы-цхынгы сасцæаны иутоуп.
Урт ашышьыхæа ага бжыхаа иарцæоит,
Урт рыцхызқæа лабфæбоуп, ицшзоуп.
Уафæытц, ажæтцыс, алакфакра,
Упры, уахь ухы рханы.
Ацшзара иатæылоуп Гагра, –
Уака иалагоит Ацсны.
Дынхоит Ацсуа, уака цсыуа цасла,
Цсыуа цасла дхеитцоит уи Анцæа.
Еибаркыми уи атцеицæа дацла,
Цсыс ирхоугы Гагроуп ацацæа.
Уафæытц ажæтцыс алакфакра,
Упры, уахь ухы рханы.
Ацшзара иатæылоуп Гагра, –
Гагра иалагоит Ацсны.

Кæтол, 30.06.2013

***

Икоу-цæыуон апта цжæаха, –
Уи ахькыдызгы харан.
Ацшавахæазегь шытан ишæахха,
Уа дыхгылан нартаа ран.

Лысабицәа рышәтца-рфытәа,
Амра иалтон изәзәаны.
Шьта даргыи еибга-еизфыда,
Аштә италон еиманы.
Хьызрацара пату ақәын, –
Рашта ду ахь нас раара.
Иатәарымбоз Нарт хәыч иакәын,
Изыхьчоз ахәыштаара.

Кәтол, 04.06.2013

АГӘАЛАШӘАРА...

Ибгәалашәома?
Хқәыпшқәан ҳара,
Ускан, аиашаз,
Ҷакын аҶара.
Ҳаипылон, ҳаивысуан,
Атцыхәтәаны,
Ҳафьцъегъы адсшәа
Ххәеит игәағны.
Уи ашьтахь иҶыхьтаз,
Илеиуаз ақәа,
Адсшәа ахьсабхәаз
Снаргон сшьапқәа.
Аха са сгәатца, –
СхәыштаараҶы,
Амцажәла батәхәеит –
Еиқәыларц иаҶын.
Ҷнак банысдымла, –
Схагахон нас,
Сеипшыи аҶ-ура
Ибналан ицаз.
БшьаҶақәа ракәын, –
Рыбжьы саҳауан,

Бызхылтцыз сымбацызт, –
Амахәра зуан.
Сгылон, сгәәтеиуан
Сныкәон тхыбжьон.
Сыгәтыха сызхәомызт,
Цәгъа сыцхашьон.
Сытцыхкәа сырцәон,
Са сцацшыафын,
Зны-зынла сқышәаф
Икәбон афы.
Бцәа садырчаблан, –
Сыбгыцын сара,
Сышыкәсқәа-сзиас,
Иафын ацара,
Ба сышбызхәыцуаз
Сқәыцшрагы цеит,
Сзышза, Ерцахә
Аханынза сназеит...
Слыхәацшуан сфызә,
Дышлазаап ларгы...
Харт халабжышқәа
Изгәамтеит азәгы.
Уажәыгы дыссирын,
Дышәтыцын, дыцшыан
Аха уи азбахә
Сымхәеит сыцхашьан.

07.06.2013

МАЧК АНЦЫ

Афната лахәыхуп,
Ашта ду лашоуп,
Пхәызбак дыкәуп, дныхоуп,
Анасыц дазшоуп.

Гарашәак, дахьықәу,
Абжы лахауеит.
Рдәынакгы ҕыкәҕықәуеит, –
Акы иархауеит.
Ан илбоит дахьгылоу,
Лызгаб дымраха,
Мѡа-цшзак уи данылоит,
Иаалырҕьян уаха.
Гәыла дныхәа-ныцхьеит, –
Лызгаб хәыч дырхәеит.
Рацхәа даара дгәырҕеит,
Мачк антцы – дыхәхәеит.

Кәтол, 11.06.2013

***

Амш цәгъазар, –
Ибзиахоит, хымпада,
Ацта хылар, –
Нас ихытцны ицоит.
Қәак аухьоума
Знымзар-зны ихымкәакәа,
Са сааизарҕь
Амш цәгъа сацәшәоит.

Амш цәгъазар, –
Шьта уатцәы иахымгакәа
Ибзиахоит,
Амра ҕыц ицхоит.
Амш цәгъазар
Ибзиахоит, хымпада,
Ауаҕыцәгъа, –
Дшыҕоу, ус дынхоит.

20.06.2013

АҲА, СЫЧКӘЫНЦӘА!..

*Ақәатәи ашкол-интернат раңхьатәи
адиректор Леила Ачҭҭа ылыхьзынфьлоуп*

Хашта шьацын иқәыршәыз,
хзыхьқәа цқьан ара,
Амза, хшьацра иларшәыз,
хамтоуп хәа иахшьон.
Бзиабаран иказаз,
ускан Ацсынра,
Аха уи иазылаазаз
ашәтыцқәа дыржьон.
Аха апта еиқәарақәа,
хзыхьқәа ирхацеит,
Урт ирхыбит хкәарақәа,
хгәашәқәа ирыхшьуп.
Ажәфан дузза иатцалан,
амацәыс лагеит,
Уи лабжышуп иалагаз,
ан гәырқала дшьуп.
Ускан ажәфан иалафит,
тқака иказ бжьык,
Бжьык ахызатцә иацызго,
бжьык итқьаз хҭаны.
Уи саркьалын, цшатлакәын,
иқәнацон ашәшьы,
Изтәыз дыртцафын, аха –
уи иахьа данын.
– Аха, сарцар, сычкәынцәа,
абыржәоуп, уажәы, –
Бцьарла қадгьыл анасыц
азбара иафуп.
Аб еиҭамхәа дрыцхахеит,
ан илшәуп ашәы,

Хзыртцысуаз агараҕы
асаби дхәәеуп.
Шәнеибац, сара сычкәынцәа, –
изытуеит сцәашыы,
Итцегь, даеа цстазаарак
ақәтатәуп Адсны!
Нас иҕыцхоит ацхынра,
нас ицоит ашәшыы,
Уи ҕаахәырак аманы
икалом ҕазны!
Амца иалан лычкәынцәа
дрыцбылуан ларгыы,
Уи дыщцышәха дыкәыцсон
шьала ишәыз адәы.
Игәы трысны чкәынакгы
днавамлеит цьаргыы,
Убри ауп изырхынхәыз,
арцар дара ртәы.
«Аха, сарцар, сычкәынцәа,
абыржәоуп, уажәоуп... –
Иаафүеит ажәфан иалшәаны,
уи лара лыбжьоуп.
Ускан уазын, хымпада,
Аха шыта иашәоуп,
Уи ашәоуп имыцәазо,
Ақәпараҕ ицшьоуп!

АГХА
Авариант

Ха хайкәшәеит иҕыцны,
Хашықәсқәа анца,
Схырхәан бацхьа сгылеит
Избо агәра згом.

Мачк еидарак иатдан,
Быблақәа тааза,
Былахь акычыра
Гәыла исуантон.
Исызбамхәеит усқан,
Җажәак. Сыпхашьон,
Урт бара банызбоз,
Исҗабон лассы.
Аха ба бахьыцәаз,
Сара сгәы цапшьон,
Бара бгәил хазынаҗ,
Изытуан сыпсы.
Сытдан ба бышәшьыра,
Уи ахьцоз сагон.
Быхәда хәыч сахаршәын,
Са сеихацсаны.
Сышықәсқәа рымшынаҗ,
Сгәалашәара стон,
Алу сатдырхызшәа
Сықан слаганы.
Нас ҳаипыртцит уаха,
Хаз-хазхеит ҳагәқәа.
Ацыхқәа зегь реиҳа,
Иреицәан иаха...
Ажәфан ҳашьтатцәыуон,
Лағырзын ақәа.
Иазәзәрц атахызшәа,
Икаҳтаз агха.

10.08.2013

ААҘЫН ААЗАР АКӘХАП...

Иара

Ажәтыс цьарк асахьа,
Ажәфан иантданы,

Ашәа хәо аччахәа,
Итцаххит афны.

Лара

Аапынразар акәхап,
Сабаказ Сара?
Пхызла ажәфәан салан, –
Уакагь аапынран.

Иара

Ажәфәан уи насыцуп –
Аетдәақәа цшуп.
Бзиабароуп, кәицуп,
Са сгәафы иакуп.

Лара

Икалаз сыздырам,
Акгы саҳазом.
Азәгы са дысцылом,
Азәгы дызбазом.

Иара

Сталеит аапын ашта,
Исхәари ашәас?
Ба бзықәшәаз афызоуп,
Уажә саргы сзықәшәаз.

30.08.2013

***

Ажәфәан амра нахьышьын,
Алашара кәстәит.
Нас иназгеит дахьышьтаз,
Ашьыжь иациз атәи.

Истеит, иказ назаза,
Ифәнеигалап ахан.

Ари ажәфәан ду амтәан,
Нас аңхарагы нхәп.

СҢЫБА ИАНТАМГЫ АМААТ...

Сңыба иантамгы амаат,
Сахәапшуа сгылоуп асаат, –
Цшак иаанагозшә уажәытәкә.
Сеипшуп итынчу аңсаатә,
Сахәапшуа сгылоуп асаат,
Иснәтои аңта сазыткәар?
Цюукихгы сбеиәзшә рбоит,
Сызбахәгы «бзиан» ирхәоит,
Урт аманшәалоуп ашьыңра.
Сңыбаә ианыкам амаат,
Ускан иныкәтәан асаат,
Ибзаасхәоит ашәтыцкәа ршьытәра.

06.09.2013

ШӘЫ-ГӘНАХАК...

Изит аеыхәа иаха, –
Иашта интыган иргеит.
Уи ашьтахь уи аңшәма дәәхан,
Дхагахеит ма деилагеит.
Гәфәрас дышьтихит азәы,
Фызак дышимаз изоит.
Аха дикәатцуеит уатцәы,
Афбатәи гәфәрас дкаитцоит.
Ахпатәи гәфәрас дкатцоуп,
Аңшьбатәи дцәыртцуеит уатцәы.
Аха урт зегь мазоуп,
Игхеит, дахоутцап атцәы.

Сшәыхәоит, ижәбозар, шәгәы итаз,
‘Еыла адәеиужь ахьтәу...
Гәнахакоуп имоу изгаз,
Имоуп шә-гәнахак изтәу!

07.09.2013

АМЦА ИАЦӘЫРГОН

Аетцәа гәтыхак азцәыртцит ашамтаз,
Агәтыха агәылоуп атцаргыы рыбжыы.
Знызатцәык шандаз,
Знызатцәык шандаз, –
Лахәоушәа са сәапхьагь инықәхаит ашәшыы.
Иахысит ахәаа, ихтуп мақәахәара,
Дхақәлеит агәыла, ддәықәлеит Ацсныка.
Ицсыда-инхада?
Ажәџан иахәароуп,
Ацсуа дабакоу ицсадгыыл аныкам.
Амышә-хәы рықәуп, еикәныхуп абцъарла,
Рылахьқәа ғархәеит иџежью цахала.
Урт идырхиахит
Рыхәдақәа цъарла,
Аха ҳазшаз иахь изнеиру уи ала!?
Ргәатца интасуа ихәхәеит асаркьалқәа,
Нхытци-аахытци ргәашәқәа ирталан...
Амца аҫыкәшон
Амалқәа зегь рмалқәа,
Уи Ацсынтәыла алгатәын шьала.
Амца иалыргон Лашеи, Ивани,
Ромеи, Ҳамзати, Астандеи, Аслани,
Резои, Аскарри, Адгәыри, Мкани,
Едемик, Фатима, Бесик ахатца,
Аштәҫ аҫәахәа ирбылуаз Цаца,
Макъана «Радеда» зызкымыз атаца...

Ускан ишэартан хзыхыи хатцэвани,
Алабжыш иафон урт раби рани.
Ахэсагь-ахацэагь хык иафеагылан,
Амра иахахаит аптақәа хылан.
Ажэван акынза –
Харан, харақыран,
Адгьыл лакэырафэ шыан излагылаз.
Анацәа рмыткәма иартцәиуан, иархәон, –
Хадсадгьыл зыхьчодаз рыцкәынцәа рыда?!
Иантахалакгы, –
Урт рыбафқәа аархәон,
Рыцсыбаф азыхәа рхымацәаз рытан.
Аха еикәтәомызт, – анантәи-арантәи
«Шәнеибац» – хәа кафуан, шәнеибац абцарын.
«Шәнеибац!» – ахаан
Ианымшәац харамрак,
«Шәнеибац!» – уи алацш хадцәызмыхьчоз цьарын.
«Шәнеибац!» – уи ашьтахь иамамшәа гәалак,
Амрагь аадцәыртцит цаса еипш цшәаала.
Уи нахыс хамра
Анцәыртцуа-иантало,
Уи еикәырхоушәа збоит хара хшәала.
Сшәыкәыхшоуп хтцеицәа Лашеи, Ивани,
Ромеи, Хамзати, Астандеи, Аслани,
Резои, Аскари, Адгәыри, Мкани,
Едемик, Фатима, Бесик ахатца,
Аштәф афәахәа ирбылуаз Цаца,
Макъана «радеда» зызкымыз атаца, –
Зда рымазамыз рыцсқәа тины,
Амца иадцәыргеит назаза Адсны.

27.08.2013

***

Ецы хаицыртцит, –
Иахьа бааизом.

Атдых тѣуон,
Амш баазон...

2014

АФОРТЕПИАНО АБЖЬЫ

Раңхьатѣи аңсуа пианистка А. Ашьхаруа ылызкны

Афортѣпиано ашьтыбжь хѣшѣуп,
Иахѣышѣтѣуеит агѣала.
Амра ацыпхь ала ишѣуп,
Нас икѣтѣоуп уи ала.
Афортѣпиано ашьтыбжь хѣшѣуп,
Иахѣышѣтѣуеит агѣала.
Еикѣатѣѣазар ан илшѣу,
Нак илшѣых уи ала!
Иапѣтѣоуп ашѣа Анцѣа изы,
Бара бзы, са сзыхѣа.
Ашѣакѣагь ирхоуп ацсы, –
Ашѣа зѣыз дахныхѣап.
Сара слымхѣѣ уи иахѣоит,
Хадгьыл гѣалас иамоу...
Зны ихѣатѣуеит, зны ихѣхѣоит,
Уи – афортѣпиано.
Ашьтыбжь ссиркѣа еихацсоит,
Сыргѣыбзыѣуа, цшѣаала.
Аха урт сгѣаѣы иназоит,
Бара бгѣы-быпсала.
Иархѣала, нас, иархѣала,
Бара бхьы напала.
Уи ашьшыыхѣа сагалап,
Ажѣѣан салагалан.

АБНА ЕЦӘРАҢ

Абна ецәраң
Икоуп сыоны...
Итытцеит зыхькгы
Уи аханы.
Ахра хәа ахра
Рымоуп аттар.
О, истахытәкьоуп
Рыбызшәа сттар.
Абнара иамоуп
Амышә, аәа...
Сзыхьаң ихшәалеит
Зны амзаәа.
Амза рахәыцуп,
Амза хәыцуп...
Зылахәак тасны
Искуеит хәа иафуп.

10.09.2013

АСКАТӘИ АЦАРА...

Сцара мацмызт, агәра згон,
Иацнатцон сылшара.
Бара бахь исыма сцон,
Исырхаз ацара.
Аха, нас, лассы интәон,
Беичахарггы даара...
Атызшәатәкьа басыргон,
Иабацеи хәа хцара.
Уажә банынаскьа хара, –
Стәеит сазхәыцуа даара...
Мшәан, ибызтодаз бара,
Аскатәи ацара?!

23.09.2013

АЖӘӨАН ИАЛААЗ РЫЦСЫ...

Ан агәашәәҗ дышәзыцшуп,
Анцәа диашьапкуеит лара.
Уи илхамыз бжбык лыбжьуп,
Даеакуп зынзаск лыцшра.
Лылахь-лыцъымшь лзатәуеит зны,
Җазшаз ишқа лхы рханы.
Җыцъа лтҗеицәа абцъар кны,
Аға иабашъуеит Ацсны.

Дгәакуеит ан, лыцсы лызгом,
Ибылуеит дызқәыз ашьац.
Ашәтқәа җон, адацқәа нхон,
Уи уахык лыцсы лымшьац.
Иман ус аға кәзшьас:
Иабцъар датцхон цқәа изаны.
Рацхәа длеихсуан ан-җазшаз,
Настәи – иақәикуан Ацсны.

Абцъар тқьон, ашьа кәтәон
Иқәцон анацәа рцацәа.
Урт аиааира агәра ргон,
Уи иахымзәзгы рацәан.
Нас ицеит, уахык, шықәсык,
Ашықәсқәа зегь иреихаз...
Ажәөан иалахаз рыцсы
Ус ранахәон итаһаз:

Ан агәашәәҗы дыцшуп,
Дбылуеит, избанзар дцәашъуп.
Дбылуеит, избанзар дцәашъуп,
Ан агәашәәҗы дыцшуп.

03.10.2013

ИСЗЫМАРИАМ

Быхъз ансыцу – имариоуп,
Сымѡа, – уи харазаргъы.
Са саѣысуеит зегъ акоуп,
Абжеихарак хразаргъы.

Быхъз ансыцу имариоуп,
Ашѡа ѣыц ацѡыргара.
Барей сарей ихабжьоу,
Азиас ду быргара.

Быхъз ансыцу имариоуп,
Ажѡан ах ахалара.
Скѡатѡа ашѡтыцкѡа зытуеит,
Барей сарей ххарала.
Быхъз еитасхѡоит ашѡаны,
Сыцѡоит сышѡткѡа срылаиан.
Ханеипыртцуа хайкѡшѡаны, –
Убри ауп исзымариам.

10.10.2013

***

Сеибашьѡуп хѡа еибашьѡык,
Удгъыл дақѡлар –
Уи дгазоуп.
Зтѡылаз икѡѡо ауаѡы,
Еибашьрала дузгазом.

14.10.2013

СЦЪЫБА ЦОИТ АЦА ТАЦСНЫ...

Сцъыба цоит аца тацсны, –
Исхѡо иашоуп, ихатѡа.

Аха царак соур зны,
Иаасхэоит ацхынтэи шыатцак.

Сцъыба цоит атца тацсны, –
Зцъыба итам зеггы дрыцэшэоит.
Аха сцъыба италар зны, –
Слафгы схэоит, ахаршэггы сшэоит.

Сцъыба цоит атца тацсны, –
Ианбасымаз сызхара?!
Аха исоур иара зны,
Ашэтқәа лзаасхэоит сгәацхара.

Сцъыба цоит атца тацсны,
Сгәы тагылазом атра.
Аха исоур знымзар-зны,
Хымхәак иатәасшьон иара.

Сцъыба цоит атца тацсны,
Азә игра хазуп, изап.
Царак соур сара зны,
Санггы лнышәынтра кастцап.

Сцъыба цоит атца тацсны,
Мап, икылтәазам иара.
Аха сылахь ус ианын, –
Уи сахыпазом сара.

18.10.2013

ЕГЪАУРЫМ...

Егъаурым ачын уцәызыр,
Егъаурым иблыр уфны,
Уцқа зхыз азиас хытцыр,
Уака узырзом уи аены.

Егъаурым амал уцэызыр, –
Ахы, аразын, абѡа...
Ауа-азла дуташыцыр, –
Ус унеила, убла хѡа!

Ухы иакэхша иуцэызыз,
Уи азыхѡа умгэырѡан.
Узыкэгылоу амахѡ ґыцыз,
Уақымгэыгцѡалан аѡа.

Аха мрак еснагъ иуцыз, –
Амра кѡандоуп, амра хаауп.
Збызшѡа зцэызыз иоуп изцэызыз,
Ацэызқѡазегъ иреихау.

29.10.2013

УИ ДЫЦСИТ...

Уи дыцсит, акэыба дтан, –
Дцѡабаѡын агэыла.
Харгы хтэыуон, – ус иахѡтан, –
Хақѡцуан, хнихагылан.

Ахѡса, ззамѡақѡа цэыпцыз,
Ахѡхѡара иаркаран,
Рыпсы далырхуан ипсыз, –
Итацѡуан агѡара.

Уи даныкѡаз деибганы,
Дныкѡомызт шыапыла.
Мѡак, иахzymдыруаз данын, –
Ацѡгъахѡара илан.

Азѡы дихѡозшѡа дижѡон,
Егы дхихуан иазар.

Игәра згаз ихәы ҡартон,
Дреилаһауан азар.

Хатцеи пхәыси еиқәирпон,
Уахьихәапшуаз дхатқан.
Иитахыз зеггы дрыхьзон,
Иитахыз дитақан.

Уажә-аабыкья такәажәык,
Дыригазаап кәарак.
Убри иатцәахуан уажәы,
Ицәгьяқәа реихарак.

25.12.2013

АПСАЗ...

Абна снылалейт жәаха,
Апсаз сашьтан хәлаанза.
Зиан амза ашәахәа, –
Ох, ицәгьян азаатра

Апсы тоушәа збеит асы,
Ашьтыбжыггы саҳахуан.
Ишкәакәаза акасы,
Атцла иаханаршәуан.

Ашықәс Ғыц аҳамта кны,
Иааиуан, гәыкатцаган.
Закәытә ныхәоузеи Апсны,
Аштағ апсаз ада?!

Итцапыскон уи абар, –
Сыздықыртцаз сархо.
Аха уи цқаны изгар, –
Ари абна ғархон.

28.12.2013

ҖА КАЗШЬАК...

Ари амш ба бказшьа иафызоуп, –
Аеапсахуеит уажәы-уажә иара.
Жәхъан аҕынза уи мырхәагоуп, хызоуп,
Ашьыбжышьтахъ иафуп ақәоура.

Ари амыш беипшуп, ари амза,
Ацха илшьым сара сказшьагы.
Аха ҳакоуп ҳафъагы тынч, избанзар,
Уи казшьоуп ҳәа ипхъазом азәгы.

22.01.2014

БАН ИЛАБЫМХӘАН...

Ажәлар рашәа иафырҗины

Бан илабымхәан,
Бабгы иабымхәан,
Бзиа бшызбо
Азәгы иабымхәан.

Ашта бтытц бара,
Атцх беалакны,
Уа сыцшуп сара,
Сәыхәа сәавакны.

Ицәа тынчыз баб,
Лыцәа тынчыз бан,
Ба бандәылтцуа аламталаз.
Шарпазы бышцаз,
Нас идырп ушьтан,
Башьцәа иранахәап ацшалас.

Баб ианиархәалк,
Бан даныхәхәалк

Гәылак дналгап
Уака хныхәара.
Нас иаргамахап,
Җафцәа җамаза,
Уи мазам, аха
Гәнаҗак амазам.

Ицәа тынчыз баб,
Лыцәа тынчыз бан,
Ба бандәылтцуа аламталаз.
Шарцазы бышцаз,
Нас, идыр ушьтан,
Башьцәа иранаҗәап ацшалас.

АУАХӘАМАҖ

АуахәамаҖ
Дәәа цстазааран зынза, –
Уака иказ
Амра рыцын, иразын.
Ажәфәан иалсны
Ашәа фәналон ихәаза,
Уи ашәамызт, –
Уи хәышәтәыган зеггы рзын.

Зынза итынчран,
АуахәамаҖ зегь лашан,
Цәашьык авараҖ игылан
Җәа цәашьык.
Җкәыни зҗаби
Имтҗахырхәон җа җазшаз,
Иман апап
Ажәфәан иалтцыз азә ибжы.

Ауахәамаҕ
Ауаа рыбақәа ҕаакын,
Урт ахыглаз
Рыгәқәа реисра уахауан.
Урт хәйтхәйтүа
Тынч ацәажәара иаҕын,
Ан-Мариа
Лысабиггы изхауан.

Хәычггы-дуггы
Ауахәамаҕ еикароуп,
Ғари беиеи
Еицырхалоит уақа цсык.
Зеггы рзыхәа
Аитцашыцра пхашьяроуп,
Зеггы ирымоуп
Даҕа сахьак, даҕа бзык.

Ауахәама
Уи ацшзара иахтынроуп.
Уахынацшлак –
Ашәт, агәыгра, ацсынтцра.
Ишцабзиоу ацстазаара,
Уи абжьоуп,
Зегь рацхьаза
Угәы иқәыҕуа ара.

Ара тынчроуп,
Уқәла дгылам дхараны,
Азә ихьаа, –
Ғазәггы ихьаауп, ибла цруп.
Азә изыхәан
Еггы дыкоуп дыхраны, –
Ацсынтәылан
Знык абас икалару?

26.01.2014

АҚӘА

Ашла дгылан дрыхәон,
ажәәани Анцәеи, –
Ишабон араҕа
зегь азба иакын.
Итабеит азыхькәа,
ашәтыцкәа канзеит,
Иудыруеи уи ашьтахь
қәак аур Апсны.

Ираҳаит уи ажәа
ажәәани Анцәеи, –
Пату икәуп уаҕа
ацсуа иахьаггы...
Амацәыс ачын еипш,
ажәәанаҕе иптәеит, –
Адгьыл ахаеахәа
икәтәеит ақәаггы.

31.01.2014

АШӘИ

Гәылак дсымоуп, ашәира дазгагоуп,
Данышәиуа –
Ажәәан ахь дыцшуп.
Лара лзыхәа – ашәира цсыршьагоуп,
Аха ахьшь
Абжъами илыбжбу?!
– Арбағь аипш иҕутуаз аки-кихәа,
Аху-ху хәа
Ушуаз ласбатцас! –
Ус дышьталоит уи хазхылтцыз дихәан, –

Абас икоуп
Сара сгэыла лтдас.
Ишпалтаху уи сышгылоу скахар,
Настгы амца
Иалаблыр сыфны.
Ари ашта иқәықлар аккаҳә,
Лара лышәи
Атқ агәтаны.
О, бшәила, нас, ба бшәила беитәхан,
Бышәи ала
Сзыхьгы тарбала!
Сыбшәиуазаргь бара җаха, хаха,
Ашәи неизом
Ус иахьабалак.
Атқ агәтан батәҳә сара сцәымза,
Уа лашьцароуп
Усгы, бызбазом.
Сара бышәи сыцхраауеит, сыцсымзар,
Акгы зхарам,
Ашәи дагазом!
Ашәи акәзам – сышықәсқәа сыдражәит, –
Аха сгәатца шықац
Еицш инхоит.
Бара бзыҳә – цстазааразаап ашәи,
Аныхәароуп
Сара цсыс исхоу.
Ишпасцәымгу, шәанацьалбеит, ашәи,
Уи сагоит
Цәашьушәа са сзыты.
Сшәоит уи ашәи ицнатцәар хәа ашәа, –
Асабиггы
Дәыхар хәа дшәаны.

01.02.2014

***

Агәәкреи агәәкреи еицылан,
Ирылтцит игәәкуаз ашәак.
Ацәқәырц хышқәа еицылан,
Ирылтцит ашәах.

04.02.2014

... АҢНЫ ИНАРКНЫ...

Саныцслак аены инаркны,
Стынчуп, шәашта сталазом.
Снышәынтраә цәашык аркны,
Сныжыны шәцаргы салазоит.
Ныхәа дук ахь сыццакуам,
Сашьтазам исшәыстцара.
Фатәык ыкам сыц иакуа, –
Исзықәыргыл шәыцьара.
Царак сашьталом зынза,
Истахзам ауадагы.
Цсыхәа сывам уахь сымцар,
Уахь ахахә ауазаргы.
Сфымта тшәыжь хәа скәалкәало,
Са стәазом атыжыртаә.
Сихәар, алуқәа зкәало,
Хахәк азицәып сыжырта.
Сызқәа тыцаә мацк итшәоуп,
Иагуп алашарагы.
Снышәынтра хәыц ахәгы шәоуп,
Атцлақәа рыбжьарафы.
Апап ирласны ицшьоит,
Нак, цьанатка снеирагы.
Уака иқәиан рыцсы ршьоит
Тынч ағаргы беиагы.
Саныцслак аены инаркны,

Сашьтам агәабзиара.
Адьныш ашәтқәа ишәмыркын,
Нак ицхәашәца феиараа.
Сара тәымцъара сцазом, –
Ацсынтәыла самалоит.
Ацсынтәылан уаф дыцсзом, –
Дыцәоит ауп хәа гьамала.

10.02.2014

АОЛИМПИАДА

Ныхәа ссируп уи – аолимпиада,
Ацшзареи ахатцареи иртәуп.
Уи насыцуп, аха убри адагь,
Шәтыкакачла ари ашта тәуп,
Уака иқәуп урт ахацәа рхацәа,
Зевс-Адугьы илацш урт ирхуп.
Рымфа цитцәоит адьныш, ахарамцәа, –
Адунеи лашозар итахуп.
Ацта хытцуан ажәван хыхь иахажьыз,
Ицон ашьха сыцсақәа зытны.
Аибашьра хәа ззырхәоз азбахә кажьны,
Згәы нхахьаз еинышәон уи аены.
Ашта иқәын рыжәфахыр еидкылан,
Ажәван ду иаңеыхақәан дара.
Урт ахахәқәа дырхәашон напыла,
Урт рыхәа ахьырышьтуаз харан.
Ныхәан иказ ари ашьха амтцан,
Чкәыни зғаби гәыргьон, ашәтқәа ркын.
Ицәазомызт уи аныхәа амца,
Уи, сыцсымзар, дара ргәы иакын.
Амза – ашәтқәа рыгагаң изаан,
Аетцәақәа ҳацкәашарц иаңын.
Амаалықыцәа ықәгьежьюан атцаа,

Рышьта нрыжбуан арцар асағы.
Амра кәанда – ашьха зышқәа ртаца,
Апта цәыш иапылан иархауан.
Нак – ижәйтәзоу ари адгьыл атан,
Цсыуа гәтыхак ашьтыбжь сахауан.
Аха, ицон, ицон аолимпиада,
Ахатцареи апшзареи иазхәоу.
Даеа ныхәак ыкамызт уи ада, –
Даеакала ажәџан еилахәоуп.
Аха иқәтцуан аацын еицш ашышьыхәа,
Уи – хзышыцылаз, хара хгәы иацшьыз.
Инаскьалгон Хыбла уи аныхәа,
Ажәџан ду азызырџуан лыбжьы.

09.02.2014

***

Ахшара дзауз леицш
ажәџан еилгеит,
Ахшара даиуит –
адгьыл кәашеит.
Азын иннажъыз
схәаа сыхгеит,
Рацхьатәи ашьыжь
ажәтдыс иаршеит.
Зышьтақәак цәажәоит
уа ачча-чча,
Иалшоит уажәытқәа
ашәтыцгьы ччар.
Архақәа ґыхоит,
иґыхоит ахәы,
Амра-какачгьы
иахәоит ахахәы.

11.02.2014

***

Амра пхон. Хаипылеит зны, –
Ба быссирын, блакэын.
Бсықәымшәаргы уи аены,
Ашьтахь бсықәшәар акэын.

Аха башоуп, бцеит зынза, –
Акалашәа сыҕоуп.
Еиғуп са сзықәшәаз сымзар,
Схагахоит... Ацсыкоуп.

Сцоит абаҳчахь ныҕәара,
Усда ашьха схалоит.
Баша савоуп аҕәара,
Сеипшуп алакьала.

Схагаз... Имаскуам азэггы,
Даҕакуп сызмырцәо:
Схагоуп... Уи раҳаит зеггы,
Сзырхагаз рыздырзом.

17.02.2014

***

Ажә иахаиршэын ашаха,
Ацшәма иаатигеит атра.
Иаитеит ажәфан ашаха, –
Шьхак иннакылон ҕара.
Зны-зынла дахоит ашаха,
Иамур иахиҕьоит ачын.
Нас, уи итатынггы деитахан,
Ирахә наскьеицоит хәычык.
Ажәлар рацәан аңырмакьаҕ,
Еилаҕеиларсран ара..
Ацәгьеи абзиеи ақытаҕ, –

Парада дрыхѳом иара.
Дкараха днеины аганаѳ,
Доагылон ахѳда шышыы...
Иссирын уи ахшгыы агѳама,
Уи ажѳхѳыч инѳтоз шыжыы.
Хѳцѳак даангылеит ишызбоз,
Шѳѳа еилазоѳаап лассы...
Ианитѳарц аума изигѳ, –
Мамзар игѳу ѳѳаказы?

23.02.2014

АРИ АДГЫЛ

Тэылак аҕы снанагахит, –
 Уа апстазаара цыанатуп.
 Ашэт ашыытдэрақәа сырпахит, –
 Ашэт абзиабара ацуп.

Урт арака амырхэага,
Иаргэыбзыгуеит ашыыжь заа.
Ага пшахаа, гэыкатцага,
Шарпазын иҕыхозаап.

Сара сапхъа уархалума?
Уархалума? Мап, ишьацуп!
Азыхъ тала айрыз уман,
Уи апстазара ду ацуп.

Абра аматцәкәа нкауыршәыр,
Абахчара гылозаап.
Аха инхо игәы иурхьыр,
Ахәра үа ианылозаап...

Сгэы тнагоит ахауа зфыда,
Уи иахацуп, уи иадацуп.

Ҳауада зыцсы тақыда? –
Ҳахычалакгы тынч иҳацуп...

Саапшит. Снықәтәан са сыцсысшьон,
Иахъа амцхә сыцәазаап.
Сара цъанат сыказ цъысшьон, –
Ацсынтәыла сыказаап!

АБЫРГЦӘА РЫФНАҒЫ...

Уи абыргцәа рыфнағы,
Иан дааныжыны
Днықәха дцеит.
Ан атәыуара дағын, –
Лылабжышқәа имбазеит.

Дцон машыналаса дцырны, –
Иаргы башамызт, ицшзан.
Ицшәма, ицшза-хәыч аоны,
Дизыцшын уажәы-ушьтан.

Уи харантә игәашә аатит,
Иғазғазуан иара ихан...
Ари аштағ зны таати
Дныкәылгалон иара иан.

Ажәфан кәицқәа еизыхәхәо,
Аштахь ацыцхьқәа аауан.
Уи агарағ ашәа хәо,
Ангы лылацәа таауан.

Гәыцхәы хшыла уи длырчон,
Нас дышьтылхуан дхаракны.
Уи данихәлаччоз – дыччон, –
Мрак лашон аонатакны.

Ажәфән далалтһон, дөһырбон,
Дһыман ларцһыс гәһыһртас...
Шһоук ашыһцрақәа иргон,
Лара дгәһыргһон дара рцас.

Ус иһон иахһа, уатһәһ,
Ушыта дхатцахон иара.
Ари аштафә уи дзатцһын, –
Далалеит атаацәара.

Ашта дһықәлеит цәгһа дөһырбо,
Тацак. Даараза дгәһыкһын.
Уи лытцкы ацша иагон,
Мафәк лышыхәа ҳаракһын.

Арцһыс анаһыц итһан,
Дашһтам араһны, ахһы.
Аха диаргалон ан,
Тыцк аһынтәи еакахһы.

Нас абыргцәа рыфәнафһы,
Уи дааныжһны
Дһықәхә дцеит.
Иан атцәһуара дафһын,
Лылабжышқәа имбаһеит.

Ан дантцәһуоз уа дтәаны,
Ажәфән аццышә афһшәшәон...
Дахһцоз, амфән дыццакһны,
Машәһырк ихһыр хәа дацәшәон.

28.03.2014

***

Сыцстазаара, сгәһыгра,
Сцоит уара ухатцкы.

Сашьтазам уыххра,
Сашьтазам уцкы.
Уа уцшзоуп, ушөтыцуп,
Зныхгы уцбароуп.
Аха сыџуа суцуп,
Уара – уи қәцароуп.
Садчапалан ахра,
Саургоит атцөы.
Уи азыхәан ахра
Уртөзшәа уатцөы.
Шөтык цъара еитасхар,
Амца иаургоит.
Аха, зныхгы цасхәа,
Икоуп, иеырбоит.
Зны зынза сухаштуеит –
Мшөан, сзакәи сара?
Хан дук гылам саштаҕе,
Смалгы шытам цъара.
Дгәоутөит иуазыруа,
Ргыларак иаҕу...
Ашөт заазо, иудыруаз,
Еиха игәы хәычуп.
Указ ухәырбггыцны,
Иурха сыбжы.
Сыцхара уакәытцны,
Мачзак сгәы шышыы.

03.04.2014

АИАРТА ДАМАН...

Сара сөыза икәраҕе дықан, –
Иацеипш дгәакуан иахьагы.
Зны дызбап хәа сцеит ионыка, –
Қарала сиякаран саргы.

– Ҳаи, умшәан! – хәа иахәан цшәаала,
Иацхәа стәеит са сгәы цшааны.
Сфыз алабжыш иғалан,
Иара изамға цәыш ианын.

Зынгы иаалыркъан дысғаччон, –
Иаацшуан итәахыз ахы...
Алабжышқәа тынч ирцацо,
Ақәа леиуан адәахы.

Иблақәа са сгәағқәа ркыназ,
Уақа исархәон изыхьзоз:
Иацыртцон ахәа имаз, –
Сара сшыкоу уи дахьцоз.

03.06.2014

***

Амацәыс-амаркатыл,
Ажәфан чыт етәа цнакоит...
Амацәыс, улыццакын, –
Аацын иззахыз сызхоит.

05.06.2014

***

Амхацъырқәа рылабжыш
Цьбароуп,
Урт ишьтырхуеит ацәқәырц
Хыхь ихалан.
Анасыц макъанагь
Ихароуп,
Изықәлазом уи арахь
Ахала.
Амшын гәалак амоуп,
Еиқәтәазом,
Уи еиқәтәашәа амазам

Изаанза.
Аха уи еисуазаргъ
Изазом,
Ацсынтэылан ацсуаа зегъ
Еизаанза.

06.06.2014

АХЫБААРА

Уи дысцылоит зны шыжбыла,
Зны дысцылоит хэылпазыла.
Уаха сылшом, уаха сылам,
Са сышнеиуаз лышьта схылан.
Азын ықәтцит, ашәт ағәлеит, –
Аапын еиғу даҕеак сывам.
Нас, исыхы, слыдызцәлеи,
Ари амра сарласыма?
Аха слыцуп, сыфуа слыцуп,
Мазалоуп, иауам аргама.
Лабҕабоу, мамзар ицхызу,
Мазалоуп измоу ағыама.
Слыцуп уи лыцсы анылшьо,
Цқәа ианымыхәлац, ианшамгы.
Лара дхырхырц иашьтоу цыысшьоит,
Зыцсы тоугы, зыцсы тамгы.
Сырхыбаауеит ауа, ақәла,
Амра, ашьыжъ хашта италло.
Сырхыбаауеит ага, атцла,
Лыгага данадызбалло.
Сгәы былхьеит, ижәба шәтахызар,
Амца иақәтцан ичычушәа...
Уи сылхыбаауеит сааизар,
Сара сыцшәма лакәу цыушьап.

07.06.2014

САН ЛАШӘА

Сан, са сгараѣ бнатәаны,
Беамтазакәа ацәа.
Рызбахә сабхәалон Апсны,
Изыхьчаз ахацәа.
‘Еыхәак ажәфан ахь ицон,
Амтәыжәѡакәа рыла.
Нарт Сасрыкәа ахәа икьон,
Ацъныш диѣагылан.
Зны азиаскәа табон,
Ибылуан ашьяцра.
Аха арцар тоуба руан, –
Ихьымзгын ахьатцра...
Бажәа ссирзакәа рызкын,
Ахатцара, анра.
Сан, сацәыбыхьчон акы, –
Иказ аҳарамра.
Хыхьынтә сиатцәахә ааны,
Сывараѣ ишьталон.
Иаацәырыбгон «Шьышь наани»,
Саргы ацәа сталон.
Амра нықәион ахәаѣы, –
Иатқьон арѡаш хьшәашәа.
Зегьрейха инхеит сгәаѣы,
Сызлабырцәоз ашәа.

24.06.2014

АҚӘА АНЫХӘА

Апхзы пхьахәа
Стытцызшәа амхы,
Сара сзышон,
Са сынтцәон азба.
Апырпыл иаѡызаз
Абз тганы,

Ихашхашуан
Схышәә аласба.
Аштәә акәзар, –
Уи ашьац қацшыын,
Кәамцак алшәон
Ишаәаз ахарт.
Ахы шытыхны
Ажәфан ахь ицшыын,
Җажәи-жәаба
Кәчара зцыз акәарт
Хәычгы дугы
Ажәфан ахь ицшыын,
Икәтцуан амра
Адгылқәа ршыаны.
Цъара икылжәан,
Ма цъара ицены
Абас икан
Уахыцшлак Адсны.
Нас игәакүаз
Ажәфан атца ткеит,
Ихыцхыцит
Хыхыгы тцакагы...
Саштаә
Амырхәацгы әеакъеит,
Рыцсы тало
Иалагеит зегы.
Ақәа леиуан, –
Ныхәан хара хзы,
Ақәа леиуан, –
Адгыл иазгәышыуан.
Уи убас
Иказан, иразын, –
Адгыл иамаз
Ахәра еицнашыуан.

04.07.2014

***

– Узышьтоузеи, ашла,
Тцаара пхашьярам?
– Дад, шәышықәса рапхья
Сиит абра сара!
– Уажәы!
– Уажә схынхәит афныка –
Скәиц цъара итцәахуп...
– Бзиаразма уака?
– Мап слахәит сахьыказ, –
Мачк сыпхар стахуп.

15.07.2014

АКАБ

Акаб афалеит мазала,
Тцлак иазцан аракәа.
Уи закәыз, изакараз, –
Сахахьян алакәаф.
Сахәапшуеит, – ихьантаза
Атцла иахьынхалоуп.
Аха иалкьян тцака ицар, –
Рыццхароуп, игәнахауп.
Ахья еипшны еилышәшәо,
Уи калоит тагалан...
Сымч ақәымхар хәа сшәоит,
Ианафыхтәу, схала.

19.07.2014

АБАЗА ЦХӘЫЗБА

Амра кәанда
ауп дызфызозу,

Дцәажәоит уи лыбжы рхәычны,
Аламысқәа
рыламысоуп,
Адәы дықәызтцаз дшаны.

Амаалықьцәа
роуп дызфызоу,
Сгәатцә дадуп дымзаны.
Ажәџан амза
лара лхызоуп,
Ашәтқәа ртәылоуп ла лыџны.

Ашәтқәа рныха,
сымра цеыха.
сыпшза, сгәыраз, скәараса.
Сара сашәа,
Са сыгәтыха,
Абаза цхәызба, абаза!

Уи хазы
Анцәа дишазар, –
Дқәыпшуп, лажәақәа разоуп.
Аха мацзак
Дыпхашьазар, –
Уи абазақәа рказшьоуп.

Ашәтқәа рныха,
сымра цеыха,
Сыпшза, сгәыраз, скәараса.
Сара сашәа,
Са сыгәтыха,
Абаза цхәызба, абаза!

30.04.2014

АИЗГА «СЫЛАШАРА» (1965) АҚНЫТӘ

АҚСНЫ АХЪЗУП...

Ашәтыц уеипшуп сапхъа игылоу,
Ашәтыц аипш уқәыпшуп иахъагъы.
Ацсынтәылоуп сара зызбахә сымоу,
Ацсны ахъзуп сфымта хәыц ахгъы.
Исызтода уара иуатәоу ажәа,
Нас иабыкәу иахъытцытуа уи?!
Ишпабзиоу уара уцша хышәашә,
Ишпарыхәо ашәти ауафи!
Бзиа избоит ушьха аетцәара,
Еилышьқыруа урахә анафәу.
Уа данатцоу ахъча иеилахәара,
Уи данарцшзо апатцашла ифәу.
Избоит арфаш нақ цъара иткьоушәа,
Шәах мацаран ииас иахъцауа.
Апхъарца аанкылан иадырхәоушәа,
Ацарақәа рашәа ахъсахауа.
Бзиа избоит гәызатцәык хазтоушәа,
Уи анеисуа атхаратхара,
Уа узлазбо сыблақәагъ ухоушәа, –
Сеырлашәны иустазшәа уара.
Ашәа рхылтцүеит иахъа са испыло,
Иахъоуп хамра абла анлашоу.
Ацсынтәылоуп зызбахә сымоу,
Са сызхылтцыз сыдгъыл, сызкәыхшоу!

ШӘААИ АҚСНЫКА!*

Ацсны цшзоуп игәазырхагоуп,
Саргәырғоит сара.

* Ажәеинраала кыпцхуп 1965шықәсазы. Ирфәшуп 2011шықәсазы.

Иблахкыгоуп хамра, хага,
Ныхоуп Ацсыра.

Амзаѣа уаха исапатуп,
Аетѣа-цапхоуп.
Ушьха зыхькѣа... Урт сабапуп,
Урт рыцсоуп ирхоу.

Фынахьхь, ахра аназараѣ,
Икѣыпхоит етѣак.
Хѣылпазыла уака цсшьара,
Дыкѣлалоит Анцѣа...

Узбахѣ лакѣуп, иацымтѣакѣа,
Ирхѣоит узбахьоу.
Ацсны збеит хѣа Ритѣа мбакѣа,
Дарбан ицахьоу!

Ацсуа дтызго иламысоуп,
Иуаѣра, илша.
Азѣабцѣа, акьлар иафызору,
Рашьцѣа-Анцѣахша.

Ибыбышѣа иштѣтеит аѣа,
Ажьгы шѣып лассы.
Иашѣа иѣицахьеит ахатѣа,
Аѣѣакѣа ркасы.

Шѣааи хѣа шѣазхѣо схала сакѣым, –
Сашьцѣа раѣѣаѣзоуп...
Сышьхакѣа ирыѣѣу сакѣым, –
Иаѣ иауз асоуп.

СГЭЫ ИНТЫМЦЭО ИТОУ БА БАМИ?

Сыхцәеикәатцәа, сыбла қаруа,
Зашәа ссиру бара бами?
Зашта стала ыла скәаруа,
Сгәы итнымтцәо итоу ба бами?
Еихаеырбо амра игыло,
Абла хызкуа бара бами?
Тцыси хәыхәи зашәа рнаало,
Сгәы итнымтцәо итоу ба бами?
Ачаи анхыбхуа башәа хаара,
Акацкац бжы ахатами?
Быблабара сашытоуп даара, –
Сгәы итнымтцәо бара бами?
Сгәы иаанагом инхоит бус хәа,
Сыбла зышытоу бара бами
Сыбзиабара гәгәоуп азыхәа,
Сгәы бзытымтцәо уи азами?

АПСНЫКА

Ақәа леиуеит, ақәа леиуеит
Исхытцәтцәа.
Аха сымқа сшықәу снейуеит,
Сгәырғьатцәа.
Сәыхәа мыждагь ахәда тыган,
Ицәкәырцоит.
Ианықәпала ахахә ицан, –
Иархәашоит.
Ицацьцацьуа исытцагылоуп,
Иәхәатәха.
Акәынақәа разынцсароуп,
Аецырха.
Акығыхәа ағәра иацқан, –

Нас – иприт.
Салапаны ағәра снахан,
Ус искит.
Лаҳәатдас ицон Ацсныка,
Ипырны.
Сашьцәа ртәылағ са санныкәа,
Еимданы.
Срашь саманы сгәашәа иантала, –
Икьыркьырт.
Сымцахаара, амца цхарра,
Уи ианырт.

ЦХЫЗЛА...

Цхызла избеит ыла скәаруа,
Башта сталазшәа сара.
Ажәәан ацта ацахәмаруа,
Нак иафызшәа ацара,
Нак иафызшәа ацара.
Цхызла избеит – нас саафыхеит,
Бара бажәа сшазыпшыз.
Сылабжышқәа сзамәа икәлеит, –
Санбеипхызуаз исфашыз,
Санбеипхызуаз исфашыз.

***

Аетдәәкәа салацәкәысит,
Сааигәа дыказам азәгы.
Сандыргәаа, – ацкы рзызуит, –
Сралацәкәысит урт саргы.

Шьта исымхэаргы исыззозом,
Иаззозом агэы исызкыду.
Сгэы бантам аамтак цазом,
Мап, исхэоит, исхэарц исыду!

Хэыцра гэартак рыкэа старшэуп,
Блас исымоу бара бами.
Быблабара сымрацхароуп,
Быблабара сгэыцyrтами!

Быблақэа рёы схы-сёы збазар,
Сбыхэоит, сымыш, иабмыркырцаз.
Аицқазаара еигу бхэозар,
Аапын шэтушэа ҳа ҳашэтырцаз.

АГРА

Схэыцра иалоу, сышэт еинаала,
Сымра са сгэыкы.
Ашэа ибхэо бжы хаала,
Самоуп сыткэаны.

Ба банызбо ажэтыс сеипшны,
Апырра сгэапхоит.
Сеидру, ажэфанаё испеипшу, –
Адгылаё сынхоит.

Бышпассиру, уи са сгэы моу,
Сашэагь иазхэазом.
Акызатцэык, – грас ибымоу, –
Бзиа сыббазом.

СЫЛАШАРА

Амѡа сықəын, амра цхара,
Ашəахəа са исѣапхон.
Хəыщрак салан сымацара,
Схы-сыхшыѡ еилагон.

Бааи, бааи, сылашара,
Бааи, бааи, сыбла еикəара,
Ба бами сгəатца итəу.

Амѡа сызқəу хара сагашам,
Бара бахьоуп уи ахьцə.
Хамра икыду бзынтцы итəшəашам,
Ха хами изызкацхо.

Бааи, бааи, сылашара,
Бааи, бааи сыбла еикəара,
Ба бами сгəатца итəу.

1956

БСАХЬА ЦШЗА АБАРА

Сышбызхəыцуаз са скарахеит,
Шьта иазгəатəм сыла ашара.
Ба бсахьа цшза сагəылахеит,
Цəгьара зума, сылашара?

Быблабара са санахəə,
Сцəит сеитцасуа акəара.
Бызбарыма? Апцзы цхьахəə,
Иахьак савоуп акəара.

Тынчрак сымазам сбызхəыцуеит,
Ацəа ихаау, ацəа шьы.

Адсымтазы лфак ахылтцуеит,
Сапхъа икыду ацѳашы.

Сгѳы былгѳышьоит бара бзыхѳа,
Иаѳуп тынч уи абара.
Сара сымра, сара сныхѳа –
Сымыш бсахъа абара

Ц С Ы У А Ц А С Л А

Ушатаѳы дааир асас
Уи дхаратѳыз ма дааигѳатѳыз,
Уара уеишѳаѳ унапала,
Улыбжышкѳа адыкѳкѳала,
Аѳатѳ ыкѳѳтан умцалан,
Икоу мачхѳым, угѳыкыз,
Иара иацхъа убла хтыз.

Кѳыдк уфозтгѳы уарбагѳ тыжъны,
Цѳака уиозтгѳы уиарта ныжъны,
Уарбагѳ шы, иара иѳатца,
Уара уиартаѳ дышьтатца,
Асас днеиуам зегѳы рѳы,
Икоу мачхѳым, угѳыкыз,
Иара иацхъа убла хтыз.

Нас идыруеит иара ихала,
Хѳа хазхылтцыз илыпхала,
Ацсуа иламыс закѳу,
Уака цсыгуа мцак еикѳуп,
Уака гѳыцра дук тѳѳахуп...
Ибла гѳырѳап, ибла ччап...
Ацсны, ацсуара... хѳа ихѳап!

***

Амѡа ҥынч санылан снейуеит,
Сызнапык ахәычы икуп.
Иара иибаз, иаҳаз сеихәоит, –
‘Еак азхәыцра са саѣуп...

...Быблагә са схыцшыло сгылоуп,
Атҳараҳәа сгәы еисуа.
Ашәтыц хыхны иааныскылоит,
Бара бзыҳәан итцәахуа.

Нас иссиру баҳчак сталоит, –
Ҥа ҳаицыхуп хгәырҥатцәа.
Шьац етцәаран ҳамѡа шьталоит, –
Ихазын ишеит Анцәа...

Сыхьз ихәоит исывапало, –
Уи сыгәтыха усс икым...
Нас издырит ацхыз шшалоу,
Ба бызхәыцра шатахым.

***

Амра нзаалеит ашьшыыхәа,
Амза-ѣа гылоит. Хәылцазуп.
Ашәтқәа еизызгап ба бзыҳәа,
Банааилак ибыстарц икуп.
Атцлаҥы атцарақәа цәажәоит,
Аамта цазом,
Ицом, ицазом!
Амра заалан, ихьшәашәоит,
Асаат аангылеит,
Зынза иццакзом!
Иску агәилқәа ргәәҥытцәҥа,
Сзамѡақәа рыдкылоуп сара.
Издыруеит, бааиуеит уажәытцәҥа,

Уажэйтѣкъа баацэырцуеит бара.
Атцлаѣ атцарақѣа цѣажэоит,
Аамта цазом,
Ицом, ицазом!
Амра заалан, ихышэашэоит,
Асаат аангылеит,
Зынза иццакзом!

АЗЫН

Азын икъакъаза
Са сшыапқѣа хтын,
Ацхынгы ус,
Аха апхын – ицхаран.
Ускантѣи азын
Зынзак даѣакын, –
Сара сеибазтгы, –
Азын иахараз?

Азын – атцаѣ
Сшыапқѣа къцшыын,
Ацхынтѣи ашѣтқѣа
Ршыгақѣа аман.
Апхын иѣнахуан
Азын иашыыз,
Азын иацѣтѣымуп
Апхын агъама.

Азынқѣа мѣасуан
Ашѣтѣыршѣаны.
О, уи закѣытѣкъаз
Шытатѣкъа изатѣу?
Азын анааиуа,
Иахѣа еихашѣны,
Уи ашыап акѣу
Цысшыоит ихту.

ИСЫЗДЫРАМ СХАҒАҒЫ

Ага сықәтәоуп сара схала,
Ғынч гитарак архәауа.
Нас, иарбану сзыршанхала,
Нас иарбану сгәы зтысуа?

Пхәызба ссирзак – уи мра – цхаран, –
Анцәеи ажәфани дрыцхан.
Исыздыруам, цым, исхараз
Даасывалейт. Са сәахан.

Анцәа шысхәоз, ажәфан шысхәоз,
Апра днанагон хара.
Днасыхәаччан, уа уцшызхәа
Лхәазшәа днытцабеит лара.

О, уи ашьтахь мацгы тцыма,
Ага снейлоит иахьагы.
Дызбарыма, дсымбарыма?
Исыздырзом схаҒаҒы.

***

Ихәытхәытуа ацсабара цәажәоит,
Игәәтеиуейт, игәырфоит иара.
Иаха-иаха сара сгәатца хьшәашәоит,
Аха са сыцшуп, сыцшуп ара.

О, бааиуазар,
Ашәтқәа рхала ибархәап.

Сылабжышқәа ирымоу ихтцаны.
Ба быгага –
Са сгәәкәушәа сахәап,
Нас инсыжып уртгы еиццаны.

Сара сыңшуп ашәтқәа ччо иахьгылаз,
Урт ҳахьрыкәшоз бзиа ибаны.
Игәыргъа – гәыргъо амза, хыхь ихылаз
Анаҳпыртцуаз ҳаблақәа гәызны.

О, бааиуазар,
Ашәтқәа рхала ибарҳәап,

Сылабжышқәа ирымоу ихтданы.
Ба быгага –
Са сгәакушәа саҳәап,
Нас инсыжып уртгъы еицданы.

АЖӘЕИНРААЛА-АЦСЫРШЬАГА

Азыхьеипш ицқяны итытцроуп сгәатца,
Азыхьеипш амџа цароуп хара.
Цсыршьагаз уи ашәшьыраф атцла амтцан,
Махәфеилхәагаз аусаф иара.
Сгәыцқьоуп исызтаз сара сажәа,
Иаргъы убри ами гәыкала изџу.
Цсышәала уацхьа, уи анзымцәажәа,
Нас издызкыло дарбан цхьаџу?!
Аха агараф игароуп иара,
Ацшқа еипшуп, анапы атахуп.
Уи дырцәатәызар тынч дыртысуа,
Ажәеинраалагъ хшыџла иртцыстәуп!
Иара – ақәцараф бцъарс икатца,
Иара – атынчраз акаџхәа ишәахәартә.
Иара афәахәа ацәажәашьа артца,
Ианыбылуа иахылтцуа амца лашартә.

ЗЕГЪ АКОУП, ДЫЦСУАМ!**

*Ацъынцътәылатә еибашьра Дузза аан
абзарбзан гәыштыла зәәҗажьны зәызцәә еиқазырхаз
Владимир Пачлиа ихъзынфылоуп*

Иабцъар кны дышгылац дгылоуп,
Игәы ма итцысуам.
Аибашьрамца далагылоуп, –
Зегъ акоюп, дыцсуам!
Амца зыцроу ацсабара
Былуан, игәынкыуан.
Ашьа дылхоит мақҕахәара,
Зегъ акоюп, дыцсуам!
Абцъар ткьоит, аҕы ишәахароуп.
Уи зықәшәаз былуан.
Дхәызаргъ, знык шыаҕак кайтцароуп, –
Зегъ акоюп, дыцсуам!
– Аҕа баша ханиртцәарцаз,
Изуам, мап, изуам! –
Нас дназан, иацреитцеит амца, –
Зегъакоюп, дыцсуам!
Аҕа иабцъар цеит ипыххаа, –
Пцхәыск дцәырхан даапшуан.
Дтахеит арцысгы – аныха, –
Зегъакоюп дыцсуам!
Ахатцара – ахатца илшоит,
Ахатца ҕынтә диуам.
Данхатцаха, имыч цишәоит,
Зегъ акоюп дыцсуам!
Асолдатцәа рееидыцсала,
Арцыс изыцшуан.
Бжы таала ирхәон ашәала:
Зегъ акоюп, дыцсуам!

** Ёыц аус адулан 2015 шықәсазы.

Иааилалашәшәон, агәы пжәозшә,
Ацшазатцә ғызуан.
Ргәы иаанагон ус ахәозшә:
Зегь акоуп, дыцсуам!

АШЬШЬЫХӘА, ИЦӘОУП АЦСАБАРА...

Ашьшьыхәа... ицәоуп ацсабара,
Ацдарақәа ашәа рхәазом.
Ажәџан агәатца цәғара,
Амза икыду цысзом.

Ашьшьыхәа, – ихаауп ари атцых,
Акәа утанаршәуеит зынза.
Ухәыцра хьантазар – уеатцых,
Ашәа утахызар – иаццә!

Ашьшьыхәа, – абахчаџ иубома,
Ѡыцъа тәоуп еизгәыкуа.
Уака иссиру кырыхәома,
Ѡ-хәыхәк ахьтәоу еиџацшуа!?

Ашьшьыхәа, – урт ирцырхагоу,
Сымцан умааин азәгы!
Избанзар, са сзы ихьзырхәагоу,
Убрака слыцтоуп саргы!

ИАМА-ИАМА ИЦЕИТ..

Абна илалан ишнеиуаз,
Бга хәычык натәеит.
Атцла иқәтәан игәәтеиуаз
Арбагы уа иабейт.

«Сыла... сыла... сылашара,
Есымша саауеит.
Бзиа дшылбо ан лыхшара,
Убас узбауеит.

Уцо-уцо атрим-тримхәа,
Абар шыта уажәит. –
Ирхәоит ианҗутуа акикихәа:
«Ашыа науҗашәит!»

Иаха еигъми цшыаала-цшыаала,
Унапы суркыр?
Уздыруеижътеи уа указшьала,
Суеилахәит акыр.

Цәытца... цәытца... цәытцлашьцара
Хатцаз, хәимдалап.
Афа... Афа... афатә хаара
Хәхан иахфалап!»

Икарҗаруа, имақаруа,
Арбағъ уа икаприт,
Абгахәычы алахәмаруа,
Ишьтагәа иакит.

Хәычы-хәычла ацсы тыхны,
Зны ишьтанатцеит.
Арбағъ цагъа нас ишьтыхны,
Иама-иама ицеит.

ДЫЦӘАЗ

Итынчза иҗоуп ажәфан атца,
Уи цәаакырак абла итымшәо.

Ҳхэыгцқәа гәыргъо иқәуп ашта, –
Ишцабзиоу иахъеицәымшәо?

Къанцъа-къанцъак рнапы иқәтца,
Зны ишьтырхуеит, зны ишьтартцоит.
Гәабан татак инылатца,
Ацәа италарц нас ипхьаркуеит.

Аамта цоит абас имфасны,
Ажәфәан атца млагазакәа.
Дады-мацәыск атцла иасны,
Амца қъоуқъад ықәымтцакәа.

Абас иказ адсабара,
Адунеи абас ихааз.
Хәычык дыцәар, даапса дкара,
Дыцәаз, нас, ииартә пхазә!

***

О, ардәына, ирацәаххыроу,
Сапхъа уқәтәоуп, умшәазои?
Абна еикәара уа уахъылоу,
Уаҳа тынчрак умбазои?

Аха, уа узкыз гәырфазар,
Нак улабжыш катәала!
Алабжышқәат уа удырфызар, –
Умтцәыжәфәқәа абакоу – уцырла!

АЛАФ

Ибтахызар, ашьха схалан,
Сеалсырбгап сара.

Ибтаһызар, – азы сталан,
Сеасыршып убра.

Ибтаһызар, аетдә кыдцаан,
Бнапы иасыркып.
Ибтаһызар, слымха җыхны,
Схахәы сырцыпып.

Ибтаһызар, цәыкәбарушә,
Сықәтцып, сынкаба.
Схы иақәпыстдәап лабытдәушә,
Ишәпоу алаба.

Ибтаһызар, сыгәгы тысхып,
Ичны, иуаказа.
Ибтаһызар, сцәагы схысхып,
Зынзаск икказа.

Исылымшархәа бызшәауазеи,
Исхәахьоу абра.
Аха сыцсыр – ибызуазеи,
Зыцсы тоу бара?

СГИТАРА

Са сгитара иахәо лакәым, –
Акарматцыс абжы ахоуп.
Изышәахәо игәакларц акәым,
Игәырҗацәан итдәыуарц әупе.

Зны иаатгылоит, зны итрысуеит,
Икоутдәыуоит иазәыкушәа.
Арахәыцқәа абжы рхылтцуеит,
Сара сгәатца иафәкушәа.

***

Ицар хәә сшәоит ба бзамѡақәа тытцны,
Икацшәуп, ипшқоуп.
Схәыцрақәа цашам шыаѣак имѡахытцны,
Сыткәоуп, зегь акоуп.

Аха сгәатца бызталаз цәгыарамзар,
Ас ицхаза?
Иалшоит сгәатца ба бзын ихарамзар,
Иааигәазар зынза.

Схәыцрақәа, сшәыхәоит, ишәтоу лгәы иалсуа,
Бзынтцы икашәымтцан!
Баргы, сымыш, знык бантала сгәатца,
Бтытцны бымцан!

***

Атцла махәқәа бамбала итаҳәхәоушәа,
Асы рықәнаун игылоуп ара.
Урт рытцака ҳакоуп дара ҳархәыцқәоушәа,
Хбыбышза уака хгылоуп ҳара.
Хгәы иаздырзом аацсара,
Хгәы тагылазом атра,
Ишцабзиоу ас хәнеицу?!
Уажә ґыцны бызбазшәа быбла схыцшылоит.
Хәыцрак сымтцарсны сагоит сыткәаны.
Асыцшқа кәымшәышәгы ҳқышәқәа
гәыднакылоит
Изырц атахушәа хгәакны.
Хгәы иаздырзом аацсара,
Хгәы тагылазом атра,
Ишцабзиоу ас хәнеицу?!

***

Аус сақәшәеит, аус самоуп,
Тәамфәхә сымто саршәахъеит.
Уи аус иахъа сара моу,
Зәырфы ргәатца тнашьаахъеит.
Оумак дыказам шықәсыла,
Анасыпаз ауп дызшоу.
Ссахъа хызбалт санхыцшыла,
Лыбла хаара, сызкәыхшоу!
Ох, убри нахыс сгәатеиуеит,
Дыспылар стахуп цъара.
Ага саваланы снейуеит, –
Уака дсықәшозар лара?
Сбызцәа, изфыз шәара шәацхъоит, –
Ак сыззом шәа шәфы уеизгы...
Бзиа дшызбо шәара ишәасхәоит, –
Шәара иашәымхәан азәгы!?

***

Илашьцоуп, сааигәа чыт бжъы гом,
Асы леиуеит бамбатцас.
Стыц ааныжъны снаскъазом, –
Абас икоуп арқәа рцас.

Аха схәыцра ушалац уалоуп,
Уашта стоушәа исыцхъазоит.
Аца изыхәан ари уалуп,
Уара угәеисыбжъ са исыхъчоит.

Садырсызшәа стыцаф сгылоуп,
Салоуп сашьцәа ртаацәара.
Аха стәыла – Ацсынтәылоуп.
Ацсынтәылоуп сгәацхара.

БАРА АКГЫ БХАРАЗАМ

Ақәапсата, ҳа ҳахьгылоу,
Аангылашьак амазам.
Сара сгәатца бахьагәылоу,
Бара акгы бхарзам.

Уатцәызатцәык, знык беитаа, –
Тдыр, уи цәбаазам.
Лағырзыла сыбла тәааит,
Бара акгы бхаразам.

Агәаартра башьтам даара,
Агәаартра хәмарразам!
Ибылымшаргы, сыхаара,
Бара акгы бхаразам.

Бқәыпсычхауеит, бгәы саныруеит,
Бгәырфәагәышьоит даараза.
Ф-мцакы брыбжьоуп, издыруеит,
Аха акгы бхаразам.

Ҳахьеипылоз уатцәы бааизом,
Сбыхәоит, нас, исараза.
Уақа сгылазарц сеитамтцзо,
Бара акгы бхаразам.

Ақәа зхыкәкәо ашәтқәа рымтцан,
Ба бзыцшра хьантаразам.
Бшымааиуагы здыруеит сықәла, –
Бара акгы бхаразам.

Схала сыказ, сбыдтәалоушәа,
Исхәалап са сгәы амаза...
Ашәтқәа хырхәоит ргәы акалоушәа...
Бара акгы бхаразам.

АСААТ

Хсаат ахькыду атзаҕы:
–Чык-чақ, чык-чақ,
Абжыы тыҕуеит агәаҕы,
Азә дтәтәоушәа наҕ.

Ма шыыбжьонуп,
Ма шыыжыы,
Итәазом иара,
Мшәан, ишҕахаау
Уи абжыы!
Аус анауа!
– Чык-чақ чык- чақ,
Иамоуп уи мазақ.

Аңсы тазта хнапкәа роуп,
Чык-чақ, чык-чақ,
Хара хзын ипхашьароуп,
Иңбаҳшьар уи асҕак.

Ма шыыбжьонуп,
Ма шыыжыуп.
Итәазом иара.
Мшәан, ишҕахаау
Уи абжыы,
Аус анауа!..

1963

***

Рыцхарақ сақәшәеит саазқәылоз,
Ахәыцрақәа срымоуп схәаҕыны.
Избанзар, са сгәатта зыдкылаз,
Апхәызба дсыцәгылт дхараны.

Кыр мышкәа ххахгеит хайдтәалан,
Хайбамбар каломызт зынза.
Ла леицш сыцхызгы уи далан,
Ацстазаарае дшыкоу дразза.

Хашнеиуаз хаизгәыкра лакәхан,
Ашьтахь дизхәхәит еазәы...
Убригы насыц дузар акәхап,
Ла лзыхәа ма сара сзы!

АИЗГА «АШЫМХА АМТЦАН» (1970) АКНЫТӘ

АРИ АДГЪЫЛ

Тәылак ағы снанагахит, –
Уа ацстазаара цыанатуп.
Ашәт ашытцәрақәа сырцахит, –
Ашәт абзиабара ацуп.

Урт арака амырхәага,
Иаргәыбзыгеит ашыжь заа.
Ага цшахаа, гәыкатцага,
Шарцазын иҕыхозаап.

Сара сацхәа уархалума?
Уархалума? Мап, ишыацуп!
Азыхь тала айрыз уман,
Уи ацстазаара ду ацуп.

Абра аматцәқәа нкауршәыр,
Абахчара гылозаап.

Аха инхо игәы иурхьыр,
Ахәра уа ианылозаап...

Сгәы тнагоит ахауа зфыда,
Уи иахацуп, уи иадацуп.
Җауада зыцсы такыда? –
Җахьцалакгы тынч иҗацуп...

Саапшит. Снықәтәан са сыцсышьон,
Иахьа амцхә сыцәзаап.
Сара цьанат сыказ цьышьон, –
Ацсынтәыла сыказаап!

АСАС

Нацънатә аахыс тцасыс иман,
Даакалеижьтеи уи дуафны,
Исас иапхьа дыргылан,
Дыфнаижьлауан афны.
Рацхьа асас ихәы анитцон,
Иирзәзәуан инапы.
Рацхьа иныхәәәгә ацитцон,
Игәылацәа идырбаны.
Ицон-иаауан, мап зхәодаз,
Мшәан, изгылоузеи афны.
Угәыразра агәра згода,
Дымфохымтцыр ауафы!..
Уажә дыказам уи ахатца,
Иаамта анаа, ифны дацхеит.
Аха иагымхазеит амца,
Уи итцеи лаша дынхеит.
Уи дызхылтцыз итцас имоуп,
Даакалазаргы дуафны.
Исас иапхьа дыргыланы,
Дыфнаижьлауеит афны.

АПСУА ИАШӘА

Атдых тынчза абла анеикәу,
Тынч агара антцысуа.
Атцей дарцәоит апсуа иашәа,
Дыргәыбзыгуа уи дшышыуа.

Ахатцараф апсуа дхәызар,
Ашәа иман иара хәшәыс.
Апсуа далан уи ипхызаф,
Апсуа иматәакәа зшәыз.

– О, уарада, рада гәышыа! –
Аусураф ахыз агон.
Уи иархаауан аус ушыа,
Уи архақәа еимнадан.

О, уарада, гәышытыбжыыми,
Убри ауп агәы изақәо.
Апсуа жәлар рашәа хкыми,
Ргәы апхара җазырпхо.

О, уарада, – хаштра ақәзам,
Игәытгагоузеи зақа?
Аха изахқәо имызырц акәзам,–
Җагаларцоуп уи пхыақа!

АЧУ-АЧУ!

Аеқәа неиуеит, аеқәа трысны,
Аеқәа карцазом ирысны,
Урт камчыми иддырбо,
Нас ишытытцуеит иеырбо,
Аха ирылҗкеит иаха имачу!
– Ачу, ачу, ачу-ачу!

Шьоук ахьгылоу зынза идьсны,
Рыбла рхыми ирапысуа,
Шьоук аеызоуп излацэажэо,
Аеырфара даара иакэшэо,
Сабазами абга иакэчу!
– Ачу-ачу, ачу-ачу!

Зымфа дгылоуп атахмада,
Дымгэатеиц уи иахьада, –
Имата дакэтэоуп иара иеыхэа,
Аеыхэа неиуеит ахэдагэ ырхэа,
Уажэ игэеитеит иаргы иамчу!
– Ачу-ачу, ачу-ачу!

Ёацьарах афар еидгылоуп,
Алафхэара урт ирылоуп,
Азэы илеиеырбоит жэафык,
Иавахазгы рацэафуп.
Ирылымшозеи? Шэтуп, какачуп!
– Ачу-ачу, ачу-ачу!

Анахь иубоит тцлак еикэышла,
Иузытцхуам уи даушла,
Ашэа ссиргы уака иприт,
Нас афаргы шыацэхьртэит...
Ларгы дцэьртцит лыбла чча-ччо!
– Ачу-ачу, ачу-ачу!

Аекэа цоит ршьапышьтыбжь иалтцны,
Уаатэыфсоушэа урт еицлабны,
Ишцабзиоу имаапсар,
Ахафы еипшны иназар!
Избоит уаанза инхаз шмачу,
– Ачу-ачу, ачу-ачу!

АПХЪАРЦА

Инна Аҳашба ылыхъзынфылоуп

Ирымцыхъашәит
Шьоукы ацхъарца,
Еимаркит, еиҕаркит,
Ихтаркит зынза.
Иаҕасит, иацәхасит,
Иргәамтца, ирхамтца.
Цъара шытыбжьыкгы
Ахылымтцит уи.
Ашьтахъ идыршәын,
Ипшқоушәа ишкьяасуаз,
Ашәа нырхыфит
Ашьхеи адәи.
Ицъаршьейт уи ашьтыбжь,
Ғадака ианхала,
Ашәаггы намтцәейт
Иахъкахаз ахала.
Дашьтамлейт уаха
Азәымзар-азәы,
Ажәфәан атцака
Амра-ца ицәын!
Ашәа лахазаап
Ашьха ацха,
Уи ашәа лызгәакъан,
Илдыруан иаха.
Ацхъатцәкья дгылан,
Лылабжыш цон.
Лывараҕ арфаш
Гәрымуа ихәацәон,
Лнапыцшзақәа рыла
Ишьтылхит иара.
Апшқа ифызан,

Иафын атдысра.
Лара ишьтыхны
Лгәатцаф илкын.
Назаза уаҗа
Инхарц атахын.
Аха, иабаҗоу,
Лара дыццакуан,
Амрагы шыцны,
Лыбла хнакуан.
Лөызцәа ирызналган,
Рнапы иалыркит...
Ацхьарца гәырҗан,
Ахауахь иприт.

МАЧК ИСАРАЗА!..

Мачк исараза, исараза,
Сөыза, цытрак уаапшы!
Истахуп скылсны аганза,
Ацәкәырц иастар сыбжы!
Мачк исараза, исараза,
Амҗа сықәуп сара.
Ашәақәа рхәоит атцарақәа,
Рашәақәа нафәеит хара.
Мачк исараза, исараза,
Амра гылеит уажәы.
Ииасыз ааишәа амазам, –
Саргы исшәысхит ашәы.
Мачк исараза, исараза,
Кәазқәак җазгап саргы.
Мцакгы еикәыстцап ижжаза, –
Иакәшан итәароуп зеггы.
Мачк исараза, исараза,
Сашәақәа шытысхып уәтцас.

Уи уазхымхыргы даараза,
Сабацәа роуп исзыртцаз.
Мацк исараза, исараза,
Нас сумтәыуан, сыцсыр!
Сара акымзарак схаразам,
Сыгә иамоу ахәра аатыр.
Мацк исараза, исараза,
Цхьаҕа сцоит скәалкәало.
Сымра сыхзызоит, амаза
Стцароуп, уаҕа иҕалом.
Мацк исараза, исараза,
Ицап цхынрак, дәеакгы.
Са сыцстазаара гаразам,
Сзыкоу здырып саргы!
Мацк исараза, исараза,
Са сыхылтцыз лашап...
Асаби дизар – дгарацтап, –
Симтцахырхәап хазшаз.

***

Умыццакын, аеыхәа,
Умыццакын,
Уштоугану
Уашьтоуп иахурбарц.
Уаргы саргы
Җабылуеит мцакы,
Иҕатцәҕазаап
Уи хчыцны хагарц.

Уа уазцароуп
Ажәфан уцырны,
Иуҕоу ацыр
Сақәтцас иулагоит.
Тымитышаз,

Иказ ихраны,
Уара узқәа
Татаза сагоит.

Уара узқәа, –
Гароуп сара сзы,
Саныцсуа цыанатуп
Уа сыцсыр!
Суҳәоит, сәыхәа,
Амцхә умласын,
Ҳара Ҳамҫа
Ҳараацсоит акыр!

Схъаа
Улабжышқәа канацсоит,
Суҳәычушәа
Смаршәаггы баны,
Уда уаф
Дахьаматәам сугоит,
Ишаз, ихәлаз,
Ацых агәтаны.

Уаанза
Асы қаҳар – изытып,
Нас акыр
Имачхап, ацшаггы,
Хәычы-хәычла
Адггылаф Ҳажәып,
Ишкәакәахап,
Сықәла, Ҳахқәаггы.

Диип асаби
Артәаа дыхәхәаны.
Иан лкыкахш
Иблақәа хнакып.

Ихәап идгбыл
Иахьзу нагзаны,
Наунагза
Иара дазгәыкып!

Уаанза
Хара Абрыскыл хайтаз,
Дзыдҕахәалоу
Агәашь хартыслап.
Шәаргы шәнеила,
Анацәа ирыхшаз,
Шәаргы саргы
Итцәххыр калап!

А Ц Ш А

Ихаракын ха хзыфназ
Агәтәы фны,
Ахыб – ашьац
Ақәиаазшәа ииатцәан.
Узхаломызт
Амардуангы уфны,
Хәычы-хәычла
Ицеит итәпытәтцәан.
Ацша шаслак –
Шарпазыз, тхыбжьоныз,
Дматанеиуа сан
Аиарта даалтцуан,
Уи хәхьзала
Анцәа диашьапкуаназ,
Хрыцхашьаны иаргы
Нас ипхьатцуан.
Абас хәфны
Тцыстцысуан ихьгылаз,

Уи сартцәыуеит,
Аха сытнагеит.
Ибылшазеи, санхеит,
Ҳца ду азна
Ахъежъ иафызоу
Ацш хазтацсаны!
Адгъыл бахеит.
Убракатцәкьагъ беитцамхеит
Афны бааиуан,
Баапса-бкапсаны.
Ба быпцхзала
Иара цәызар акухап,
Уалакьысыр – ицоит
Ихәаш-хәаша,
Быпцстазаара –
Адгъыл иазку лакәха,
Сара сашта
Иаакәлеит аеашан.

САН, ИБГӘАЛАШӘОМА?

Сан, ибгәалашәома –
Апцхәыс дсыман,
Ҳафны саннеи, – уа
Бшанхеит бара.
Баафнагъежъит зынтрыс,
Хыма-цсыма,
Бақәымшәазеит
Ажәак ахәара.
Сара ишызбоз,
Былағырз аахаддылт,
Срыцхабшьазар акәхап –
Ибтәахуан.
Иббон, ххәыцқәан,

Атаацәара аахадгылт,
Хара хгәыргъон,
Бара – бгәырѡауан.
Схәыцқәа рҕынтә хәа
Ачахы ирзыбшоз,
Ихақәныхәоз
Гәларшәысгъы ирымбеит.
Чахык аазгаз –
Омак ҕахтқаз цыбшьон,
Бара ибылшаз
Азбахә хамхәзеит.
Нас бышхабжьоз
Амѡадуағ хнаган,
Ба бынхажыт –
Хашьтацшра бағын.
Сан, издыруан,
Хара бгәеисра хагын,
Хара – ақәыцшра
Анапы ханын.
Сан, ибгәалашәома?
Сгаззма, мшәан, усқан!
Быхцәы еилашла
Сакәыхшаны сзымцеи?
Бара соуцшәыл,
Бара схәыцра,
Исабхәаруеи?
Агәыразра сзымтцеит:
Уажә, ахәылқаз,
Хафны, хгәашә сантытцуа,
Сыцшуеит сышьтахь,
Са сыблақәа траа.
Сахьцо схәыцуеит,
Сааҕәымтцзакәа схәыцуеит,
Хәычы-хәычла
Ирыццо сшыағақәа.

ҲШЫМҲА АМТЦАН

Ҳшымҳа амтцан
Есымша ихъшәашәаран,
Уи амахәқәа
Назон ҳара ҳашәара.
Чыхә мацаран
Уи иағалоз ацхынраз,
Еидараха иҝан
Иара ацкәынраз.
Уажә иажәызаап,
Амахәтақәа хахаза,
Аха усгы
Агәынчыхә амазам.
Стәоуп уи амтцан
Ахәыцрақәа сықәыпсан,
Са сангараз
Акәша-мыкәша дықәын сан.
Саб аибашьрантә иифыз
Ишәкәы дацхяхъан,
Дантаҳазгы –
Ацқарагы ақәшәахъан.
Аха инхон
Уи насыцла. Иқазан,
«Оф, гәышья!» ҳәа
Санамтцамтәо ықазам.
Ара ицәыртцуеит
Сара сабраа рашәақәа!
Ажәйтә-ағәтә,
Ашъа, арәаш хъшәашәақәа...
Сажәеинраалагъ
Амч чыда алалоит,
Уи амала,
Ажәфәан агәы иалалоит...
Ашымҳа гылоуп

Ачкәынра иахьтәыуошәа
Исацәажәоит
Са сбызшәа адыруашәа.

АШЬЫЖЬТӘИ САХЬАК

Ашьац иакәыпсоуп
Азаза кәымпылқәа,
Ублағ ицәыртцуеит,
Ублақәа хыркуеит.
Шьыжьуп макъана,
Атцарақәа роуп
Ашьыжь агъама
Ара изыбзоуруу.
Азаза иаркареит
Уа бгахәычык,
Лак иацыхьашәарц
Иагхеит ачык.
Цақа рылагырз
Катәон ахаскъын,
Избанзар амра
Цәыртцит. Шьыжьын.
Аутра иасит
Нак ажьақәа.
Агәыла рбағьқәа
Идыршеит иґытуа.
Ахәысгъы ґагылан,
Ақьышә шьтырхәазо,
Аштаґы иаакәлеит,
Ашьха антқо.
Зегь рхы иашьтан –
Ирбо еизыхәхәо.
Атцар затцәык ракәын
Ашәақәа зхәоз.

БАРА БЫДА..

Бара быда дыказам,
Быкоуп бара бхала.
Исыздырам бымаза,
Иахъа ас сзыркылаз.

Сара саха бымазам,
Ҥаха сыбтом уаха.
Снеит ушьта ахықғанза,
Ари ҫахам, хахам.

Арахъ ажәа самарам,
Сажәақәа зхәарыда?
Ба быбзиоуп, амала,
Дыкам бара быда.

Изурызей, сныкәалап,
Сакәыз мала ныкәа.
Ба ибыздырзом икалаз:
Бара быда дыкам.

АНЫШӘ

Сгәазырхага, Ацсынтәыла,
Сара унышә-нап иакәыхшоу,
Уеицш абакоу даеа тәылак, –
Уи азын улакәыршьоит.
Снышәоуп сыцсыр
Исзыкало,
Уи са сзын итатахап.
Сгәы иқәрыцсар
Саныкамло –
Ҫыцны аисра иалагап!

Уцшзarakəым малс исымоу,
Сара смал – уқьиароуп.
Сузацсамзар, нас, уатцəймоу,
Иахьяггы стцəуароуп!
Снышəоуп сыцсыр
Исзыкало,
Уи са сзын итатахап.
Стгəы иқəрыпсар
Саныкамло,
Ғыцны аисра иалагап.

1970

АТЫНЧРА

Адгбыл мажажəак
Ахəарц атахушəа
Ғынч алымха
Кыдцан ицшуп.
Азынггы Акəа
Апхын иагəушəа,
Амра ацыцхькəа
Адгбыл иацшыуп.
Нас хəылпазыла
Ахьырцар еицылан,
Хауа зфыдала
Ғынч ичауа,
Ицоит сықалақь
Амфа ианылан,
Ирхацхо амзеицш
Рыбла ччауа.
Нас, ашышьыхəа
Сықалақь ныжьны
Хыза жəпала
Цқьа итацхəхəаны
Ицоит рыфныка,

Ицоит рѣыркѣышны,
Ицоит «абзиала
Уатцѣынза» хѣаны.
Ақалақъ шыцѣоу
Рбарц ртахушѣа,
Рцызбаки пхѣызбаки
Ааины зынгы,
Тынч италоит
Абахча, иазѣушѣа,
Зынгы ирымамшѣа,
Гѣарагъ, ыынгы.
Атынчра ыыцѣа
Иатаауа цнашѣоит,
Бгъыцкгы рыкѣшѣом
Цѣара иѣшѣаны.
Урт ахтѣоугы
Гѣыла еицѣажѣоит,
Ражѣа атынчра
Ацѣшѣар хѣа ишѣаны.

АЧКѢЫНЦѢА

Ачкѣынцѣа, ачкѣынцѣа,
Ачкѣынцѣа, апццзакѣа,
Ацсуа лахѣыхкѣа,
Арцарцѣа, амцакѣа...
Еихѣмаруа ирымтцоу,
Ацсақѣа рымтцакѣа,
Ихѣтазаргъ иныкѣо,
Арцхага зшѣымтцакѣа.
Алафкѣа разхѣо
Азгѣабцѣа анрафсуа,
Азѣы дахѣуцыло,
Азѣы инафсан,

Ацкэынцэа гылоуп
Ишгылац ацехае,
Ацкэынцэа, хэмаруеит
Атеатр асценае.
Ацкэынцэа гылан
Ахэаа рыхьчоит,
Ацкэынцэа рыцкэынра
Иаргэыргьоит, иччоит.
Ацкэынцэа аихамѡае
Адэыгба мѡапыргоит,
Дара есымша
Аусае иапыргоит.
Ацкэынцэа, ацкэынцэа,
Цшзоуп омашэа,
Ицшзоуп рыбақэа,
Ицшзоуп рныкэашэа!
Ацкэынцэа, ацкэынцэа,
Ацкэынцэа апшзақэа,
Аацсара ззымдыруа,
Арцарцэа, амцақэа!
Шэара – абырггы
Аеара игэашэырцхоит,
Шэара иара игэатца
Аеара ташэырцхоит.
Ацкэынра зныкоуп
Ианиауа ауаѡы
Ацкэынра хашьтоуп,
Хашьтоуп зеггы!

АШЬЫЖЬ

Иаашанхазшэа знык ақыта,
Шарпазынггы ацэа иалан.
Анапы тшыуа алакытца,
Иааиуан тынч ашара хиаалан.

Көчышык акалат иаттахазшә,
Иаакыу-сыуит амацара.
Мрагылара сцәыпхашьазшә,
Иазцәыргомызт абла хаара.

Ажымжәәқәа еикәыншәылан,
Ихьантәза хыхь икнахауп.
Уцсы цәгьамзаргь, цьым, ашәыраз,
Икнымхыр, ных, игәнахауп.

Атәа кәцшь – акәиц иацәызго,
Амахәтафь ажәван иалан:
Ах ичарафь иеихс ифьызхуа,
Изгәб диитон инапала...

Иаацшит амра. Абла хәыцқәа
Ажәван атә ду қәыртцеит.
Атәла еимала са сазхәыцуан –
Бгьыцк ампытцшәан икашәеит.

***

Адәы иқәыршәын ахала,
Иара ныжьны урт анца.
Ианафасуа ацша хаала,
Абжьы тыфуан ацхьарца.
Уи кәзтәз рыфны иахызшәа,
Адәы иқәыфуан абжьы.
Ашәа ацхәара ртахызшәа,
Аттар рашәа афәцшьын.
Нас идәықәлеит ацша иаман,
Амшын иалан ицәқәырцо.
Изаакәрылон, аха ицәыртцуан,
Фьыц ацстазаараз иқәцо.
Ацәқәырц иалтцит уи ахала,
Ацәқәырц иалтцит иқәпаны.

Иахъа ицэажэоит бжъы хаала,
Изхыз агака ицшны.

***

Ииатцэаза, азыжъ иафызоуп,
Бара быблақәа.
Ацсабара сықэзырцшызоуп,
Сымш быгага.

Санбыхэацшуаз бцэажэазомызт,
Баша бцышэарччон.
Ускан амра цхашъазомызт,
Бқышэқәа ирықәыччон.

О, иахъанза бызбазомызт,
Нас, бабатцэахыз?
Аблақәа сгәы рфалазомызт,
Уажэ иабастахыз?!

АЗЦШРА

Ажәџан агәатца
Цыџцыџуеит ицссоушәа,
Ацша кәандаза
Иасуеит ара.
Ацла-џа амцан
Агара цысуашәа,
Цшыаала снейны
Сгылоуп сара.
Шьта уи атцака
Стәом сумацара,
Баша избарцоуп
Сызнейуа иара.

Уақа еилыскааит
Са сгәатда ацара,
Мроушәа сынасып
Цәыртцит убра.
Җахьтәаз игылоз
Амза-җа хнықәуан.
Етцәак-етцәак алхны
Иҳаман ҳара.
Ахахә ссақәа хнықәуан
Азиас ахықәан,
Бзантды иаҳмыхьырц
Азәы гәыхшәара.
Амшқәа цоит,
Ицоит еишьтагыла,
Амш еилахәлоит,
Атцхқәа шоит.
Цкәынак изгаб хәыч
Лыжәәа нкыла,
Җтыцағ дааины
Уажәы ицсы ишьоит!

УАҖА УМААН ҖӘА САБХӘЕИТ...

Уаҗа умаан җәа сабхәеит,
Ибзиоуп җәа сцеит.
Аума зегь кастцеит,
Аха схәаа схытцны
Цьаргы имцазеит,
Быблабара сахәеит...
Уаҗа умаан җәа сабхәеит...

Уаҗа умаан җәа сабхәеит,
Сымала сынхеит.
Амра цацәахеит,

Ацәқәырцақәа хьшәашәан,
Саргәатеиуан рашәа,
Сара сгәамтыр акәхеит,
Уаҳа умаан хәа сабхәеит...

Уаҳа умаан хәа сабхәеит,
Ашьтахь ибгәагьит.
Бара бтәыуеит, бхьит.
Ахәарагьы бзыцәгьан,
Атх тынчын, ицәан,
Сыпстазаара лакәхеит...
Уаҳа умаан хәа сабхәеит...

Уаҳа умаан хәа сабхәеит,
Иаххарам азәгьы.
Иахзеилан зегьы.
Апстазаара шкәакәоуп,
Аха икоуп иагқәоу.
О, адәы сышпақәхеи!
Уаҳа умаан хәа сабхәеит...

Уаҳа умаан хәа сабхәеит...
Бшәеит еиҭа бажьар хәа,
Бынасыц бымбар хәа,
Бхала быказ, сықәла,
Сара ба быснықәлап,
Ушьта сымч мацхеит,
Уаҳа умаан хәа сабхәеит...

Уаҳа умаан хәа сабхәеит,
Уаҳа, уаҳа умаан хәа,
Сызбахәгьы умхәан хәа,
Аха, идыр, исылшом,
Хәыцрашәк аан исыкәшоит,
Сара сәыхәа сапхәеит.

Уаха умаан хәа сабхәеит...
Уаха умаан хәа сабхәеит –
Зықнашықәса цеит.
Шьта саргыы сажәзеит.
Зықнашықәса рышьтахь,
Схылан бара бышьта,
Быблабара сахәеит;
Уаха умаан хәа сабхәеит!..

***

Ашәахәақәа –
Ацшқа ифызоп,
Ицәеит заа
Ишьталан,
Иахыбылуаз
Са схәытәкьоуп,
Амза амца ацралан.

Быхцәы
Сзамфа иадыцсалон,
Сыцс атыфра
Тыблаауа.
Сацхьа сзыхь
Изаазысалон
Аетдәақәа
Тыс-тысуа.

АШЛАРА

Ханыхәычқәаз ашлара,
Җахыццакуан хара.
Иахамтәахыз ацшаара,
Җашьталан цъара.

Хамтөзакәә ҳшеисалоз,
Ҳахалон атцәы.
Ускан даара ицъеишъалон
Ишлахъаз азәы.

Убас ханхоз цъахъшалон,
Еснагъ хашхәычыз.
Аха атцых ҳақәшалон,
Аччара ҳшафыз.

Хәычы-хәычла ашлара,
Наҳадгылеит иаан.
Ашларагъы ацшаара
Ҳашьтамло ихиян.

Уажә ицъахъшоит ацшқақәә,
Атцәы иахъахоу.
Анацъалбеит, ашлара
Дара иргәацхоу?

Адгъыл дузза акәшара,
Гәхъаас урт иркым.
Шьта издырит ашлара,
Хәмаррак ишатәым.

1967

* * *

Апра самоуп сыртысуа,
Амшын агәы сықәтәоуп.
Зны-зынлагъы са сшышьуа,
Ацәқәырпақәә сықәтәоит.

Сзаацшылоит атца, нас –
Ох, ишпагуатеиуа!

Ихъантазаргъ иахнагаз –
Итоуп икеикеиуа.

Убас указ сыцәкәырца,
Ахаара утаз.
Нас уқәпозар, знык уқәпа,
Урыхъза узхъымзаз.

Сышәт ақынза усызней,
Аарџара иамых.
Уи сазықәуп адуней,
Уара уқәыз мџамш.

Иумыртцәыуан, ухатцкы,
Ихәычуп, игунаҳауп.
Сара сышәтыц зегъ рыцкы,
Еиғъу сымам уаха...

Апра самоуп сыртцысуа,
Амшын агәы сықәтәоуп.
Зны-зынлагъы са сшышьуа,
Ацәкәырцақәа сықәтәоит.

***

Иацгъы ажәак бымхәазеит,
Саргъы иара убас.
Ус анакуха, баша ицеит,
Хамш хгәы зызтаз.

Иацынтәарак мцак сыщран,
Сабылуан, избон.
Амра ласхак иақаран,
Ажәџан ду ақон.

Избон, ашьха сахьыцшуа,
Ишахоу ашәшы.

Аекедкьара иазгәышыуаз,
Ага еикәышышы.

Иеҳәыпазшәа схәыштәара,
Ашәтыцкәа збалон.
Иахьа иналазит дара,
Уатцәгы икалом.

Анацьалбеит, изыхкьей,
Сымш, исызхәа.
Иац иухылтыз дзаургеи
Агәырфа иахьа?

Иацгы ажәак бымхәазеит,
Ба бгәырфа цәахын.
Сара сашта хәыч сәазеит,
Уа сыцсыр стахын.

Стәоуп ицьасшьоит иахьагы,
Сеибганы шынхаз...
Мшәан, иразхәада зегьы,
Иацы бгәы шынхаз?

1965

АИЗГА «АШЛАҚӘА РҚӘЫЦШРА» (1975) АКНЫТӘ

СЫЦСАДГЬЫЛ

Мап, исзымфит, Ацсны иуатәоу, иамузеит!
Аха иҕыцзан сеиталагеит, иамоузеи?
Мшәан, иамоузеи, слатәар ушьха схаланы,
Урфаш хьшәашәа абжы сәадырхаланы?
Ара ссиршәа иҕоуп уа уахьынацшлак,
Ацсабарагь иамоуп, цьым, ахьынапқәа!
Нас, иҕалои, амшын азын ашәақәа,
Еиташәзысхәар, еитах игәыҕекаагаха?
Избо цьысшьоит Ацсны нзыжьыз рсахьақәа,
Абар, абар, иааиуеит сара сацхьаҕа.
О, иахьагьы, тынч амшын аныцәауа,
Далтцауа цьысшьоит ацшқа уаҕа дшытцәаауа!
Уи напыла ашәахәақәа дрымтцаслоит
Иан арыцқа лыхцәышлақәа лықәыцсоит...
Ацнышқәагьы неиуеит уахь иеишьталаны,
Зны ихиаало, зны зынза ишьталаны...
Амшын рымоуп дара усгьы мазарас,
Сатцашьыцуеит сара урт рыцстазаара.
Ан дыҕоума, «Ацсны» ззалам згарашәа,
Ан – сыцсадгьыл иухыугахьоу лгәалашәоит.
Лпацәа цшызма, ахәа ркыртә ианыҕкала,
Урт ирдыруан бзиа ушбатәыз гәыкала.
Цстазаарасгьы ирыман уара ухьчара,
Мшәан излыхыз урт ахацәа, ишухәара!
Иааит ҳа хҕынза Ацсынтәыла рыманы,
Уи ҳамазарц абас имратәыланы!
Са сыцсадгьыл! Уда схәартам, сукәыхшоуп,
Ихьшәашәарцу сара снапқәа иукәыршоу?!
Уара суцуп, матәа-цхала утасыхәхәоит,
Ацхьарцагьы ҳашәа ссирқәа узацысхәоит.

Уара уқан, – уара уқалоит, амала,
Са сықамкәа уа узықалом гьамала.

СЫШЬХА

Саңхьа избеит
Җа җашьхақәа, җажәџан,
Абар, абар
Иатқакьысуеит, иажәлоит.
Акы уаґысны,
Нас ґақы уағалоит,
Даґеак, нақ,
Цьара инзаакәкәалоит.
Руак ахыцәқәан
Амацәыс ахарсын,
Ишцабзиаэ,
Исызгар имтцарсны!
Уи аацәыркьон
Абылра иаґызшәа,
Снеиуеит, анацәалбеит
Итцегь сәысшәар.
Иааигәоуп абар,
Аха амџа сақәшәом...
Ажәџан аґы сааит
Уи ашьха сшакәшоз.
Аа, абар
Сназеит акьышәкьышәра...
Сытцакакәын
Амацәыс ахышәтуаз.

1965

АХӘЫЛЦАЗТӘИ САХЬАК

Абар имцабзха
Амра тағьалоит,

Тцлак ашәара ауми
Уи иазынхаз.
Ажәтцар хиаала
Ицыруеит гьамала
Азаза хәыроуп
Шьта иразынха.
Хлацәгьагь әеитцхәа
Хбартца илацшуеит,
Абақхәа икаҳаит
Хбаҳчағ атцәа.
Рбагьк акәытцарахь
Акәытқәа цхьанацоит,
Ашкол ахьтә афныка
Ицоит атцафцәа.
Азаакь хәа адырра
Рыта агәашәағ,
Ажәхьа ааин
Аца иазыцшуп.
Арыжәтә рылсызшәа
Ицәырганы ашәа,
Хатцлағ атцарақәа
Ашәа иағуп.
Икоуп цсаатәкгы
Мрак иамыргәыргьо, –
Абар ихәамсысза
Иахьалатәоу ал.
Лашарам, идыруп,
Атыфарфар зыхәо,
Ишоит уи азыхәа
Амш аахәлар...
Са стәыла дузза –
Саштағьы икоуп.
Сдунеи ацсабара
Арака избоит.
Ажәфәан афьынтәи

Иаххаршәугъы цсыкоуп –
Сыкоуп уи ала,
Уи агәра згоит.
Сиартаҕы сыцәоит, –
Сгәатца рахатуп,
Уи адстазаара
Абжъы сахауеит.
Ашьыжъ сапылоит, –
Сгәыграқәа лакәуп,
Ашьыжъ сапылоит, –
Иахантәи саауеит.

* * *

Ардәынақәа ашәа шырхәо баҳахьоу?
Ардәынақәа рашәа аныхаау –
Уи иахьоуп.
Зны иаатгылоит ашәч иахьалоу мазала,
Нас иалагоит
Ашәа ҕыцқәа раццара.
Адсынтәылан ада, урт сара,
Абас ашәа рзымхәо цьысшьоит ҕацъара.
Ардәынақәа ашәа шырхәо баҳахьоу,
Заҕантә рыцсы
Ахәыц иакны иҕалахьоу?
Ашәарыцаа ахысра ихаштыргы калап –
Акка-ккаҳәа
Урт рыбжъы-хаа иаҳалар,
Адсынтәыла ада, урт сара,
Абас ашәа рзымхәо цьысшьоит ҕацъара.

Ардәынақәа прырц ианыкоу иббахьоу,
Урт ранацәа
Заҕа гәытҕьа иагахьоу?!
Хәычы-хәыцла рымтәыжәақәа урт ирҕьоит,
Адстазаарахь
Дара рхала нас ицоит.

Адсынтэыла ада, урт сара,
Абас ашэа рзымхэо цысшьоит ҕацъара.

Ардэынақэа ашэа шырхэо баҳахьоу,
Ас икэандоу
Ашьыжъ бжыы-хаак калахьоу?!
Сышқа шэааила, ардэынақэа, шэа шэпырны,
Адсабараз
Ашэа қыақэа збаны.
Адсынтэыла ада, урт сара,
Абас ашэа рзымхэо цысшьоит ҕацъара.

Ардэына хэыч ба бнапала ибаазахьоу,
Нас ианаму – былабжышқэа катэахьоу?
Сгэы ишцалой! Ашэч иагэылак истихьан,
Бара бышқа... Асы леиуан шыжымтанк.
Адсынтэыла ада, урт сара,
Абас ашэа рзымхэо цысшьоит ҕацъара.

АШЪХАҚӘА РҢАС

Ашьхақэа ирымоуп
Ицъбароу рцасқэа,
Агақа икарцоит
Рырѡашқэа цхарсуа.
Хашьхақэа зырцшзо, –
Ирықэу асоуп,
Ашьхақэа ашэа
Бзиа иапсоуп.
Ашьхақэа гылоуп,
Абар, иеырбо.
Дарбан ашьхақэа
Бзиа изымбо?!
Аха ҳазлеипшым

Кыр ирацѳоуп.
Сѳажѳахѳ анысхѳо –
Урт ѳахацѳоуп!
Ишырхѳо здыруазтгы
Ажѳак ма дара,
Идсыртцон рацхѳа
«Ацсны» ахѳара!
Уи ауп имыцѳо
Мраны исзыпхаз,
Настгы рацхѳаза
Сара исахаз!

ААЦЫН

Аацын ухѳеит хѳа –
Ихѳуп анапкѳа,
Рахѳыц иатѳала
Хкѳатца хзыркуа.
Акѳынцѳкѳа хырѳьон,
Абар ибылуеит,
Ацарцалыкѳкѳа
Цыруеит, ицыруеит.
Ас ацсабара
Збаз уажѳааны,
Ацар ашѳакѳа
Рхѳоит еикѳшѳаны.
Абар, ахацѳа
Еикѳѳыртуеит шыжѳы, –
Избанзар иарцѳом
Акѳыкѳу абжѳы!
Ашьхѳцкѳа хытѳын
Иакѳхаит ахышѳѳ,
Ажѳтѳыс ишьтѳнахит
Иртѳѳатѳѳан анышѳѳ.

Ардэына – ангы
Иахьа игэыргъатцэа,
Ахэы рнэтахьейт
Шэынтэ ацацэа.
Кэыкэу, кэыкэу
Ашэақэа хаауп,
Уи акэатани
Ацши ирыххэаауп.
Аацын ашэақэа
Ирейгъуп иара,
Акэыкэу ҕнэтызар, –
Шьта латцаран.

ШЫЖЬЫК

Суада иаафналейт
Харантэ шэахэабжьык,
Сгэыргъан ацэа
Саалцит шыжжьык.
Есааира ихалон
Уи ацэқэырца,
Хатцак ихыфуан
«Ахурашэа» ахапа...

Жана еикэышла
Амра изыцхазшэа,
Кастей ицхьарца
Арахэыцқэа хэацэазшэа,
Игэыҕекааган, иаафуан ибжьы,
Адунеи зегь иахысуан шыжжьык.

Ахэра сымамызт
Сара иргъатэыз,
Иаракэын ахэра

Сызтарц иаҕыз.
О, закә мыч дуыз
Иамаз иара
Иазкызар
Сыжәлар рыхәра арҕара.

Жана еиқәышла
Амра изыпхазшәа,
Кәстеи ипхьарца
Арахьыцқәа хәацәазшәа
Игәыҕкааган, иаафуан абжы,
Адунеи зегь иахысуан шыжык.

1967

***

Илеиуеит еишьталан,
Илеиуеит абҕы,
Иухәап: атцлагы
Ахьта иакуеит.
Схала сахьгылоу
Сыцшуеит адәахы,
Ецтәи сашәақәа
Са срызгәыкуеит.
Зны-зынла икыдхаа
Илеиуеит зынза,
Атцла ду амцан
Ишьтоуп шыамхахы.
Ианқәыпшыз игылан,
Уи атцла пшзаза.
Аха ианҕазоуп –
Уи цеит хараза.

УААИ, АЗЫНРА!

Азын хышәашә, азынра,
Уааины, хьтак саркы!
Азын, асы узацымлар,
Уацсазам акы!

Сара сгәара уталаны,
Усақә сызтаңса.
Уара усаркыа, иаланы,
Скәарағ итаса!

Аеацә абна илуцап,
Атәыџақәа змоу.
Уа уңшзара сылатца
Узатцәра – мамоу!

Ардәынақәа ашәшь ағы,
Иалахап, инеи.
Сара сцацха хышәашәағы.
Схәыштаара каццеип!

Сызқәа икыдтаалом
Сгәатца знык ицхар!
Сара сцәаџа иалазоит:
Ахьта, аҫакар!

Азын хышәашә, азынра,
Уааины хьтак саркы!
Азын, асы узацымлар,
Уацсазам акы!

Аха суҳәоит, азынра, –
Уара иузыцшу,
Уқәымиалан лнышәынтра,
Сара сан дахьжу...

АШЛАҚӘА РҚӘЫЦШРА

Иңбоушыап иқәыцшзоу ашыхақәа рқәышра,
Игәамтцуам, ихырхәом, ицагьам бзынтцы.
О, мшәан, ишпеицшу сышлақәа рқәыцшра,
Зыдгьыл хазыназ иаеигзаз зыцсы!

Ашыантца иагәылсуаз сзыхь ақәымшәышәра,
Сзыхь ақәымшәышәра калом ихәашьыр!
Иацшәыман аракагь сышлақәа рқәыцшра, –
Урт ракәын иухызцоз, Ацсны, уа ушәшы!

Стцыс иатцәа халеит сышьха кышәкышәра,
Стцыс иатцәа шәарцу тцака ианыцшуа?!
Апату дуззоуп сышлақәа рқәыцшра,
Анасыц ицуп урт рыматцгы зуа!

АХӘЫЛЦАЗТӘИ АҚӘА

Ахәылпаз иқьиоу уашта хталоит,
Амза шаша уарлашоит уара.
Ағба хәыцқәа ага тынч ихиаало,
Иргоит сара схәыцрақәа хара.

Исшәырба, икалозар,
Исшәырба, иауазар,
Ас ижәытәу
Ас иқәыцшу
Ас ибзиоу ақалақь цъара!

Сысасцәа иссиру ажәабжь рахәо,
Ргәы мырғыгьуа урыхәаччоит уара.
Мрашәахәа згым, Ақәа, ашәа угәахәо,
Есааира уапылоит ақара.

Исшәырба, икалозар,
Исшәырба, иауазар,
Ас ижәйтәу,
Ас иҗыцу,
Ас ибзиоу ақалақь җара.

1965

АН ЛНЫХӘА

Иахьа сан ибныхәоуп,
Иахьа сан ибымшуп.
Бара сара сзыхәа,
Бтынчим, мап, есымша.

Иахьа, март аныхәаз,
Бара бапхьа сгылоит.
Ашьыжь ба бахьыцәоу,
Снеины бгәыдыскылоит.

Зныкгы ба бытрысны,
Биарта бзықәтәарызеи!
Бқәыпшыз, сан, есымша,
Бара – сымреи сымзеи!

* * *

Сахьцалакгы бсыцуп,
Сан бсыцәшәоума?
Сыгәра га, мшәан,
Бақәытц сызтаара...
Ачарахь сцома,
Ма хамхы срашәома,
«Нан, уқәышыз!»
Сышьтабхәоит бара.

Бнапы җалалқәә,
Уахагы сахыцәоу
Схы ршышыуеит.
Урт сыштыхны
Са саныхараркуа
Бхы-бҕы еихаччо,
Бгәырҕатцәа быцшуеит...

Бнапқәа рыла
Ацшқа иеипш
крысҕабтоит,
Дара рыла
Сылабжыш бырбоит.
Рыгәра гами,
Урт са сзыхәа
игәакьоуп,
Цхьақа исыцхьо,
Цәымзак ахь сыргоит!..

САН ЛГӘЫ

Ускан, идыруп,
Бгәырҕеит, саниз,
Адәы санықәла сара «сҕахәатәха».
Бара бгәрҕон,
Сыччарц санаҕыз,
Аха «сан» анысхәоуп, бангәырҕаз иаҳа!..
Бара бгәырҕон –
Сахыказ сара,
Анацәа рынасыц быман бара,
Шәызтаарак сыбтон,
Иныжыны акы –
«Нан, уанбахъзои сгәы иақәшәо аура?»

Сыџуан, сыџон,
Сахан атџырышы,
Бысгџалашџомызт, изыззои зынгы.
Бгылан агџашџаџ,
Бгылан быџшны,
Аетџаа быџџаџшыон, – уаџа акгы!

Сџызџџа сыман
Саннеиуаз аџны,
Балагон бџырыны, џаматџ аура.
Убасеипџ џаџатџ
Бырхион иџааны,
Уиижџџеи саџуымшџеит ус џаџџара.

Еснагы мышџакџын
Исзымџоз сара,
Аџныџа снейны џаиџџаџџарџ џџџаны...
Иаџџа иаџызгон
Былахџ агџџра,
џџаак џаџазџгы акџџап ба бџџы?

Уажџы еилысџааит –
Амџа быџџран, –
Шџџа издыруџит урт зегџ закџу!
Уиижџџеи ашџыџџ,
Аџџылџаз раџџыз,
Стџаауџит: абас
Сгазатџџыз закџи?
Аџа инсырџоз
Сан бара бџџакџын,
«Наџ, егџаурым!» џџа
Санаџџон уи!

***

Иахъа сзықәымпшзеит
Бара бнышәынтра;
Уимоу, снавсны
Сцеит, сыццакуа.

Иафуп аамта
Бара бнышәырпра,
Избанзар икыдтәан
Илеиуан ақәа!

Сан, бара бакәзар
Уа ибмыршози,
Агәхъаа бкуазма
Илеиуаз ақәа!

Адыд-мацәысгъы
Бабар импхашьози,
Ибхамгылози
Ацәымза бзаркуа...

Аха, сзықәымпшзеит
Бара бнышәынтра,
Уимоу, снавсны
Сцеит, сыццакуа.

Сан, бара бакәзар
Уа ибмыршози,
Агәхъаа бкуазма
Илеиуаз ақәа!..

АЦХЫЗ

Сан, уажәы-уажә, цхызла
Сара бызбалоит,

Зны гәаныла бхәыцлап,
Зны – быччо бтәалоит.

Зны – зынза бтыцхәхуп,
Ацсра – уи хароуп.
Бырфын рахәыцк хахо,
Афны быфнатәоуп.

Зынгы – хашта бықәуп,
Былацш ҳа иаххуп.
Ҳаидарақәа шытыхны,
Ибгалар бтахуп.

Сара сбышьтоуп сыфуа,
Зынзатцәык бызбарц.
– Мшәан хара бзысцәыфуеи?!
Истахуп исхәарц.

Аха сыбжы сыхәом,
Сзымтысуа сшыахуп.
Цшыаала ашыжь сыхоит,
Сарҕыхарц иафуп...

Сан, бара бтыцхәхуп,
Ацсра – уи хароуп...
Бырфын рахәыцк хахо,
Афны быфнатәоуп...

АНАЦӘА

Рылахь-рыцымшь затә,
Иныхәа-ныцханы,
Рцацәа рышьтра
Рылшон еибашьра.

«Нан, аңсадгьыл
 Уа узаазаз ауп» раҳәаны,
 Иадхаломызт
 Рыблақәа ртапшра.
 Аңкәынцәаггы рышьтахь
 Иказ ранацәа,
 Баагәаратцас
 Уаҕа ирыңхьазон.
 Бңьарк мкзакәа
 Урт аибашьра иалазан,
 Рҳак, рыңхзаша
 Аҕа дканаңон.
 Рцацәа ркынтә ианроулак
 Ашәкәы еицарсақәа,
 Амса зцалаз
 Рнапқәа цыстцысуа,
 Интартәахуан,
 Ицон, ицон амзақәа,
 Рашта италоз
 Иара ддырбауан...
 Алабжышқәа рхыкәкәо,
 Ашьтахь, ражәақәа,
 Нбан-нбанла
 Ус атак картцон;
 «Нан, шәаҳцәымшәан,
 Шәара, цшзала иаашақәа,
 Ҷазшәыргозеи,
 Ҷарт зеггы хрыхьзоит».
 Нас, агәашәахь иңшын,
 Дара рыда,
 О, изылшодаз
 Абаскак аңшра!
 Ииуан қытак –
 Урт, анацәа рқыта,
 Илшазомызт
 Азәггы уи ашьра...

Шьта ишәхәозар,
Ирылымшаз анацә?
Шәеикәатцәала
Рыпстазаара ршөит.
Уахгы-еынгы
Апшра ианаркарацә,
Игәамтазакә, ус
Ишлеит, иажөит.
Аха, ишыпшзоу
Жәала хәашыак амазам,
Рцацәа роуп хәа,
Дара цқя ихамбеит...
Амәа рытан,
Апхәа ишәыртәа анацәа,
Ан – Апсадгыл, –
Анацәа ирыхьчеит!

* * *

Абар хәикәшөеит хамала,
Апшахәала хцон.
Ага цәкәырцо гьамала,
Апша ханнадон.

Хтөеит. Дызфугы цәажәароуп,
Даагылалоит нас.
Саргы сцәажөит... хышәашәароуп,
Скамлазац абас.

Уажәоуп уи апхәызбара,
Данаго дбаны,
Ухых уагоит лыпшзара,
Дшами дымраны.

Дсыватәоуп бырфын-цахан,
Далтцызшәа алакә.

Дбырлашха, дыссирзаха,
Лакәым, мап алакә.

Ишпазури схәыцрақәа,
Сәархәеит сеилапах.
Лара лқьышә кәымшәышәрақәа
Снархьыцшит еиҭах.

Хтәын. Иҭынчран. Лыцшқара,
Гәхыхган, агәра згон.
Сацәыцхашьон сышлара,
Ацәқәырц шлақәа ччон.

1974

***

Баргы быцшуп,
Саргы сыцшуп,
Баргы саргы
Зынза ҳаицшуп.
Баргы бгәыкуеит,
Саргы стәыкуеит
Са сыбла бхуп,
Ба быбла схуп.
Баргы бышәтып,
Саргы сышәтып.
Баргы бажәып,
Саргы сажәып!
Аха, идыр,
Цьанат ҳаикәшәар, –
Ҳанхоит уаҕагь
Ҳаихәацшуа!

***

Бара бхәычуп,
Макьана бхәычуп

Аха угәатца
Збылуеит хәа баҗуп.
Исырцәоит шысхәо
Амца хәаены,
Сапхъа бааины
Бгылоит ес-ены,
Амџа сықәуп,
Амџа сануп
Бара бсыщуп
Бмазаны.
Сымыш, анасың
Бымоуп бара,
Ба быда, ибасхәап,
Ғарам – ағара.
Аха аамта
Цоит иңырны,
Ма ирџашха,
Ма имраны.

1969

***

Ҳаицын...
Ҳгәырғъон. Лакәым, –
Ецакәын.
Ҳатдлагъы башак
Акәмызт, – атдәакәын.
Амра иампытцшәан
Тцака иацәкашәазшәа,
Атдәа иуаркалеиуа
Ашәыга қапшь ақәын.

Ецакәын...
Итүазеи сыкеижьҗеи
Схала!

Сынхеит дгъыли
Жѳани рыбжьара;
Иахъа – еицакит, –
Ибзиаэ – ецакэын,
Изит быблақәа
Рѳытцәахуа цшъаала.

Ецакэын...
Быссирын. Бара
Бгәыкын,
Быблеи бзамѳеи
Амцагъы ркын.
Ацстазаарагъы
Убас ицшзан, –
Еци иахъеи
Зынзас еицшзам.

Ецакэын...
Сгәы былуан
Бгәы ишадыз,
Сдунеи гьамас
Иамаз ба бакэын...
Сбыхәоит хайцыртца,
Итцегъ мышк агыз,
Еснагъ исхәарцаз, –
Ецакэын...

ѳАЦХЪА

ѳацхъа хайцылап,
ѳацхъа хайқәшәап,
Амѳаѳ, агәашәаѳ, абахчаѳ!
О, нас, иагараан
Амра ташәап,
Аетцәа цәыртцып еихаччо!

Җаңхъа ҳаиңылап,
Бығәрымып, бнаҳәып,
Бгәырғәп са санбыргәамтәуа.
Бзиа ишпаббо
Сгәақыр, слаҳәыр,
Сара сахьгылаз тәлак амтән.

Шатарак рылам, –
Ашықәсқәа цоит,
Иҳамоуп ақәыпшрагь ааматала.
Мшәан иабастаху
Ахәыцра сызтәу?
Цшәымас самазар схала!

Ус аңстазаара
Цоит, ицазоит.
Мачк әуп ба бымыш ибнатә.
Бара быссирнат –
Ихаәуп, илашоит,
Аха, ибдыруз, ҳашатәм!

Еиғәуп ҳаиңылап,
Иғәыцны ҳаиқәшәап,
Амғағ, агәашәағ, абаҳчағ.
Амрагь иагараан,
Тынч итәшәап,
Аетәа цәырттып еихаччо!

1974

АГИТАРА АБЖЬЫ

Убжьы хаами,
Уи сыткәаны самоуп.
Уи зегьы ирнаалоит, иразуп.

О, сатамыз,
Цьым, афортепиано,
Аха сара сзын
Уара ухазуп.

Цсы зхоу зеггы
Уи ашана ртэыми,
Дара ирыцуп
Иѳуа, иахьцалак.
Уара уакэым,
Иара Паганини,
Иаирхэозтгы калап мазала.

Сара исылшом
Уара уацхьа уаха,
Амч исымаз
Сымухын иугеит.
Даеазнык исашэраза
Архэаха,
Уара ушыскыз
Ѳацхьа са сѳахеит.

Даеазныкгы
Сгэатцанза сыртцэуа,
Исгэаларшэа
Нак, хара ицахьоу.
Уара уами
Сыхэышэтэышыа здыруа,
Насгы сыхэышэтэышыаггы
Зцахьоу.

Уа урахэыцкэа
Тыртыруеит, сгитара,
Са сыргэак,
Сыргэыргьа ихаракны.
Уа урахэыцкэа –

Сашәа ацсабара,
Даәа мѳак
Уазнагазом сгәаҕны.

1973

С Ѵ Ы З А

Ѵызак дсоуит са санмаңыз,
Ацсабара иабзоуран.
Аиѳызара ҳаѳуа ҳшаңыз,
Ҳагъынкылсит мѳабжара.

Оҳ ишпацәгъаз амѳа уҳәеит ҳәа,
Иабамариаз, ҳаибацәан.
Сѳыза иашәа сҳәон акеѳ ҳәа,
Иаргъы днеиуан дгәырғатцәа.

Зны мардуанк дахъынағалаз,
Дагеит, даман ицазеит.
Данынсыхәацш, ихағала,
Сѳыза иакәымзар? Кастцеит.

Изулакгъы сакәшо, снейны,
Скылацшызар, иара иоуп.
Иееибытан иеырееины,
Стол цыр-цыр дук дахатәоуп.

Иныхәаға ркын, сыцшызар,
Ихъзи ижәлеи иара иоуп.
Уи дирҳазаап сышьтахъ ѳызак
Иатцоу сеидру, имазоуп.

Ацсабара, о, иааизар,
Агәы итамзаап ацсашьарц.
Даәазә ишҕа дагеит сѳыза,
Ғазә иѳызарагъ ажьарц.

АИЗГА «ТАГАЛАНТЭИ АШӘА» (1980) АҖНЫТӘ

МОСКВАТЭИ АСЫ

Ахәылыхәа илеиуеит асы,
Сқышәқәа ирықәыпсоит
Ихиаало, иеырбо.
Уи шьамхақынза ишьталоит лассы,
Арқарцәа азғабцәа
Асы иадыргоит.

Ахәылыхәа илеиуеит асы,
Илеиуеит ихәмаруа,
Сыхәда итацсоит.
Сгәырғоит, иалагаз ашыжь иацы,
Уаха иакәытцуам,
Илеиуеит, иаапсом.

Ахәылыхәа илеиуеит асы,
Адгьыл саан-ду
Ианылоит иара.
Абас ицаларгьы, издыруеит са сзы,
Арака ипхарроуп,
Икам зынрак.

Ахәылыхәа илеиуеит асы,
Дгьыли-жәфани
Еипшыушәагьы збоит...
Москва ианаало, ишкәакәоу касык,
Азын-напқаза,
Ишәтышха иацоит!

Москва, 1976

АҚАЛАҚЪ ЛАША

Москва сыҕоуп:
Сышьха лакәқәа сгәалашәоит,
Игәхьаазгоит
Сымреи сыдә-кашьшьыреи.
Москва лашоуп,
Уи разуп акалашәа,
Аха Кәыдры,
Кәыдры азиас, шыри!
Ахан дуқәа
Снаскьаргоит исыцкәашо, –
Сқыта-пацха
Сгәалашәоит уажәы,
Сара сбыргцәа
Рлабашьақәа нытцакшо,
Ирхәоит ирбаз,
Ираҳаз ажәытә.
Москва сыҕоуп,
Гәығыртас уи сымазоуп,
Аха Кәтол
Са сзаазаз ауп гарала.
Москва, схухит,
Иззом сара сымаза,
Кәтол сыцсахыр
Қалап уара ухарала...
Москва сыҕоуп:
Сышьха лакәқәа сгәалашәоит,
Игәхьаазгоит
Сымреи сыдә-кашьшьыреи.
Москва лашоуп,
Уи разуп акалашәа,
Аха Кәыдры,
Салажьындаз, шыри!

АБРА СЫНХОИТ

Абра сынхоит. Ишпабзиоу,
Ари адгьыл, Ацсынтэыла!
Сара исхэоит сара исыуоу,
Сашьцэа рашэақэа хкы-хкыла.
Амза лашо,
Ҳашьха ирхоуп,
Ирыхэлаччо гэыразыла.
Абар избоит икарахан,
Ага-цэқэырца ацэа иалан.
Ацсуа качыч еидараха,
Сара сқэатца иахьынхалан.

Амра лашо,
Ҳаштаф ицхоит,
Ишцассиру уи анзаало.
Ара дынхоит ишэышықэсаз,
Зуафыбжара иртагылоу,
Ара ишэтүеит инықэупсаз,
Ижэдыруама уи закэ тэылоу?

Стынчуп, сгэырџом,
Сымш лашоуп.
Цхьақа снейуеит уи санылан.
Сара сынхоит... Усџыазар,
Цқьа ҳаицнықэап Ацсынтэылан,
Нас иудырып са сымаза, –
Ас изқэыцшу уи атэыла.
Сџыза устоуп,
Сынасыц уоуп,
Сара сгэырғоит уара ула!

1979

ТАГАЛАНТӘИ АШӘА

Икәтцит ажәтцаргы хиаало,
Амрагы шыта ицхашьоит.
Амтцәышәгы атцла иахьалоу,
Ақьаф тоуп, ицхашьоит.

Ага-ашта ду иеипшуп,
Агәеисра ацым оумак.
Апта – амра-пшза еисо,
Ишнеиуа иаагылоит цьарак.

Саарыхуан амхеиужь сҭагылан,
Рызна сыртәит ацақәа.
Сацқәақәа зәзәоушәа сапынла,
Икәкьан инеилап ақәа.

Сзыхәашьқәа срыцқьон иахьызбоз,
Исхыбуан ацсаатәқәа рытра,
Ашла агәыцқьара истон.
Са саҭагылон ацсра.

Цаҭантәи ажәџан аҭынза,
Шьаҭакоуп сара исзыбжьоу
Шәа шәоуп сашәақәа рымца, –
Урт зырҭыхо шәыбжьоуп.

Издыруеит, ахызатцә сазгашам,
Лабжышла сзырыжәуп сара.
Цәаматәас ан лыпхзаша,
Захны исшәылтцеит лара.

Иазхоит, – ацтақәа хысцеит,
Иазхоит, – исрыцқьеит азы.
Амшын аҭбақәа хыстцеит,
Абцъар касыжьит ецы.

Иацынза баша искомызт, –
Иахъа сазықәпон сара.
Зегъы ишәзысшоит, ишәымаз,
Уи амра, уи – ағара.

***

Хашьхақәа ирхартцеит,
Изышза ркасы.
Еилагъежъуа инеиуеит,
Хыхьынтәи асы.
Адгъыл азқәагъы,
Шьта ихъантахеит,
Шьта ихъантахозар,
Сгәашьамх тархеит.
Унацқа цыынцыхәак,
Фырцъанк таркәкәаны.
Нас ушәарыца,
Ашьха уцаны.
Аштә уҳазтала,
Уара уаапсаны...
Азынгъы илакәуп,
Ҳақсадгъыл Ақсны!

АШЬШЬЫХӘА

Ашьшьыхәа ииас
инеиуеит азы,
Амрагъ ашьшьыхәа
иташәоит хәылпазы.
Ашьшьыхәа тахмадак
дгылоит, дтәалоит,
Ашьшьыхәоуп, ашьшьыхәа,
ашьшьыхәа ихәлоит.

Ашышыҥа ажәѡан,
избоит, илашоит, –
Ашышыҥа амза
уи амтҕа икәашоит,
Ашышыҥа иҕыхоит
арха, ахәы, –
Зегь реиҕа лассы
ишлоит са сахәы.

АГӘЫРАЗРА

Угәы разызааит, сѡыза, есымша,
Угәы разызааит саштҕа уа уантало!
Угәыразра, нас зегьы ирызша:
Адәы икәу, ажәѡан иатцәа иалоу.

Агәыразра, – хамтам, кашәарахым, –
Иузаахәаран икам ахә шәаны.
Угәы разызар, дара ашәарахгьы
Шьаҕак наҕ ицом иуцәшәаны.

Угәы разызар, – уқәгыл адгьыл-хаҳәра –
Ахәараҳәа иалтцып уи азыхь.
Ауаатәыѡса ирымаз, нас уи аҳра –
Уаҳа азәгьы духәом уи ахыхь.

Згәы разытцәкьам ура умцан ииуеи,
Угәы разызар – суҳәоит ак катцҕа:
Дәәа цытк исыт Алықьсеи Иуеи,
Дәәа цытрак рыцсы сызтатцҕа!

1985

АЧАРА

Хқытан чароуп, – игәырғоит.
Ажәлар аштахь итало,
Таца ссирзак дырныхәоит, –
Ларгьы дгылоуп деицрало.

Амахә, дрымбарцаз дыцхьатцын,
Дгылан иеизоит цъара.
Асы цәырнаган азын,
Иафын ахәалыхәа аура.

Ашла ашьапафы дцәажәон,
Игәы чкәыноуп макъана.
Тынч ажәеицшьаагьы рашәа,
Асас инатон агъама.

Анахь, җыхәала, «чоу» хәа,
Акәаскъа дхалон азәы.
Мап, ирыцхауп иҗоухәар,
Астцәкъа имцацшьу аеы!..

О, илахҗыхуп ачара.
Уи, хара хаззыцшызоуп.
Даҗа цәымза лашарак
Хзакит, амра иафьызоу.

АКӘАШАРА

Ашәа рхәон, еинырҗьон иасны,
Уахь ицшуан ачара аанҗасны,
Чкәынки згабки уа еицықәлоит,
Қәашарала жәфәангәы икьидлоит,
Ажәлар цшын

Ишанханы...
Ашьтахь икәтцит иаапсаны.

Нас еитақәлеит шьоукы иҕыцзан.
Зегь иреигъхар – ртахытәкьан,
Лзара еихатыр ла деимхәыцуп,
Амца деипшуп, иаргъы дкәицуп,
Ажәлар цшын
Иашанханы –
Рхала икәтцит иаапсаны.

Икәтцуан уака иаапса-икара,
Икәтцуан урт иныжьны хаарак...
Ашәа рхәон,
Ирхәон, еиныркьон,
Сара хәыцрақәак сеиныркьон:
Рхала икәтцуан, иаапса-икара, –
Ацстазаара еипшын даара.

СЫШЦАҚӘЫЦШЫЗ, УСКАН!

Сышцақәыцшыз, усқан, –
Сыҕоны ахра схалон.
Ажәџан аҕы сықан, –
Адыррагъы снаалон!
Сымтәыжәџақәа шкәакәан,
Иқан сзара тгәыхаа.
Ақәасаб шьамхакәын,
Иамузар, – исыхәаз!
Са сахәы бырфынын,
Сыблақәа цьбарамызт.
Афызәгъы дсыман,
Иаттамхоз цьарамзар!
«Дышцәссиру, дныхоуп!»

Анырхэозгы ыкан.
Цхьака сымч сыхон, –
Сышпақөпшыз ускан!
Сыдгыл гәйдыскылоит,
Ацшқа иеипш гәйблыла.
Настгы мра касыла
Итасыхәхәоит стәыла!
Илахәыр – ирышхауп, –
Ускан – сымцахароуп.
Имыцәазо көицхә,
Уи азы сыцхароуп!
Сышқөпшыз, ускан,
Сгәы цыруа ахала.
Иццакуан са сышқа,
Ашыжь амра цхара.
Уи, избоит, иарґыцуеит,
Адгыл, ацсабара.
Са сахтәоу, саршыцуеит,
Сагьархәыцуеит даара.

АКАМА

Хыла-разныла ичапан акама,
Ацсуа изара ианаалон иара.
О, ус анакәха, идуззоу мчык аман, –
Цьара – ихьчаган, цьаргы – ицбаран.

Уи аума, сеидроу, иара саназхәыцуа,
Избоит азатцәра цшушәа итааза.
О, зака шәтыцгы ашәтра иакәытци, –
Закаф агазеи аргама, маза.

Сыбла ихгылоит ацыпхькәа алцуа,
Ацыр еитцыхра ацсуа дшаґыз.
Ацсадгыл аншәартаз – акама даргәамцуан,
Ишытцкәара игылан имцабзыз иґыз.

Аға диңылон иқама ғың ала,
Аңсадғыл азыхға, ақаршөра агғағы.
Абрақа ақама исзатом ахара, –
Аңсны зегь анушға збоит ағағы.

1979

САРА СГӘАХӘАРА

Сара жәа-классқыре
    стәазар сҥахуп,
Абас исызцәыртцит
    иахьа гәахәарак:
Уи ашықәс схәыцрағ
    назаза итәахыуп –
Иаразнак игәеитоит
    схы-сҕы иаңхыалак.
Сара жәа-классқыре
    стәазар сҥахыуп,
Амға саныларц
    сшьапы хырқьякьяны,
Сара гәаныла
    сышьтыпраарц сағуп,
Аңхәызба дахьсыңтәоу –
    ажәытә партақны.
Ашьыжь сгылалап,
    зны сыңцакуа,
Хәаша хьшәашәақәак
    сҕы итаңсаны,
Шьалуа, Вало,
Борис хәа ғытуа,
Срылсып, иааиларц
    урт сыхьзаны.
Сара жәа-классқыре
    стәазар сҥахуп,
О, ишңастаху
    уи, сыгәра жәга!

Сан ашкол ахь
илицхар стахуп,
Ахасабраз
иансоулак «ѿба».
Сара жѿа-класскырѿ
стѿазар стахуп,
Аха иабакоу –
уи лапштѿашѿаран.
Ирыгхеит хѿа сыкоуп
ашьха, ахѿы,
Ирыгхеит, сыцсымзар,
азиас, акѿара.
Жѿа-класск хѿаатѿас
икоуп схаѿы,
Уи акѿап, сеидру,
изалысх иаѿа...
Ашыкѿсқѿа дуззан
сара санхѿыцыз,
Ашыкѿсқѿа маѿхеит
сара иансызѿа...

СѿЫЗА, СЫШЬХАҚѿА УѿАХЫЗАР...

Сѿыза, сышьхақѿа уѿахызар, –
Сара сышка уаар – иубап.
Са сышьхақѿа – сзыхьқѿа рхызоуп –
Иказам бзанѿы иѿабарѿ.

Сѿыза, иахѿѿап, алакѿ уаѿхьан, –
Уака иѿѿыртѿит сырха, сдѿы.
Сара сѿыхѿа
Хиоуп зегь раѿхьа –
Асас имаз аѿѿра кѿѿыс.

Сгэылацэа-ба? Урт азустада?
Зызбахэ умоу сашыцэа роуп!
Насыц дула
Штак иахьсыцтоу, –
Игэылоу цыушар, – пхашьароуп.

Аихабы зегы дырдыруеит,
Ихэом иатэам айтбы.
Ахэса хэыцқэа
Аматц ныруа,
Иацлоит арцарцэа рцакы.

Хан дахныхэоит зегь хаицгылан,
Цсы зхоу ускан ус дтэазом.
Дадахкылоит
Лара хтэыла,
Иаргы – ла лыда икалазом!

Сашьтам схалатцэкыа сгэы иахэо,
Сыжэлар ныхэазарц стахуп.
Дара ргэыцкыа
Сахэырчахоуп,
Дара рылацш ауп исху!

***

Адыд-мацэыс аапкны,
Сашта, сгэара икэлеит.
Ицон амца надыркны,
Атцла цееи адуқэеи.

Хазы – харахэ ирыхьзеит,
Иахцэагеит ирыхан...
Ашышкамсқэа ус инхеит...
Акызатцэык рмышьит.

ИКӨАНДОУ АҚӘА

Илеиуеит икөандоу,
Итынчу ақәа,
Адгьыл иналаз
Ицоит иласны.
Хәыцпрак сахьамоу
Са сыхтакуа,
Атцанза икан
Сгәатца цшааны.
Схәыцуан. Иаалыркъан
Са саныцслак,
Агәырфа роуп,
Игәнызго стахцәа.
Сашьцәа сражәып,
Игәакып, иаацсап,
Сышьтахь инсыжьуа,
Агәасра зтахзам.
Сыуацәа гылап
Ашәы иаганы,
Ахацәа ртцәыуара –
Ауау ихнафап.
Сан сызхылтцызгьы
Лшәы лышәтцаны,
Ахацәа ртцәыуабжь
Схаґы даанагап.
О, ихьантами
Сантало сдамра, –
Ашаха еитцытцуеит –
Снеиуеит тцака.
Сыбла итцашәо
Иказам мрак,
Ускан анышәгьы
Ласхозеи зака!?
Сара схәыцпрақәа

Сгәы дырхәычын,
Итыцарц иафызшәа,
Аисра иафын...
Илеиуан икәандоу,
Итынчу ақәа,
Саргыы сылабжыш
Цон исфыкәкәа...

***

– Угәы бзиоума? – сиязцааит азәы,
– Ицәгьам, ибзиоуп! – җааитит иара.
– Ишцоубеи, ақәа, илеиуаз иацы?
– Ицәгьам, ибзиоуп! – җааитит иара.
– Шәзыхькәа хьшәашәахап! – сиязцааит сара,
– Ицәгьам, ибзиоуп! – җааитит иара.
– Амхкәа зеицшроузеи? – сиязцааит еиҗа,
– Ицәгьам, ибзиоуп! – җааитит иара.
Анцәа хрыцхашьа,
Унхазар уара! –
Зака имариоузеи
Зегь рыхә ашьара!

АЗЫ СҖАХУП...

Азы сҗахуп,
Сҗажәкит,
Азгыы гьамак амам.
Сшәыхәоит,
Еиҗасҗашәки, –
Уи агьама цама?
Азы сҗахуп,
Сҗажәкит,
Сеилагама, цьымхеит!

Сара схалеи
Уаа-шәки,
Җамчқәа еизымхеит!
Азы сҭахуп,
Сҕажәкит,
Сара аума саҳәом:
Тыз хәычыки
Гәашәки –
Сара сызбахә уазхәо.
Снапсыргәытца
Иақәтцит,
Азаҕа-мацәазқәа,
Ецы ацәа
Салтцит,
Агәырфа сагазшәа.
Матышәпақәак
Сықәлеит,
Рыблақәа цьоухаруп.
Еиҕушьозеи
Цхызлеи,
Лабҕаба иубари
Са сашшит:
Абас ауп,
Сәыза, усывагыла,
Сгәы каижыит:
Башоуп!
Җарбоит уаныспыла!
Азы сҭахуп,
Сҕажәкит,
Шьта изасхәарыда?
Ма, шәарах
Игәашәти?
Уи агьама чыда?
Азы сҭахуп,
Сҕажәкит,

Еиҕһазар аҕама?
Аирыз азна
Сҕашәки?!
Ицқәхеит, иубама!

***

Ажәеинраалақәа –
Агәы иатынхеит,
Аха ҫ-гәнаҳак
Рхы дырцысит:
Поетк дыцсын, –
Ифымтақәа нхеит,
Егъи –дшыбзас
Ифымтақәа цсит.

АПОЕТ ИГӘАЛАШӘАРА

А. Ацъынцъал ихъзынфылоуп

Апшаҳәәҕы ак сцәызит хәа сыҕоуп,
О, исцәызит, сашытоуп, избазом.
Ец ахәылпаз исыгһаз ацсыкоуп,
Уакәу цъысшъан, даҕазәы сихъзон.
Арахъ, сацхъа уажәы-уажәы уааиуеит,
Амшын ашқа убла хоуп, избоит.
Ажәфәан аҕы – хышык аттар ириааиуеит,
Аха уртгъы аттамхарц икәдоит.
Уа ачнышқәа ахәаша еимаркуеит,
Қышәла азы итасуеит иҕытуа.
Урт хәашаказ – зегъ табуп хәа рархәоит,
Рышқа изыршәуа ча-цәынхак ҕырпуа.
Саргъы схәыцуеит: хъыхъ хәашыт хәа сыҕоуп,
Изжәит, аха уи аҕама – гәамам.
Сылабжыш аналатәазгъы зныкоуп,

Иќалазеи, ацќара сцәагама!?
Абаҳчаґы шәтык атґаа акәшеит,
Иќалап уи цќаа итаҳмыхәхәзар!
Шьта ҳазымтґаап, иќалазеи, иакәшәеи,
Ипхон амза, аха ҳажъеит амза.
Аха амра иќац, избац акәзар,
Ашәтыц еипш ихнахып уара ухәыцра!
Иќамлои, нас, Толиа, уара улакәзар,
Указамкәа ҳарт укоушәа ххәыцзар?

***

Инымтґәазо усурак сашьтоуп,
Иахьакәыз,
Уатґәакәыз,
Уатґәашьтахь.
Инымтґәазо усурак сашьтоуп.
Ахаан инымтґәо
Уи ашьтахь.
Уи аус саналгалак сара
Сақәшахатуп ацсра.

СЫШӘКӘЫ РҒИУАН...

Сара сышәкәы
Атира иаґын, –
Азә дахәацшуан уи аанкылан,
Хьаак цәыртцит
Ускан са сгәаґы,
Иааимхәар хәа сшәон
Нахьхьы сахьгылаз.
Анахь-арахь
Ахәацшра даґеуп,
Нас еипыртцит

Сышәкәи ауафи.
Аха сышәкәы
Даараза итабуп
Акраамта дахьумышьтыз уи!

АГӘАЛАШӘАРА

Ицон аибашьрахь
Уажәы-уажә ахацәа.
Ақытаҕ ахәсақәа нхон,
Ицон ахысбжьы
Иалнахыз ацәа,
Иқәыпшз аз атеицәагы цон.

Анацәа ртеицәа
Рыхәда иахалон,
Ргәы лабжышла икәабо.
Ахәсақәа гылан
Нак, зымәа рхала,
Инеир, итцасым, ирбон.

Лацшыла еицәажәон,
Урт харантәыла
Хартқәа уи зегь баны,
Хцәытцаччон,
Атцәы рылатцә хгылан
Рылацш анеикәшәо цшааны...

Уиижьтеи аума
Тцит, исыздыруам,
Урт хзырхыччоз хара...
Зыхәса инаскьаргоз
Ускан лацшыла –
Уажәыгы иахыцам раара.

АЛА

Ла дук иахэацшуан
    шьоук еизаны, –
Ацэыргақэтәе иҕан
    урт рацэаны.
Уи асаса италон
    хымпада чахык,
Ацқәагы хырцацбан
    ицхар атахын.
Ацшәма иазҕитыр –
    атдыхәа аршәшәон,
Уи ацшзара
    избалак ацәшәон.
Уи еиқәа-самсалын,
    ақышә гьалгыало,
Иатахын иҳажәлар
    аха ишәалон.
Алымҳақәа кьацэын,
    ацынтцагы хшәаан,
Уи алацәгьа иакәшеит
    асасцәа азаан.
Абас иахьыказ азын
    уи ала,
Ацшәма аҳамта
    ианаршьеит абра.

АИЗАРА

Иацынтәарак аизарақәа
Харҕын, ҳа хшырҕыц.
Жәытәын иаххәоз ҕыц ажәала, –
Иахтахым аҕыц.
Арашәараҕе ҳаицлабрашәа,
Еех, ацхзы кәтәо,

Ҳгәатца итоу зегь ҳазҳәазомызт,
Уаҥа ҳгыло-ҳтәо.
Хатцак зынза иихәоз лакәын;
Азахыртаҕ зны,
Захәык агәыр лырызирц акәын, –
Дақәыркит аены.
Егьи дтәан аҳәхәыхәа дтәыуо,
– Сышәшы! Аума збеит!
Сшыхәхәоз тцыск аца инталан,
Рыц дук сыцәнагеит.
Ахцатәи дыхәхәан даагылеит, –
–Избоит, акы шәацсам!
Ас еипш иҕоу ацәыз дуқәа,
Ғазны ишәымзан!
Ацстазаара шыаҕа тбаала,
Ицон, пхәаҕа ицон.
Сахынапшуаз сара цшыаала,
Алахәара збон:
Уатәы аизара ду шҳамоу,
Зтцаарас избатәу:
Аус ааныжъны уи аизарахь,
Заанатц ишцатәу.
Ох, ирхәон, аха ишцархәоз,
Зынза «ргәы былны»
Наҕ адәныҕа, амра каххаа,
Икацхон аены.
Аусуцәа ажәәан иалан, –
Ргыларак иаҕын.
Арт афымшк ҳара хбаҳча,
Иауит ға хаҕык.
Ачаи хыхцәа рашәа хиаало,
Атлаз етәа ихын.
Шьюuky рзахәа, рмандарина
Ссирхар – иртахын.
Шьюuky ажәәан мазак иамоу,
Иалацшит, ирбеит.

Шьюкы – ашәәкәә хзапыртцеит,
Шьюкы – ашәә рхәеит.
Урт пыруеит, амтәыжәә рымоуп,
Амра цхоит ргәәфы.
Хара затәык хайдывтәалан,
Аизара хәфын.

СХАҚЫМ

Уара унапкәә сара рыгәра згоит,
Схақым, уара унапкәә даара ихаауп.
Урт ирымоуп мчык зегы ирыхъзо,
Аха имачуп сашәәкәә, ирыххәау.

Схақым, схақым,
Сара сгәыгра.
Схақам, схақым,
Сара сыцсынтры.
Уара урыхәшәуп
Счымазара, сыхәра,
Уара иулшоит
Мтәыжәәда сыпрыр.

Са саныкәпоз, – уакәымзар стахон,
Амца шыра салган сугахьан.
Схақым, усқан уажәәкәә сдырцхон,
Урт мыцхәы истәалашәоит иахьа.

Схақым, схақым,
Сара сгәыгра.
Схақам, схақым
Сара сыцсынтры.

Уара урыхәшәуп
Счымазара, сыхәра.
Уара иулшоит
Мтәыжәәда сыпрыр.

САРА СЕИБАШЬРА

Сареи ажәеинраалеи
Аибашьра ҳафын.
Ахысыбжьқәа аафуан,
Харантәи схафы.

Сара соуп уи рацхьа,
Иақәлаз иара.
Ажәеинраала гәаан,
Иафын ашьоура.

Схысуан икылкаан,
Агәы иарбаны.
Иавкьон, итрысуан
Акы ианцаны.

Ҳабжьақазациә
Ирфымшәеит: «иазхоуп»
Сара исағазар,
Саргы срағоуп

Ҳаибашьра амца
Рнапы ахакны,
Ирцхо иааиуан
Шьоукы адәақны.

Макьана ҳабақоу, –
Ашьа катәалап!
«Ириааиуа ҳаитәуп!» –
Зхәоггы шәкалап.

Арацәа еипшыи
Ихалаз ашәшыи.

Уи ала дгыли
Жәфани еипшыын!

Амца җацралан,
Иакит адунеи.
Аибашья дузза
Җаркареит, җарҗеит.

Уаҗа сылымшан, –
Скаҗаит, сышьтоуп.
Аха издыруеит
Сашта сыштоу!

Уаанза усгы,
Саҗа дсыцгәгышуеит.
Аха сызгылар, –
Җыц сеибашьеит!

1979

АШЬЫЦРА

Цьаразатҗык ауп
Сара сахьшьыцуа, –
Ускан сгәатца
Тыцойт мазала.
Азәы ианихәо
Жәаа шықәса шихытцуа,
Уаҗа далгарц
Дшашьтоу атара.

Иацы ашкол
Иалгаз аныцсыло,
Уи иазыркыз
Рымаҗәа еикҗаб...

Са сышколгъы
Сыбла уа иаахгылоит.
Ҳакласс уада,
Ҳамѡақѡа, ҳкѡачаб.

Ҳқыта нҳажьуан.
Ҳзааз рацхъа ҳылан,
Ҳара ҳаипш
Итѡыуон ҳартѡѡѡѡ.
Урт ҳардыруан
Ҳхы инаркны зегърыла, –
Аибашьраан
Аибаѡѡ ҳраѡѡн.

Нас ҳаипдыртцит.
Ҳзааз жѡашықѡсала,
Рус иѣыцзан
Иалагеит зынза.
Еитараазан,
Еитаѡеит «ибналан»,
Абас иѡоуп
Дара рлахьынтѡа.

Рнапаѡоуп инеиуа
Зегъ ахьқѡыцшхо, –
Азѡ дарцысхоит,
Егъи дтыцҳахоит,
Агѡы рзынхоит
Ҳартѡѡѡѡ ишыцшқѡоу,
Аха рхаѣы
Ашла еихахоит.

Иацы ашкол
Иалгаз аныцсыло,
Авальс абжы

Шьтытцуеит оумашәа
Ажәәан иалоуп.
Урт кәашо-иаатгыло,
Рыцшзarakәын
Исзырхәоз ашәак.

Абырлашқәа
Неиуеит еилагылан,
Ас ишәтыцу дарбан рыда здам!
Шәырмахәалан,
Дадраа, ашықәс дуқәа,
Саргыы усқан
Жәаа-шықәса сыртан.

Аха, иахъа
Ас зынза санышла, –
Шәара шәқәыцшра
Сатцашыыцуа стәеит.
Шәынтә сазхәыцит –
Сара уи сшақәыцра,
Нас сышлара
Сқәыцшны сқанатцеит!

1974

ААЦЫН

Ақәынць хырқьоит,
Абар, амхафь,
Урт иреигъу
Ртәахуан ачапараз.
Ажәтыс – асас
«Ргыларак» иафьын,
Илақәны иказ
Хкәасқьа аҭапарафь.

Азә аеага икәозшә,
 Бжык ашышыхә игон.
 Бжык еицамкуа игон,
 Ашыжь адәахы.
 Мацатдас уи ацыцхь
 Ныкәысозшә збон.
 «Атыгә-тыгә» – интәомызт
 Иахьа уи абжы.

Азә аеага икәозшә,
 Бжык еицамкуа игон,
 Саргы пхызкәак срылан
 Ашыжь сеилацах.
 Сөатцкәан, сценцыр слахеит...
 Уажәшьта агәра згон.
 Алашә днеиуан, иацхьа,
 Ишьтакшо илаба.

И А А Л Ы Р К Ъ А Н

Икоуп иаалыркәан
 Иашьтоу ацсра,
 Тцыхак рылцыр –
 Убри иацәшәаны.
 Сара стәы ухәозар –
 Сыцсааит сара,
 Шөымхы сантыцлак
 Цкәа ирашәаны!

Икоуп иаалыркәан
 Иашьтоу ацсра,
 Ахы аразни

Хәцәахыы еизганы.
Сара стәы ухәозар –
Сыцсааит сара,
Иреигъзоу ҕымтак
Аншәысто иҕны!

Иҕоуп иаалырҕыан
Иашьтоу ацсра,
Ажәлар ирыхәо –
Цәгъарак изуны.
Сара стәы ухәозар –
Сыцсааит сара,
Шәыҕны раз иахьша
Анахылак сыҕны!

Иҕоуп иаалырҕыан
Иашьтоу ацсра,
Ашъхахъ иахъымцаз
Цсаатәшәа иласны.
Сара стәы шәхәозар
Шәсықәгәыҕ сара...
Наунагза иҕаз
Җацсадгъыл Ацсны!

ИКАЛАП

Иҕалап бара ибтәызар
Ацшзара зегъ. Иҕалап.
Иҕалап ба бзы ишәтызар,
Ахъа, аца, акалам.

Иҕалап уатцәы бҕагылан,
Амра иамабкыр бара.
Сымҕа аанкылан исҕагылар,
Ба ибхыбааз аҕара.

Игәнызгалап усқан даара,
Сыхгы сықәыжь снатәалап.
Аха идыр – убри мацара,
Сазнымкыларгы ҕалап.

Ибеихырхәап амырхәага,
Бацхәа иааип иқяқяны.
Ибеиҕырбап ага-хага,
Ашәтыц ныкәап адәакны.

Икалап зеггы срацысыр,
Зеггы срылыбкаар бара.
Са сызнысхәу ҕыц санысып,
Еиҕасхәынчап аҕара.

Ашәт ашытцәра адәы ианықәым,
Бара бзын исыцшаалап.
Ба боуп соуцшәыл сара исыгу,
Бара ибыгутгы дҕалап.

АЖӘЕИНРААЛА ЛЫҘУАН...

Ажәеинраала лыҕуан
зны апцхәызба.
Лынасыц еипш
ажәа лыцшаауан.
Уи зны-зынла
анцәахша диҕызан;
Ус анакәха, –
сахәа ссирк ииуан.
Ажәеинраала лыҕуан
зны апцхәызба,
Дгәакуан уа,
Цәашьушәагы дзытуан.

Усқан, – анасыңда уи дылшызан
Ус анакәха, –
                    сахъа ссирк ииуан.
Ажәеинраала лыфуан
                    зны аңхәызба,
Дгылон, дтәон,
                    ауадагъы зырфуан.
Аңхыз иартцәыуоз
                    цыс иатцәак дафызан;
Ус анакәха, –
                    сахъа ссирк ииуан.
Ажәеинраала лыфуан
                    зны аңхәызба,
Ашьха дхалон,
                    амра аңыңхъ кны.
Уажәшьта дласын,
                    ажәтцыс уи дафызан;
Ус анакәха, –
                    дпырлааит дхаракны!

АУАРДЫН

Ақыта иалсны
Ицон ауардын,
Аарлахәа иахон
Уи акамбашьқәа.
Зны-зынла аңшәмагъ
Ирхикъон ачын,
Аха, иушьуама, аашьара иашьтуам!

Ифыжуан ианнеиуаз,
Итәытцәкхан, иубон,
Аңшәма инымтцәоз ашәак ифакын.
Ақыта злагара

Ахьхьахәа илагон,
Арахь акамбашькәа цом иццакны.

Иҕыжуан интасыр,
Ишәартан инаар,
Дтынчын ацшәма дахьықәтәаз ахы.
Рыцсы аархалоит
Апқаф аарыхгар,
Ус ауп ишыкоу иртахы-иртахым.

Апқафхәа дрысит
Еита иҕацаза,
Ацш хьантазамызт уажә дара рзын.
Хдунеи зегь ргозаргь
Гәхьаас иркым,
Аха,
Ирыцхаршьон урт ауардын.

АИЗГА «БАРА БЫДА» (1983) АКНЫТӘ

АЦХЪАЖӘА

Сымш, ибдыруеит ацхьажәа шыкоу, –
Ацхьа ианыртцоит, иззыркыз са соуп.
Аха уи ажәа иагуп хәа сыкоуп,
Бара са сзыхәа бзакәытцәкьоу, бзыцсоу.

Ацхьажәа слымха инталоит, ицәажәоит:
Амраз ахаан сшамеигзо сыцсы.
Амра зыркәандаз – иҕыцу ба башәоуп,
Аха ажәакгы рхәом бара бзы.

Апхъажэа цэажэоит: сеипш апсабарае,
Ашэтқэа ирыхызо дшыкам цъара...
Сымыш, сағамыз, иафырцеит даара, –
Ашэт хэа сызғытцэкьоу ба бакэын, бара.

Апхъажэа цэажэон: иажэақэа хаами,
Бзиабарала изрыжәуп, ицшыоуп...
Харт урт ажэақэа гәйдкыло ихаман,
Ибгәалашәома, зынғы ҳапхашьон.

Апхъажэа цэажэон: цәахәала-цәахәала,
Уи ажәеинраала шыала ирцхеит...
Ускан ба бакэын... Банрыпхәалоз цшыаала,
Апшзара ирыбтоз урт ирзынхеит...

Сымыш, ибдыруеит апхъажэа шыкоу,
Апхъа ианыртцоит, иззыркыз са соуп.
Аха уи ажәа иагуп хэа сыкоуп,
Бара са сзыхәа, бзакәытцэкьоу бзыцсоу!

АПСУА ЛАКӘҚӘА

Мцхәы игәхъаазгоит
сара апсуа лакәқәа.
Урт ракэын илакәны
иқазтоз схәычра.
Апшзара «зхәыщыз» –
Гәында-цшза лакэын, –
Уи бағлашала
иағын лырчара.
Сан игәытшыаагоу
Алакәқәа еиталхәон,
Сарғы гәаныла
Гәында дсыхьчон...

Ажәфән ихалон
зны ауархалқәа,
Уи иатцагылан
атакәажәцәа ччон.
Зны адоуцәатқьагь –
ирылымшоз иарбан! –
Амра иаңгылан
ашәшьы кәртцалон.
Ускан, аиашаз,
афстааггы дшәартан, –
Дгәыргьон, еиниқьон,
дышьтасуа дкәашон.
Аха иага, иага
гәәкра каларггы,
Ахреи атышеи
ирхалан итрыс,
Иааиуан амфә
Цьамыгәа иаркараз, –
Аинар ижьи,
нас, ус Хәажәарцыс...
Аңсуа лакәқәа,
Старшәуп шәа шәыкәа,
Сара шәқьиара
Амцан сәырбоит,
Шәа дышәцәынхазшәа
Сицылоит Сасрыкәа,
Сарггы Сасрыкәа
Сишьталон сцоит.

МОСКВАТӘИ АТЦЫХ

Москватәи атцых, – Москватәи алакәқәа,
Москватәи атцых азыхь еиңш ицқьоуп.
Сара сыргәылоуп ахәыцра халалқәа,
Ажәфән сгәыңрақәа рыла итқьоуп.

Москватәи атдых – абахчаҕы ҕыҕа...
Москватәи аҕымзаҕ иһиалаз асы.
Сара, Москватәи амза иаҕычаз,
Үи ада сызмыцәо сықәхоит лассы.

Москватәи атдых – атдаатцла рахра,
Цәашьушәа игылоуп сара сахкны.
Ахәрақәа знугы, иацәынхазгы ахәра,
Москватәи атдых иапылоит акны.

Москватәи атдых, Москватәи акаршәра,
Москватәи ашәа, икәандоу абжы.
Сахзызоит Москватәи атдых еикәшәар хәа,
Атдых ааныжыны иаар хәа шыжы...

Москватәи атдых, – Москватәи алакәқәа,
Москватәи атдых азыхь еицш ицқьоуп.
Сара сыргәылоуп ахәыцра халалқәа,
Ажәфәан сгәыцрақәа рыла итқьоуп.

АЗЫХЬ

Агәы еисны акәарахәа,
Итдытцеит азыхь.
Лассы амфәа, амфәа иахәон,
Ашьха гылан хыхь.

Рацхәа бҕыыцк инаха-фахан,
Икәахон цъара.
Ашьыжътәи ашәахәа хахо –
Цхәака ицон иара.

Зных ахахәқәа нацынгылан,
Иакәшон итәкы.

Зегъ акоуп ацсра иацыло,
Иашьтан ҕа-мѡакы.

Зны-аѡаргыы, маза-аргама,
Иалалан ицон.
Аха уи рахэыцтас иаман,
Ацқъара агон.

Зегыы ирылсит уи хкы-хкыла, –
Бғартцахыы иқәдан.
Азы – зыхыым знык иаангылар,
Итахоит ушьтан.

Атх, амш – неицынкыла,
Иаацсазеит акыр.
Аха ицоит амшын тцаула,
Ахы танакырц.

Аа, абар, уи дук мыртдыкѡа, –
Ахаҕыы иназеит.
Ацѡқәырц шытыцан, иқѡмырсыкѡа,
Хышыыцбатцас иагеит.

Сара итызбон азыхы аца,
Амѡеи аҕареи.
Ақәцара иаҕыз ахатца, –
Уи ииреи ицсреи.

АЦѡҚӘЫРЦА

Ацѡқәырца амшын гѡы ихэытцкѡан,
ахцѡы ақәцса, ибыбны,
Иҕахәатѡа игѡрымуа, итцкѡо,
абан, нааиуеит иццакны.

Иажәлеит, нас ицқашәқьа хыла
инталт, изт абжыы зынза.
Уа иапылт ахықә шапылац –
цъара цәқьаракгы анзам...

Акызатцөык збеит, аиашаз –
сара уи ацәқәырцафь:
Мазала, иаацөырқьан, икшаз,
нас – сыбналоит ҳәа иафьыз.

***

Иааиуан харантәи аеыфцкәынцәа рашәа,
Иааиуан ахацәа руапа иташышы.
Ихалон «Азарггы», мчык уи иакзамшәа,
Ох, игәыҭекааган изхәозггы рыбжы!

Ишытцкьара икан реыфқәа зызымкуа,
Азарггы уарҳалтас ирзышьтан дара.
Инеиуан аеыфқәа адгьыл иазымкуа,
Уи реакәыхны, ицырны ишцара.

Иааиуан... Имфасуан... Ашьтахь, сзыцшызар,
Аамта цазаап, асы станасзеит.
Арфаш ихшәалаз абгьыц-лас иафьызан,
Аеыфқәеи Азари ниасны ицеит.

* * *

Ех, ишцахаау амырхәага,
Арха итоуп агәы ршышышуа.
Ицоит хыхь аетдыс-ахага,
Аин иакәшоит, иазгәышышуа.

Азыхь акөзар – аңсы талан,
Ицоит иқәлан Уантқалашь.

Уардынк неиуеит иаацса-икара,
Ианымҕыжуаҕы ҕалашт.

Али аҕыи ахра нкылан,
Ажәсан ықәдыртәеит рыхқәа.
Шьабстак азыхь ихгылан,
Ақьышә атқанза итакуа...

Амра заалон. Уи ашәацшықәа
Ақьышә иақәпхон аеы.
Аетдыс-хага аин иакәшон, –
Уи сахыцойт хәа иаҕын.

СЫМШЫН

Тынч амшын шәхыцшыло шәгылоуп,
ацәқәрпақәа шәырпылоит,
Амра ауп шәара шәзызхәыцуа,
амш ауп шәзызхәыцуа,
Сара баша ус сызгылом, –
схәы-сжы ааилагылоит, –
Уи исгәйднатойт сара
ихәшәырку ахыцқәа.

Тынч амшын шәхыцшыло шәгылоуп,
ацәқәырпақәа шәырпылоит,
Иара кәандоуп – убри ауп
цъашьатәыс ишәымоу,
Сара усазтцаар, даеакуп
сгәатца тазмыргыло:
Ртәыла ныжьны сыжәлар цон,
рееилахәаны шәыла.

Тынч амшын шәхыцшыло шәгылоуп,
ацәқәырпақәа шәырпылоит,

Уи еиѡышѡыссар шѡтахуп,
шѡталаны гѡышѡыла...
Сабаѡѡа ахѡтѡѡуоз збоит,
рылабжыш еиѡылон,
Нас имшыныха еилатѡеит,
акы иазынкылом.

Уи иакит ашѡы аѡштѡы,
ѡѡгъала итѡаауп агъама,
Аѡныш ѡасуеит абжы рго, –
даѡеак халоит иамдо...
Амшын ѡсшьароуп шѡара шѡзы –
уаѡа лшарак амам,
Уи сабаѡѡа рѡѡѡуаз ауп,
убри ауп изѡѡандоу.

АѡЫРЫѡРАѡ

«Ѣоу» анырѡѡа, нас иѡатѡѡеит,
Рыхѡѡа рыѡѡыршѡ аѡѡѡа ѡон.
Амѡа урт аркарон, ииаѡѡон,
Аха мчык иканаѡон.

Сара сѡыхѡа аѡхъа игылеит, –
Сара сиашъапкит анѡѡа:
«Суѡѡоит, уи зегъ раѡхъа игылаз»
Са стѡы иамазкуаз раѡѡан.

Аѡѡѡа ирытѡѡѡѡѡѡон иахъакѡшоз,
Даргъы ѡон ѡѡѡѡѡѡк ишху.
Аѡѡѡа раѡѡу, ѡара ѡѡѡѡу, –
Аѡхъагылара зѡѡѡу?!

Аха инеиуан дара шѡахха,
Иааѡса, икараха, изытны. –

– Сухәоит, итцегь мацзак уаха, –
Схәон сара, сыцсы заны.

Ұызатцәык лацшықәтца исыман,
Иашьтанеиуа агәаҕ сагон.
Исшәиуан аеы хазына,
Уи лацшыла искаҕон.

Дара нарцон агәра рғархьуа,
Урт апышәара ртиуан.
Ус ахьысхәоз са сгәы снархьуан,
Ус ахьысхәоз схы сшәиуан.

БЗИА ИЗБОИТ АСЫ АНЛЕИУА

Уажә иаазқәылаз асы леизом Ацсынтәыла,
Сыкәша-мыкәша иара икәашза иқанатцом,
Ишпастаху агәырц-ғәырцхәа снылагылан,
Скыта сналсыр, аграпара уа иантцо!

Ишпастаху асы леилар Ацсынтәыла,
Асы еигәыдтцо аштә хнықәлар ҳаизаны!
Аха иҕам! Иамоуп уи акы иаанкылан, –
Нас ис-дуны илеирц акәхап, даҕазны.

АЦСНЫ

Ацсабараҕ сара соуп иныхәоу,
Тәыла ссирк сахылтцит сара зны.
Цсыуа дгьылын уи убри азыхәоуп,
Хьзыс изартаз анкьаза Ацсны.

Уда схәартам, Ацсынра,
Укәа сҕаршәоуп смазаны.

Ажәлар дуқәа ртаацәара,
Уара уалоуп уапсаны,
Уара уалоуп умзаны,
Уара уалоуп умраны.

Ушьха зыхькәа сара сышка иоуа,
Ушьха хауа ҳзыршоит иласны.
Уашта иагым сара сықәла, сыуа,
Ушцабзиоу стәыла хәыч Ацсны!

Ара шьала ичышәуп уара ухаҳәкәа,
Ҳабацәа урыхьчеит рыцсы ҫины.
Урт иреиҫу ашәа ҫыцкәа рзаҳкуеит,
Ус анакәха, уи азкуп Ацсны.

Уда схәартам Ацсынра,
Укәа старшәуп смазаны,
Ажәлар дуқәа ртаацәара,
Уара уалоуп уапсаны,
Уара уалоуп умзаны,
Уара уалоуп умраны.

1981

АЦӘАРТА

Ацсуаа зегьы иартак-иартак
Акы иаламтцо иҫартцоит.
Уи аиарта ҫакыс иарто, –
Амра ахькыдунза иназоит.

Уи ҫатцоуп ихарҫь мацаран,
Ацшәма илшо зегь апшнуп.
Иара – ҫаҫа диоит, ихшарагь,
Амза шашаза ирыхчнуп.

Иартак ыкоуп, – игэҕы тынчуп,
Уи насып-цэартоуп, ицшыоуп.
Атэыц ақәдыршәуам, ицынцбууп...
Жәытә аахысҕы ус ишоуп.

Иартак ғылоуп, иарта ныхак,
Изну апшәмацәа рыпсы.
Уи катцоуп хәынтқарк изыхәа, –
Ашта италло сасык изы.

1980

АН ЛГӘЫРҢАЗЫ АБАЛЛАДА

Ан агәырҗа лыман, –
Лхалазатцәык дыкан.
Лыбла хаақәа рыла,
Уи дыпшыи адәныка.

Ан гәырҗала дыкан,
Уи дареицбуан, рыцха.
Лца дхынхәуам аҗныка, –
Ажәҗан ацта хытцхьан.

Уи гәырҗан, еидаран,
Уаҗ, дызмыхәоз усын.
Дакакеит, даркареит,
Арахь – уи дыпцхәысын.

Иабаргәи, инышәхап,
Шьацрак илалыршәыр...
Аха ицеит иццышәха,
Ашьаци анышәи.

Нас иналган, арҗаш
Иалалыршәит уака.

О, иакит уи амѡа,
Ишьтрақәнатцеит хәдака...

Ашьхақәа ирызналгеит...
Иаазазеит еилаҳарц.
Мшәан, анышә иабалтѡи,
Илурызеи уаҳа?..

Арцызбеи ацҳәызбеи...
Аиґара рыбжьалеит.
Ашәтқәа рыбла хызкуа,
Амра цхеит ґеакала.

Уи лгәырѡа лхьынҳалон,
Илакьуан, илыкәшон.
Лқәыцшра атцых иалан, –
Лара лзыхәа имшо.

Издыруада мцазар,
Уи збылуа даушла?
Иарцәеит, наґ, избанзар, –
Еибаркын лабжышла.

Нас илдырит иґаз, –
Лгәырѡа лыдылкылеит.
Ңынч илгон аѡныґа, –
Иарґы дгәыднакылон.

АҢҢЫХ АҢСРА

АҢҢых акацхәқәа неибанаркын,
Аҳра мҢҢарсны иаакәлеит адәы.
Уи алашьцара иахзызо иакын, –
Иакын, избанзар, иазгәакьан, иатәын.

Атдых ахыкэыз иччон адәәҕы,
Идыруп, аускәагь иара еипш илашыцан.
Аха – тџабжьонџа анеира иаҕын, –
Атдых ашара абар аҫахзам.

Инеиуан... Лабжышла уи кәабазан,
Изеилгарымашь, иахьгәаџәа лассы.
Ашьтахь еилаҳаит... Ишеит икказа, –
Абасоуп иштало ашьыжь аҫсы.

А Ч А

Адәкьанахь инаргоит ача рацәаны,
Инаргоит шыжыыла, нас хәылҫазыла.
Уажәакәхап афрына иантыргаз изны,
Афџы кәандаза икәуп атәыла.

Иарбан уи аиҳа акапан змоу,
Хьума, разнума ма ҕа металлу?
Сгәанала иҕам уи афатә зыҫсоу, –
Абырлаш аҕынҕы ихьатцуам акала.

Адәкьанахь инаргоит ача рацәаны,
Идәылтцуеит ажәлар уахьынтә чахыла.
Сара сазхәыцуан: часак еиџшаны,
Ҷабацәа шыкәҫоз абџьар аанкылан.

Адәкьанахь инаргоит, – иаҫыркуам зынза,
Ажәларҕы иаархәоит иахан аатцәала.
Сара сазхәыцуан: дахәо ҕатҫак,
Асаби рыҫҕа ацәа дышталаз.

Схәыцуан акырза: ицәгьан ҳа ххәычра,
Ҷаблақәа ишырбоз уи хтанархон.

Пхызла ашышыхэа исфон сызхара,
Нас, лабѣабала, схэыцуа слатэон.

Сара срызхэыцуан арыц ду лазтоз,
Зычкэынцэа рзыхэа лацэааихышь камтцакэа,
Срызхэыцуан чыхыкгы-зынзаск изымбоз, -
Апсадгыл иазыкэпоз... Ажэакгы мхэазакэа.

Схэыцуеит иахан иахырго ача, -
Хэакгы аффы-хаа цуа ианагэылоу.
Амѡан иахькаршэу ауаатэыѡса рѣа,
Уи данахэапшуа гэымбылк днагылан.

Схэыцуеит, срызхэыцуеит, сгэы еикэыцча:
– Ажэлар, ишэыхи, закэызеи шэызѣу!?
Сшэыхэоит, акъашьра иацэыжэга ача, –
Хтэыла иадыргоу, уи иахаѣу!

АФНЫКА

Аибашьра иалгеит,
Ишэтуан апсабара.
Дхынхэит афырхатца,
Ипцхэыс дзыпцшын.
Дхынхэит напыда,
Икажын игэара,
Игэара тынхада
Инапы атахын.
Нас асабицэа
Ипылан аччахэа,
Инаха-аахан,
Агэашэ аадыртит.
Аха иаатгылеит,
Рыблақэа тхаха,

Дгәйдрымкылеит,
Игәы дмырхәычит. –
Уцсы еикәхазааит! –
Агәылацәа иархәон,
Шьоукгыы рылабжыш
Уа иртәахуан.
Ипцхәыс дырпылон,
Ипцхәыс инаскьалгон,
Ицсы ахьлоуз
Дгәыргәон, дпыруан.
Абыржә дгартцызшәа,
Икышәқәа ирызналгон,
Афатә, ашыжь,
Шыбжьон, хәылбыгеча.
Иаргы длыхәацшуа,
Ашышыхәа илбаайдон,
Мхатцәла илтоз
Уи ихәы-цха.
Ипцхәыс аутраҕ
Драшәон ахәхәа-хәхәахәа.
Длеифеиуа длыкәшон
Дахьгылаз иара.
Адгьыл чашәра
Аархәра игәахәон,
Аха иабакоу,
Иабакоу инапқәа!
Деилылхуан, деилалхәон,
Дихәаччо цшыаала,
Иаргы дрыцхайшыон,
Илабжыш цон.
Лхы ааишышышыр
Итахын инапала,
Аха, напыда, –
Гәыла иаузом.
Дгылан, ипцхәыс
Длыхәацшуа дгылан,

Лхы-лҕы макъана, –
Иссирын, ипшқан...
Уи – ахатцара
Каитцеит иара итәылаз, –
Шьҕатәи ахатцара –
Ла лапхъа ишьтан.

ИАИРХӘАН АПАП АПХЪАРЦА...***

Жәйтә сахъаҕылымтак иаҕырыҕыны.

Иаирхәон апап
Тынч апхъарца,
Ахәрақәа гәгәазшәа,
Итәыуон иаргы.
Ахауахь ихалон
Уи ашьтыбжь хааза,
Зныхгы иаҕыцәон
Зны ихаракын.

Иаирхәон апап
Тынч апхъарца, -
Ашла – хәдацәанза
Дагәылан ашәы.
Апап ихигаз
Цәахын, имазан,
Ашәала игәатца
Иртынчуан уажәы.

Иаирхәон апап
Тынч апхъарца,
Уи илабжышқәа
Тынч икатәон.

*** Ажәеинраала иҕыцны аус адулоуп 2015 шықәсазы.

Аха баша
Лабжышым, – имцан,
Иашәәҗ, иуазаҗ –
Ажәѡан ибон.

Зныхгы днытцашәкәа
Дцон мазала,
Уадак дыѡналон
Итҗегь, итшәаз.
Апап изыхәан –
Уаҗа цсгаран, –
Ажәтцыс иатәызаргы
Иахьыҗам ашәак.

Иаирхәон апап,
Тынч аҗхьарца,
Цхәызбак ашәәҗ
Инытцраан дыпшынд...
Игәатцаҗ уи ашәа
Тәон ихааза
Уи иаирхәозгы
Иахаз даеа бжьын.

Уи ашәа, уи амра,
Цхәызбак лыцсы аланд.
Дрыман иблақәа
Уи дыткәаны...
Апапгы дыҗказ
Цьишьанд ихала, –
Дицын аҗхәызба
Уи дмазаны.

АЛАШАРБАГА

Иаагылазаргы абас аҗырцагьанд,
Исхыччошәа хара инаскьаны,

Шәышъха рнахыс икоуп слашарбага,
Иара сашътоуп, – сылахъ ус ианын.

Амѡа сыман, амѡа са сыпнашѡон,
Аха сгѣыцуан, – еигъхап хѣа уатцѣы.
Амра саблырц иалагар, – иѣасхѡон,
Уи аласпарц сызгаб хѣыч лыхцѣы.

Амѡа сыман, сымѡа мѡа мариамызт,
Арѡаш сыжѡлон, ѡыѡѡѡатѡас иаапкны.
Аха уи иаѡрыѡъон амѡ иамаз,
Ажѡѡанаѡ иахыѡшьырѡ нас иаркны.

Зны сыбгалон, ахра ду стакнахан,
Уахтә напхыцла схалон, сыпсы згон.
Амацәысгъы пшын, изрыжәны аҳәа, –
Уи хтырдоушәа са схачы икьакьон.

Амҫа сыман – уи зынза ицакыран,
Шыантда лыхын, абжеихан итшәан.
Сазкылсызар – уи еимга-еимцаран –
Даеа мҫак иҫыцны сапхыа иштан.

* * *

Мачк бысхаштыз ңыбышеит, –
сзықымлеит аонықа,
Сан, хтаңыхак сымам,
иаңсазам иззар.
Мшәән, иабыкәу бхәруеи,
уажә сара сахықам,
Бара беипш сағыми
Саргь зегьы срыхьзарц.

Бнышэынтраҕы ашэткэа
хгылоит хэа иаҕызаап,
Икэышшыадашь уаҕа
иразу напык?
Анапы анысхэа, –
ба бнапы иафыаз
Иказам, сыцсымзар,
шыта иҕалом бзантцк.

Бнапкэа рыла, санхеит,
сгэы шыышыуа бысцылон,
Урт исымбазакэа,
ируантон сыгра.
Уи атак кастозшэа,
иахыа снапкэа рыла,
Бнышэынтраҕы сныкэтэан, –
агэы сшыышыуеит сара.

АЦАРА-ҒЫРП

Сара пхызла
Ацара-ғырп збеит, –
Ирхэоит лабжышуп
Изтэу хэа иара.
Ахата азна
Аашьтпаан изгеит, –
Исоуит ацара
Зымбацыз ицшра.

Сан лахь, илыстарц,
Сдэыкөлеит сласны.
Сацхыаҕа сымфагь
Нтэомызт, сыкэцон.
Сангы дшыҕам

Здырхуан зны,
Аха уи лцəымза
Ҥакəи́за избон.

Ашьтахь – сыпшызар –
Ҥгəашəаҫ сназеит,
Ларгьы дысцылахт
Уа дгəырҫатцəа.
Ҥамҫасгьы спара
Налыстан, илгеит,
Аарла ишьтылхит –
Уи хьанҫацəан.

Днеиуан сааныжьны,
Ишьтыхны дызтцаз,
Ицəо ацəымза
Дафызан, днаскьон.
Цхызла цароу
Цьысшьон дзыткəаз, –
Ускан алабжыш
Скəыган илгон.

***

Актəи атцəца –
                    схəатəы ханатцоит, –
Ашəтыц аҫысхуеит,
                    амра ластцоит.
Афбатəи атцəца –
                    исхəоит уи атəы:
Изыззарызеи,
                    сиқəшəоит ха ххəатəы.
Ахцатəи –
                    ацьрра еицшуп цəгьала,
Уи ахəатəытцəкьа
                    сзахыцом сара.

АБЗИАБАРА АБАХТА

Абзиабара абахта сҥакуп,
Сҥакуп, гәыграк хәа сымам.
Ашәтқәа саңатла иаркуп,
Шәабаҕоу, сөызцәа, шәыңсыма?

Абзиабара абахта хьантоуп,
Уа анахәаахәра сылшом.
Аҕарса сҥагылоуп, ихьтоуп,
Ирацәоуп атхқәа имшо.

Абзиабара абахта лашьцоуп,
Исхәо-изуа сыздырзом.
Ашықәсқәа, исықәу, рацәоуп,
Сеидру адәныҕа сандәылтцуа.

Абзиабара абахта рыхьчоит,
Абзиабара иалху абцарла,
Сыхьчацәа гылоуп, иччоит, –
Зны сырныхәоит мацарла.

Абзиабара абахта сҥакуп,
Сызқәыыз ухәозар, илакәуп:
«Быда схәартам, сгәыкы,
Быда исымазоу блакоуп,

Сымра, бзиа бызбоит», –
Абри харас исыдтцоуп...
Еиҥах ус цәгыаракгы ҕастцоит,
Сҥашәк, нас ҕеа шәышықәса сықәтқан.

САРА СЫШЫҚӘСҚӘА

Сара сышықәсқәа цоит иласны,
Урт сышрышьтаз скарахеит даара.

Сара сышықәсқәа сыхәаччоит зны, –
Аха ихъантатцәкыан урт рыбжеихарак.

Згәы иаанагодаз ҳаикәшәап хәа уажәы,
Сара сышлара санкыднацала.
Иахъа ашәтоуп сызфызозу, ишәыз, –
Бара бышәтыцны уажәоуп банағала.

Сара ҳашьхақәа срықәуп сысны,
Бара амшынағ бгылоит бмырхәаган.
Аха сыбхаршәу цысшьоит скасны, –
Уи касышуп, бара ибцырхагам.

Соупшәыл, са скынза аума бзыбжьоуп,
Цҳакгыы хылом, издыруеит, ҳабжьара.
Ус, ацстазаара иацу хыцшоуп,
Сара аракагь исызымто цсшьарак...

Згәы иаанагода ҳаикәшәап хәа уажәы,
Сара сышлара санкыднацала.
Иахъа ашәт ауп сызфызозу, ишәыз, –
Бара бышәтыцны уажәоуп банғала.

1982

***

Зны иаатгылоит, зны ицәқәырцоит, –
Ус ауп ишыкоу амшын есымша.
Былахь еиқәыбтцоит. Быблақәа ччоит,
Быхцәы иацрыхоит иахьасуа ацша.

Бара бангәаауа ацыцхьқәа ччоит,
Инықәбоит иахьықәтәо тынч акәара.
Са сакәхап изфызозу – амшынгыы җырбоит, –
Уи беиҗырбоит хәа сыкоуп бара.

Ацыпхькәа бышка иааиуеит, ицоит,
Ма сара сҕапхьа ишәап, ипхашьап...
Амшын анеисуа имзакәа избоит:
Бара бҕазшьа, сара сҕазшьа.

1982

САЖӘЕИНРААЛА ХӘЫЧ ТӘАХЫЗ

Сажәеинраала атдых еикәа иалацсоуп,
Уи тәыршыла уашьталаргьы иубазом.
Сара азәк соуп иара хәшәы хәа иамазоу,
Сымҕа нагоуп уахь, уи амҕа сахкьазом!

Сажәеинраала – ашьха шыантцак иаласоуп,
Уи ахыккоу... шәышьхарнахыс, ихароуп.
Аха сара – ашьхеи амреи срымазоуп,
Ашьха шыантца ашка сназго дара роуп.

Сажәеинраала – арҕаш хьтцра иаларшәуп, –
Таца ссирк леипш уи имтцарсны, икәха ицоит.
Аха срашь аҕазшьа збоит акалашәа, –
Сымҕа икәлар, – ҳа ҳазхьымзазгьы хрыхьзоит.

Сажәеинраала – бара бгәатца иатцашәеит, –
Убри акәхеит. Слатәеит сымҕақәа ҕаркны.
Апсабара иҕаз-ианыз срацәажәеит, –
Уртгьы гылан, сапхьа иааины рхы наркәны.

Амҕа сашьтоуп, бышка ицо хәа крыкказар, –
Иара сшашьтаз шыта суаҕыбжара сахыст...
Уи сыпшаауеит адгьыл атцан итцазаргь, –
Бгәаҕы уаанза сажәеинраала хәыч тәахыз.

1982

АБЗИАБАРА АКАЗШЬА

Схэычын сара, жəашықəса сыртан, –
Бзиабарак усқан схыхны саман.
Сара уи апхəызба лааигəа стəан,
Уи слыхəацшуан, нас маза-аргама.

Сара сылацш – дахьцалак ицон,
Икасымтцоз иарбан уи ианылхəа.
Ацаратцəкьагь – лара лзын истцон, –
Сара уи шысзыцəгьоу лсырбарым хəа...

Ашьтахь, нас, џажəашықəса сыртан, –
Даеазнык ицəырцит стəысеанзамкəа.
Цхəызбак – алакə далтцызшəа дыцшзан,
Саргы сықəхеит ари адгьыл самкуа.

Уи дхызбалон азиас тцаула, –
Лхылфьы цакны шəтыла ицоу касыла.
Схəыдазамызт саргы гəыла-цсыла, –
Сыказамызт насгы шлацкгы сылан.

Уи лызхəыцра саман акəа старшəны,
Ашьхақəатцəкьагь сыртцысуан напыла.
Аха уи убасшəа даамысташəан,
Жəак сызхəомызт сара лацхьа сгылан...

Ашьтахь, иззом... Ынџажəа сыртан,
Стынчыз цьысшьон уи аганахьала.
Иабастаху шысхəоз уи ушьта,
Ҷыцны иааит сыбзиабара хиаалан.

Сара сəатцкьан, сдəықəлеит сацəыбналан,
Атцла сықəлон, азы схылон, сыџуан.
Зны акəакьаҶ саатгылалон цшышьаала, –
Ишпахьантəз усқан сара сымџа.

Шъауардынтас усқан исыхъзеит,
Сама идәықәлеит ажәѡан ахь ихалан.
Мшәан сышьтызхыз дарбан, дсымбазеит,
Лара лакәу, дарбанушь изхароу?

Абзиабара – амра иалху мцан –
Уи – азәыр ахацәа рыгәқәа зблызоуп.
Знык иаакылсны уаман тынч ицар,
Усқан иара – рацхьатәи иафызоуп.

***

Ирхәоит, планетак кыдшәан, жәашықәсала,
Адгьыл ахь ишцоз, ахы рханы,
Уа ианнеиуаз аламталаз,
Уи назаза ицазаап ибылны.

Саргьы, сымыш, усоуп, жәашықәсала,
Бара бышқа мѡа харак санын,
Шьта стацшуеит анысхәоз быбла хаара,
Уа сыхшәалт сыццышәха са сбылны.

АШӘТҚӘА

- Адәыкрынкәа зегьы иреигъзар акәхап,
соупшәыл, бара урт брыхзызоит даара.
- Сыцсы рыстеит, исызуахәом мап хәа,
Адәыкрынкәа адгьыл иартоит хаарак!
- Агәил хышәтқәа зегьы иреигъабшьама, –
урт кәзтәзеи ас ишәтыртә лассы?
- Агәил ыкоуп хамра-хаа иашьанан,
агәил иастеит, сымыш, са сыцсы!

- Нас, Асықәа шқакалеи, ибхәозар,
иатцызхыда иара этәаз асы?
- Иадызхуадаз, гәыла уи сырцхазар,
уи иастазар, сымыш, са сыцсы!

Ишпацәыртци аштаф акакачқәа,
уртгы брығхәароума, нас иззы?
– Сара срыцуп, срыцхраауеит амачқәа,
Урт назаза ирыстахьеит сыцсы!

- Аха иарбан, шәтык ба бзын ицшәатцәкьоу,
акызатцәык ахыз сызхәа лассы.
- Ишпасымхәо, зеггы иреицгысшәатцәкьоит:
наунагза изыстәз сыцсы.

* * *

Быблақәа хазыноуп,
Ргәыразра сыхнахуеит.
Иамурггы рхазыноуп,
Дара сзырыцсахуа.

Аха бқышәқәа, рыцха,
Ғыстаарак рыздырзом.
Урт былуеит икәицха,
Ибылзоит сырхымзар.

Аха са сдырхәыцуеит,
Быблақәа сеиларгоит.
Избазом иакәымтцыр,
Быблақәа сахьнарго.

Аха бқышәқәа рхала,
Ага тынч ихушәа,
Иаатцысгәышьоит аарла,
Чархәара ртахушәа.

Аха быбла ссирқәа,
Абар са сеихыртцәоит.
Абар сымфа хыркуа,
Схәыштәара ахьдырцәо.

Шьта дызбом испыло, –
Имзазакәа ибасхәап.
Бқышәқәа гәыдыскылоит,
Ба быблақәа рцасхәа.

БАРА БЫЗХӘЫЦРА

Бара бымшра сҕахәаны самоуп,
Бара бызхәыцра... Иабазгари схы?
Бара быблақәа, рыцха, сарамоу,
Амра аблақәа хыркыр ртахын.

Бара бызхәыцра акәа станаршәын,
Саман идәықәуп сеидру иахьцо.
Ашьха иахысуеит, иқәсуеит акаршәра,
Мчыкам, сыцсымзар, бызхәыцра иахьзо.

Бара бызхәыцра, – срыцхаха самоуп,
Уи амҕадуаҕ схәо сканатцоит.
Схәазаны снеиуеит, срыцхашья, иамои,
Уи сышьтанхуеит, сышьтанатцоит.

Бара бызхәыцра, ишызбоз сканажыт,
Назаза сышьтнахит, нас матцуҕыс.
Бхала иббозар, сархәеит, саражәит,
Азәы симшьозаргь қалап шьта уаҕыс.

Бара бызхәыцра лакәхан идәықәлап,
Саргьы «ахага» хьзыс исзынхап.
Аха апхәызба, илбылхьоу дсықәшәар,
Ускан, хәарада, еиликаар қалап.

Еиликаап ашыапра сзылсуаз шыамхыла,
Нас даатгылан ихәап игәакны:
Уи ицстазаараф – иеыларкәны дгылан,
Лара лызхәыпра кны ихаракны.

АМАЗА

Амаза мазоуп, амаза затәуп,
Уи барей сарей ххала иахтәуп.
Бара уи амаза бгәы канаттоит, –
Сара стәы бхәозар, – баткыс сеицәоуп.

Хаицылан, ибдыруеит, хаблақәа ччеит,
Амаза цәыртцит, нас ихәхъчеит.
Аха, имазоуп, амаза мазоуп,
Хәгәта иахыгылоу иссируп, ицшзоуп.

Мазас икоу зегь реиха ицшыоуп, –
Иахъа хөыцъа, ххала ихәбжьоу.
Уажәыгь хаицылоит, – хаблақәа ччоит,
Харт урт рымаза дырны ихәхъчоит.

ЗАКАНТӘ

Зака зыөхьоузеи барак ибызкны,
Закантә стәәхьоузеи иазхоуп хәа сықәны,
Закантә скатәәхьоузеи баштаф сқәаны,
Закантә сбыхъахьоузеи сара сыцсраны.
Закантә сбышьталан сцахьои мазала,
Закантә агәыгра саухьей сара.
Закантә ицазеи апхын ааны,
Закантә ишлазеи сашта, сыөны.
Закантә исхәазеи, – сгәакит, иазхоит,
Аөыха сымам, убас бысгәапхоит.

***

Сара абзиабара айбашьра салоуп,
Айбашьра иахэыз ашэтқәа сыķәшәоит.
Рыцсы тастоит, нас, сара сшыала,
Арахь саға сгәеитар ҳәа сшәоит.

Бара, соупшәыл, агәашә аґы бгылан,
Быцшын, быцшызаап, быцшыроуп уатәгы.
Аха абзиабара айбашьра еибгала,
Макьана далтцны дыхнымхәыц азәгы.

АХӘШӘ

– Дад, иауам –
                  хәа сархәеит ахақымцәа,
Имзазакәа ахәра
                  шсымоу рхәеит.
– Иудыруазеи, ацсы
                  тазар сымца?
Цсыуа тцсла
                  сашьталарц сызбеит.
Уақа исархәеит:
                  Икоуп шәтык иссиру,
Даныкала – мзоуп
                  иара дзеицшхо.
«Бзиабароуп» хьзысгы
                  ашәтыц иамоу,
Убри ауп иумоу
                  уара хәшәыс,
Аха иуасхәоит,
                  цьымхеит, уи уарамоу,
Анцәа ипатцәкьа,
                  дкарахеит дшыцшыз.
Аха урт исархәаз
                  Агәра згада,

Адгьыл сакәшәеит
Аетдәкәа срывст.
Сашьтан сыоуа
Сышәтыц-сеикәырхага,
«Бзиабароуп!» –
Иамоу иара хьзыс.
Ашьтахь сакәшәеит, –
Лапштдәшәаран зныказ,
Мран хәа сыкоуп
Уи ахышәткәа зпоз.
Саламкьысзеит...
Ус,ишыкац иказ,
Уи зыцшааз
Уеизгьы-уеизгьы дагоз!

1981

АМЧ ЧЫДА

...Сфызак дсыхәеит; – тәыцак хьыжә афы!
– Мап, сыкәхьеит! – хәа иасхәеит ауафы,
Избан акәзар тәыцак зжәыр сара,
Бзиа ушызбо сызхәом сгәазхара.

...Сашьцәа сыхәеит: – уеилагама, цьым,
Дарбан тәыцак адсуа-фы зтахым?!
– Аха тәыцак зегь снархәоит сара,
Бзиа шәшызбо сыззәом абра!

...Сасра сыкан: – тәыцәкәак аанкыл, –
Апшәма дсыхәеит: хныхәа, нас угыл!
– О, арыжәтә иснатахьеит агра,
Бзиа ушызбо сажәа нтәом сара!

...Бара бсыхәеит, – кыр аамта сыцшын,
Афгы хәмарын, сгәы җенакаарц иаҗын...
Бара бҗоуп иахьсылымшаз сара,
Соупшәыл, бзиа бшызбо ахәара.

АЦШЗ АРА

Ацшзара ҳаман, амчгыы ҳаман,
Аоада ҳхалон. Мтдэыжэсфак ҳазхон.
Ҳара ҳацшзара ссирын, ишанан,
Амреи амзеи ҳреицшны ҳацхон.

Ацшзара ҳаман – икоу зегъ ҳаман,
О, барей сарей – ашэтыц ҳафызан...
Иахъа иабакоу, ибналан ицама,
Ацшзара иҳамаз, иҳацыз ҳааизар?!

Иабакоу, иабацей, ҳзыцсоузеи уи ада,
Уи ада ҳзакэыхи, – назаза ҳзатцөуп.
Мшөан имҳэазакөа, ҳацшзара згада,
Аус дататөуп, уи дыцшаатөуп...

Ҳацшзара ҳашьтан, Ҷынла, уахынла,
Ҳтэыла ду ҳакөшеит, ҳнапы неибаркуа.
Ашьтахъ иааулак – ашьтатцөкьа ҳхылеит,
Ҳнеизар – ҳацшзара рыман... Ҳхэыцқөа.

***

Ашэтқөа брейцшуп, ба бышэтуп,
Саагылазар ус сафөуп.
Ашэтқөа брейцшуп, ба бышэтуп,
Иахъагыы аофа сафөуп.

Ашэтқөа брейцшуп, ба бышэтуп,
Шэынтө исхэаргыы саапсазом.
Ашэтқөа брейцшуп, ба бышэтуп,
Зыхьуп уи, итабазом.

Ашэтқөа брейцшуп, ба бышэтуп,
Урт сашөақөа зхылтцыз роуп.

Ашәтқәа брейцшуп, ба бышәтуп,
Уи рехәароу, игазароу?

Ашәтқәа брейцшуп, ба бышәтуп,
Са сзакәымтцит ахәара.
Ашәтқәа брейцшуп, ба бышәтуп,
Атаххаргы – игазараз.

СЫРМА

Сырма даара деилахоуп:
Сахьак тылхырц уи даҕуп.
Шәыгак цәышуп, итцагоуп, –
Шәыгак арқацшыт лхы-лҕы.

Атцлақәа жәпахеит хазы,
Азиасқәа цоит итәны.
Ас дунеик лымбацт бзантцы,
Дины даақәлазар Ацсны.

Ашьхақәа цырцыруеит наҕ,
Амра рхалашоит дара...
Сырма хәыч изабалак,
Лылацш итцашәом абра.

Нас итылхит уи дзышьтаз –
Дунеик, амбатә иакароу.
Аха уаҕа инлырхаз, –
Лара леицш – ахәыцқәа роуп.

АХӘЫЦҚӘА РАШӘА

Ишцабзиоу ацстазаара,
Ишцабзиоу ахәычра!?
Абас иҕам даҕацъара,
Абас иҕоуп Ацсынра!

Адсынтэыла, Адсынтэыла
Адсынра!
Амреи, амзеи, асабицэеи
Рахтынра!

Умра цхоит игэазырзхаган,
Хамѡа арлашоит хара.
Ишцассиру, арха, ага
Ишцассиру Адсынра!

Адсынтэыла, Адсынтэыла
Адсынра!
Амреи, амзеи, асабицэеи
Рахтынра!

АЗХЭЫЦХА СМАЗАЗЕИТ СХЭЫЦРА

Азхэыцха смазазеит схэыцра,
Ицон аибашьра. Млакран.
Сара схэыцра мцак ацран,
Иазыннажьуан уи агра.

Ускан ацхынгы зазон,
Иагон уи ашьац былны...
Уажэ санхэыцлак – са избоит,
Ачашыла быста уны...

Ачуан итытцуан еивтацса,
Кэакэарушэа ахақэа...
Ажэѡан аетцэа аѡацсан, –
Иаалацэкэуа, аѡаххакуа...

Азхэыцха смазазеит схэыцра,
Ицон аибашьра. Млакран.
Сара схэыцра мцак ацран.
Иазыннажьуан уи агра.

АИЗГА «ИИАСУА АЦХЫНРА» (1980) АКНЫТӘ

АЦСШӘА ЗДЫРУА

Ацәкәырцакәа сырзызырфын, -
Ацсшәа рхәон, сара исаҳаит!
Ацарақәа сырзызырфын, -
Уртгы ацсшәа рхәо исаҳаит!
Хзыхьқәа ргәеисра сазызырфын, -
Ацсшәа рхәон, сара исаҳаит!
Сырхеи сышьхеи, сырзызырфын, -
Уртгы ацсшәа рхәо исаҳаит!
Са сысасцәа сырзызырфын, -
Рацсшәа гәыраз са исаҳаит!
Сымҕеи, сымцеи сырзызырфын, -
Уртгы ацсшәа рхәо исаҳаит!
Абас сымҕа сыкәуп, сыкәуп,
Сыбызшәала сәырбалоит.
Ацсшәа здыруа – хдунеи икәу,
Зеггы драцәажәар калоит!

АПОЕТ ИИТАХУ

Уи азә иимбо
ибарц итахуп,
Азә имаҳацгы
иаҳарц итахуп.
Уи итахуп
ихәарц иҕахәы,
Апоет ухәеит хәа
зынза ддышьахәуп.

Зны шьюуки зхыччо –
гәырҕас икайтцеит.

Зны ак ицрыхойт,
дзатцәуп даеазны.
Зны еидара дук
датцалан дцоит,
Зны – ацырцырхәа
деиқәуп дымцаны.

Апоет ипоетра
Адагь, – дуафуп,
Цьарак ак игуп,
ак итахуп.
Избанзар, избанзар, –
уи дыцшаауп,
Апоет дцәыргоуп,
апоет дтцәахуп.

Апцхәызба дыхнахуеит
иара ибызшәа,
Иажәа хәра рҕагоуп,
хәра хтыгоуп зынҕы.
Апоет ицәымгуп
зынзак атызшәа,
Амџа џадара
дафәуп есқынҕы.

Апоет – ашьяуардын
аблақәа ихоуп,
Ихәыцрақәа шкәакәоуп,
иныхәоуп, ицшьоуп.
Аҕа димазаргь –
дзаҕоу иара ихоуп,
Икәшан инхаз зегь –
иџызцәоуп, иашьоуп.

Апоет ипсадгьыл
игәытцәхәхәа икуп,

Уи ахъзи ажәлеи
иѳеит иара ишьала,
Уи акәхап –
Ацсадгьыл ахъз ҳаракуп,
Дышәтыцны уи амтцан –
дпоетуп иағалаз!

* * *

Ҳашта иқәын ашьыжъ ажә хьаны,
Иатцарцало иацын уи аца.
Икәымшәышәза аиҳәа иахьаныз, –
Аҳарданыжъ иалтцуан ацхарпа.

Шьынкак ѳеижьха нақ аутра ихын,
Уи арақәа иаман ахра кны.
Уахантәарак амра ду тәахын,
Уажә инықәтәеит ашьхақәа рхақны.

Аштағ – ашьыжъ алабжыш тацсан,
Птацкгьы хымызт иахьа уаҳа хыхь.
Леирыз лыман ашта дтытцит сан, –
Ихьшәашәаза уи илтон азыхь.

ИКАШӘЕИТ АБГЪЫ

Ал-бығьқәа ирылшәан бғьыцк аакашәеит,
Уи атыц уақа инхеит итацәны.
Ишызбоз итрысит, еитцалеит, ишәеит,
Аварағ иказ, хыхь, агәтаны.

Амахә иналшәеит ашьшьыхәа рғара,
Рыхқәа дырхәан, уақа игәырфон.
О, ишпаҳаипшыз, акала ҳара –
Атцлағ, сыцсымзар, ртцәгуабжьқәа гон.

***

Избеит ахра,
уахь санхала.
Иакын ахра
уи ахала.

Арѡаш цѡажѡон
хатѡа бжыла...
Ажѡѡан ашѡуан
цѡаѡѡа цшшѡыла.

Уи аѡырхѡан
ѡѡа иѡалон...
Нас аѡарѡа
еицш ибналон.

АИЦѢАЖѢАРА

– Ахатѡара ѡаитѡеит, – ихѡеит, –
Амал ирѡан, иѡеит, – ихѡеит,
Зегы ираѡаит, ирбеит, – ихѡеит, –
Аха ажѡак рымѡѡеит, – ихѡеит
Хатѡак уа дахьѡѡаз.

– Ахатѡара ѡаитѡеит, – ихѡеит, –
Иаб ибаѡа ѡаитѡеит, – ихѡеит, –
Ажѡлар акѡшеит, еизеит, – ихѡеит, –
Ажѡѡан ашѡа дыргеит, – ихѡеит
Аѡбатѡи дахьѡѡаз.

– Ахатѡара ѡаитѡеит, – ихѡеит, –
Цѡѡызбак ибла дабеит, – ихѡеит, –
Уи дыштѡѡыуоз дигеит, – ихѡеит, –
Ажѡак азѡгы имѡѡеит, – ихѡеит
Ахѡатѡи дахьѡѡаз.

– Ахатцара ҕаитцеит, – ихәеит, –
Ицымныҕааз дишыит, – ихәеит, –
Абна дшылаз дцәашыит, – ихәеит, –
Харгыы цьаргыы хмашшит, – ихәеит,
Ацшьбатәи дахьтәаз.

– Ахатцара ҕаитцеит, – ихәеит, –
Амал ибеит, имгеит, – ихәеит, –
Аца диоуит, диаазеит, – ихәеит, –
Җацсадгыылаз хамшәеит, – ихәеит, –
Ахәбатәи дахьтәаз.

САРА ИСЫГӘХЬААУ...

Азәы сиеипцзам ҕазшьала,
Аха, сеипцшуп ацшалас.
Сышьха цәафақәа срықәшәоит,
Сзыхьны рыбақәа срытцшәоит.

Сара амшынаҕ сцәыкәбаруп,
Аха цәыкәбаркгыы цәқәырцароуп.
Са сызныҕәом ҕакала,
Шәара сшәеипцшуп акала.

Сара исыгәхьяауп зеггы,
Ацсны, апсабара, ахауа.
Сара дсыцәтәымым азәгы:
Асас, агәыла, ауа...

Азәы сиеипцшым ҕазшьала,
Сымхы старашәоит цшьаала.
Атцлақәа сшәырны сырғалоит,
Стәыла сахысхәеит шыағала.

Асырзгыы стагылоит са сөйзаиз,
Ус ауп сшыкоу сааизаргъ.
Уака ахахә еипш сыхышәашәап,
Аха ишьтысхып уи иашәа.

Са исыгәхьаауп зегъы,
Ацсны, ацсабара, ахауа.
Сара дсыцәтәымым азәгы,
Асас, агәыла, ауа!..

Иқәтцит ашықәсқәа бналан,
Иқәтцит, инрыжын агәала.
Сыжәлар, ишәцәызит шәа шәыбжа,
Ицшуп азтәарақәа сыкәшан.

Азәы сиеипшым қазшьала,
Ацсны – са сзын илашароуп.
Скәицны уи атқака скаршәуп,
Шәтышны уи акәа-хәыч старшәуп.

Гәыкоуп ҳөыцъегь иҳамоу,
Аха иахәтазар, ианаму,
Сара ашышьықәа саангылап, –
Цхьака ицоз Ацсынтәыла!

Азәы сиеипшым қазшьала,
Бзиа ишқазбо ачара!
Аштағ «Радеда» антало,
Ажәџан ахысбыжь аналоу.

Цхәызбак лыблақәа схыхуа
Са иансышьтоу, сынхырхәан,
Лацхьа сынқаңан, скәашароуп,
Уаха ҳшыкәашо шароуп.

Сара исыгәхьаауп зегъы,
Ацсны, ацсабара, ахауа,
Сара дсыцэтәымым азәгъы:
Асас, агәыла, ауа...

АЖӘЕИНРАЛА ДАЦХЬОН...

Б. Ахмадулина илхъызнызфылоит

Дрыцхьонит уи илфыз,
Дгылан асценаф,
Мацкгы иаацсазар калап лыбжь хәычы.
Сыхәра иргъозшәа збон Авиценна,
Ажәала, хаскынла...
Дынталан сгәәфы.

Дрыцхьон уи илфыз,
Лыблақәа шытыхны,
Лыхцә акәын – уажәы-уажә уака итацсон.
Хлыман уи хрыцхны, хлыман уи ххыхны,
Лажәа тесцыхәны
Сгәәфы еихацсон.

Лажәа – доухажәан,
Ижәфәнтәын, ишанан,
Схәыцраф цәашьушәа дтәон дмазаны.
Марина Цветаева, Ахматова Анна,
Рышәтқәа дырфәоушәа
Уи длагырзны.

Дрыцхьон уи илфыз,
Дхырхәон цаканза,
Дылнықәуан Высоцки, дылнықәуан Булат.
О, шәанаңалбеит, схатқәгә цахамзар, –
Шьта ари амца
Иалтыр калап!

Дрыцхьон уи илфыз,
Дацхьон ифыцыз,
Дрыцхьон икәицыз, ихыцыз иаха.
Аха машәыршәагь анарт иеыццышә,
Лгәашәаф ишгәакуаз
Лызгәамтеит иаха.

Уи егьяурым, нас, –
Дацпыруеит лашәа,
Хыхь ауархалкәа сышьтырхит сарггы.
Аха, асада, – амраткәагь хьшәашәан,
Адгьыл иапызго
Санымиац цьарггы.

Дрыцхьон уи илфыз,
Дкараха дыкәтцуан,
Дацхьон уи тхылеи шыалеи ифыз.
Дтынчуп шытарнахыс, уал заткәык лыкәзам,
Сгәакәын иахьак уи
Дызмаз матцуфыс.

Дрыцхьон уи илфыз,
Дгылан асценаф,
Мачкггы иаацсазар калап лыбжь хәычы.
Сыхәра иргьозшәа збон Авиценна
Ажәала, хаскынла...
Дынталан сгәафы.

ТАГАЛАНТӘИ АХӘЫЛЦАЗ

Амхы иалагьежьюа иалоуп,
Ари ахәылцаз уажәы.
Ацш ахышьтоу иадөырбалоит,
Алахь чашьаза ажәык.

Адгбыл итцалан, нахьхьынза,
Ус иаафьжит ауардын.
Сахьнагзон сара сызхьымзас –
Амза шашаза иаркын.

Нахьхьи иалоуп, аахьхьи иалоуп,
Хэыцгьы дугьы амхы иҭоуп.
Лассы-лассы амтҕеышә халоит, –
Азна леиуеит, зегь акоуп.

Атҭла икәлоит икаркаруа,
Реырзышьтымхуа акәытқәа.
Уатҕеы хгәыларафь чароуп,
Ирхьымзондаз урт ақәа!

Чҭкарапатла, кыла, кыла,
Апҭхә еикәыртцоит амхафь.
Ра дук амтҭан тынч игылан,
Абжы нықәнатцоит аеы.

Амши атҭхи идырктан,
Абгьы ҕеижьхан, икапцоит.
Псыуа пацхакафь агара,
Псыуак лашәақәа қәнатцоит!..

ААЦЫН

Аацынтәи амра зхьысыз асыпса
сеипшуп сара.
Аацынтәи гьамак нықәнатцеит сыбзафь,
иааин иара.

Иқәтәеит цәыкәбарқәак, иқәтәеит цәыкәбарқәак
сара схы-сфь

Аацын ихнахын, ицойт, икәаруеит
саштаҕ аҕы.

Ажәфанаҕ иалоуп, ажәфанаҕ иалоуп,
хышыцба хәычык,
Итрысит ақәартгғы, – акәчар зегь еидцалан
иавалт ачықь.

Аацынра иалсны хаштахь иөеиуеит
акәыкәу абжы.
Сыдгғыл ссираҕ, иахьак, икәеикәеиуа,
аацынра хшыын.

АШӘАҚЬ

Ашәақь ҫыза бзиазар калап, –
Убри акәхап абас пату зақәу.
Хы-разныла ирчапон иара,
Дахьцалак ахатца ицзар акәын.

Зны иеырбаган, ихшыын атзаҕы,
Иаауаз, ицоз ахәацшуан икны...
Зака гәнаха амаз, зака ҕы,
Иааизом уажә уаҕытәыҭса ихақны.

Иахьызбалак – сара уи ашәақь,
Акы иакәку цысшьоит есымша.
Иааннакылар алшон уи ашәак,
Иалазыргғы алшоит тынч ацша.

Уи иаздырзом: асаби, атҕеи,
Ахәахәеи аиашеи – зегь акоуп.
О, сабацәа, агха ду кашәтҕеит –
Ари зхәыцыз дақәымшәеит ихәтоу!

Аха цъарак – уи стахуп сара;
Ианыкала хтэыла ду хъчатэыс,
Хы-разныла исчацап иара, –
Уи аныску са скамлароуп тэыс.

Даеазнык ишыстаху хэатэуп:
Цшзак дымтарсны са санцо спырны.
Абжъаацны – ашэақыкэа зегь былтэуп,
Агэгэа-гэгэахэа амца ду дыркны.

АЛАКӘ

Иарбан икамло алакэае?
Адэы дықэлоит азэ дмизацкэа,
Даеазэ ажэџан дылбаауеит, –
Амра шкыду, асы ауеит.

Иарбан икамло алакэае?
Амазақэа цэахуп тлакае,
Зынгы апшза – дыбгахоит,
Зны атакэажэцэа ґахоит,

Икоу амџақэа зегьы,
Урт еивыргоит есқынгьы.
Ажэлар гэакуеит иахьак зыда, –
Закаџ амат иахэлазыда?

Даеа шыоукы – атцеи дрымам,
Ус рыцстазаара царыма?
Азэы – хэыхэ-хэык мазала,
Ға хэыхэк иалатцо дтэалап.

Иарбан икамло алакэае?
Знык шэыблак тагылоит блакае,

Ихы хутцэар адауы,
Иалшоит хыхьтэ ахахэ аур.

Зынгы дшыабыстахоит азгаб,
Лцэа дтазызоит абцъар уатцхар.
Уи лшыап ауқэа калаза,
Анцэа лымѡа дахьыгза!

Иарбан иҕамло алакэае?
Азэ дкэашоит ишу аплакьяе,
Агэы ирцоит агэы змам,
Агэы иртазом иапсам.

Иаргы дгылоит иахэа нкылан,
Дшыҕаз акэым – еиха илан.
Имѡа цэгъазаргы, – иаатуп, –
Апсуа лакэае ус апуп.

Саагылазаргь исмахац,
Лакэк аиаша иазмыргац.
Убри акэхап уи злашануу,
Кэышрас иамоу, мчысгы иамоу?!

1982

АЛ

Ал ду гылан хаштае, ажэѡан иатцакысуа,
Уи адацкэа алан, адгылае макъана.
Сабацэа уи амцан рычкэынра мѡапысуан,
Ажыгы рацэаххыран... Иаман уи агъама.

Ал ду гылан хаштае – ха хацэшэон апшалас,
Ал ажэын, ихэареын, иаргы гэалас иаман.
Мшэан, гэырѡас измадаз, уаҕа ажь нағалаз,
Апхынра уи амцан – апша хышэашэа шанан.

Аха ацша хышәашәагы уа гәырѳас измадаз,
Ажәѳантәкыагы уи ада, ацшзара ацәызуан.
Хқыта зегь уи амта, хамтдан шыап еимаада,
Хшыапы ахыкәхаргылоз, ахәрақәагы анытцуан.

Ал ду гылан хаштаҕе, харгыы гәыграк хаман. –
Саб аиааира итан сашта дтанагалон.
Дшаттамхозгыы здыруан, дшаттамхоз – аргаман.
Аха иаттамхозгыы... Аибашыраҕе ишыталон.

Ари ашта кәандан, уа еикәыызшәа амца,
Амра убла хкыло, иѳналон аѳныка.
Иарак хиан акәаскыаҕе, иарак хиан уи амтан,
Асас изын уака, даҕеа иарак ыкан.

Аха, хал ажәгәышыҕеит, – иалшазомызт уаха...
Аиха нымѳаныртцеит... Азатцәрагыы сыжәлон.
Уи ғызуан иахыасуаз... Нас ицан, икахаит,
Хатцак дкаҳаз цыышыҕеит, хатцак–уа данчыжәлоз.

АШАНА

Асахыатыхѳы дтәан ишәыга иман,
Азәгыы дибазомызт икәша-мыкәша.
Асахыатыхѳы гәыраз дшәахәаѳума? –
Дгылан уажәы уака ашыыжь икәшан.

Асахыатыхѳы ага уа дхыцшылон,
Нас, ишытыхны, ага – бгыыцк ианитцон.
Цәкәырца дук ирбеион уи кәцшыыла –
Амхацыырқәа рылагырз нацәизон.

Икалазеи, дшәозма уи табар хәа,
Ас дказтазеи иблақәа цырцыруа?!

Амра шоура датцагылан дѡарха,
Иареи агеи тынч аус еицыруан.

Асабигъы, ацслымз дылацало,
Адгъыл еипш, игъежьза ампыл нкылан,
Ацѡқырц ашќа дналгон ан лнапала,
Амра ашѡаѣ лара дылагылан.

О, зегъы дрыхъзон асахъатыхѡы,
Азѓаб, ачќѡын, ашѡтыц, анасыпда...
Ашъац дылагылан, аха дѣыхѡын,
Зегъ ихѡыцра иалан, сара сыда.

Сгылан уаќа, саргъы схѡыцра саман,
Жѡацы сгылан, нас – иацы, иацуха...
Уа сыблаќѡа исдырбон ашана, –
Сара сашътан уи хдунеи атдыхѡан.

БЗИАБАРАЗААП

Бзиабаразаап ашѡаќѡа зхылтцыз,
Бзиабаразаап изырлашо амза.
Адгъыл атцантѡ азыхъ хѡычы игѡылтцыз, –
Уи закѡызеи, нас, бзиабарамзар?!

Бзиабаразаап абри амра ххаччо,
Ашъыжь ххышѡаѣ иааины изыргыло.
Кѡицуп макъана, ицѡырќъаз амацѡуп,
Арпыс абахъчаѣ ацхѡызба дицылоит.

Бзиабаразаап гѡыргъарас иќѡу,
Бзиабаразаап гѡаќрасгъы иќѡу.
Уи уажѡытѡќъа сышътнахѡеит, ацсыќѡуп
Шысхѡѡ саагылоит, сыќѡуп сахъыќѡу.

Бзиабаразаап... бзиабаразаап,
Шэыгэнаҳак анызтаз ажэытэра ахағы.
Ахацэа аблит абзиабара амца,
Избанзар, апшза дҳахычап хэа иағын.

Бзиабаразаап... ашэтқэа зырғыхаз,
Ахаан еицамкуа апшзара зшаз.
Уи акэхап Нарт Сасрыкэагы ихэаз,
Ажэфан аетцэа кыдцаа изыргаз.

Бзиабаразаап... Аштағ ашыаца...
‘Сыхэак еилашықыр акэасқыахь ихалон.
Арцыскгы аишэа дахууааит скэашап хэа,
Уи афынаҳа лыбла дыххалон.

***

Дыкан аибашыфы,
Ашколағ сасра.
Игэы зегь хамтала
Ифычан оумала.
Ицъаршыон дшахыцаз
Уи ауаф апсра.
Ианрейхэоз дахыкказ,
Дахькаҳаз, дахьхалаз.
Зымфа итэахуан
Илабжыш ихылаз.
Ибла дуқэа
Инапы нарыхшыло.
Ицъеишыон зныкгы
Илабжыш ахымааз,
Апсра хышэашэа
Абла данхыцшылоз.

АТАК

– Мшәан, дабакоу,
даабазомеи бхатца?–
Ацшәма цхәыс
илазцаалоит абас.
– Ибга ццәеит
ақбаад-еидара дшатцаз,
Цсшьара дыкоуп! –
лхәоит дынхьахәны нас.
Цсшьароуп иахьзу
убри ауп исхароу,
Аха, адәы сықәлеит.
ус сины...
Бара биашоуп:
акы еипшым цсшьароуп,
Са сангыло
ажәеинраала фны.

БАБАКОУ, САБАКОУ?..

Ашәтқәа рыффы-хаа саркареит,
Урт рышка сназгало мѡакоуп.
Ба бами рымра, ибхәаруеи?
Бабакоу, сабакоу, ҳабакоу?!

Ацслышқәа итцегь ишлазаап,
‘Еазнык ианхапхьаз уахакоуп.
Уа хәылпазыла бтәахьазар, –
Бабакоу, сабакоу, ҳабакоу?

Хзыхьаѣ цшьаала быхгылан,
Акакач хьбтцеит, иабагоу?
Сқәыпшрагь агама иапылан, –
Бабакоу, сабакоу, ҳабакоу?!

Бышка мѡахѡастакгы сақѡшѡм,
Ажѡсанахътѡ аума ишнагоу?
Ажѡсан ду сатпацсоуп сақѡшѡ,
Уака сара сыцшандагоуп.

Гѡыгра кѡаскъак сыргылеит,
Иатцарсу – гѡыгра-шыакакоуп...
Амра наскъазгеит, сапылеит,
Бабакоу, сабакоу, хабакоу?..

АШѲТҚѲА РТѲУРЫХ

Иага ицшазаргъ,
идыр, ашѲтқѡа
гъамадоуп,
Инцѡахшароу
цхѡызбак
урт лызкымзар...
АшѲт, ааизаргъ,
бзиабарак
иамадоуп,
Уимоу, ашѲтқѡа
уи иахылтцт,
сыцсымзар.

БАРА БЫХЪЗ

Сара иахъа сынхаѡзар,
Быхъз ахыстѡн сыѡны.
Избанзар, – дыкам ба бѡыза, –
Бтахызаргъ – ибыстоит иѡны.

Сара ахъзқѡа сдыршозар,
Быхъз ауп ирхыстѡз зегъы.

Цсыуала ахызкәа ддыршьозаргь,
Ба быхьз исыршьом азэгьы.

Сахьа тыхьыс сыршьозар,
Бсахьоуп итысхуаз сара.
Схәыцраҕ сгәыгра лашозар,
Иалоуп уи быбзоура.

Сара – сбакакатцафзар,
Ббака сыргылон ицәны.
Сбыццон, нас хатцафызас,
Сара бансыццоз аены.

САЖӘЕИНРААЛАҚӘА

Сажәеинраалақәа цьабшьон,
Брыцхьон бгәы зегь рызкны.
Брыцхьон, бфызцаагьы ирабжьго,
Брыцхьон урт зегьы ркны.

Сажәеинраалақәа брыцхьон,
Зиаск ахықәан бтәаны.
Бышка царақәак брыцхьон,
Башәақәа рхәарц ихтаны.

Сажәеинраалақәа бдырцәон,
Иатқан назаза быхчы.
Ажәеинраалақәа рдырцәа,
Цсыгеын уажәык бара бҕы.

Сажәеинраалақәа цьабшьон,
Брыман иныкәон дара.
Сажәеинраалақәа ччацшьын,
Урт инаскьаргон бҕара.

Сажәеинраалақәа бныруан,
Иҕан ицсыҕеыз, изгыз.
Иҕабшәон, избанзар, ибдыруан,
Ба бакәын дара зегъ зызкыз!

АТЦААТЦЛА

Атцаатцла, атцаатцла хышәашәа,
Ушкәакәаза, хыхь ухалт, избоит,
Ишцакәандоу, атцаатцла, уашәа,
Аха, цшак анытцытцуа суцәшәоит.

Иарбан тынч угылан узырхәыцуа,
Иарбан иухәарц иутахыз са сҕы?
Иамуит, сгәы иауам, уара сзупырцуам,
Уара утоуп утаҕежьюа сгәаҕы.

Аха иумоуп наунаҕза гәалак:
Уара умцдан рыбафкәа капсоуп,
Уара узыхәан амца шыра налаз,
Уара уеипш ахалара иапсоу.

Урт иуртеит аура, алашара,
Урт иуртеит рыцшзара, рҕара,
Убри акәхап, адыд ма апшалас,
Изрылымшо уа урхәашара.

Уҕоуп ҕызас уара, атцла хышәашәа, –
Уаҕа ҕыҕа рымаза цәахуп:
Цкәынки зҕабки уажә еибырхәеит ҕ-ажәак,
Еидырхәалеит ҕ-ажәак ҕыҕа рҕы...

Атцаатцла, стцаатцла, ушәшьяра,
Сара цыанат самоуп сыртәаны,

Аңсынтәыла уаларсында, шыыри,
Саргы суман уаҕа смахотаны!

АҚӘА

Иахьак ажәфәан алабжышқәа
азынкылом, икаңсоит.
Атцлаҕ аңыныш далаңшызшәа,
абгы шынеиуа, еикәаңсоит.

Ажәфәан – хылца зыңза имаңхейт, –
сара стәоуп исхатданы.
Адыд акәын – ашәақ иатцхейт,
италт ашьта нантданы.

Ускан ажәфәан агәы цсычхан,
итцегь иацнатцейт ақәа.
Нас италон иқырбычхан, –
атцлеи адгыыли рдақәа.

АЗАР

Иаафәуан харантәи аеыфқәынцәа рашәа,
Иааиуан ахацәа руапа иташышы.
Ихалон азаргы, мчык уи иакзамшәа,
Ох, игәыҕкааган изхәозгы рыбжы!

Ишытқьара икан рәыфқәа зызымкуа,
Азаргы уархалтцас ирзышьтан дара.
Инеиуан аеыфқәа, адгыл иазымкуа, –
Уи рәақәыхны ицырны ишцара.

Иааиуан, имфәсуан... Ашьтахь сыңшызар,
Аамта цазаап... Асы станасзейт.
Арфаш ихшәалаз абгыц-лас иафызан, –
Аеыфқәеи азари ниасны ицейт.

***

Зны хара хқытан,
Дхацлеит хэчык,
Ирхэон, айбашьра
Уи дацэынхеит
Матэак ишэйтцон,
Даара икэычыз.
Шьта иара ихылца
Кылжэан. Ирхеит.

Имагэқэа ракэзар –
Идуун акыр,
(Аррантэ иаазар
Акэхап дара)
Ахэда рзахызаап
Иалхэо агэыр, –
Хэынтцэрак ақэын
Икыағгы ыара.

Часак дацрыхо
Дгылон хара,
Адгыл тцэуон,
Амца млашьуан.
Сфыза, иудыруеит,
Ианмачаз иара,
Уи ҳа ҳаблақэа
Таа ҳаизыцшуан.

Ускан ҳаблақэа
Зфыз еибашьран,
Хгэағ еимоушэа
Хгылан нақ-аақ.
Уи даркаромызт
Хашка ацшра,
Иагхон ашьшьхэа
Иарггы иғатца.
Харггы, уи ашьтахь

Хцеит, ианынтѳа,
Иаргы дѳацлеит
Дгѳырѳо дыччо.
Аѳада ажѳан,
Агѳы еиѳатѳан,
Цака адгыл
Ацсы еиѳыччон.

ХАЦАК САЦХЪА ДНЕИУАН..

Хатцак сацхъа дгылан,
деидараха дцон.
Зны-зынла даатгылон,
даара даацсаны.
Изшьапыкгы аацынра
иаларсушѳа збон,
Аха – егы изшьапык
атцла цѳны ианын.

Уи еидарак датѳазан, –
абар, аума цит.
Иа изы нтѳашъак амазам, –
аибашъра иаѳуп...
Зака ратцла гѳеитѳази,
зака цсатцла ицѳи,
Аха гѳыбганк аитѳазом
иалихыз амѳы.

Днеиуеит аарла итѳарсны
адгыл ишьапы.
Аныѳѳара ицѳыхъантѳуп...
сыццакуеит сарггы.
Днеиуеит, – иѳѳла дихѳаччоит
дхырхѳоит ишацу,

Дхатцоуп уи уахьихэацшуагь, –
иамоузеи дцыркьыр.

Днеиуеит сапхьа дгыланы,
дакэыгэгэоит амфь,
Иахьак ари амрагьы
амфафьы икашэоит.
Дцоит еидарак датцалан,
датцамхарц дафуп...
Саргьы сыццакуан, аха
сиафысыр хэа сшэоит!

* * *

Иарбану шэзыршла,
Ашықәсқәа роума?
Ма шэтцеицәа рызхэыцрақәа ракәу?!
Анацәа гәафуан:
Иахьыкоу хароума.
Избада, – анакәу, аракәу?!
Шьтоуп агәра анызга,
Анацәа ирымчу, –
Урт ргәы зхымшәо ацшроуп.
Хьызла итахаз
Ачкәынцәа тынчуп,
Итынчым – анацәа роуп.

1969

АЦОШЬТАМФАНГАФ ИҢЫ

Уи аеабаа иаман ацъабаа,
Хашьцылахьан, ахарантә иаабон.
Аныкәашәа иацнатцон, игәаар,
Абжьаацны ишцац ицон, ицон...

Абға иқәын артмақ еитцарпапа,
Асалам шәкәы иазыцшын ауаа.
Ҳа ҳабацәа шыала ирғыз ракәын,
Дгьыл харак ақынтәи урт аауан.

Җныцыцхьаза уи ағы аангылон,
Аха ацшәма днатцакьон иара.
Ҳдошьтамнангаҗ ҳабла дызхыцшылом, –
Харак иду цьахшьон уи ҳара.

Уи аеабаа иаман ацабаа,
Мҗак ианын, инымтҗазоз, ес-җны.
Ех, уи җыццышәк акәхарын ианааз,
Иахьа уал-дук иаман ихәаҗны.

Иахьахбалак ҳнеины ҳадеизалон,
Ахы иаахан иааҗацшуан иаргы.
– Саҗашәымтцан! – ахәон усқан блала,
– Уаҗахҗазом! – хгәы иахәон ҳаргы.

Аха җнак, адәеиужь снықәыцшызар, –
Ағы кажьуп. Алашәага ахоуп...
Иазышьтымхуаз ашәкәы шытнахт, сыцсымзар,
Саб дышҗахаз акәхарын иашәоз.

АШЬХЫЦ

Ашьхыц суада ионахеит,
Ичыжьчыжьуа иакәшон.
Саргы уи иаци иахьей,
Сахәацшуан илакәшьо.

Алашарахь хыла ицон, –
Иажьон алашара.

Уи асаркыаҕе ианнатцон,
Ашыта хэыч ашыала...

Мшәан, иахькаршәыызгы уажәы,
Ғыц ацырра иашьтан...
Аацынразаап, аа шәтын,
Икәлашауан ашта.

Ишәтын арха, хыхь – ахәы.
Адгьыл шәтын имфашьо.
Шәтума ашьхыц иатаху,
Ахақәитра иашьтоу?!

***

Ажәфәан ду саатуп,
Иссируп, ицшзоуп.
Аетцә секундкәа
Ахькыду, – имацәысуеит.
Ихыцны асаат аҕы
Иахаршәу са соуп,
Сара – асекундкәа
Сыхьзоит, исацысуеит.

САРА СЫШЬТАХЬ

Сара изыфәуеит
ажәеинраала,
Ицсыҕекәоуггы
зны ирацәоуп.
Икоуп зыцсы
тақәоу аарла,
Икоуп мацк
ирыххацәоу.

Икоуп са
сгәахы еилазцо,
Ишәтаһызаргъ, –
Хыреһәароуп:
Икоуп, шьюуы,
исхәо хазцо, –
Сажәеинраала
иағхәароу.
Зынгы итытцуеит
иара гәәтан,
Ианацәхасуагъ
калалоит.
Абаф хәыцқәа
еилакәыбан,
Изшаз амыш
иагалоит.
Ус ицоит
адунеи сықәнатц,
Убас ауп
сышцо саргы.
Иаха-иаха
инаскьоит сықәра,
Иажәуеит атцла
абыгъқәагы.
Нас иағшәап,
ашьшьыхәа ишьталап,
Сыцхызушәа
сынкабап.
Ускан соымта
ацсы талап,
Са спуетхаргы
калап.
Азәы – изфыз
иҗырзикап,
Ирыцәмырзуа
урт ажәак.

Нак икарыпсаз
еизигап,
Даеа пхъажәак
еикәиршәап.
Ус калоушәа
збалоит гәыла,
Исхәо хәамзар –
шәазыпшла.
Сара сгениха
сгылоит,
Сыказамкәа...
саныпслак.

***

Москва – сара сгәатца иалнахызоуп,
Уара узыхәан схы-сыпсы тәахуп.
Са сдунеи азы иатцәа уафызоп,
Утба шкәакәан уара уака ухуп.

Москва салоуп, сахыпшра сыздырам,
Са срыхзом зеггы, – убас сшанхоит.
Ашта сықәсуеит, нас узиас сыруеит,
Пшәыматцас ауп ара са сшынхо.

Ихәытхәытуеит атцлақәа, атзамцқәа,
Тынч игоит Цветаева лыбжы.
Ахы кацсо, апхынра ацамтаз,
Иаауеит уа тагалантәи шыжжык.

Нас абгы-лас Пушкин днылагыло,
Амш-фежь дагәылсны дцошәа збоит.
Сара псатцлак снейны сытцагылоит,
Уара умза атцака сеырбоит.

Уара умза арахэыцкэа рыла,
Уа икнасхаит шыта сара сыпсы.
Цаатцлақэак, избоит, гэалак рымоуп, –
Урт Есенин дрықэшэом хэылпазы...

Москва – сара сгэатца иалнахызоуп,
Уара узыхэан схы-сыпсы тэахуп.
Са сдунеи азы иатца уафызозуп,
Утба шкэакэан уара уака ухуп!

***

Ацсаз гылоуп хагэтаны,
Ицырцыруа иара қэтдоуп.
Бара сбыхэацшеуит стэаны,
Бара сбымоуп сыткэаны,
Бара была са сфахэоуп.

Ашэа шырхэо сахазом,
Ашэа бналеит, ихароуп.
О, сзықэшэеи, исызхатом,
Аха стэы мыжда иаузом,
Изфэу итытцны ацароуп.

Азал шытытцуеит, кэашароуп,
Ицоит ацыпхь хэаш-хэашо.
Цэашык атцла иакароу,
Хагэта иаларсуп, хахьтэоу, –
Схэыцра абылларц ишоуп.

Бара бсыхэацшны быччоит,
Сыччалоит сахьтэоу саргы.
Ишпазури, сыпхашьоит,
Сара схэыцра «сахкьашоит»,
О, итагылазом сыгэгы.

Абар иалгеит ацәашы,
Алабжыш акапсара.
Бара быцшзара сашьны,
Бара быцшзара сшаны,
Бышка сдәықәнатцеит сара.

ТЦЫЦХ УАЖӘААНЫ...

Тцыцх уажәаанакәын, тцыцх уажәааны,
Ашьхақәа гылан рызқәа хшәааны,
Урт ирхатцәыуо ирхасуан ацша,
Харт х-Ацсынтәыла ҕыцъара ишан,
Сыжәғангы мацын, сыдгьылгы бжан.

Тцыцх уажәаанакәын, тцыцх уажәааны,
Азиас аеатцәахт ацақәа тцшәааны,
Итцааит ағеөқәа, еималеит асы,
Арцарцәа гылеит уа Гәымстазы,
Акәаз, Ешыраз, Ацсынразы.

Тцыцх уажәаанакәын, тцыцх уажәааны,
Хақан аиааира агъама баны,
Ускан халгахъан харт алакөакра,
Ускан ақәыцъма бғалахъан Гагра,
Ага ихылахъан хгәыграқәа рахра.

Тцыцх уажәаанакәын, тцыцх уажәааны,
Ихалон сыцсадгьыл агәыраз пжәаны,
Зызшәа атцәтцәахәа ирықәтәон аиха,
Арцарцәа шпыла ианижәлоз аға,
Шпыла иағалоз зрыжәхон иаха.

Тцыцх уажәаанакәын, тцыцх уажәааны
Са сыжәөахырқәа ирхаршәуп ишәны,

Исхаршәуп, истдаршәуп амра снарбом,
Исҗаршәуп, исываршәуп, саргылом, сартөом,
Уаҗа старгъежъуа срымоуп, сыртоуп.

Тыпх уажәаанакәын, тыпх уажәааны,
«Шәнеибацхәа җыртуан хашьха, хәфны,
Хәбацәа рыбаф адгьыл ршьаны,
Ан лылабжышқәа, инеиуаз шьаны,
Хыхьынтә ихәзтаз хәмра цшьаны.

Тыпх уажәаанакәын, тыпх уажәааны,
Ххьаттит аиааира агьама баны,
Ххьаттит ицәхшәарц хамыч җазнык,
Ашьхагь, агәарагь, аныхагь – азәы:
Иахгәыдыхәхәала ишьтаххит Ацсны.
Тыпх уажәаанакәын, тыпх уажәааны...

1994

***

*Аңсадгьыл зхы ақәызҗаз кәтолтәи арҗыс,
Аңсны Афырхаҗа И. Сычынаа ихъзынфылоуп.*

Ацсра ныкәон, уи еикәыцәо, имлашьуа,
Бызкатахан зегьы ирхьынхалон.
Уи дагомызт ацшқа дыршьышьуа, –
Қәыцьман акәын иара ишихалоз.

Адгьыл рыцха агәы тзызо, итцысуан,
Зшьапы цқьамыз аға далагылан.
Анцәа итыцаф арқар гылан тоуба руан,
Рхы шақәыртцо рыдгьыл Ацсынтәыла.

Ргәатца кылжәа хтәеицәа нықәион адәәфы,
Аға – илымхәф инаганы ражәа.
Ан дзықәгылаз ашьац абылра иафын,
Хашьха дуқәа ирықәыфуан хәрашәак.

Уцәа тынчыз, иузтатаз уара унышә,
Сгәы статцәыуеит иануеихархо хазқәа...
Апсны иман азә җырбагас, азә аныс,
Ныс измаз роуп Апсны еикәзырхазгы...

Апсынтәыла схы надыстан, исцәабон,
Хатцәфан шыапқәа, хаштақәа ирпыртцыз...
Иахантәарак азиасқәа цхыз избон,
Иацынтәарак сылабжыш иахылтцыз.

1994

АМРА ЕИЦШЫН ИЧЧАПШЬ...

Геннади Карданов ихъзынфылоуп

Амра еипшынын иара иччапшь,
Кавказ деипшынын уи хаҗыла.
Амзаҗа иафзан ицъымшь,
Дышпахәмаруаз Гена җыла!

Абацәа зегъ хца хәа ишьтан,
Анацәа дыртҗеи хазынан.
Аштақәа ирнылон ишьта,
Иҗытшәомызт «Шәаха сымам».

Аха аибашьраҗ дышхамын,
Аҗа иапхәа дымцахон.
Апсуаа аиашьа дышхамоу,
Иақәымгәыгуаз агәра ргон.

Иақәымгәыгуаз рыбжьы тырцан,
Адунеи ду иахәеит нас:
«Апсуа иқәихуеит ақыртцәа,
Шәахзыҗкала зегъ иашьас!»

Идыдуан, ипжәон аханқәа,
Цәашьык ахраф иахзыпшын.
Гәымстагы унапы узахамкуа,
Ахәарахәа ихытт, ишын.

Ускан ажәәан етәак агхеит,
Атдыхқәаг ырыгхеит тхык.
Генаг мацк даапсазар акәхап, –
Дыннакылеит ага ихы...

Ажәәан датцапшуеит Карданов,
Дук мыртдыкәа шоит ушьта...
Кабардоуп анышә дахьамоу,
Ицсы ныкәоит Гәымыста.

1993

***

Абцар феихак амам,
Итәәауеит ахызатә,
Ишацәышатә ажәәан
Аләа моа афәоуп.
Хныха хәыч ахыкәоу,
Уашьтаз, утахызар...
Хгәәфәоуп.

Азын хара хтабиа,
Итанаршәт ахыза,
Анча бгыцк афәйтшәеит
Ахьта ианашьы...
Ахәрақәа злафәрхәоз
Ацаха иафызан,
Икацшьын.

1993

САРГЫ СРЫЛАН УСКАН...

Амра наҕакнахан аптақаа ркасы,
Изытуан уи адыпхықаа цөашыушә,
Избон ари адгыл иақөызтәаз зыпсы,
Апсынтәыла анапы иахшыушә.

Избон, ашта иқөын анацаа цөкөкөы,
Алабашы дахагылан ашла.
Хтаца хөыгцқаа рышьхәаҕ мацк ашыац цөаакуп
Атцөуара... Иақөшөом алагашы.

Саргы срылан уақа, зысакаса ргоз,
Зынгы асакаса сатцагылан.
Аға цсыцөгы иқөкыз апсуа иабцар тқьон,
Сыпхзашагы иаман мцак аанкылан.

Саргы срылан Лата зыбаа аҕапсоу,
Асабицаа ажөан иалаблызгы.
Цөақапшыушә уақа амахөқаа ирҕоуп,
Аиқаа хөыци, аимаақөеи, аблузи.

Саргы срылан амла иафахыз Ткөарчал,
Зыпсы зхытуаз адөкьан иадыпшыло.
Цхөыск гагоушә днеиуан, – дашьтазам ача,
Лчабра хөчы илахөан ашыла.

Аға усқан дашьтан дхамазарц аҳас.
Дрыграгылон асабигы, пхөысгы.
Саргы срылан усқан, мартаз итаҳаз,
Сара срылан уахынтө ихынхөызгы.

Саргы срылан усқан... Иқөтцит аға ир, –
Сыда здам уи илымшеит, аиашаз...
Зегь акоуп ибзиан, стыцан даҕазө диир,
Сара сеиха Апсназы иказташаз.

Сентиабр 12, 1993

***

Л. Тоңуризе ылыхъзынѡылоуп.

Ажѡѡан агѡы иатцалан,
Апта уи тѡнаѡеит,
Иатахызшѡа шѡыга еикѡала
Иашѡырц.
Амат абѡъар иатцхан,
Абѡъар амца тѡеит...
Ашѡа иларшѡын
Ашѡтыц.

1993

АНЦѡА САѡОУМЦАН!

Анцѡа саѡоумцан,
Анцѡа саѡоумцан,
Аѡсны иахъыѡшыз
Ѣаѡѡынцѡа ршыа.
Сызхѡыз дахъысхѡыз,
Сызшыыз дахъысшыыз,
Саргы иахъылоу
Ѣазхылтыз рѡазшыа.

Анцѡа саѡоумцан,
Анцѡа саѡоумцман,
Ажѡѡан иатѡаблыз
Ахѡыѡѡѡа рзы.
Имиц дахъымиз,
Ииз иахъызымѡаз,
Рыбаѡ иахъашѡуа
Ашыхаѡ асы.

Анцѡа саѡоумцан,
Анцѡа саѡоумцан,

Агәил ахьаҗамлаз
Атдыс ахькашәаз.
Анцәа сатоумтцан,
Анцәа сатоумтцан,
Асаби – ан
Лгәыпцхәы ахьичәшәаз.

Анцәа сатоумтцан,
Анцәа сатоумтцан,
Еснагь иахьацу
Ацсра – абзара.
Анцәа сатоумтцан,
Анцәа сатоумтцан,
Аха уи ада
Ицсуан Ацсынра.

1994

ИМҖА ДЫҚӘЫРТЦОН...

ИмҖа дықәыртцон арцыс хазына,
Аштаҗ ахацәа тәан еикәышышы.
Зны-зынла далшәон ан хыма-цсыма, –
Илхәо мазоушәа имачын лыбжы:

«Ажәҗан ду, сухәоит,
Адгьыл ду, сухәоит
Итдыхәтәантәииз сычкәын ицсра!»

ИмҖа дықәыртцон, икәлацәа гылан,
АмҖа ду рыман уртгы уаха.
Амцацшь ацралан ицон Ацсынтәыла,
Анацәа рашәа цитцәон аҗа.

«Ажәҗан ду, сухәоит,
Адгьыл ду, сухәоит,
Итдыхәтәантәииз сычкәын ицсра!»

Имфа дықәыртцеит ижәлар лабжышла,
Адгьыл дахьамоу иакуп ацәашьы.
Аха есышыжь пхәысеиба хцәышлак,
Сара сарҕыхоит игәәкуа лыбжьы:

«Ажәфәан ду, сухәоит,
Адгьыл ду, сухәоит,
Итцыхәтәантәииз сычкәын ицсра!»

Март 25, 1993

АН ИЛЗЫМҖӘАЗ АЖӘА

Ибла хызҕеит уи ашышыхәа,
Алым еицшыз сфыза дшьуп.
Дынцәахшаран зегы рзыхәа,
Уи саргы дысцәоуп, дысжьуп.

Адгьыл тцәыуо, итцәыуоит, игәәкуеит,
Хыхь ишьтытцүеит ахәажьы.
Ацсынтәылан адгьыл акәым,
Амза еицарсагы хәашьын.

...Дышцазгари?.. Уи сахъзап, –
Ицсадгьылаҕ анышә дықәуп.
Сшьа кәапеиушәа истап,
Ашьоура иахьа иатыпуп.

Сшьа зулап Ткәарчалаз, Акәаз,
Тамшь, Атара ршьа зулап.
Ршьа зулап Ешыра игәәкуа –
Уи сара сеицш зыкьфык калап.

Нас дызхылтцыз лышка сцап,
Дыштахазгы зны иззап.

Сшьамхышгылар лара лацхъа,
Икѡлазгы лхы азцап.

Лнапы схьылшьып ан гѡыблыла,
Ус анакѡха – шыта иазхап, –
Харак сыдушѡа снагылап,
Ларгъы лашта дааѡахап.

Лыгенылкылап, дшып, дыхъшѡашѡап,
Уи хъанѡазаргъы иага.
Саргъы ан илзымхѡаз ажѡа,
Нас ажѡыларахъ сагап.

...Дышѡазгари?.. Уи сахъзап, –
Иѡсадгъылаѡ анышѡ дыѡѡуп.
Сшьа кѡапеиушѡа истап,
Ашьѡура иахъа иаѡыѡуп.

Ианвар 25, 1994

УРТ РЫЦСҚӘА ТЛАР
Чаарқытѡа рыѡкѡынѡѡа-афырхаѡѡа ирызкуп

Аѡа дымѡахыѡѡит
абѡъарла Чаарқытѡа,
Иажѡлеит атанкѡѡа,
иѡагъежъуа рѡѡа.
Кѡтоли Чаарқыѡи
ѡѡыѡашѡа икыдѡъан,
Иѡиѡеырѡ, иахиѡарѡ
уи аѡаѡѡа.

Схабла хѡыѡ зызон,
еиѡыѡѡуан, еиѡѡалон,
Иаѡрасуан, иаѡрасуан,
иѡырѡкон ажъы.

Уи агәафьтәкәа
ахызатәкәа алан,
Ацсытәкәа ддыргылон
СУ-кәа рыбжы.

Аха са сыжәлар
рымәа ианшәалаз,
Дтәыцу, дышхаму
рбазма иахәа?
Иртеит атакгы
кәтолаа рбызшәала, –
Ацәгыи абзиеи
рхәаа былхәан.

Арцарцәа ааргон
амцабз иагәылган,
Амцаф назаза
иблыз, ичычыз.
Схабла хәыч еипшын,
иччомызт агәилкәа,
Алабжыш рыкәтәеит
иччарц ианафыз.

Амра гәәтеиуа
рнышәынтра ыычан,
Ашьыжь иныкәиан
бтцас ицәабейт,
Аторчуакәа –
аишыцәа ыыцәа,
Аосиакәа –
аби аңеи.

Агәаланзиа,
Атапагәуа,
Ачагәаакәа...
Ирыман тоубак.

Асақаниа,
агәыуаа, ахыуаа,
Раштақәа ныжъны
ихьамтцит шыафак.

Урт Ацсынтәыла
агәыграқәа рыцын,
Ашла, асаби,
ауеи тынхеи.
Баша, шыоурахәа
ашьыжь интытдын,
Нас, хәылпазынза
фырхацәан инхеит.

Амрагь иадыруан
арцарцәа ргәала,
Икәтцит ашьшыхәа
иҕыцзан ипхарц...
Избон иртаыхызшәа
урт рыпсқәа талар,
Ғазныкгы, ғазныкгы
абас итахарц.

Февраль 1, 1994

* * *

Алабжыш аҕытыкәкәоит сцәашьы,
Урт акәиц еипш са сгәахы итапсоит.
Ацсуа чкәынцәа Гәыма азы иташыын,
Ак ҕамлазшәа иара тынч ицоит.

Асабицәа хацәахеит лассы,
Абцъар кны ианыхчатәха Ацсны.
Ҳгәашәаҕ дгылеит ан илхаршә лкасы,
Ажәсан дугъы лхаршәын уи касны.

Ажәџан ашқа лара лышәи цон,
Пшатлакәушәа иқәыџуан хара.
Аха арңар баша уи дрыцәшәон,
Ари адгьыл иалартәан дара.

Ари адгьыл иалоуп дара рдац,
(Ацсны гәыраз, уи ацсы татцо)
Ҳа хзакәу ақыртуа имбазац,
Ҳа хказшьа иагәыларшәуп мазак.

Уақа иалоуп ачҳара, агәаг,
Иашак алоуп, ҳа ҳазшаз итәны.
Баша уашьтоуп уара ацсуа игәашә,
Уара угәашә наунагза иаркны!

Анцәа ила Ацсынтәыла цшьоуп,
Ус анакәха, – сухәоит, еиқәырха!
Ҳа хцәашьы иафьтдыкәкәо ашьоуп,
Уи ашьшьыхәа дацбылуеит аға.

1992

* * *

Мачзак ацсшьара иаргьы иатахызшәа,
Сқыта ахысра
ааихсыгьит зназы.
Саргьы ашьшьыхәа саахан ахыза,
Мачзак еитаскырц сызбеит са сыцсы.
Сылацәа таазаап,
Сналашәкәеит ацәа.
Сацхьа иаахәмарит амра ашәахәа...
Қьафына иатцәарак
Иагәылтцуан ахацәа,
Рыцсы таланы ицон икахәхәа.
Инеиуан урт амра арахәыцқәа ирыбжьалан,

Анацәа рыпхьон
Афнынза иназарц.
Урт дара рцеицәа рдыруан рыбжьала,
Аха ицыруеит хәа
Рмаҳацызт зынза...
Нас ауп, – сеитатцкеит,
Адгьыл сакзамшәа,
Саштагә, аакылжәеит,
Сашта шыабон...
Зынза имачзаргьы
Аибашьра нтәазшәа
Сара ацхызаф срахатны сынхон.

1992

АИБАШЬФЫ ДХЫНХӘИТ АФНЫКА

Аибашьфы дхынхәит афныка,
Икын абцар, нас аатцәак.

Аибашьра даркаран дыкан,
Инымпшуазаргьы рацәак.

– Сычкәын! – җылтит ан дицылан,
Лпазатцә икәшара дафын.
Зны дшыаны, длабжышны дилан,
Зны дмырхәаган игәафы.

Аибашьфы дхынхәит ашамтаз,
Иахшәеит амрагь акасы.
Бжыкгьы гомызт цъара цшамзар,
Уигьы кәандан, иласын.

Идеизалеит иуа, икәла, –
Рылабжышаф рычча хын.

Аха арцыс дыцәеит днықәиан,
Урт ирымтцатцан чахык.

1995

СҚЫТА

Сқыта, са сызгәакьа, уа уҕалеит уссирха,
Сара игәыдыскылоит удгьыл скаианы.
Цхьарцаз ичамгәырыз, ухьз ацырхәоит ирхаан,
Аха уи иаргъома, ахәра угәы иану?

Исгәалашәоит усқан, сыбга цтәеит бызшәала,
Сәы зырцәажәаз сыцсшәа иахьзын итцоурам.
Усқан уи малыран сыбла чыц ихшәалеит,
Амацәыс ацәыргеит ацхын ақәоура.

Усқан сәыф иацәыргеит итбаа-тыцәыз арха,
Ахьшыыцба иацәыргеит, ажәфан иатцәаза.
Ирышьтуан утцеицәа Калымака иархан,
Ирышьтуан ахацәа, ҕазәы иеицәазам.

Усқан уашта италон, қәаршафушәа, мчыла,
Ахан ҕыцқәа ыртон ихыртцәа иааргаз.
Сан аганаҕ дытцан, лпацха хәыч тқьаҕылан,
Саб лара днаскьалгеит, аибашьрахь данцоз.

Сқыта, ухьз ырысахуан, ырыхьз ырысахуан сзыхьқәа
Уашәақәа ырысахуан, ухшыф абжа ргон.
Изтахыдаз, сқыта, уа узтцаз, иухьуаз,
Сталин иашыцәа «дуқәан», апшәмара рзынхон.

Иахьагьы удырцәажәом, рах ишьоуп ирылоу,
Рах игәоуп ирымоу, настгы иказшьа.
Уи дхәазоит макьана, дцоит ипашәқәа ыла,
Ирхьыкәкәоит апашәқәа еикәатцәоу ашьа.

О, уи азбахә цәырган, машәыршақә ихәа ма,
Атак уртоит: хашыцәа, ргәы хзынхар калоит!
Ех, анцәа хашпеишей, зегь хымызгыс ихаман!
«Харт хазгәалашәода?» – шырхәо сахалоит...

Сқыта, са сызгәакыа, уа укалеит уссирха,
Сара игәыдыскылоит удгьыл скаианы.
Цхьарцаз, ичамгәырыз, ухьз рыщырхәоит ирхаан,
Аха уи иаргьома ахәра угәы иану?!

ААМТА

Аамта змадаз, санмацыз,
Сарцәон ашышьыхәа агара.
Аамта змадаз уи ашытахь, –
Сыцон, сыфуан агәараф.

Аамта змадаз ашколаф,
Сартмак тәызтгыт цатәыла.
Срыцхьон ахьтаф, ашоураф, –
Ицсыгезазаргь цакыла.

Аамта змадаз. Ихысуан,
Ускан ишәартан атәыла...
Сан ашәкәеикәатцәа хыртлан,
Дтәыуон. Слыхәацшуан сгылан.

Аамта змадаз, измадаз!
Аамта ускан – уи царан.
Дыкан ацарақәа знатаз,
Дыкан икаҳаз, иаркаран.

Аамта змадаз! Сычкәынан,
Сымыш сылпылон гәыблыла.

Ацшзара, дизаргъ ылыман,
Хаарак уи адагъ ылылан.

Аамта змадаз, насыцла,
Ашьтахъ хактаркит ахшара.
Сфыга шыскыз уахынла,
Ашьыжъ сапылон ашара.

Нас ауп, – еитцытит аусқәа,
Ауа дцәыртцит, амаҭа.
Саамта, иамур – исысуеит,
Сара гәхьаас сызмада!

Аамта змада. Лабала,
Сдәықәлеит амфә санылан...
Ажәфәан сазхәыцуеит акала,
Адгьыл сазхәыцуеит гәаныла.

АПСУА ИАШТА

Еиқәыришәам ажәеинраала

Исгәалашәоит ацсуа иашта,
Ацта ҕыт еипш
Ашьац тата...
Ацацха,
Ақәатца,
Ахәыцқәа...
Дкаҳа-бғалон аитцыбза,
Афбатәи атцәы дахан,
Уеизгьы-уеизгьы ишәым-ихам.
Амжәа ацәхар ахихуан ахцатәи, –
(Дәыбғакәазахар калап)
Ацәқәа рацхьа дгылан
Ацшьбатәи,

Уажэы-уажэ дахэон ацэмаа акра.
Убас ҕаакы даҕын
Ахэбатэи...
Цыгэтдыхэала ихҕыан ахэыста,
Снапы иакэтэаз цыысшыан ахш,
Сцэа санархеит...
Атцэы иахаршэын акэапей, –
Ахья ашыапаҕы
Азыхь изаапшыло.
Ацсабарей сарей хайлышыын:
Сара срыман атцлақэа дацс,
Дара апсҕазаара сырҕеит атакс...
Рыхэда еибакит
Аратцлаҕ ахыжықэа...
Еибаркыжуан...
Иахьягы апсуа
Иашта стацшуеит!
Хахэла икэыршоуп ашта, –
Итцэахуп, ихэаеуп ашыац.
Ацацха акэын игылоуп иханхан...
Ахан акэын –
Ажэџан зегь арцшзоит,
Аха
Уарла-шэарлоуп ишыџныџуа уака
Асаби ибжыы.

***

Арра ус далган
Арцыс даауан,
Дгэыдыркылон, ицылан.
Ал-ду иагэылтцэраа
Амтцэышэгы лбаауан,
Тцэахэ хэычык иаман инкылан.

Зны-зынла иґыжуан
Нак ауардын,
Датґахәхәо дацын иапыаз,
Атла ду налшәан
Икаҳаит, иартын,
Цсыуа тәак, – кәицын изґыаз.

Азышра иаґызшәа,
Ркышәқәа тланы,
Ихыбын аратла каанла.
Амза хәыч қәыпшза
Ажәәан ианын,
Уи аґекыднатґеит ганла.

Ашымҳаґ атарґы
Рыбла таауан,
Шьта хәылпазын.
Ипхъарылон.
Арра ус далган
Арпыс даауан
Дгәыдыркылон, ипылан.

25.07.1995

ЗЕГЫ УРЫЗХӘЦУЕИТ, АПСНЫ

Зегы урызхәыцуеит, Апсны:
Амра, адгыл, ахшара,
Уара узлакақәаз зны,
Иахъа иуцәызыз алшара.

Зегы урызхәыцуеит, Апсны
Ашьыжь, ґынла, уахынла,
Зхала адә иқәхаз аґны,
Уака иахылаз, иахымлаз.

Аштәе аҗыхәеи атреи,
Хдацхаҗ амца апхара,
Уака аиреи абзарей,
Изхароу, изхарам.

Зыцсы ухтнызтаз иацы,
Ашья зламбац ашьяцра,
Арцар ирзымжәыз азы,
Җа җазтаныҗәаз атәатла,
Зегь урызхәыцуеит, Ацсны...

АДАЦАЗАРЫ – АҖӘА

Амра амшын-гәы ихшәалан,
Тынч анапыраз хнашьылон...
Ачныш сазыхзом ашәала,
Уи ркәабахьазаргы хшыла.
Адацазары салоуп,
Иасуеит Аҗәантә ацшалас.

О, шәара ыцья шәыбжьара,
Сара исымам ацшьара.
Иарбану ага зыргәакуа?
Иарбану сыжәлар зыргәакуа?
Адацазары – Аҗәа,
Адацазары – Аҗәа!

Адацазары – схәыцра,
Аҗәа уеицшуп акала;
Ашьха иавоу ашыцра,
Амра җәанда, тагалан,
Аәада, ажәфан иатцәара,
Алада, ачкәынцәа рчара...

Дгылан аганае апхэызба,
Лыхцэы лықэтқан икыларуа,
Лылабжышқәагъ, ишызбоз,
Лыблае ихырфон ақаруа,
Ажәван! Сандәықәло аонықа,
Дсыцтқа уи апшза Апснықа!

О, шәара ыңыа шәыбжъара,
Сара исымам апсшъара!
Иарбану ага зыргәакуа,
Иарбану сыжәлар зыргәакуа?
Адаңазары – Акәа,
Адаңазары – Акәа!

АРИ АШТА

Ари ашта ду ззынхада,
Италода уи уатцэы?
Иқәхарыма итынхадан,
Ишпагәнахау итаңэыр!

Ари аштае апсшәа зхәода,
Асас дааир хәылпазы?
Иаалырқъан ахы тзырқъода,
Ғың адә иқәлаз апа изы?

Ачара ду зыркәашода,
Ирмаңәысуа, ирдыдуа?
Сызкәыхшода, сзыхқъашода,
Асабицәа рыда уа?

Ари ашта гәыла италан,
Иқәызтәода лағырзык?

Иаблыртə нас ашьац иацралан,
Аха уаанза аума тьып.

Ари аштаҕ таацəак ыкан,
Икан ацшəма, ацацəа.
Аҕа дхьтцит нас Ацсныка, –
Аха днымхазеит рацəак.

Аҕа ицылеит уа таацəала,
Ршьамхы нарсны, тоуба уны.
Инхеит, ускан уи ахала,
Аҕа изымгазеит аоны...

Ари ашта ду ззынхода,
Италода уи уатцəы?
Иқəхарыма итынхадан,
Ишцагəнахау итацəыр!

01.06.1995

АЦХЫЗ АҢЫ ИШЫКОУ...

Ихиаало, исхыкəшо
Ашьацраҕ инықəиоит абгьыцқəа,
Ашьхақəа гылан
Ашьыжь руапақəа кны.
Срылоуп инымтцəо,
Иҕыцу, илакəу ацхызқəа
Амзақəа срылоуп,
Амрақəа кнахауп схақны.

Агаҕа иакəшан
Иҕыцза иаагылеит ашыцра,
Азыхьқəа ацчақəа
Адгьыл иаагəылтцит еита.

Җтәылаҗ интәахит,
Назаза интәахит ашыыцра, –
Ацсуа дырөегьых
Асас бзиақәа итан.

Ихиаало, исхыкәшо
Ашыацраҗ инықәиоит абгъыцқәа,
Җадгъыл иеиҗырбоит
Ажәван атәапшь катаны.
Срылоуп сышырылац
Инымтәо, илакәу апхызқәа, –
Апхызәҗ ишыкоу
Знык исшәырбаруеи Ацсны!

22.05.1995

АЗЫБЛАРА РЕАТАН...

Акырцх леиуан апхын, –
Җара хғәырғьон қәоуп хәа.
Хутратыхқәа өежьхон,
Иабылуан ҳцақәа.
Җарт шыоукы хшырхыччоз,
Зынза игазақәоуп хәа,
Азыблара реатан
Иааит агазақәа.

Иаан, инаҳхагылеит,
Җеыөқәа рағәра нкылан.
Ажәван армацәысуеит,
Ирку апцатца.
Уара уцәа утазызоит,
Ускан, Ацсынтәыла,
Дусыр хәа уацәшәозар
Акәхап агаза.

07.03.1995

АЛАХӘАҚӘА

Алахәақәа ажәәанағ еисуан,
Ажәәан атәғ ахра еимакны.
Иатәахаз назаза уа ицсуан,
Нас ихалом ас ихаракны.

Алахәақәа ажәәанағ еинкьон
Еибартәәауа аибашьра иағын.
Ацша кәанда дара рхәыжәқәа кьо,
Илагьежьюан ажәәан агәағы.

Зны еиғасуан рыцқәа еиларцо,
Зны шыапхыцла еибакуан дара.
Абгъыц иамчуи арғаш иаанаго,
Иағын уака рымч акацсара.

Жәәан тәула иалыкәкәон ашьа,
Кәарма-кәарма адгъыл иахацсон.
Абас икоуп ахра аказшьа,
Ахразыхәа аибашьра иацсоу?

Ус итәлеит афбагы хланты,
Нас ихалан, еиғапарц ғазны...
Абас аума, аума зегь антцы,
Тәка икаршәын алахәақәа цсны.

22.02.1995

ЦХЫЗЛА

Ц.хызла ацхәызба дызбеит,
Дыссирын, уи дынцәахшан.
Сыцсымзар, атдых цахьеит,
Шамтоуп хәа схәаргы, имшац.

Ажәфән, абгызра зтаңсаз,
Лара илхаршәын касны,
Ажәфән ду акәын дзыпхаз,
Адгьыл датан уи дасны.

Лыблақәа мшынын, итбаан,
Урт сыхан рышқа сыргон.
Хыхьынтә аңшзақәа лбаан,
Сганағ уаз-ашәак рхәон.

Аңшза лабжышла дкәабан,
Уи адунеиағ дтәахын.
Лыбла слабжышны саған,
Сыбла ихшәалар стахын.

Уа амаалықыңәа кәашон,
Тынч алабжышқәа рзақны.
Аңшза днасыпдан, избон,
Исхароу ңыысьон сгәакны.

Сшьамхышлан слыҳәарц сағын,
Уи дымгыларц хара.
Сашта итағежьюан сеы,
Амца еикәын схәыштаара...

Амра сыңхыз хәың иахан,
Сәыхеит. Уи наскяхъан.
Бара бнасыпдан иаха, –
Сара снасыпдоуп иахъа.

АЦАРЦАЛЫКЪҚӘА

Ацарцалыккъәа ахра руеит,
Сыжәфа икәтәоуп, сашта итоуп,

Аңарцалыккәа ңырңыруеит,
Сара сзыхәә азы стоит.

Акацшь, аетдәә сәәру,
Играцкәынза, иңшзаза,
Даәазныкгы шәызбару,
Сзыхь ахықәан ас шыыжьза?

Аңарцалыккәа ңырңыруеит,
Аңсынтәыла ахра руеит,
Рымтәыжәәқәа тәагаза,
Сара рахра сағазам.

Ашәт иагәылатәоит инеи,
Иаәахәмаруеит ашәахәа,
Икакачуеит адунеи, –
Ишпастаху иашәахар!

Тәамәахә рымазам ңыара,
Ахра иамоуп ихтәаны,
Ах, ишпастахыз сара,
Бгәы иалазар гәлатәаны.

Аңарцалыккәа ңырңыруеит,
Арахь икоуп, икоуп нақ.
Аңарцалыккәа ңырңыруеит,
Аха ахра рымоуп енак.

Аңарцалыккәа ңырңыруеит,
Аңсынтәыла ахра руеит,
Рымтәыжәәқәа тәагаза –
Сара рахра сағазам!

1995

АШЫҚӘС ААМҒАҚӘА

Ашьха снықәпшит, –
уақа зынран,
Ашьхақәа сыла
ихъан ицырцыруа.
Арха снықәпшит
уа Аапынран, –
Ацәағәаф ашьыжъ
итеикхъан ацыруа.

Ага снықәпшит, –
уақа Пхынран,
Ажәфәан абылуан
амра нацралан.
Хыхьынтә сыпшызар, –
тақа – Ацсынран,
Аха уажәытцәкъа –
уақа Тагалан.

01.06.1995

АНҒА-КӘЫНҒА...

Анча-кәынча, анча дын,
Анча дықәын Ған Дадын.

Шьынтда-кьынтда шьынтда бац,
Анча ас иауны исымбац.

Ажәфәан иалан анча цан,
Анча иқәтәаз амра цан.

Анча иқәтәан кәарасак,
Ғынчак, иақараз расак.

Насгъы дыкѣтѣан Чан Дадын,
Анча-кѣынча, анча дын...

Зны иаршѣон, иархатѣон зны,
Алакѣ еипшын уантѣ Апсны.

1993

АИЗГА «АЖѢИИПРААЛАКѢИ АПОЕМАКѢИ» (2000) АКНЫТѢ

МАКЪАНАГЪ УШѢАРТѢУП...

Макъанагъ ушѣартѣуп, Апсны, -
Уага есышьыжъ дмақаруеит.
Ашхам ҳақѣитѣоит зны,
Зныхгъы ҳразкѣала дыхѣмаруеит.
Макъанагъ ушѣартѣуп, Апсны, -
Ушкѣ аптақѣа пхъарцоит.
Азѣы уитиуазтгъы иацы, -
Фыцъа иахъа уртиларѣуп.
Макъангъ утѣеицѣа рѣахѣы,
Иапылоит, ишызбо лабала .
Пытфѣыкгъы уцхарц иафѣуп,
Амат кны унапала.
Макъанагъ ушѣартѣуп, Апсны, -
Ҳалоуп агѣам макѣахѣара.
Иисус иеипш ацъар уантѣаны,
Сгѣы уадчапалоуп жъахѣала.
Макъанагъ ашхам цѣқѣырцоит, -
Ҳазшазгъы дахѣом ихала.
Шъоук иртѣым азыхѣа иқѣцоит,
Шъоук иртѣу ацыпхъгъы рзалам.
Макъанагъ ушѣартѣуп, Апсны, -

Цқъа еихалашом сымза.
О, ак аншэартам Адсны, –
Ускангы ушэартоуп, сыңсымзар!
Зеггы уртахытцэкьоуп, цаны, –
Ус изтэари, уртахымкэа?
Зеггы уртахытцэкьоуп, Адсны,
Аха – цсыуак дахымкэа.

09.02. 1995

БААИ, ХАБНАЛАП!

Бааи, хабналап,
Нак хабналап,
Уаф дахыыкам
Хцап зынз!
Ашьха ххалап,
Арха хталап,
Бара бцэымзаз,
Са – сымзаз!

Бааи, хабналап,
Нак хабналап,
Абна халаз,
Лацшы зхым!
Зыхь бызшэала,
Цыс ашэала,
Ха хаицэажэалар
Стахын.

Абнаф ахра,
Амфәф ахра,
Харт ихамаз
Хахыцалак.
Уака цсахрам,
Уака гөакрам,

Уака иалакоуп
Алакә.

Хамазажәа,
Арѡаш хышәашәа,
Уа иаргаман
Икәнатцап.
Сгәатца иакәшәаз,
Рдәынак ашәа,
Сыкәа шәтыцны
Итанацсап!

Алым ѡатѣкьап,
Амѡагь аѣкьап,
Архаѣ
Иашьталап аеы.
Алахә ацкәа,
Ажәѡан атцкәап, –
Икәтәоуп
Ацъ ду ахаѣы.

Уака ацьныш,
Дашьтоуп ацныш,
Зызлан
Хзиас хышәашәа дтоуп.
Ицәоуп ашьыжъ,
Анакә ақәыжъ,
Ацәа зырхааз
Қәацсатоуп.

Бааи, хабналап,
Нак хабналап,
Ага ҳақәыз,
Амра ҳцәыз!
Са сзыркәины,

Атдых саңыз,
Амра ацыцхь
Ба ибыхцөыз!

Бааи, хабналап,
Нак хабналап,
Хашьтахь икоу
Хамгэырѡап.
Мтцэыжѡак ала
Ажѡан халаз,
Хгэатцагь амра
Аицш ицхап!

Абнаѣ ахра,
Амѡаѣ – ахра,
Хара ихамаз,
Хахьцалак!
Уака цсахрам,
Уака – гѡакрам,
Уака –
Иалакоуп алакѡ!

1996

АЦЦЫШӘ

Схахэы – аццышә ауп изѡызоу,
Сыччацшь – аццышә ахата.
Уимоу – аццышә ауп изѡызоу,
Исхѡо ашѡа ахапа.
Аццышә тата сылагылоуп,
Аццышә сатѣхѡоит, икацсоит.
Сара аццышә сыѡуа сылоуп,
Иара шьтыпраан нак ицоит.
Схэыцра, сықѡра...

Иблуп рызегь,
Ицоит сыщышә аезаны.
Ус калеит, изыззарызеи,
Бансыцралаз бымцаны!

1996

ПХЫЗЛА АКӘЫН...

Шарпаз акәын...
Иахьа шыжьыггы пхызла,
Сара исықәкны
Ахысбыжьқәа гон.
Адсреи сареи
Җайкәыргон напхыцла,
Са суафын, -
Ахысбыжьқәа срыцәшәон,
Суафын, аха
Сыжәған ажәымтыгеха,
Кырцх мацаран
Ахқәа ағышәшәон.
Ашәтқәа каршәын,
Ирхәыз, ахәылбыгеха,
Уртгы шәтын,
Ахысбыжьқәа ирыцәшәон.
Шарпаз акәын...
Абаагәара дкыдлон,
Азынцьырқәа
Дшыркыз, деимырхха,
Ахақәитрахь
Спартак амәа дықәлон,
Ахәақәа хәа
Адыр цынтыа рхан,
Сара сцахны
Агәашь садәхәалан,

Абраскыыл уи
Дахан иртцысуан.
Азынцыйрқәа цѣкон
Рцыск ахәала,
Аха цыск
Аацәырқъан еипнашыуан.
Шарпаз акәын...
Бардодым дычкәынзан,
Сара ишызбоз
Уи тоуба имузеит.
Дшыауардынны
Дааит уи сышыха акынза,
Ашытахь длакәны
Ажәџан ашка дцеит.
Шарпаз акәын...
Са сырқъон ацхызқәа,
Азә дырхәызаап, –
Ситцалейт, дсызгом.
Адәы шшапараф
Ҷазә ицсы неихытцуан,
Аха «Шәнеибац»,
Хыхь, цъарантә игон.
Даеа хатцак
Даваиан аз-қъиа,
Иатахын уи
Ихәра иафәтәар.
Абцъар икәкын
Мушьни Ахәарцкыиа –
Егъагзамызт
Уи ашәыра тәарц.
Шарпаз акәын...
Сара сгәатцагара,
Зыхь кацшыума? –
Ашыа кылс ицон.
Амца сыжәлон,

Скаршәызшәа Сахара
Уа ицырцыруа
Ацслымзкәа сәацсон.
Уахынацшлак
Тымитышан, тшәаран,
Уака хцеицәа
Рыбафкәа тацсан.
Даргы сацхъа
Иааиуан лацшташәаран, –
Урт рыбафкәа
Тынч еизылгон сан.
Аибашьратцәкьа
Салагылоуп цхызла,
Иашьтоуп
Рота-ротала сыршьырц.
Ишцартаху
Урт назаза сызра,
Ишцартаху
Сыжәфан ду хәашьыр!
Ашьтахь дцеит –
Ақыртуа сыбла дхызлан,
Жьымдырк
Уаха иақәым Ацсынра.
Аха дцәыртцүеит
Шарцазла, цхызла,
Иара дшыкоу
Схамышлтларц сара.

1996

***

Сара снеины тынч снеихагылеит,
Гәагла исзыказ, –
Дыцсызаап иацы.
Исықәымчзомызт ицьымшькәеи иблеи,
Агәағи атцаси
Сгәатцағеицын.

Ашта ду нықәтәаит уалеи тахылеи,
Ажәџан ду иалҕьон
Рыхәхәабжь – атәы...
Уатәакәу, уатәашьтахь...
Саргыи исхагылоит, –
Ргәы нсырхяхьоума
Урт рахьынтә азәыр?

15.07.1997

АЦХА

Апоет Г. Аламиа изкуп

Сухәоит лассы-ласс
Уртаала нхытцаа, –
Хашьцәа гәалақәак
Роура хәа сшәоит.
Идыруп, ҳахылтцит
Ашьантәе еихымцак,
еихымцак, еихьушьыр, –
Гәыграк аешәоит.

Сухәоит лассы-ласс
Урталаа нхытцаа,
Дгәыдкыл са сзыхәа
Зыцкәын дтахаз.
Пцәызбакгыи ларпыс
Дыкоуп ацхызае,
Издыруеит ацхызае...
Уброуп дахьынхаз.

Сухәоит, лассы-ласс
Уртаала нхытцаа, –
Хык ауп ихалоу,
Ихалҕьазгыи – хык.

Ускан лабжышла
Хадгьыл иахызгаз,
Арака инрыжыт
Рцыкац, цѣахык.

Мачк иуашѣшѣроуп, –
Уатцагыл ацѣа.
Уи уара уда
Иалшоит ицѣыр.
Угѣыраз иаркѣандо
Аштѣкѣа шыацхоит,
Иамои уи аштѣа
Храшыкѣа урѣыр?

Указ хабжыара
Ус ихазгъамоуп,
Назаза ацѣа иатцоу
Дыцшыоуп.
Хара уахкѣатци,
Харамоу, харамоу,
Адгъыли ажѣѣани –
Амра рыбжыоуп.

18.04.1997

АИБАШЬФЫ ИАШѢА

Шѣты-какацла Адсынтѣыла кѣтцоуп,
Сыдгъыл цшѣымас дамоуп уи ацѣа.
Сахѣоит, арцыс, уара ацхѣа ицо,
Тынч ицѣырга ашѣа ахапа.

Цхѣака хнеилап
Хажѣѣахыр еибытан,
Хлеишѣа датѣамшыцыр
Калазом аѣа.

Сыхаара, сымра,
Исзыпшу ақытан,
Цхызла ба сышбыцыз
Исыршеит иаха.

Амца халан, апсуара былуан,
Сдақәа роуп изтысуаз Гәымста.
Хәыцла-дуггы гылан тоуба руан...
Сара усқан схәын, ашоура стан.

Амца ижәтдан дықәахцеит ага,
Сани саби уаха шәымгәырған.
Сгәы ишпалоу арқар итаһаз, –
Атцла иавамгылазеит ишәан.

Октябрь, 1996

***

Амра ҫыхар – абахчарагь ҫыхап,
Адәы иқәлап ашәтыцқәа рыффы.
Амырхәага аипштцәкьа са снаҫыхәап,
Аҳарданыжь иалырхыз афы.

Аҳарданфы ашыжь гәыкәтцагоуп,
Қьафкәтцагоуп ахәылпаз афы.
Иаагылазаргь уи иахылтцуа мцакоуп,
Амца дзацәыбналом ауафы.

Аҳарданфы збоит иуаркалеиуа,
Шәах мацаран иртәтәоит сдақәа...
Ахәылыхәа ашыжь асы леиуеит,
Мшәан, уи аума ахьта сазыркуа?

Амра ҫыхар, абахчарагь ҫыхап,
Адәы иқәлап ашәтыцқәа рыффы.

Амырхәәга аипштәкә са снаҕыхәап,
Аҳарданыж иалырхыз аҕы.

15.02.1997

ҚӘАК АУАН

Қәак аҕаанахеит икыдтәан,
Снытагылеит саргы тлак.
Уи ахымкәар алшоит, иқәцәаз,
Апта хылоит уахыпшлак.

Ус, сыпшызар, лымацара,
Илхаргылан хыхь аҳаргь,
Дааиуеит сыпшза, сылашара, –
Истахын сыбжы лаҳар.

Аха, мап, сыбжы сыргозма,
Сгылан уа сыпсы заны.
Икамлои ашышықәа дцозар,
Уи слымбозшәа қацаны!?

Аха ус Анцәа итаҳхама,
Лапштцашәароу? Шьта ихатца!
Дсыпхьеит сгәатан лара лхала,
Лыжәаа сьдлеит ипхаза.

Табуп, ажәәан, уа уахыцәам,
Табуп, итцегь итабуп!
Ех, улеила, ақәа укыдтәан, –
Аҳаргь атцака стәахуп!

06.03.1997

***

Қытак аҕы сасра ҳакан,
Дахпылт апшәма дгәырғатцәа.

Цхэызбак дықэын аштә кьакьа, –
Ажәѡан иатцакшон атцәа.

Нас дмацәысит уи апцхэызба,
Аишәа хылкьейт оумашәа.
Лара лапсуара лапысуан,
Ишцакәандаз уи лбызшәа.

Ажәтцыс ашьтыбжь ауп изѡызаз,
Ах, ишцахааз, ах, ишца!
Ихы ихаштыр илшон лысас,
Аха сәыхахуан еицә.

Даххацыруан царцалыкьшәа,
Ашьеи ахши еилатәа,
Насыц имоуп, – схәон – илықәшәаз,
Насыц рymoуп рыѡната.

Нас... Хазхылтцыз илыцхала,
Хатца дцеит ачара уны.
Аенынахыс заштә дталаз,
Итцытцуеит изыхь хәашьны.

01.04.1997

АХӘЫШӘТӘѡЫ

Тәкәажәык, уи шыжыла, хәылбыгехала,
Дыццакыргы... Лыццакра дацәшәо,
Шьхардацума, хәырбгьыцума, – лхала,
зык ахықәан днеины илыкәшәоит.

Жәйтәнатә аахыс даауеит гәыблыла,
Мацкьа-шьацкьа икәылтцоит цъара.
Иргәыбзыгуа илшьышьуеит напыла –
Избан акәзар, – цсыгуа хәшәуп иара.

Нас дара иргәйлтца ацәыкәбарқәа,
Зны излазаргь даеазны иашоуп.
Зегь акоуп ачымазцәа ихтаркуеит,
Иаргы – дара рхьаа азын ишоуп.

Даагылазар уи даеуп насыцла,
Лыкәша-мыкәша дцъаршьоит уи азәыр.
Ахьшьацбабла еицшуп лара лыбла,
Ус хатала дажәызаргы кыр.

Уажәы-уажә игәыргъо лашта италоит,
Уи лнапы халалқәа рыгәра згаз.
Ларгы дцыруа усқан ажәфан дхалоит,
Ус анакәха, икалеит хәартас.

Абас дыкоуп уи сара дызбазар,
Шәкы дыртысит, шәи акы дыртоуп.
‘Еа шәышықәсагь дцар қалап, избанзар,
‘Еазә изыхәа уи лыцсы-хаа тоуп.

23.02.1998

***

Амш абжарае сынхар,
Дарбан, изтахыда?
Сгәыла, сықәла, са стынха,
Рыцхахап са сыда!

Анцәа исатәеишьаз мышкы
Са саныз ашышьыхәа.
Ахьы сахәом, даеакы,
Сахәоит, сан быбжьыхаа.

Зақа тцазеи, бцеит бара,
Тыша дук хабжьалеит.
Уақа стафахәоуп сара,
Иразу быбжьала.

Ицоит атдых еикэышышы,
Тынч етэацъаа рыда.
Сара сшахэо ба быбжы,
Сыбжы иахэарыда?

Иахэарыда са сыбжы,
Дарбан уи зыцс алоу?
Алабжыш кацсоит сцэашы,
Сгэатца иадыцсалоит...

Амѡа абжараѣ сынхар,
Дарбан, изтахыда?
Сгэыла, сықала, нас стынха,
Рыцқахап са сыда!

02.05.1998

ЗЫЗЛАН-ЗАХКЭАЖЭ...

Избоит хыбрак ҳаракны, –
Змыжь дук иалагылоуп.
Цшра-сахъала дчацаны
Зызлан лзы дынхылоит.

Дашъахауеит уа лыхцэы,
Лыблақэа цсыршьагоуп.
Лыччара дацсоуп азэы, –
Баша, ус, еижъагоу?

Лыкэша-мыкэша зегь лашоит,
Знызарггы – ицхарроуп.
Илтаххар – уажэнатэ ишоит,
Илтаххар, – ихэлароуп.

Лзара ткэыцэаа дшоуп лара,
Лыхэда шкэакэа цэыцоуп.

Дкәышуп, дхагоуп лызхара, –
Схәыцра амтцан дыцәоуп.

Зызлан-Захкәажә, сыхьзыркы,
Ба бажәабжъу, блакәу?
Сбыхәоит, тцәыцак бзы сыркы,
Иаххылацшуа блакоуп.

Цсызак адгъыл ду сафәых,
Нас ацәажәатә сывам.
Са избоит алакә закәу
Ажәабжъқәа хәатәума?

Ибтахызар – са срыххәа,
Амфәан сәи скәадыри,
Уашхәа макъа-цсыс сырхәа,
Иамои хәибадырыр?

Зызлан-Захкәажә, Зыркәалеи,
Быхцәы сашьахарцу?
Бара бқәыпшрей, ба бәареи
Сара сажәра цхартцоит!..

Избоит хыбрак харакны,
Змыжъ дук иалагылоуп,
Цшра сахьала дчапаны,
Зызлан уа илцылоит.

13.05.1998

***

Аб даныржуаз, –
Аца дихагылан.
Уи ашьтахь – имәта
Дыпшын лағырзыла...

Аңа даныржуа,
Амаңа днагылап...
Сара уажәнатәгы
Скәабоуп лағырзыла.

22.07.1998

***

Издыруада апоетцәа рымаза?
Амҗа икәлан, аханынза инамзас.
Апоетцәа – урт ачхара рымазам,
Апоетцәа агәагыроуп ирымазоу!

14.08.1998

АКЪАНЦЪА

Абла –хаха акъанцъа,
Аиа лгар игаран.
Икан уаха наламзо,
Анапы иаркаран.
Уи азара параза,
Амацәаз иафызан:
Мачзак ан илараза,
Иакәылтцоит ахыза.
Акъанцъа акалашәа,
Цхарак надыпхалоит.
Нас ицәырган гарашәак
Ацәа иалалхалоит.
Акъя, акъя, акъанцъа,
Уда цсыхәа сымам.
Указ ус уцагыза,
Сыцшза, сыхазына...!
Абла тхаха акъанцъа,
Аиа лгар игаран.
Икан уаха наламзо,
Анапы иаркаран.

14.10.1998

ТАГАЛАНТӘИ АҚӘА

Ақәа леиуеит, акәыкәбаа,
Иаацәытцаччеит ашыыжъ.
Цшаласк ацтақәа кынцаа,
Иѿ ицон, ирашыын.
Абгъы, атцлаѣ ихъантан, –
Шьта иѣшәозар акәхап.
Мап, макъанатцәкба ихътам, –
Асы шытам исақәха.
Амыш, атдыхқәа зазоит,
Дгылы жәѿани рхәааѣ.
Ананыраѣ аѿы зоит, –
– Анцәа уиныхәааит!
Амцаѣ ацшаза ѣхәакуп, –
Згъама цшьоу аками.
Афырцъанаѣ иатахуп
Ацши акакани.
Ақәа леиуеит, акәыкәбаа,
Иаацәытцаччеит ашыыжъ.
Цшаласк ацтақәа кынцаа,
Иѿ ицон, ирашыын.

18.10.1998

АШТАҢ

*Очамчыра ақалақъ аѣы ақыртқәа ирблыз аңсуа
ңхәыс Ц. Казанба илыхъзынѿылоуп*

Аштаѣ ақыртқәа
Цхәыск дырбылуан,
Хыхъ рацәаххыран
алѿагъы халон.

Уи, дара ртәала,
    пызара луан,
Ахәсагь ахацәагь
    ныкәон лхәатәала.

Аштаҕ еитдыхны
    амца лакьуан,
Ажәларгьы гылан
    амца ду иакәшан.

Амат былуазшәа
    ла лышка ицшуан,
Аха лычхара
    рыман илакәшьан.

Аштаҕы ақыртқәа
    хысран изҕыз,
Ныхәан ирымаз,
    иарбану уаха!

Ускан анацәа
    рцәакәын ицҕыз,
Рыхәда иахаршәын
    ицымтцәаз ашаха.

Аштаҕ уи амыш
    нак ихәаеын,
Ан Терезагьы
    ҕыцны даргылон.

Ашьац иатцалон
    лшьа адәаҕы,
Нас идамыҕны
    ашта ианылон.

Аштаҕ ашьшьыхәа
пстазаарак нтәеит,
Дцәыртцып иңьазшьо,
дцәыртцып ихазтаз...

Амца дагәылтцын,
ажәфанахь дцеит,
Аштаҕ ақыртқәа
амца зыцрартцо!

29.01.1999

АН

Ан – имыцәо цәымзоуп,
асабицәа ргараҕ,
Ан – итамбо зыхьуп
ашьха ршьапаҕы.
Уи лыцхала дхацуп,
ахьтаҕ, атакараҕ,
Ан ицшьоу Мариоуп
харт хамшапаҕены.

Ан – бызшәа кәымшәышәуп,
сара сыбзаҕ иқәу,
Ан – шәиразаргь алшоит
азә дшәитәызар зны.
Ан. Акызатцәыкгы
уаҕа иацым, иагым,
Аха уи ак агхар
иагхеит ауп Ацсны.

Ан – ари гәытгагоуп,
иамоуп амыч чыда,
Харт зегь хатцагылоуп
лыжәфан-акасы.

Мачк Анцәа дитцкаруп
мачкгы Афродита,
Уи дызшоу анысоуп
Дшам даеак азы.

Ан – ахацәа рымшоуп,
Уи кәабами шьала.
Шьала ишәу ашьантца
Салылцааит сара.
Са Ацсны ансыпхьо
Исыпхьоит ла лыбжьала,
Бжьыкоуп дара ирымоу, –
Ацсуа, Ацсыпра.

21.03.1999

СГӘЫ РАХӘЗАМ...

Сгәы рахәзам сара саазкәылаз,
Исываҳаит снапкәа рхала.
Дгәылазамшәа дгәылоуп сгәыла,
Сөызагь дөызоуп адәахьала.

Са дысгәалашәом испылаз,
Шарцазын, сантытцуаз ашта.
Хымпада, дыцәгьан шьапыла, –
Уака сыкатәара дашьтан.

Сгәы рахәзам сара саазкәылаз,
Пшак коу-тәыуа икәуп схыбра.
Амра аптақәа иргәылоуп,
Ажәтыс неиуеит са исхыпраан.

Аецәа реипштәкьа апыккәхәа,
Қаршафьык аекьидкьо сарцәом.

Ҳазшаз сиашъапкуан сыпқаҳәа,
Аха ддуцәоуп, дпаимбарцәоуп.

Сгәы рахәзам, имачуп сгәыгра,
Ачҳараҳәа кыргы сылшеит.
Аха җыц ицәыртцит сыхәра,
Саҗахымзар сара сзыршей?!

Лак раазоит цъара гәыблыла,
Цгәык ахәы картцоит игъаман.
Сара сгәы кажо зегъ рыла –
Исхәоит: «Указ, ус егъамам!»

«Умшәан, указ»... Сыказ рыцҳа,
Сытцаршәыз ихәареу сцацҳа,
Аха сара ихыстцаз сыцҳа
Шәареи сареи... Зегъы ихацҳаз!

26.03.1999

Q-РАХӘЫЦК

Сымра ду ацыпхъ
Рахәыцуп изфызоу,
Уи дгъыли жәфани
Иркуп ирыхха.
Сымра ду ацыпхъ
Са сыхәра ззахызоуп, -
Сыхәрақәа артлоит
Уи иатаххар.
Сымра ду ацыпхъ
цоуп Q-рахәыцкны,
Афбагъ ағаршәуп
Са сыпхъарца.
Актәи сатцәахит

Спацхаҕы скөицны,
Аџбатџи – цџымзан,
Иакын иххаза.
Актџи – анаџџа
Рылабжыш аашџоуп,
Аџбатџи – арџыс
Икеитџаз ашџоуп.
Актџи-Хаџсадгџыл
Абзиабашџоуп,
Аџбатџи – ихџчоу
Адгџыл ашџоуп!

08.11.1998

АХАМҢА

*Нхыџ-Кавказ имџаңысуаз еиңыларак аҕы
Краснодар ахада Николаи Кондратенко иџнытџ
Аңсны Аҳдынтқар Владислав Арзынба хамтас
итан аҳаа-чаңа*

Аџсны хамтас
иатџоуп аҳџа,
Дазустџада
аҳџа иахџаз?
Иарбан
хадгџыл иадибалаз,
Дадызџалаз,
имоу «гџалас»?
Аџсны хамтас
иатџоуп аҳџа,
Иззымдырџо
хџахџа-џахџа,
Иџџафыруа
аҕа иџылаз,
Ианыџџатџџыс
Урыстџылаз.

Ацсны хамтас
иатоуп ахэа,
Иатаххозар, –
    фыц ихьча хэа.
Ацсуа иаргьаф
    уи ламысуп.
Зны имцабзуп,
    зны имацэысуп.
Ахэа зрыжэуп
    аға ишьяла,
Аха сгэыргьазом
    уи ала.
Иатэаршьазом
    уи аиашаз
Иззымдыруа
    ахэа кьяшьа.
Атра итытцыр
    ицырцыруа,
Дықəхар алшоит
    ан дуазыруа.
Иалагатцəкьар иалоу збапхэа,
Зака гəнаха
    шьтнахуеи ахэа!
Ахэа – адыд
    амыч амоуп,
Уи Дамаскуп,
    ныхоуп, шыамуп.
Уи хароуп,
    итым-итышоуп,
Уи шыагəышьоуп,
    уи пхзашоуп.
Хатца малуп
    ари абцьар,
Иалшоит уахəыр,
    иалшоит уабжьар...

Алсны хамтас
иатоуп ахэа,
Иатаххозар, –
ёыц ихьча хэа.

28.02.1999

АҰЫ ЦЫО-ЦЫО

Ахэдагэ ырхэа
Ицоит каршэракаё аёыо,
Азэ дахаршэын
Бжеихан ағэра наёакуа.
Уи кьыркьыруан,
Ағэра цыстцоит хэа иаёын,
Ацхьа игылаз
аёқэа неиуан икакэкэа.

Агэы тытцуан,
акьёыхэа уи цхауан,
Абла гёакуан
ахы шытыхны иахьакыз.
Ажёлар гылан,
урт еиужьны ицёхауан,
Убас икоуп
аёырыораё иахьагьы.

Аёы неиуеит.
Ағэра иашьтуам, иаёакуп,
Ахы нкылоуп,
аха иахоит зегь акоюп.
Акыр шықёса,
жэытэ аахысгьы ус иаёуп,
Аёы цыоцыо
аанызкыло гэрак аёоуп.

Аха җәнак уи
Агәра иацхан, ирхәаша,
Зеггы ирылҗкеит
ирмацәысны, иласны.
Афыртын еипш
Аҗкыднаҗеит нас ацша.
Зны ихтаалеит,
Ақәа кыдхәеит җазны.

Нас идәықәлеит
Лакәшәа иҗаз амҗа цшаа,
Цсыуа мҗала
цсыуа шыала ицшыаны...
Сара сгылан,
Сара стәыуон сгәатца цшыаала,
Ах, ишҗеипшыз
Уи аҗыз цыф-цыф Ацсны!

05.04.1999

АИЗГА «ААПЫНРА АШӘА» (2003) АҖЫНТӘ

АЦСУАРА

Ацсуара – ацсышәоуп,
Сан иқәылтаз сыбзаҗ.
Сарггы ахра стәушәоуп,
Сшыҗалаз, сыцсымзар.

Ацсуара – псабароуп,
Ашәи ахҗеи ртәыла.
Ага – уи сакароуп,
Сыҗба цоит ихылан.

Ацсуара – уи рашьуп,
Амѡа ат, игəнахауп,
Ахəа-чаѡа ѡашьом,
Атзəѣы икнахауп.

Ацсуара – ламысроуп,
Аихабы – дхəынтқаруп.
Иацхьа икаҳаз исра
Иара даламгароуп.

Ацсуара – уи чароуп,
Дынцəахшоуп атаца.
Ичкəынроуп ихароу
Амахə, араш амтцан.

Ацсуара – уи тынчроуп,
Зыхьуп сара сзыхəа.
Анцəеи ацсуеи рымчроуп,
Саниуаз сзыныхəаз.

1965

АШƏА

Ацхыз саларшəын сара,
Шарпазын санѣыхаз.
Иаѣын саштаѣ азытра
Сымза хəыч аѡѣыха.

Уа шьтыбжьык, ара шьтыбжьык,
Ихтцаны, ибахтцəан.
Рашəа иалагон шыжжьык
Ацсабара ахцəа.

Урт қацшьын, еикəан, игран,
Урт иатцəан, ишкəакəан.

Икан уака ацшқа ран,
Нас – ишаз ашақаз...

Рыбжыы ныкэызгоз ацша
Шарпазын ихышэашэан.
Зегы рзыхэан ашэа шан:
Цстазааразаап ашэа!

1965

АФЫЗАРА АШӘА ****

Сықәла, уааит уара харантәи,
Иахтоуп асасцәа мышны.
Харт хабжыы харгап арантәи:
Тынчроуп ахра змоу Ацсны!

Уареи сареи иахья абра,
Хаибадырит хазхара.
Ишцалашоу ари амза,
Ари амра иахзыцхо!
Хгэыдыркылоит урт хара,
Абас иссируп Ацсынра!

Хидикылеит ацсуа дныхэан,
Ажәфан акэын, – ихэашьым.
Адунеиае зегь арфыхоит,
Ашэа зхәо ахэыч ибжыы.

Уареи сареи иахья абра,
Хаибадырит хазхара.

**** Ари ажәеинраала иалхны ашәа ифит акомпозитор Кә.Ченгелиа, насгы рацхыза акэны ирхәеит 1965 шықәсазы Ақәатәи ацсуа школ-интернат усқантәи адиректор Л. Ачба линициативала Ақәа имфапгаз Зегьейдгылоутәи ахэычтәы фестиваль афы.

Ишцалашоу ари амза,
Ари амра иахзыцхо!
Хгэыдыркылоит урт хара,
Абас иссируп Ацсынра!

Аштә тәит илакәу гәйлла,
Урт зеипшугыи хара хшьоуп.
Адгыи кәандоуп ыза гәйла,
Ҫыза гәйла ажәған цшьоуп.

Уареи сареи иахьа абра,
Хаибадырит хазхара.
Ишцалашоу ари амза,
Ари амра иахзыцхо!
Хгэыдыркылоит урт хара,
Абас иссируп Ацсынра!

***

Мшәан, иухәозар, дарбан ыда,
Ақбаф сымоуп хәа зхәахьоу!
Дысшәырба, дызшәацхәаыда,
Иарбан цасу дзаазахьоу?

Цьым, адәи ушпақәлеи ыда,
Ныхәа-ныцхашьа узыртцеи?
Уи зымжәыц дғагылоит дгәыдан,
Ахы имазаргь, ицеит.

Афы зцәымгу – мацзак дрыцхауп,
Дкьакьа-мәыгуп цабьргны.
Икәло зегь игәи итцхоит,
Дрымоу цыишьоит уи дтцакны.

Чарак царцаз иара атәала,
Иқәдыргыло чысуп, ыуп.

Ех, ижәжәы; еигәыдышәтәала, –
Сара уаҕа снаҕаџуп!

1982

ТАГАЛАН ГӘХЬААЗГОИТ

Иахья хзиас маҕк изеит,
Амыш акәын – иагхеит.
Аҕхын бзиан, аха иҗеит,
Шьта уи ада ҳақәхеит.

Адәы икәлеит даҕеа мрак,
Иҗхоит даҕеакала.
Даҕеа сахьяк, даҕеа пшрак,
Акәыршоуп тагалан.

Аҗша инатҗалан доутҗас,
Са избоит иахьяаскьо.
Аҕхын бзиан, аха иҗаз, –
Шьта тагалан гәхьяазгоит!

1986

СУКӘЫХШОУП!

“Сукәыхшоуп!” ҳәа ажәак ыҕоуп,
Аҗсуа иашта, иҗнаҕы.
Иатҗоу гәыкоуп, иатҗоу җсыкоуп,
Уалахысхып ҳәа даҕым.

“Сукәыхшоуп!” ҳәа атҗых иаҳәа,
Уи лыҗхала, тынч ишарҗ.

Имчыдахоит усқан ахәа,
Ишьтытхъазаргъ хыхъ икшарц.

“Сукәыхшоуп!” ухәар – ае-ура, –
Тынч унеины икәадыр...
Иуцкәашап амышә гәыраз,
Гәнаҳак шумамгъы адырп.

Ахәра змоу ирҳа уи ажәа,
Знык игәатцәф уназар.
“Сукәыхшоуп!” калап ихәрашәан,
Днықәтәап, имыч танатцап.

Ашәт ағалап, ашьта нхазар,
Адгъыл иқәлан ицалап...
“Сукәыхшоуп” зоухәаз дуағазаргъ,
Дфызан, хымцада, дқалап.

1988

***

Амра адгъыл иаабын,
Ичырчыруан аапын.
Аңсы тәлеит аңхын,
Ашьха икыдлеит аб-хы.

Изазон тагалан –
Имзаған смагана.
Азын шкәакәа – тацан,
Асы-бымбыл иатцан.

1989

АМЗА АЦАКА СТӘАНЫ...

Иахьарнахыс, уатцәынахыс,
Сытцам бара бгәатца.

Ари амыш исымнахыз,
Сымнахит назаза.

Бышпаҕаандаз, бышпааразыз,
Сныха хэыҕ ба бакэын.
Ба быбжыхаа бжыынцаразам,
Зда сымамыз лакэын.

Зынгы жэада, быхышэашэаза,
Бхы надыбтсон сгэатца.
Уи хэытхэытуан: “Исашэара!”
Еидара дук иатқан.

Дгылы жэфани сырҕылахан,
Ажэтыс еипш сыйнахан.
Мачк, хазхылтыз, усзылыцха,
Акэымзар, – сыгэнахауп.

Нас, насыцла быцшыазаарын,
Бымтанарсит цшыаала.
Амза амтан лашазаарын, –
Стэыуон сара схала.

1965

АГЭЫҒРА

Алахэа хиаала,
икьюуа ахала,
Сыжэфан ихылеит,
иабазеи иара?
Исыднатцазеи уи
аиқэатцэа харас,
Аиқэатцэа стазар
икоуп цэгьарак!

Нак игэйтшьяаган
икуеит асаркьалқа,
Абгақа рбазшә
ишуеит алақа.
Оыца хабжъара
иалан асалқа,
Урт ирыбжъалеит
ижъакцаз ақа.

Нас икьыркьырны
итцкеит арашьқа,
Рышъта мацәыстцас
адәы иазынхеит.
Арцарцәа дәыкәлеит
назәара ашка,
Назәара аихагь
шьоук еихахеит.

Исабан ишьтытцуеит
адгьыл хәацсоушә,
Амцацшь ацралан
сабитцас ихәхәоит.
Хабәцәа рсахъа
цәыртцуеит, ибзоушә,
Урт, иатаххозар,
ча зныкгы итахоит.

Анацәа рыба
биракк ахакнахауп, –
Зны ишкәакәахон,
зны еикәатцәан.
Анацәа гәыгуеит,
ирури уаха, –
Анацәа ргәыгра
умырзын, Анцәа!

06 09.1992

САХЪА ХӘЫЧЫК

Атцарақәа – ар-уаа,
Ицхьоит уа-тахыла.
Абнакәты каркаруа,
Хәылпазоуп ианхыла.

Азыркәикәа рфьтцраф
Аетцәақәа хәытцкьоит.
Ашьхыц цынца-еирызла,
Рахтынрақәа дрыцкьоит.

1990

* * *

Икараха иҕан ахәышәтәырта,
Ахәцәа, ахәцәа, ахәцәа рацәафуп.
Адунеиаф иҕам хытцакыртак,
Кәапеиушәа ахәышәтәырта тәуп.

Асакаса иацуп асабицәа,
Асы еипшуп ахалат иршәу.
Зны иманшәалоуп уаҕа ирхәыз ицәа -
Иара изыхәан азҕаб лажәагь хәшәуп.

Гәырк изналгоит наҕ ашоура иалоу,
Ихьз анылхәо – иблақәа лашоит.
Ахы иқәшәеит... Имазам агәала, –
Ацсынтәыла шәартоуп, уи ихьчоит.

Знык дызгылар... Дыҕан иахьа ҕәтан, –
Иац дызхьымзаз хымпада дахьзон.
Уа азҕабцәа рнапқәа ус итатан,
Иназхьысуаз ахәрақәа дыргьон.

1993

***

Знымзар-зны, знымзар-зны,
Аапын сыхәлаччоит сара.
Иқәтцып усқан алашьцара,
Рыбжы ссирха ацсабарае,
Ацар ашәақәа рхәалап.

22.09.1994

ДЦОН АЦХӘЫЗБА ЦШЫХӘРА
(Авариант)

Адгьыл хәын, ишәын ашьацра,
Ажәџан абла еиқәатцәан.
Цхәызбак цшыхәра дцон ашамтаз,
Ларцыс диашьапкуан Анцәа:
Уатәхәа уи сымза-сцәашьы,
Атцыхгы, итцегь ушәшьы!
Сбыхәоит, бахыца ацсра,
Срыцхабшьозар сара!
Атцых цәкьан, ишын ахымџас,
Хгәыгра шәытак аннатцон.
Ажәџан акәын гәыграс имаз, –
Адгьыл кьакьа уи дакзом.
Уатәхәа уи сымза-сцәашьы,
Атцыхгы, итцегь ушәшьы!
Сбыхәоит бахыца ацсра,
Срыцхабшьозар сара!
Уи дтахеит аға дынкылан,
Ажәџан иалшәеит еа етцәак.
Зегь аками хәылпазыла,
Арцыс диашьапкуеит Анцәа:
Уатәхәа уи сымза-сцәашьы,
Атцыхгы, итцегь ушәшьы!

Сбыхэоит бахыца адсра,
Срыцхабшьозар сара!
Ибла хэуп, игэы тачацоуп,
Ацэа далтцуеит дцэырханы.
Ускан дшибац еипш деихаччо,
Ажэџан дкыдуп диетцэаны...
Уатэхэа уи сымза-сцэашьы,
Ажэџангы, итцегь ушэшьы!
Сбыхэоит бахыца адсра,
Срыцхабшьозар сара!

28.01.1997

АШЫҚӘС ҒЫЦ!

Адсаз иакөшеит ахэыцқәа,
Ныхэоуп Адсынтэылан.
Ахьта иарлахэын ақәа
Ихнакьазаап сыла.

Ғаанбзиала,
Ғаанбзиала,
Анасыпқәа рышықәс!
Адсаз ақәцэан илашоуп
Аетцәақәа рыба.

Азә адсуатцас дкәашоит,
Адсаз амтцан дықәлан.
Ғаанбзиала,
Ғаанбзиала,
Анасыпқәа рышықәс!

Лыбжьы ссируп Астыпқа,
“Ғаи!” ухәар, дыприт ауп.
Ғазшаз илпқа-игэыпқа

Бабаду иритон.
‘Еаанбзиала,
‘Еаанбзиала,
Анасыпқәа рышықәс!

1998

АҶЫҮАҦ

Хатцак днѳиуан ашьыжь ‘ыла,
Хэыцпрак даларшэын цъара.
Зны-зынлагъы цсыуа бжьыла
Аеы днақәымчуан иара.

Цкэынцәак нақ, хазы еидшыла,
Иѳуан, иѳуан даеа зны.
Аха дшырбаз еицш аеыуаѳ,
Инихатцгылт иласны.

Ус игылан урт цәашьушә,
Рееидыцсалан изыпшын.
Дцон иаргъы, нахъхы ицшушә
Ҳадгъыл хьаларсу амшын.

Нас харантәи ацсшәа раҳәа,
Еиҫа днақәымчит аеыз...
Абри акәхап ацсуара ҳәа
Сара сани саби зәыз.

1998

ШӘЫГӘҚӘА ХӘУМА, ТӘАНБАҚӘА?

Виктори Генеи Тәанаа ирызкуп

Уи азиас иашеит ҳадгъыл иѳбаны,
Иацран амца, ихэын усқан Гәымста.
Аха усгъы уи нырмыжыит знымзар-зны,
Уи ахықәан зхы зымшатаз ҳҫеицәа шытан.

Шөыгәкәа хәума, Тәанбақәа,
Аңеи аби Тәанбақәа?
Шәара шәаштә – шәымра талашоит еиҫа.
Дааит аға хатәамбақәа,
Дхәқәлеит нас хатәамбақәа,
Аха уи дзахымсит Гәымстә.

Уи азиас зны ицәоажьын, зны иаңшыын,
Аб дырхәызар, – уа днагылон иара иҫа.
Ари ашьха ныхан, гәыгран, уи цәашьын,
Уи аныцәа, харгыи хәцәон хәгеиҫа.

Шөыгәкәа хәума, Тәанбақәа,
Аңеи аби Тәанбақәа?
Шәара шәаштә – шәымра талашоит еиҫа.
Дааит аға хатәамбақәа,
Дхәқәлеит нас хатәамбақәа,
Аха уи дзахымсит Гәымстә.

Уи азиас аға даднамкылт цыара, –
Хара хҫеицәа ршьақәа рәашханы дагеит.
Аҫхашьа умазамызт, Аңсынра, –
Урыхьчоназ аңеи аби, аби-ңеи.

Шөыгәкәа хәума, Тәанбақәа,
Аңеи аби Тәанбақәа?
Шәара шәаштә – шәымра талашоит еиҫа.
Дааит аға хатәамбақәа,
Дхәқәлеит нас хатәамбақәа,
Аха уи дзахымсит Гәымстә.

28.07.1999

АФАР

Икәхәазо, ахахә, амҫыхә,
Иаанагоит абан афар.

Еикэын алахь ацш ачыхә,
Ацсык агын на̄к иѿарц.

Икэҳәазоит ахахә, абггыжә,
Еилаѿынтуеит аҳэынцәа.
Ацуныхәа иакәзит қызәк,
Ақәак изымгәаггыт Анцәа.

Икэҳәазоит ахахә, алыкь,
Амхы иатцалеит аѿар.
Адәы икэҳаит на̄к алык,
Ианаркит ижәытәыз мѿак.

Ага аш̄ка иѿ ицон,
Аѿар нымхеит амхафы...
Амшын ыцон, ицәкәырцон, –
Иааныскылап хәа иафын.

16.08. 1999

АНЦӘА ИДА

– Сычкәын, схатцарашәа сымда
Ацъныш сывараф дшәышәуеит,
Ас ихәеит сабду ицсымтаз, –
Анцәа ида зегь ажәуеит!

Ашәа ихәеит, нас, иаб инимдан,
Дижит ажәлар еизганы.
Ус дынхон. Ицқъан икымта,
Ицқъан иашта, нас иѿны!

Аисыр ақәын хыхь ипацха,
Ицәкәырцон ихәыштаара.
Аха иажәра цшызар акәхап, –
Иафын ишьталан аара.

– Сычкэын, схатцарашэа сымда
Ацъныш сывараѣ дшэышэуеит,
Ўитит саб, шыжык, ицсымтаз, –
Анцэа ида зегъ ажэуеит!

Саргы снеины снихагылеит,
Сылабжышқэа рѣашха ицон...
Сынхон ыызалеи тахылеи,
Саб итцасқэагы насыгзон.

Аха ус сышцоз сажэызаап,
Ацъныш сывараѣ дшэышэуеит,
– Сычкэын, хыхъ уѣах ахыза...
Анцэа ида зегъ ажэуеит!

Кэтол, 25. 09.1999

ШЪТА ИЗДЫРУЕИТ

Са снаскъабгеит ашэ акънза,
Исхэаз сгэалашэом рацэак.
Быблақэа сшыаха сыркымзар, –
Аха сшықэыз сықэлон тэак.

Бара бсыман гэысгы-хысгы,
Сгэы арѣыхон ба бцэашы.
Ажэак сабхэар шыстахызгы,
Са сацыѣлон ба быбжы.

Уа снаскъабгон бныха шаран,
Бычча ссирын, уи разын.
Сара шоурак салан сшалац,
Сара ажэтыс еицш сласын.

Быхцэы салсуан са сгэанала,
Сылацш ықэын ба бхы-бѣы...

Бныжъны сцон сеитымха, схала,
Аха уи стѣахырц саѣын.

Уа снаскъон, быцхара сныруан,
Быблақѣа снаскъаргон нас.
Дара роуп, ушьта издыруеит,
Исхѣо сақѣымшѣо сѣазтаз.

20.10.1999

АКѢА

Сгѣыгра уахаршѣуп бырлаш еимхѣыцны,
Ушьха иатѣараѣ сымза ѣырбоит.
Адѣы укѣсымтѣеит ухѣыцымкѣа ухѣыцны,
Акѣа раз, Акѣа, бзиа узбоит!

Акѣа раз, Акѣа,
Акѣа хазына,
Ладаран, ѣадаран
амѣа узныз.
Аха сыршазаап
анасыц сыман, –
Уара уансымоу,
исымоуп Ацсны!

Акѣа тѣурыхуп, срыцхѣоит убгъыцкѣа,
Акѣа – шыабыстоуп ахра иацѣаз.
Кыр ишыабазаргъ имызит убжыы-цкѣа,
Иарбан унарха иатѣоу мазас?!

Акѣа раз, Акѣа,
Акѣа хазына,
Ладаран, ѣадаран
амѣа узныз.
Аха сыршазаап
анасыц сыман, –

Уара уансымоу,
исымоуп Ацсны!

Сықалақь хыхуп ныҳәак абжьала,
Ашта дталоит иссирзоу тынхак:
Акәа еикәхеит ауп ҳарқарцәа ршьала,
Дарбан, изгода анацәа рҳақ?

Акәа раз, Акәа,
Акәа хазына,
Ладаран, җадаран
амҗа узныз.
Аха сыршазаап
анасың сыман, –
Уара уансымоу,
исымоуп Ацсны!

14–22.12.1999

ҲАЖӘЕИНРААЛА

Абар, сацхьа ажәеинраала,
Ашәт иагәылтцит ицшзаза.
Аха уи камлеит ахала,
Зны ихьшәашәан, зны имцан.

Ашәа сыбтеит, ажәа сыбтеит,
Ғың ицәыртцит ағара.
Ажәған иаттам уаха сыңта, –
Атың иашьтоуп ғацъара.

Избоит, тцысуп сажәеинраала,
Ах, сышьтнахуазеи зака!
Уи раҳатны ажәған иалоуп,
Шәартак амам хыхь-цака.

Сацхьа иқәуп ҳажәеинраала,
Бара бымца-хаа зыцроу.

Уи җамлеит, избоит, ахала,
Бара боуп изыбзоуроу.

Уи җатдоуп, ифуп гәыблыла,
Иахоуп хәыңаггы хаңсы.
Бара была, сара сыла,
Сара сыла, – бара бзы.

Уск ианабта хажәеинраала,
Уи зызбахә «ахы иғашәоит».
Аһны ршозшәа шьюук рыбжьара,
Җажәеинраала ршар хәа сшәоит.

24.01.2000

***

Сара стәыгуазом,
итәыуо ақәоуп,
Амра сыхәаччоит,
са сыччазом.
Амца сыцразаргъ, –
сбылзом, зегъ акоуп,
Са сахынамзо,
ба бназозом.

Сара стәыгуазом, –
стәыуахъеит знык,
Ускан хаиңылан...
хаиңыртцит зынза.
Сыкан ашышыхәа,
сшымыкәа сышыны,
Ускак, адәахьалагъ
ахәра сынзам.

Сара стәыргъазом,
стәыргъахъеит знык,

Ускан ба бышка
амѡа санын.
Ажѡан иатцапсан
ацтақѡа цѣны,
Гѡакрас ишьѡу зегь
ыкан аены.

Сара стѡыуазом,
итѡыуѡ ақѡоуп,
Амра сыхѡаччоит,
са сыччазом.
Амца сыцразаргь, -
сбылзом, зегь акоуп,
Са сахьынамзо,
ба бназзом.

28.01.2000

РАЦХЪАЗА АКӘНЫ

Амшқѡа ркѡѡуа ииасит ацхын,
Амра макъанагь ицоуп.
Аха, ашколаѡ, ныхѡазар акѡхап,
Уака агѡилқѡа рацѡоуп.

Ацкѡынцѡа неиуеит, азгабцѡа неиуеит,
Шѡтышын, аиашаз, иршѡыз.
Анацѡа анра анасыц аиуа,
Ѣыцзан ироуит уажѡы.

Аштаѡ атѡеицѡа гылан илакѡны,
Уа ѡа дунеин, ирбон.
Рацхъаза, рацхъаза, рацхъаза акѡны,
Актѡи акласс ахь ицон.

24.08.2000

***

Амра еипшыи атдә-хаха,
Иакәын амра-хыза.
Уи ашхырцәағ иартом таха –
Ақырбыч иафызан.

Икагәышьян хәысгы, дәысгы,
Сеидроу уи иаңеипшу?
Шәышықәса иртысхьян усгы,
Аха ахра еипшыи.

Ашта хыбыи уи атдәала,
Ашка ҳаднаңхьялон:
«Ишәтахызаргы тааңдәала,
Са шәыстаз иахьяла!

Дарбан ҳеы-лаша зкәадыруа,
Ишәхәа шәа хазынак!..
Убри ауп сказтаз, ижәдыруаз,
Ас антыра сыман”.

21.02.2000

***

Сара исымоуп сара сашта,
Ҳа ҳазхылтцыз имтаны.
Дәәәзә иашта сара сашьтам,
Иашәа сҳәашам имданы.

Сара исымоуп сара стдасқәа,
Са сзааз исылартдз.
Сара аңәгьақәа срызцасуам, –
Урт иаадрыхуеит илартдз.

Сара сцәажәоит са сбызшәала,
Са сызхылтцыз рыбызшәа.

Иара кәандоуп дара ршьала,
Хызан хыхь ирықәызшәа.

Сырхатгылоит сашта италаз,
Дацәыхараз сыуара,
Дтәымуафызаргь уи хатала,
Зегь акоуп, – ацсыуароуп.

Стацафызроуп, хатта дцозар,
Пцәызбак атцых дналалан.
Шьыжь ацша-лас ихнатцозаргь,
Ан лыбжьы-хаа гәаланы.

Сықәтцыр... Ашьыжь сахьымзакәа,
Атцар ҕыхап ацсараҕ.
Са сыламыс ахьынзаказ, –
Икагәышьан сацсуара.

2000

АМОДА ЦХӘЫЗБА

Уи лшьапоукәа цәгьа ицшзан, –
Сыблақәа дырқьалеит.
Меигзарахда лытцкы рқьан,
Лацхъеи лышьтахъалеи.

Икеикеиуа лзара хтын,
Лгәы цахак ағаршәын...
Цсыуа гәашәк ушьта иаркын,
Ак ахазаргь цьаршәа.

21.03.2000

АЦАРА

Ирхэоит, цароуп изхагьежьюа адгьыл, –
Ишпафьжуаз авараф саннеи!
Башоуп ирхэо, – уи гьежьюеит уи адгьыл,
Изхагьежьюа цароуп адунеи.

Цара згым иоуп итбаа-тыщэу зызкэа, –
Дахзынамызо хымпада дназоит.
Духагьежьюа дканатзоит апхэызба,
Ацарақэа рымаза – мазоуп.

Абга узто, иззатэузеи, цароуп,
Убга цызтэо цароуп даеазны.
Уи анумоу – ажэоан уақэмақаруеит, –
Уара уда дыказам Ацсны.

Ацарақэа рахра уанахатцгыл,
Иалшагэышьоит урт рыффы умахар,
Шьюук апараз иртиуеит рыцсадгьыл,
Иртахызар, иалшоит ирыхэхар.

Уи ахыкыоу икам аламысра,
Уи чархэароуп иқэнацсо апша.
Уахгьы-еынгьы иафуп сара сысра,
Царада сахышаз са сызшаз.

Афон исымоу лзыхь апара тылтом,
Илгазаргьы наф итарбаны.
Сықэыргьежьюа уаха таха сылтот,
Уи ахсымам са сахырканы...

Ирхэоит, лыроуп изхагьежьюа адгьыл,
Ишпафьжуаз авараф саннеи!
Башоуп ирхэо, – уи гьежьюеит уи адагь,
Изхагьежьюа цароуп адунеи.

09.04.2000

АПОЕТ ИМОНОЛОГ

Адыд акәлан икоу цыушыап хресторан,
Абыкь иасуан, адаулкәа урхәаеуан.
Шәах мацаран ашампантәи, ицъбаран,
Цкәыни згаби рышәт лацшыла ирчычуан.

Нак, асценахь, амат пхәызба дтәыф-тәыфуан,
Лылахь акәын иаддырчаблон, «шәкы хәа зныз
Матцуәакгы ирфаз-иржәыз рыхә рыфуан,
Ас иахыкәз зынза имацын згәызеаныз.

Саргыи снейлон уахь ашышыхәа хәылбычәа, –
Шарцазшәакәын – тынч уи аблакәа таауан.
Аетдәакәа акуан, ицәон есуаха,
Акәша-мыкәша тытын цыблаахак сыпшаауан.

13.04.2000

ААЦЫНРА АШӘА

Азын ашлара цама,
Аацын сгәашәаф ицшуп?
Сусана, Сусана, Сусана, -
Ашыжь ацар ирыбжуп.

Аацын рашьушәа саман,
Икәуп адәеиужь, ицоит.
Сусана, Сусана, Сусана, -
Сутраф акәыкәу латцоит.

Ацъныш, зынзак ухәапсама,
Ацта зыкәушыи схы?
Сылапш цәгъахазар, Сусана,
Ажәфән, сухәоит, стәахы.

Сгәыҫрақәа змыжык итаҫсама, -
Снаргазом урт ғырбара!
Лозана, Розана, Роксана,
Брылыччо бнеиуеит бара.

Дыкоуп Европа Сусана,
Африкаҫ дыкоуп лара...
Аха зегьреиха уи дшанан,
Ҳазхылтцыз дишазаап ара.

Аапынра ашәа назама,
Бгәатҫаҫ инхамашь зынза?
Сусана, Сусана, Сусана,
Аапынра ашьта сынтҫа.

Ажәтцыс, иухьи, уааҫсама,
Иахьакгы чырчырран узғыз?
Сусана, Сусана, Сусана, -
Аапынра табтҫеит сгәағы.

14.04.2000

***

Тынч илеиуан қәаҫсатак, -
Ашьаҫ қяфуран изғыз,
Икыднатҫеит аҫсата,
Ашҫа иқәыз сара сғыз.

Кәтаҫ ҫаҫшыла аишәа хиан,
Аффы ссирын аҫәашьы.
- Насыҫ лыт ҫазхылтцыз иан,
- Нас иарггы ирҫа ҫабжьи.

Ажәфәан, итҫегь улаша! –
Дныхәон ашла ишаҫыз.
Иасуан ашьыжътәи аҫша –
Маҫк еилысит Амшаҫы.

30.04.2000

АТЦӘА

Спацха аҗапараҗ,
Ашәындыкәра гылоуп.
Уаҗа, зны, апарагь,
Ублақәа хнакылон.

Аха уи аганаҗ,
Чақьмацъак тагылан.
Уи лашон аргама,
Җынлашәа уахынла.

Чақьмацъак уталар, -
Акәалац тагылан.
Уи хәыңын хатала,
Аха ибеиан хыла.

Тцәа затцәык ахала,
Ицшәаны назаза,
Иркацшъызшәа шьала,
Иатцатцәахын атца.

Уи Адами Евеи,
Ашьтан иадынтцәала.
Нас игылаз хреиуан,
Җа хҗалеит атцәала.

11.05.2000

ГӘАНЫЛА

Җаицылон, хажан хайлатцәан,
Җаибамбар каломызт мышкы.
Исытцашъыцуаз ахацәа,
– Дыбзиоуп, дыссируп! – рҗакын.

Ҳаипылон, ныҳәан исымаз,
Ла лышқа сцазомызт, – спыруан.
Дмырхәаган, днырхаган, дхазынан,
Сгәыграқәа счара ду руан.

Ашьтахь ҳаипыртцит... Амачоуп,
Амачоуп ҳайкәызгаз ҳара.
Сгәакәын – уи рыцқа таҷачоуп,
Бгәакәын -саргылеит хара.

Нас, абри ашьтахь гәаныла,
Гәаныла ҳаипылоит, ҳаицуп.
Бцаларгы бымға банылан,
Уақа, бахънеиуа сыцшуп.

Ҳцәажәоит ашышьыхәа гәаныла,
Чарак еицхархәоит зынгы.
Ажәған ахь схалоит ба была,
Са сыла быкоуп баргы.

Ҳалахь еиқәаҳцоит ианҳамам,
Ианҳамам ихамоуп ацтәы.
Ҳачкәын ашколағ дынхама,
Нас дахьзару итатәы?

Исыхоит сгәатца афныка,
Ҳценцьыр акнытәи быцшуп.
Сшыкоу быздырам баныкам, –
Ускан зегь реиха сзатәуп.

Ҳнеиуеит мға-пшзак ханылан,
Иҳартоит агәилқәа зтаарак:
– Цстазаароума, гәаныла? –
Агәилқәа еицгылан цъарак.

20.06.2000

АНЦӘА ИАЛИХЫЗ АПСНЫ

Агеи ашьхақәеи рыбжьара,
Бахча ссирла иқәтцаны,
Адгьыл лакәқәа риатцәараҕе
Анцәа иалихит Ацсны.

Ари ацхын еипш икәандоуп,
Хнапы разқәа реибаркыра.
Дарбан ари ажәа зхәамтоу,
Хьзыс иузтаз Ацсынтәыла?

Амра аштаҕе илашароуп,
Иатцәахызаргь ацта зны.
Ҳа ҳазхылтцыз дара ршьалоуп
Ахы ишақәитхаз Ацсны.

Ари ацхын еипш икәандоуп,
Хнапы разқәа реибаркыра.
Дарбан ари ажәа зхәамтоу,
Хьзыс иузтаз Ацсынтәыла?

Агеи ашьхақәеи рыбжьара,
Ажәфән алахь ус анын:
Иказ ацсуа илашара, –
Анцәа иалихыз Ацсны!

Ари ацхын еипш икәандоуп,
Хнапы разқәа реибаркыра.
Дарбан ари ажәа зхәамтоу,
Хьзыс иузтаз Ацсынтәыла?

2000

АМРА

Амра, амра, амра,
Хыхь ицоит ихалан.

Иатцазам харамрак,
Иамазам агәала.

Сыцо, сыцо, сыцо,
Сара ашта сықәуп.
Амра сынасыцоуп,
Мшәан, саргыы снасыцуп.

Ашәтқәа, ашәтқәа, ашәтқәа,
Амра акәа италоит.
Шәгәы разуп, итәшәкуа
Хымпада, икалароуп.

Ажәтцыс, ажәтцыс, ажәтцыс,
Кнахауп хыхь ахауаф.
Кәыкәу ацәа ишалтцыз,
Изахада хауа?

Амра, амра кәицха,
Иалоуп хашәа «Рада»
Апсабара, рыцха,
Иалшарызеи мрада!

Ахәра сныз ахала, -
(Аибашьратцәкьа халан).
Амра надыцхалар, -
Ахәра гьоит ахала.

Амра, амра, амра,
Хыхь ицоит ихалан.
Иатцазам харамрак,
Иамазам агәала.

2000

***

Ажәтцыс-еиқәа
Иахъа иамам тахак, -
Тзык ашышыхъа инадтцыр,
Нас еакы иазцон...

Ажәфән иатцаз
Бамба гәартак хахан,
Амра уи рахәыцны
Хашта итәнацсон.

29.05.2000

БЫГӘХЪААЗГОИТ...

Быгәхъаазгоит, быгәхъаазгоит,
Смыцәазеит иаци иахеи.
Инхоит искуа-ахъааскуа,
Исхәо акәын – ус инхеит.

Быгәхъаазгоит, быгәхъаазгоит,
Саргәырғазом сгәы кәзцо.
Мшәан, исыхъи, иабаазгои, -
Абар алса аицш сканзоит.

Быгәхъаазгоит, быгәхъаазгоит,
Ихәхәоит сгәатца быхъз хәаны.
Цстхәаны икыду са схъаакәа,
Икәтәоит зазатцас ихәны.

Быгәхъаазгоит, быгәхъаазгоит,
Арасац еицш са сыңеуп.
Сылабжышқәа ирзаакуа,
Сара сгәы сыхъарц саңеуп.

Быгәхъаазгоит, быгәхъаазгоит,
Сдунеи акәын ицъбароуп.

Сыңхыз аҕоуп бахьяаскьо, -
Лабҕабала ба бхароуп.

Быгәхьяазгоит, быгәхьяазгоит,
Уаҕа сылымшар ҕалап...
Скабымҕаргы, ди, хьяастгы,
Уи сахьяцу сагалап.

08.09.2000

***

Абзиабара ашәа, –
Ажәһан аетҕа аччаңшь иаһызоуп,
Абзиабара ашәа –
Уи бара боуп, сара соуп.
Абзиабара ашәоуп
Сара исхәо сааизар,
Баргы сыңсымзар –
Ибхәо назаза уи ауп.
Абзиабара ашәа,
Иамазам ажәа,
Уи иамоу агәоуп!

Абзиабара ашәа, –
Ҙысшәа ажәһан сатҕаршәны самоуп,
Сымшқәа хыхынтә
Адгыл аххьахәа иқәңса ицоит.
Ба быда, са сыда –
Уаһы издырзом иаһамоу,
Уи хара ҳада
Мыткәмак еипшхар ҕалоит.

Абзиабара ашәа,
Иамазам ажәа,
Уи иамоу агәоуп!

Абзиабара ашә –
Амра азыхьаҕ инеины иаҕыхәон,
Архаҕ шыабыстақ
Мацқ ишәахьазаргь, ихәуан.

Сгәы интазытуан
Ашыжь тдақ аҕеыха,
Бзиабароума, –
Ақ қәацсатоушә иауан.
Абзиабара ашә,
Иамазам ажә,
Уи иамоу агәоуп!

2000

АҦЫ РЫЖӘТӘУП...
(Итҕымҕыц ацҕахәақәа рҕнытә)

АҦы, – иалтцыз ахардан,
Шәахла итәуп.
Зны-зынлагы сгәы сырдарц,
Уи сәакуп.

Маза хтыгоуп уи аҦы,
Еиқәатәоуп.
Зынгы ҕыла ҕырбаҕық,
Дархәацәоит.

АҦыжәраҕы са скәадан,
Зны сашьуан.
Сыенадтаны ахәада,
Исшышыуан.

Тҕыцқак - тҕыцқак ианҕканы,
Тынч снатәон.
Сҕызцәа ашә тырҕканы,
Иааилатәон.

Зымѡа датѡхѡхѡон азѡы,
Ирпаны.
Снатѡон сѡыжѡгаѡа штѡцѡыз
Дырбаны.

– Шьѡа хѡицыѡѡлап, сѡѡаѡѡѡа,
Сѡѡашѡѡуп.
Анасыѡѡѡа сшоит уаѡа, -
Са сшаѡуп.

Иузгылазаргѡ аѡан,
Мал зыгзам.
Аѡы цѡырымѡѡыр иѡѡам,
Иѡсуп зынза.

2000

АѡАРА АНЫѡѡА

Анбан, анбан, зехьынѡѡара,
Наѡ-арахѡ икнаѡан.
Амра, ажѡѡыс, аѡынѡараа, -
ѡѡак убомыѡт уаѡа.

Урт ирымѡан азѡ ишѡара,
Насгьы рѡеидыѡсалан,
Зегьы ирарѡѡон аѡсышѡала:
«Шѡымѡѡхыѡѡла, ѡѡзала!»

Икѡѡѡуп ашѡа, ихѡѡуп ашѡа,
Арѡѡѡѡыѡ – аныѡа.
– Уа, мшыѡѡиа! – Бѡиа зѡаша!
Аѡѡара аныѡѡа!

25.10.2000

***

*Апринцесса Диана лыңширақәа
зхыскааз азды ылызкуп*

Амра иснатом уи иамам,
Амра пхаларцоуп изшоу...
Са сыпринцесса, Диана,
Уи атцкыс, уи атцкыс блашоуп.

Сышәтыц ахауаҕ икнахауп,
Сгәыҕрақәа шытыхны иакуп.
Урт санырхымза сыгәнахауп,
Гәнахас исымоу иацкуп.

Сымра са сызқәараҕ ииама,
Иабацеи иццышәха сҕара?
Бара банызбоуп, Диана,
Сшыказ аныздыр сара.

Ашыжь сыпхызқәа сызгәамам,
Урт еилафынтит зынза.
Са сыпринцесса, Диана,
Быхәрақәа сыт, исынтца.

Урт бара бзыхәа еидароуп,
Урт сара сзын иласуп.
Ба бакәу, сыздырам изхароу,
Ажәџан сахшазшәа сразуп...

Амра иснатом уи иамам,
Амра пхаларцоуп изшоу.
Са сыпринцесса, Диана,
Уи аиха, уи аиха блашоуп.

24.11.2000

АРТИЛЛЕРИСТЦӘА РАШӘА

Амра цеиуаз, иасуаз аңша хага,
Асы шыталоз... Еиғуи иахагы.
Артиллериа – иарбан иаңырхагоу
‘Еынла аиңштәкьа икоуп уахагы.

Артиллериа, – аибашьрае иңышәоуп,
Ахра шытыхны уи харантә иаауеит.
Аңсуа тәицәа азыкаңтә рхышәоуп, –
Артиллериа – кшоит, аус ауеит.

Уи иарзызоит ашьха акаңтәара,
Уи ахьыкоу – уа аңа дхәаеуп.
Артиллериа – халоуп харт тәаңәала,
Аңсывнтәыла ахьчара иаеу.
Артиллериа, – аибашьрае иңышәоуп,
Ахра шытыхны уи харантә иаауеит.
Аңсуа тәицәа азыкаңтә рхышәоуп, –
Артиллериа – кшоит, аус ауеит.

2000

***

Сара сашәақәа,
Уара уашәақәа, –
О, иабартаху,
Уака ажәақәа!

Сара сыпату,
Уара упату, –
Иарбан иныжтәу,
Ма изхыңатәу?

Сара сычхара,
Уара учхара. –

О, хақәымшәонда
Цьара рыцхарак!

Уара уаштәфы,
Сара саштәфы, –
Мракоуп ихамоу,
Ҷақы хашьтазам.

Уара улафы,
Сара сылафы, –
Цсыуа лашароуп
Сара исылафыз.

Сара сыламыс,
Уара уламыс .
Уи хара хада
Ҷазәы иламызт.

Уара уыуара,
Сара сыуара
Ажәџан ақынза
Икоу цсыуароуп.

14.01.2001

ҶЫЦ КАЛАМЛА...

Б. Барцыц илызкуп

Ажәеинраала зыџуан Ҷыц каламла,
Поет пхәысуп хамтас исзыркыз.
Аџыгазы шыта сеикәыцәом «амла»,
Аџра мыжда акәын иадахыз.

Даеа сахьак ауеит сажәеинраала,
Даеа гьамак, даеа блак ахан.

Ажәфән ашқа сдәықәлон зны сыхиала,
Дәәазныхгы Анцәа ибла схан.

Сфыга сыцуп, – ус анакәха сфыхоуп,
Уахгы-еынгы ацәара стахзам.
Уи, сыцсымзар, амзаға иафыхоуп,
Уи, сыцсымзар, иацлабуеит ахца.

Сфыга иаттам, шыта избоит, ҳарамрак,
Схы-сыхшыф итагыежьюеит, итоуп.
Ажәеинраала фуп ицшыоу каламла,
Уи ак агзар – изыгхаз са соуп.

18.01.2001

***

Пхызла ажәфән салан,
Еиқәылашон ажәфән.
Уақа лакә-бызшәала
Аетдәақәа цәажәон.

Лакәын жәфән иатцәара,
Аетдәақәагы лакәхын.
Сыпхызқәа рыбжьара,
Ибжьагылан апхын.

25.04.2007

***

Хәылцы-етдәа цәыртцит хәылпазы,
Ажәфән атца иадын ижжаза.
Уатцәы амыш ссирхон зеггы рзы,
Хәылцы-етдәа җәак азы ишазам.

Аха уи ахьцәыртцыз уа инхеит,
Шарцы-етдәа харантә ианаба.

Алабжыш иагоит иаци иахеи, -
Ишцартаху рѡыцъегь еибабар.

Ишцартаху, ишцартаху шыыри,
Знымзар-зны еидыртар урт рыцсы.
Хара хаипш инытаттар ашәшьыра,
Хара хаипш иапылар шыжъы.

Аха урт еицәыхароуп назаза,
Наунагза азаттәра рзыцшуп.
Иага хыхь аеарлашаргъы амза,
Баша тзыкаф ибылхьоу цәашьуп.

26.04.2001

АШЫЖЪ

Ацхын гәилқәа лакәушәа,
Шарпазын игәылтцит.
Амза ацыпцхь лақәыршәшәан,
Ашәтыц инапыртцит.

Арбағь цагъа аштафь,
Қыта дук арфыхеит.
Иқәлон адгъыл иашафь
Ашыжъи аеыхәеи.

Ага, ашьха фыхахъан,
Асабицәа – ргарафь.
Азә ашкол ахь ихахъан,
Дашьтан уи атцара.

Амра тынч игылахъан,
Уи лашон лыпхала.
Ацарақәа фыхахъан, –
Кама ацәа далан.

2001

***

Ан агараҕы днатэан,
Ашэа изылхэеит ацша.
Асабигы ибла таан,
Днеиуан Ацэа ашка.

Ангы лускэа шыта дрызцеит, –
Ус иаха дманшэалан...
Тынчран икэыз адунеи
Уи агара ашэала.

***

Ада схэартам сыкбанца,
О, уи ауп сыцстазаара!
Ах, исылшо сыкканда, –
Ацсы тастахызаарын.

2001

ҖА ЗНЫК ИСЫЗХЭА УИ АШЭА...

С. Чкотуа иахь

Сухэоит ҕыцны
исырха уи ашэа,
Даҕа мацк
ацстазаара сгэарцха!
Шоура цэгъазар, –
сгэы кастап, сыхышэашэап,
Анаатэ асыр –
ускан уи сарцхап.

Тцыс иатцэоушэа
уашэа ажэфан иалоуп,
Зыхь тцаулан
итцытцеит иара.

Ахатда иашәа
ахрақәа ирнаалоит,
Ашәа ссир
иаргәақуеит Аңсынра.

Ашәадара – ғарроуп,
уи еитымроуп,
Ашәа зцәызыз, –
ихәрақәа ғазом.
Уара зныкоуп
Анасың анумоу, –
Аңсуа иашәа
уаңдырны уаңцо.

Дағаа знык ицәырга
Айба иашәа,
Нақ, ажәытәрахь
пытрак сыбнатца.
Иудыруазеи чара
ссирзак сақәшәар,
Амашәыр ду
зхылымтцауа зынза.

Уи тоурыхны
иқәыз ҳара ҳашта,
Уи ҳазнысыз
амшоуп, ихәала.
Жәыжә ицағгы
нақ ахысшыа ихаштны,
Тынч уи ашта
дтыцдыргы калап...

Сухәоит, ғыцны
исырға уи ашәа,
Дағаа маңк

ацстазаара сгәарцха!
Шоура цәгъазар, -
сгәы кастцап, сыхышәашәап,
Анаатә асыр -
уака уи сарцхап!

10.07.2001

***

Абзиабара ахыккоу
Иказам ахъаа,
Цхыз лашоуп иибо
уи акәа иташәаз.
Иамазам ақәра,
иамазам ахәаа,
Абзиабара ашәоуп
иказоу ашәас.

Абзиабара ахыккоу
иккоуп агәыгра,
Уи ада, уи ада
са сымџа лашам.
Бзиабарала иҭахәоуп
сара сыхәра,
Абзиабара акәхап
Изыргъо есымша.

Абзиабара ахыккам
ашәтқәагъ узгәаџом, –
Срацәажәоит снейны, –
илакәуп рбызшәа.
Сара абзиабара
арџаш ду сәтоуп,
Ба бакәхап сзыцәшәазгъы,
уи санацәшәа.

Абзиабара, – қыюуп,
Ламысуп, лашароуп.
Имтәыжәоуп, иаңсышәоуп.
иамам агра.
Уиакоуп иузто
илакәу алшара,
Насоуп ианцәыртца
ахацәа рыңшра.

Абзиабара – ҳафцәагъ
ихамоу аҳауоуп.
Уи – ҳаңсҗазаара
зегъ атцакоуп.
Уи цшзарас икоу
зегъ иреихау ауп,
Уи цқьарас икоу
зегъ реиха ицқьоуп.

Абзиабара мшынзаргъ –
рахәыщуп изфызоу.
Хәыщуп, рахәыщуп.
иалшоит иңцәар.
Аха – аңсҗазаара
ахы азыркызоуп.
Уи ада дынцәоума
дынцәазаргъ Анцәа.

Абзиабара ахыикоу
икам ахьаа.

04 09.2001

РАЦХЪАТӘИ АШЪАҢА

Днеиуеит азғаб хәыч дцыхцыхуа.
Дышпазгагоу ақапшь.

Зны дамтцасуеит Тцис атыхәа, –
Хақәнаргылом аҕаабжъ.

Каха-бғала,
қаха-бғала,
Днеиуеит иахья лхала.

Зны дынхьахәуеит лара лышьтахь,
Саат еицарсак кнахауп.
Дзыназозтгы – уи лалышьтуан.
«Чақ» азымхәо уаха.
Каха-бғала,
қаха-бғала,
днеиуеит иахья лхала.

Дадыххылоит зных агара,
Дгыланы дахыччоит.
Зны интарсны кәардәк азара,
Иқәылшьуеит, дачычоит.

Каха-бғала,
қаха-бғала,
днеиуеит иахья лхала.

Дахысуазшәа асы рапан,
Ашәгы днахеит цшьаала.
– Амҕа бзиа бымаз, баба,
Уи харазаргь даара!

Каха-бғала,
қаха-бғала,
дныкәеит иахья лхала.

07.10.2001

***

Илахҕыһуп ацсуа пацха,
Ас афҕы хаақәа смахац.
Аха, сыцкәын, амца уатцха,
Уа иехәаргьежыла акәац.

Ахра уоума, Дима уоума,
Аха, стаца, бааласы!
Артәы тоума, ашәха ҕоума,
Аишәа икәышәтца лассы?

Ҧыс ихахтуа иарбан рыуа?
Даур, асасцәа урпыл!
Сасцәа дукәак хтоуп абжыгуаа,
Акәыд иагуп апырпыл.

Ачуан иахәлацсоит ашыла,
Амхац алишьуеит азәы.
Акәац амца надыршыло.
Ҧазәы иргьежьюеит атәы.

Ацсуа пацха, ашыш-быца,
Хара хханоуп, хара хгароуп,
Иччоит ацшәма илакытца,
Илҕатцә асас даанагар.

Ацсуа пацха пхоуп, иҕашьом,
Мачк итшәазаргы иара.
Хара хабацәа рынхашьюуп,
Излабеиоу Ацсынра.

2000

***

Зака цуазеи, бсымбазац,
Зака цуазеи, быкам!

Салхэон, ицъасшьон,
стцэыуон, иззом,
Мшэан, дкалахьоума
импсуа ахаан?

30.03.2000

АИМАК

Сгэи сыхшыѿи аймак рымоуп,
Изтатэыда хадара?
Иага ххэаргы дара рылоуп,
«Ажэѿан хшалыбгаз» хара.

Ахшыѿ – ѿыстаауп, баша икам,
Агэы жэѿануп, иразуп.
Ха хахшыѿгы цшуп адэныка, –
Уи зызку зынза хазуп.

Ахшыѿ лакэуп адэахьала,
Аха ѿнутцкала игроуп.
Уи назоит аус ахьалам,
Аназашьагы мазоуп.

Агэы ссирзар адэахьала,
Агэы ѿнутцкалагы ицшзоуп.
Агэы змоу дшэазом акала,
Агэы – ажэѿанаѿ иаццоуп.

Агэы ихэоит згэы уашэшэыроу,
Уи хэырбгыщуп, уи уаѿроуп.
Ахшыѿ – цыкац-цааршэыроуп,
Ахшыѿ малуп, ма млакроуп.

Ахшыѿ-къафуп, бцъаруп, шхамуп,
Баак аргылоит ак хжэаны.

Издыруада амыцхә шхамам, –
Җаказ гәыла ҳаиқәшәаны.

Агәы – амрағ иатахузеи, –
Хшыҗла амраггы хәәеуп.
Аха, иҳавацъгәо ахыза,
Агәы ҳахәышәтәырц иағеуп.

14.06.2000

***

Быцшра схаштуеит шыта сыцсымзар,
Хашти гәаламшәеи срашьоуп.
Ицойт сыжәған иалсны сымза,
Зны еиқәароуп, зны илашоуп.

Амҗа сықәын быбла сыцны,
Бгәыгра сыман сион уаха.
Анцәа сиҳәон нас иғеыцны:
«Ма сыцхызағ уи днырха!»

Стәыуап ашьтахь схы нагәылак, -
Алабжыш иагап сыхчы.
Срыцҳаишьома җызак, гәылак,
Сыгәггы ампыл еицш ичып.

Са сыцхызағ сгәәкра сархәап,
Ажәған скыдлап сцәәкәаны.
Аха, сымыш, уи бхы иархәан,
Бымцан сыцҳа ғәкәаны.

Ашәч саҗызан атцла садлап, -
Уи ачыхәқәаггы хьантоуп,
Нас ажәытәуаа ирҳасаблап,
Шака шәышықәса иртоу.

Сара пхызла ирхәыз шыацхап,
Ба бнагәылалан бцала.
Урт мышкызны сықәган ацха,
Бышқа снаргозшәа збалап!

22.02.2000

ИАРЕИ САРЕИ

Уи ситахзамызт, дысцәымгын сарггы,
Аха ҳаибагәзуан ҳаиғаҳар.
Ҳқазара шытытцхьан уи ала акыр, –
Амца ҳацралон ағғаҳәа.

Сарггы сиашьамызт, дсашьамызт иарггы,
Аха иашьарак ҳаҳәмаруан.
Хыхьынтә ицшьамыз цәымзак аркын,
Иахылтцуан ицшьамыз апҳара.

Иарггы синыхәон, дысныхәон сарггы,
Ҷыжәра «Амзақа» хҳалан.
Ҳаиуара иацлон нас иаҳаггы,
Аныкгы «ҳлыхшазаап» лыцҳала.

Дысғаччон, сиғаччон... Амышқәа цон,
Амышқәа цон акатаҳәа.
Аха издыруан, – шыағакгы дқәацом,
Ацақьа салқьан санкаҳа...

Штакағ ҳашгылаз ҳыцъагь ҳеырбо,
Иааин ацшатлакә ҳабжьалеит.
Сфыза дызлытцыз рышқа дагон:
Сарггы дыздырит ибжьала.

2001

АШӘАРЫЦАФ

Ашәарыцаф цәгъа деибытан, –
Ахьта хьатдуан ицәшәаны.
Ихьзи ижәлеи рхәоит ақытан,
Уи дшәарыцоит уажәааны.

Лакгъы неиуеит амгәа тахан,
Шәарахк ашьтакәа цшааны.
Зны иафалоит хра такнаҳак,
Ишуеит ацшәма иахь ицшны.

Ашәарыцаф ишәакъ акәын,
Цьмакы иақәикит лассы...
Датцхон, аха иибаз лакәын, –
Азыс налыхәхәеит асы.

Даеа мацзак акәхап игу, –
Ашьха нас «ахәаф» аґгап.
Хы затцәыкоуп, иткьо хыкоуп,
Гәнаҳазар Ажәеипшь ибап.

Азыс акәшон ан-агәыраз,
Хьаак амазам иара.
Иацеырбон атәыфа дура,
Ан – ацазатцә иафәҳаран.

Итцысзомызт, тынч иахьгылаз,
Уи мамзаргъ акы иацәшәап...
Ашәарыцаф – ахатыраз
Цака длахеит нас ашәакъ...

Ашәарыцаф дцон ихала, –
Дкарахеит иаци иахеи...
Аха азыс абзоурала,
Уа ф-цстазаарак еиқәхеит...

09.04.2001

***

Аапын шәоуп, аттар чырчыруеит,
Уахыпшлак ихәуп рытра.
Барггы балагоит, издыруеит,
Аапын ашәтыц артытра.

Бахыцалакггы аапын бацуп,
Җыза бзиаc икабтцеит.
Ажәван ҳаргъуп, адггыл шыацуп,
Амра халеит, ахыта цеит.

Зны шәеипшуп шәара матәала,
Ибшәуп аапынра атқы.
Сара уи сыннажын схала,
Иканаршәуам ба бхатқы.

Зны ишәзеилоуп шәарт мазажәак,
Атәы сылатта шәыччоит.
Ишдабзияз знык сыхышәашәар –
Аапын-хага бысцагоит.

Исызгома аетә кыдцаа,
Са снaзaрггы ахәаҗы?
Сымыш, баапынра сахыбаан,
Сатабымтцан, бысхәаеыр!

21.04.2001

***

Ацша нтасны мазала,
Җзиас гәыднакылон.
Иацәымгызшәа ацара,
Зны-зынла иаатгылон.

Ускан, зынтрыс ихәашьуан,
Ацсы мацха цыушыап.

Аңаф иадлон ишышыуа,
Итыңарц иағушәа.

Уажә изғугғы уи қәңароуп,
Иахытоу итәмтәмуа.
Уахғы-еынғы аңароуп,
Цсәзаарас хәа иамоу.

Нас иткәеит, ирхан атра,
Цхәақа ицон имәасны.
Ашыта итәкәашон иара,
Са еиныскьон сасны.

16.06.2001

АҚӘЫЦШРА

Цьым, ақәыцшра сеиламхаит амалаз,
Уи иахыоуп хәа сашытамызт иацы.
Нак ицаз – имцазаргь аламала,
Уи хынхәышыа амазам бзантцы.

Са сыцхызкәа сқәыцшра рылакнахауп,
Ажәәан ашқа срыман ицалоит.
Уақа схызаргь уаха даға гәнахак
Сымазамкәа бышқа сылбаалоит.

Бацхәа сцәырцуеит шәахшәа сзышкакаран,
Ба бышәтыцуп, амра батыцхауп.
Исәәкәома жәытәтцас бара бгара?
Бзиабароуп икоу иреихау!

Сгәы еикәхомызт кәицны бадымшәалар, -
Исырцаап хәа баша уи сағын.

Уи акәиц хәыч иаблыз аццышә ала,
Еитафыцхеит ашлара схафы.

Еитафыцхоит аапын ашәа еипшны,
Еитафыцхоит адгылаф зеггы.
Анцәа иоуп издыруа са исцеипшу,
Иакәыскызар сқәыпшхарц уажә сарггы.

Ажәфәан сахәоит: мацк исыт афәышра,
Зыгәра згода, цым, угәра сымгар?
Акызатцәыказ истахуп, ақәыпшра:
Абызхәацәа абыз бадмыргарц.

14.07.2001

***

Сара схагоуп ба санбыцу,
Самхагәыргъацәоит цәгъала.
Сшьапқәа хагароуп ирытцоу,
Снапқәа мтцәыжәфазар калап.

Сшьара сықәым са санбыцу,
Сажәа хыдоуп, сфы шәахауп.
Хыда-гәыда са срызхәыцуеит,
Амрей амзеи иреихау.

Амца сшалоу азы сталоит,
Асы сшылоу амра сцәуп.
Ус, усыхәацшыр, хатала,
Сара сиеипшзам зхы тацәу.

Аха схагоуп ба санбыцу,
Адуinei зегь са истәуп.
Избан акәзар, бара бкәицуп,
Са сбылуазар сфәхәатәуп.

Бара боуп сзырхаго, сгәыраз,
Адгьыл икәлашо цәашьны.
Баргьы бхагахар, ибдыруз,
Ассир шыкало аены.

Ба банхагаха нахысоуп,
Ассир ныкало аены.
Ускан харт Ацсны ҳахысуеит,
Бзиабарала икәтцаны.

06.07.2001

АГӘЫРҒАРА

Сгәырғоит шыжьымтанла,
Сгәырғоит хәылпазыла.
Сгәырғоит ашьыжь амра,
Сгылан санапыло.

Сгәырғоит, исасушәа,
Алашара нааило.
Нас насыпла стәушәа,
Суада хәыч сыфналоит.

Сгәырғоит, зык ашамтаз
Ашьтыбжь санарёыхо.
Шьыри, сыркәашандаз,
Снақәыртәаны җыхәак!

Сгәырғоит, сцара сыртар,
Избаз ацъазыхәа.
Аха афатә тиртәҗ,
Ахәқәа тәом урыхәаргь.

Сгәырғоит қәак анлеиуа,
Кәыркәаз, аҗакараз.

Асаби дшеи-шеиуа,
Дгаразар агараф.

Сгэыргъоит амц анысхәо,
Ма сара сыржьозар,
Насгы «Анцәа иныс» хәа
Ражәақәа рыцшьозар.

Са сдыргэыргъоит рызегь,
Амза, абна, арха...
Сшәоит, изыззарызеи,
Сгэыргъара сагар хәа.

18.02.2002

РҶАЦХЪА ХХЫРХӨАП...

Ицоит амыш, ицоит ашықәсқәа цырны,
Аибашьрагы цазшәа збоит ихараны.
Аха сышьха, аха сгәатцә ахәра рнуп,
Ан ахцәышла, аб еитамхәа ргәыреануп.

РҶацхъа ххырхәап аҭа изымтәз Ацсны,
Амца шыра зцә затцә далаблыз аены,
Нхытцтә ихытцны абцъар иатцалаз хашъа,
Урт азҭабцәа, урт ачкәынцәа – Анцәахша,
Урт анацәа, заштә иқәхоз ишланы...
РҶацхъа ххырхәап, рҶацхъа ххырхәап ҳаизаны.

Пцшатлакәушәа амца тысуан Гәымста,
Зиасымызт, амца тысуан сара сда,
Зыцсы тоугы, зыцсы тамгы уа иқәпон,
Урт аиааира, урт аиааира агәра ргон.
РҶацхъа ххырхәап аҭа изымтәз Ацсны,
Амца шыра зцә затцә далаблыз аены,

Нхытцтә ихытцны абцъар иатцалаз хашъа,
Урт азгабцәа, урт ачкәынцәа – Анцәахша,

Урт анацәа, заштә икәхоз ишланы...
Рҕацхъа ххырхәап, рҕацхъа ххырхәап хәизаны.
Ицеит ацхын, икәцтит азынтәи асы,
Анакә акәын урт ирышьтәлеит лассы.
Гәырғъа бжъыми иахъа ацсаагъы ирхоу,
Ацсынтәыла хтәеицәа ршьала еикәырхоуп.

Рҕацхъа ххырхәап ага изымтәз Ацсны,
Амца шыра зца затц далаблыз аоны,
Нхытцтә ихытцны абцъар иатцалаз хашъа,
Урт азгабцәа, урт ачкәынцәа – Анцәахша,
Урт анацәа, заштә икәхоз ишланы...
Рҕацхъа ххырхәап, рҕацхъа ххырхәап хәизаны.

25.02.2002

ОЧАМЧЫРА

Б. В. Адлеиба игәалашәара иазкуп

Ажәытә хыбракәа аерылак,
Ажәџан амтцан ичапшьоит.
Атцых агәтәан хатцак ыыла,
Ақалақъ дагәылсны дцоит.

Икәша-мыкәша, наӀ итынчроуп,
Мачк ижъакцоуп ацәкәырца.
Ага – цслымзроуп, арха – цслымзроуп,
Ашәыр иалтцәеит ацхарпа.

Амра иаблит, гәырџак иаблит,
Ахы иаблит даеазны.
Аха уи қалақъ хасабла,
Бзантцы сақәымшәацт ицсны.

Очамчыра зных ишыцран,
Ага иқәырзуан акыц.
Шәынтә икыднакьеит ашыыцра,
Аха шәынтә игылеит ҫыц.

Ныха тыцым, уа еизартам,
Аха устәкыагь итацәым.
Аччапшь ытцоуп патцасартак,
Дныхәоит пацхакаҫ ҫазәы.

Ицаз ашықәсқәа ркычыра,
Хыхь гәырқак ухадырцоит.
Иззатәузеи, Очамчыра,
Мацк утәымушәа узбоит.

Аха усгыы уа ушәшьыраҫ,
Алаф цыфоуп, ихадоуп.
Очамчыра – Очамчыраа,
Ачеицыказ рыпсы тоуп.

Иаҫуп ажәтыс ачырчырра,
Сара сгәоума уи зыбжью?
Очамчыра, Очамчыра,
Анасыцуп иазыцшу!

18.06.2002

АЛАДАТӘИ АМРА

Са иснаалоит аладатәи амра,
Аладатәи амра саҫхәароуп.
Уи кәымшәышәуп, иалазам ҳарамрак,
Аха алым еипшуп, ицбароуп.

Аладатәи абна са издыруеит, –
Ҳауа зфыдоуп, уи сыпсы снаршьоит.

Нак ицитдэит ага ишьхэа,
Азы шцо аипш дцеит данца:
Еи, чавела, мацк акэрышькэа,
Са снапыраз исзантца!»

Ацъырмыкь иахоуп аффы-хаа,
Шэыруп, цыкоуп, ма цхарпоуп.
Ахардан иахылтцыз фы-хаак,
Иакэшан ашьхыцкэа «цэқэырцоит»...

Еилахэмаруа лытцк аганкэа,
Лмаца-хеикэырхага кны,
Даанылкылеит ациганка,
Пцэызба ссирзак длыхъзаны:

«Сбыхэоит, апшза, са бысцэымшэан,
Бара бынасыц лашоуп.
Бгэы иабазаргь барцыс дтэымшэа –
Бара бзыхэан ауп дызшоу.

Уа дыцшуп, дыцшуп, дгэатеиуеит,
Дыбзыцшуп, ибоит Анцэа.
Ага днеиуеит, уи кеикеиуеит,
Ихуп ачныш гэыргъатцэа...»

Лнапсыргэьтца аштца днатэхэеит,
Иқэылхт ацэгъара кказа...
Са сахъгылаз ажэфан сахэеит:
«Ибхэаз зегь Анцэа икатца!»

27.09.2002

***

Исыхъыз сыздырам, сгэы тынчзам зынза,
Мацк ихыпцаазшэа икоуп са сызкэагь.

Амышгы спылит аеыргаза,
Снеилоит аоныкагы, снеилоит ссасызшәа.

Исыхыыз сыздырам, – сгәыцлар стахзам,
Гәнаһак сықәтцаны сықазар акәһап.
Ажәәтцәкыагь сахәуеит, еипшуп ахца,
Ашәтқәагы бгыжәхоит, иқаз илакәха.

Гәнахауп исықөу, – уи акәзар калап,
Пхызлагь уахынла сызтәыуо ахәхәыхәа.
Аха исхароу сшатюу сцалап,
Зныкгыы симтәыуацт еидарак азыхәа.

Гәнахауп лабала исысуа сара,
Сыжәса ианымтәу ашәытақәа рнызтаз...
Шәынтә ихъантазаргъ – уи шатәу сцалап,
Са сакәыз, са сакәыз иатцытны имцаз.

18.02.2002

АКТЭИ АЖЭЕИНРААЛА

Абар актѣи сажѣинраала, –
Ажѣак сымхѣазацт сынтѣа, –
Уи зыѣуеит хѣа ажѣѣан салан,
Нас, изѣѣит тѣаѣа сантѣа.

Актѣи – гѣыгрупп, уи насыцуп,
Актѣи – ыщуп иразуп.
Актѣи – хыхынтѣ ауп ишсыцоу,
Уахынтѣ иѣам зегъ сасуп.

Актәи суп уи, ахәылыхәа,
Сыбга икәлеит ицшзаза.
Афы шытысхит Апсназыхәа,
Са сышларггы сгәы шлазам.

Актәи цқьоуп, ицшьоуп, иныхоуп,
Суҳәоит уи агәра гала!
Аха, – гәырғароу, игәтыхоу?
Мачк игәтыхазар калап.

Амра еицшуп, абла тшашоуп,
Насыпҕыцуп, шәа ишәтәуп.
Рапхъазатәи гәырғәәхәашоуп,
Рапхъаза иаҕыху шәтуп.

Ажәытә иастоит, ажәытә иамаз,
Жьакцан иадлалоз Ацсны.
Ажәеинраалаҕ саргьы сгәама
Кыр ибзиахап ҕааны.

25.01.2003

УААИ, НАС, ХАИРЫЗ ТАХАРЦӘЫП

Уааи, нас, ҳаирыз тахарцәып, -
Дныхәаз ҳауа, ҳгәыла!
Анцәа дҳамазар уатцәы,
Ғакгьы ҳзыкәиргылап.

Алабжышқәа тарханы,
Ҳазцарыма цшәаала...
Ҳара мҕа-баапсык ханын,
Мҕамызт, илашыцаран.

Сара сыблақәа рхаҕы,
Птацқәак ахакнахан.
Сгәатца саҳәара иаҕын,
Ичхатәым ҳәа уаҳа.

Хыхьынтә азытра иаҕын,
Анакә-лашә исхажьыз.

Амрагь цэыртцит ахәаҕы,
Сшьа иақәыцхарц ашьыжь.

Игылт ҳадгьыл аҕацәа,
Иатҕагылан абцъар.
Рымҕа иқәйтцеит Анцәа,
Урт гәаныла драбжъан.

Итәон атцла, арахә тәон,
Адгьылаҕ изымхәыз...
Ихынхәызгьы ршьа катәон,
Ршьа катәон ихнымхәыз...

Уааи, иахгәалашәоз зегьы,
Аҕа затцәгьы, ангьы.
Ажәфан иаблыз ахәычгьы,
Имицкәа итаһазгьы.

Зхала иабашьыз аҕа,
Азатцәра иацәымшәаз,
Аха, хатцала итаһаз,
Цстазаарак зтаһымшәа.

Инҳажьуада, мшәан? Азәгьы!
Зегьы идьырцәоз мцакоуп.
Ацсназыхәа ацсрагьы
Цстазаара назазоуп.

2000

АМШЫНИ АЦӘҚӘЫРЦЕИ

Иара дымшынын, -
Аҕбақәа хын уи амшын,
Ашәтқәа рзыхәан
Уи Анцәа ила, дымшын.

Аха, иухэан еипш,
Ускан уара уцэкэырпан,
Удэыкэлеит аду ахь,
Удэыкэлеит даушла укэпан.
Ашытахь умшынхеит...
Икам уи аткыс еихау,
Упракэа ракэын, –
Рычныш мтэыжэфақэа тбаауп.
Аха ишэцэызом,
Хьаас исымоуп Ацсны, –
Сшэоит ишэхэаеыр хэа,
Уи Ө-мшынк иртакны.

26.08.2004

МАЗАЛА

Ажэеинраала зыфуан мазала,
Ускан атынчра саргэакуан цэгъала.
Абахчаф игэылтдыз ашэткэа срыцэшэон,
Урт амырхэага аффы-хаа рхышэшэон.
Икан ацсаатэгъы, иаргэакуаз азба,
Ацъра иагэылкъан ицеит ахышьыцба.
Нак икыркыруа, ибгъатуан аеы,
Адгъыл атдыхэан ацта тачын.
Амфан исцылаз ацшза слыцэшэон,
Уи сымфахылкъар калон еацъара.
Маха-махала са сеифышэшэон, –
Ажэеинраала зыфуан мазала.
Ажэфанаф амза цэашьын, икаччон,
Сиетцэахэ кыдын, иахькыдыз иччон.
Цшаласк гэыбзыгуа, исыкэшо исхан,
Зын цэан изфызаз, зныхгъы ипхан.
Аха срызхэыцзом, азиас хабжьоуп,
Бжыкоуп иахылтцуа, – уи са сыбжьоуп.

Урт зегъы лакэын, иссирын цэгъала,
Урт сымѡахыркъар, срыцхан сара.
Ажэеинраала зыѡуан мазала –
Ускан атынчра сашьтан цэгъала...

04.09.2004

АБЦЪАР СЫҚӘКУП...

Атыѡ акэшан иѡоуп сымза,
Уахгъы-еынгъы... Есыгены.
Абцъар рықәкуп сымра, сымца,
Ахы итцакуп Ацсны.

Дтэоуп ага деикэных абцъарла,
Сзыхь агэытцэкъа иарбаны.
Ихэда хиоуп умхэозар цъарла, –
Дкъамлазацт агэра ганы.

Абцъар рықәкуп сгэыла, сықэла,
Хнышэынтраѣ иаку хцэашьы.
Сызхара сымтцэыуацт снықэлан,
Уака джуп ахы иашьыз.

Абцъар рықәкуп сѡыза, сыуа, –
Ишцартаху уи сацэшэар?!
Адэы дықэымларц ацсыуак,
Изыр ацсуа ибызшэа.

Абцъар рықәкуп асабицэа,
Ашьыжь иалзыркъаз зыбжьы,
Абцъар ақәкуп ашла ицэа, –
Уи амаца дизыпшын.

Аха мап, исыцуп сгэыцгра,
Сгэыцгра цъалым, ихароуп.

Уи иаргъоит исымоу сыхәра,
Уи шьхардацуп, ицъбароуп.

Абцъар сықәкуп са избазар, –
Уи ишпамгари хәа зны.
Аха, уи ткъазом, избанзар, –
Иақәкуп ацсуара, Ацсны.

10.09.2004

АТӘХӘА

Ашхам сылеитцон ага, –
Атзы скыдлоит хәа сафын.
Амат хьшәашәаза иаха,
Исхакнахан са схәфы.

Амат хьшәашәаза ицшын,
Уи ацсреихагь еиқәатцәан.
Агеи амәти еицшын, –
Гәык еицрыман, цәакгы рцәан.

Амат сыцхар атахын, –
Са стысзомызт сацәшәаны.
Сыхәда иқәнәтцон ахы,
Соура-сзара зегь шәаны.

Амат иамукәа ицхар, –
Анцәа сиашьапкуан сара,
Дықәнагон, издыруеит, цхак,
Атәхәа сытцеихәар абра:

«Ушхам амцаф исчычит,
Уццышә ага иасыргеит.
Уара уацқан иурчит,
Сара сәтәхәан исырдеит...»

Уара уацхан... Ихәашеит,
Сықалақь, иссирыз зны.
Нас ихәлан, ихәлан, имшеит,
Алашыцара тәан Апсны.

Уара уацхан... Иғъазом,
Анацәа иршәуп ашәы.
Уи бзантцы ацштәы цазом, -
Идырҕыцуеит зны иажәыр.

Цхыз иагараангъы избап,
Аматқәа сырфарц ртахны,
Ускан са стәаны исхәап, -
Атәхәа сымоуп итцәахны:

«Ушхам амцаҕе исчычит,
Уццышә ага иасыргеит.
Уара уацхан иурчит,
Сара сатәхәан исырдеит...»

29.07.2004

АЖӘЛАР РЦА

*Аңсны Афырхайҕа, агенерал
Султан Сосналиев изкуп*

Ага дхәқәлеит ашыжь, ацхын агәтаны,
Хбахча дьтцан, хаштақәа дьртан.
Ашәа рыпхьеит хашыцәа, – еибашьран Апсны,
Рапхәа дгылеит шәара зқәым Султан.

Измааной, ишәхәозар,
Измааной, избан,
Анацәа изрыхьзыртцо
Рычкәынцәа Султан?

Адсынтэыла шэартан, Ацсуара былуан,
Рацэа ххыран тцака ашэткэа шытан.
Ршыамхкэа нарсны аштаф арпар тоуба руан,
Рапхба дгылан шэара зкэым Султан.

Измааной, ишэхэозар,
Измааной, избан,
Анацэа изрыхьзыртцо
Рычкэынцэа Султан?

Ага дкахаит ыщца, – еикэырхан Ацсны,
Ашэы зшэылаз ршыа кэапеила итан.
Хашьхақэа дышьтырхит бзиа уи дбаны,
Ашэа изырхэоит, шэара зкэым Султан.

Измааной, ишэхэозар,
Измааной, избан,
Анацэа изрыхьзыртцо
Рычкэынцэа Султан?

30.04.2002

***

Бара бакэымзар, – сара,
Сара сакэахомызт.
Тэамфахэ сызымто сфара,
Сымыч ақэахомызт.

Сара сакэымзар барггы,
Бара бакэахомызт.
Адггыл акэым Анцэаггы, –
Азэггы дхэхэахомызт.

Сара сакэымзар бара,
Барей сареихомызт.

Мшәан, ғаразар – ағара,
Ус хаңшыр азхома?

Сара сакәымзар, – хара,
Җқалазомызт ҳлакәха...
Быда схәартамхеит сара, –
Барғыы усшәа акәхап.

25.03.2002

ХЫДА

Сынхагәышьеит сара хыда,
Ус иацым, иахьакәым.
Ус ианыкоу сызтахыда, –
Нак ңара сыңхьакуп?

Шьоукы рзыхәан уи хақәитроуп,
Қашьуп ҳа ҳамшынғы.
Азә – азин, аханқәа иҗоуп,
Ирҗоит дыззыңшымғы.

Җазә ахауа идикылоит,
Уи иазиуеит ахра.
Азә ашәшьыра дытгагылоуп,
Аха деиңшуп ахра.

Еғыи Җсоука амәа дықәуп,
Мса мацароуп ишьхәа.
Уакагь напык талан икәа,
Имнахуеит икәрышькәа.

Еибатирууп хара ҳқытан,
Уңсуара зтахыда?
Ишңарыңҗау икоу хыда, –
Урт рыгәхьаа зкыда?

Абна агәтан абга уыуеит,
Амыч цазаап, рыцха!
Зны итгылоит, ашытахь ифәуеит,
Цхьаҕа ицаз ирыцхарц.

Шьта инхеит, агәхьаа рымам,
Амахә атцапыркеит...
Мшәан, иныкәбан ицарыма,
Ахьзи ахатыркәеи?

Амыш цап, ихылап амза,
Ғыцны, еитағыцны.
Аха, са сызцом, сатамзааит,
Хыда икәхаз срыцны.

14.05.2002

***

Ирхәоит ацстазаара мцоуп хәа изхылтцыз,
Шьюукгы иамаркуан: уи зхылтцыз азоуп.
Хахәуп хәа ғыртуан, ғыртуан: ейхымцоуп!
Аха изхылтцыз макьана имацоуп.

Мазоуп хара хзыхәа, мазоуп зеггы рзыхәа,
Иарбан иаргамоу? Ишәхәозар иаартны?
Аха сыцстазаара сызитор исыхәаз –

Исмыхәазарггы уи астоит Апсны.
Ирхәоит ацстазаара цхарроуп изхылтцыз, –
Милеттәи^{*****} ашколаҕ еимаркхьан акыр.
Аха цхарроуп ашәткәаггы зхылтцыз,
Аацынггы цхарроуп изгәылтцыз, ижәдыр!

Мшәан, изцатәузеи милеттәиашкол ахь,
Дарвинггы дыказ – дыкан ххәалап.

***** Милет – ажәытә бырзентәыла афилософцәа ираазартан.

Иахныхәап, шәтахызар икны кока-кола,
Хшыла еидкылан ма иахкәабәп.

Иҫоуп агәилкәә, ааңын, аңхара,
Аха иабаҫоу аиаша еиҳау?
Пату рыкәзаргь хфилософцәә даара,
Аңстазаара зхылтыз барей сарей ҳауп!

08.02.2003

АКӘАШАРАХЬ АНАЦХЬАРА

Сымыш, бааи, хкәашәп, хкәашәп,
Асы икәнацеит әкәә.
Кәашарыла иҳархәашәп,
Ҳазмыркәашо хгәырҫақәә.

Бааи ҳапрып, ҳапрып, ҳапрып,
Ажәҫан ҳналалап зынза.
Зны сеитәтдып, зны сыбрып,
Цқәа сышзымкәашо сымзап.

Ари амыш
Шьта интәәоит ашьшьыхәә,
Гәнаҳак аман ицазом иара.
Абар асы леиуеит аҳәылыхәә, –

Ишкәәкәәза иҫоуп Аңсынра.
Бааи хкәашәп, хкәашәп, хкәашәп,
Акәашәцәә рыгәтаны.
Гәырҫак бымазар – иахшәп,
Ҳақәтдып ус икаңсаны.

Бааи хкәашәп, хкәашәп, хкәашәп,
Амза аңыңхь ҳеантаны.

Ҳа ҳазырцәазом ацша,
Шьанцдак ҳалтцит ҳамцаны.

Ари амыш
Шьта интцәоит ашьшьыхәа,
Гәнаҳак аман ицазом иара.
Абар асы леиуеит аҳәылыхәа, –
Ишкәакәаза иҗоуп Ацсынра.

27.02.2003

УАЦӘЫНЗА

Изулак сназеит уатцәынза,
Уа сназанда ҳәа сыцшын.
Мшәан, уатцәы са сзын ицәымзан,
Са суатцәы иахьа иацшьын.

Са суатцәы харан, итцысын,
Ҷыцбарахын сара сзы.
Уи мацәысын, ашьха иқәсыз,
Сыск, ашамта итанасыз.

Сгәаҗуан, са сзытуан ишызбоз,
Сгәахы иалакшон атцәы...
Шьта сназеит уатцәынза шысхәоз,
Ҷыцны снашьталт җа уатцәык.

18.03.2003

***

Атцәы рылабцоит сара сажәақәа,
Атцәы налатцо бгылоуп сычҳара,
Атцәы рылабцоит сгәатцаҗ сашәақәа,
Сара сбеиара, сара сычҳара.

Атцәы рылабтца цыбшьоит сажәақәа,
Сгәоуп излабтаз, сымыш, атцәы.

Азынтәи амра аипш сыхьшәашәаза,
Сықәхеит арақа, иабақоу уатцәы?

Атцәы сылатца, сара исылазап,
Бара бымазоуп сарггы сымаза.
Атцәы сылатца, атцәы сылатца –
О, бара быда азәггы дсымазам.

АПОЕТЦӘА РЗЫ

Афы – са исзымхо ҳауоуп,
Шьыри, ҫындаз ҳа ҳ-Басла!
Иасмыршьуази, ҳасас, ҳауа,
Уимоу ҳашта иқәу сла?

Афы – цстазаароуп, илакәуп,
Сухәоит ижә инагзаны!
Сара сакәу, лара лакәу,
Ажәфан уи иацәызгаз зны?

Сажәа кәышуп, уи еинаалоуп,
Данысныхәо ауафы.
Иарггы усқан ажәфан далоуп,
Сарггы сарпыруеит афы.

Ах, афы, афы хазына,
Шәах мацароуп, еилашуеит!
Даеа усқәак раха сывам,
Цьым исыт, исыт изжәуеит!

Афы соур – иқоуп сымза,
Сывра кыдуп иразны.
Апоетцәа рзоуп, сыцсымзар,
Афы зыкалаз Ацсны?

24.03.2003

***

Атдых ахыза насықәтқан,
Ғынч инагылеит схағы.
Сыкоуп атқака счығәза,
Уақа агәәкра сағым.

Сыкам ахықә акны снейны,
Атыша тәула сзыңшым.
Ғынч инатәеит аеырееины,
Иамамшәа гәнаҳак амшын.

Атдых ахыза сахьатцоу,
Сыцәаггы ғынчуп, сыңхоуп.
Адсуа ишьхақәа – тацоуп,
Ашьха касышуп ирхоу.

Атдых ахыза ахьсықәу,
Ажәфан иатцәала иқәтцоуп.
Иқәлоит ашара, ацсыкоуп,
Аацын ашашьа мазоуп.

Амраггы ғыхоит ашьшьыхәа,
Ашьыжь ахьырз қацсаны.
Иқәыфәеит ажәтцыс абжьыхаа,
Аацын иапылоит Адсны!

02.04.2003

СХЪАА

Сара цәғьалатцәкьа срыцәшәоит,
Амца, азхьитра, ацша.
Ашәтгы ашәтыц ағшәоит,
Амца рыцреитцар хазшаз.

Сара цәғьалатцәкьа срыцәшәоит,
Арфаш, итытцыз зытра.

Сымахә аҗҗахәа ихжәоит,
Сизар сзыкәгылаз сара.

Сара цәгылатцәкыа сацәшәоит,
Анаатә, ихызжәо абаа.
Ускан са сзыхәа итшәоуп,
Адгыл, еицакыоуп инаауп.

Зны Атлантидагы шәтуан,
Уи Анцәа ила ицшыан.
Азгабцәа – шәтыщны ииуан,
Арпарцәа ныхас ишыан.

Атцлаҗ ашәыркәа рцынхәрас,
Анасыц хыдхәа ирҗан.
Адгыл иарымтеит грак,
Иамцданыхәон аҗа.

Аха, иахахаит азы,
Инхазеи? Ацшқа ибжы!
Урт зегь калазшәа иацы,
Уажәыгы исхытцуам ашәшы.

08.04.2003

СҚӘЫЦШРА АГЪАМА

Са сҗара наскъеит, испыртцит,
Исгәалашәар, – сгәы цыхцыхуеит.
Абцар ақәкуп са сыпсырта, -
Аха ҳа ҳазхылтцыз дсыхәоит.

Са сҗара наскъеит ашышыхәа,
Амши атхи реицш ҳаипыртцит.
Мцак сыцралоит ацыр-пырхәа,
Сара сқәыцшра саназхәыцуа.

Алакә еипшын, иара шанан,
Ҳдунеи сакәнаршон гәаныла.
Аха уи гра дуззак аман –
Исцәыбналеит мѳак ианылан.

Иштәазомызт аламала,
Мачк иҫарын зны ламысла.
Ғазны мачзак ашхам алан,
Иалагылан амацәысра.

Мачк ихаган, мачк ицагъан,
Мачк икъякъан, итцаркъякъан.
Ашьха сшыҕаз сықәлон ага, –
Зегъ ҕакала иҕан анкъя.

Нас ицеит, ицеит ибналан,
Шьта сҕара хынхәышьа амам.
Аха ицазаргъ уи ахала,
Инхеит сқәыпцра хәыч агъама.

12.04.2003

АТЦЛА

Ашьыжь сѳагылеит сара сытцланы,
Сышықәсқәа маҕын. Макъана схәыҕын.
Ғынтәны сышьтытцуан есуажәааны,
Уимоу сышәшьыран сҕаларцгъы стахын.

Иныскылт адәеиужь наҕ сназаны,
Аимхәып сафызан, сахьгылаз спытуан.
Ажәѳан агәашәәҕ сгылеит сцаны,
Исыцлоит аттаҳәа, адгъыл сакуам.

Ашықәсқәа мѳасуан, пхызтцас ицон,
Сара сахьыҕаз сацәшәомызт акы.

Апшатлакә сапылон имтарсны изгон,
Ахыц еипш исфытрак амацәыс скын.

Аха сышгылаз, – иааит сығәхәра,
Ицәышхеит паса искиз сцәагы.
Шәдәықәла, сыуацәа, шыта шәацыхәра,
Сышьтахь игылаз алгы, тцәагы!

Сбартағ еиқәыццышә ишьтами сеиха,
Саамта аазар... Итызгом сыбжы.
Сызгәылтыз уи сыдгыл ашқа сеихап,
Уи акәын сызхылтыз, уи акәыз сызшыыз.

Амцағ агәгәахәа сеиқәылап, иапсоуп,
Уақа далызбоит са сынцәахәы.
Ахәа шылатцас уа иеҳәацсоит,
Жәлас уи атқа амца ртәахып.

23.04.2003

АЧАРАҚӘА РААМТА

Ажәфәан иатцкәан
адыд цеит игәаргәалеиуа,
Иаашацшапын,
амацәысгы аалакыт.
Иеҳәартәиуа,
ацш изын, иуаркалеиуа,
Иадышәкыл хәа
ацшәма ацбара ҳиркит.
Ашта иқәын
ҳаргәыбзыгуа ажә аффы-хаа,
Лыхәта гәзала
ажәфәан иахәуан тынч ақәа.
Хшыла итәу
аныга еипшны ихыцшыыхаа,

Еидараха
зымѡа игылан ацақәа.
Сгәы иқәыѡуан,
иқәандаза цсыуа бжбы-хаак,
Уи абжьала
сара сгәы назаза итәуп.
Ажәѡан иатцан
еицарсаза амза цҕыха,
Сгәы иснатон:
сынтәа ачарақәа иртәуп.

17.07.2003

МЫҚӘ

Мықә ақыта, Мықә агәыраз,
Мықә – абжьыуаа рахтынра.
Уара уашта ахатыраз,
Сшьацны сықәлоит уа сара.
Мықә ақыта, сзиас хьшәашәа,
Ашәыр бахча, ахардан.
Ох, иссируп атцар рашәа,
Штоуп узхәома урт ахьтам!

О, арақа зеггы ирымоуп,
Анцәа илыпха, игәыпха,
Адгьыл иқәу, абна илоу,
Азы шыцәоу збаз иаха.

Мықә ақыта, ацсуа гәара,
Ашьа ақәтәахьан зынггы.
Дықәпон ацсуа хара хгараз, –
Хгара иахтазом азәггы!

Мықә ақыта... Ажәа хәашьа,
Жәытәи ҕатәи рымзырха.

Иарсуп ацсуа илабашъ, –
Аламысоуп ханзырха.

Мықә ақыта... Ҳахцәа рыбаф,
Псыуа тасла итәахуп.
Уа итәахызаап дара рыдагъ,
Ҳара хиааира Анцәахәы.

Мықә ҫырбоит иахъа ҫакала, –
Аха иамам уи граны.
Днеиуеит пхәызбак ҫыццышәк ала,
Днеиуеит аума, дцоит дпырны.

Амфа рышәт, ирышәт аеыфқәа,
Асас, апшәма... рацәафхеит.
Иахъа амрагъ лымҳарыфтас,
Мықәтәи ажәфанаф инхеит.

Мықә ақыта, Мықә агәыраз,
Мықә – абжыгуаа рахтынра.
Уара уашта ахатыраз,
Сшъацны сықәлоит уа сара.

22.07.2003

* * *

Абзиабара мцоуп,
уи уаламхәмарын,
Амра-ца зхысыз
шәтуп, ибылуеит.
Зны имацәысуп,
зны гароуп изгароу,
Зын ҫыцха ункажъны
хыхь ипыруеит.

Абзиабара мшыноп,
уи уеалоумыжын,
Ацәкәырц ургәйдкыл
атцахь ургап.
Ага уацыртып
ацшзара ныжыны,
Уи амырхәага ссирзаргь иага.

Абзиабара цшоуп,
уацымлан ианасуа,
Иалшоит уагаргы
уи ухжәаны.
Аха ацшацәгъа,
ус иҕоуп, атцасоуп, –
Сахьгылоу сеитатцзом
уи сацәшәаны.

Абзиабара шәтуп,
зны ибсыркызоуп.
Уи гьамоуп, имтцәыжәоуп,
сышытыхны сызмоу.
Уи ажәоаан аҕнытәи
сылахь ианызоуп,
Дарбан издыруа
уи ашәтыц зыцсоу?

Абзиабара гәилуп,
быфнапык рызна,
Есышыжь иҕыбхуеит
тынч игәызны.
Сбыхәоит исабхәарц, –
ус ҕабтцарызма,
Са сакәзар гәилтцас
иаҕыбхуаз ишәтны?!

03.08.2003

АЗӘ ИГРА

Хара ихагу аабазом,
Даеазә игу хдыруеит.
Азә дыхцароуп, ма дгазоуп,
Ма дацсыуа-гыруоуп.

Азә дышхамуп, ма дласуп,
Адәы дықәлеит игны.
Аха днеиларц итахуп,
Апату ду иқәны.

Азәы – уи дыцсуп дшыбзоу,
Ауаа рахь дызнеиуам.
Даеазәых игәы хәацсоуп,
Дгылыи жәфани дреиуам.

Ахцатәи зеггы дреицәоуп, –
Дашьтоуп аихабыра.
Ғазәы имышьтаггы цәгьоуп,
О, ухынхәы дупылар.

Азә имазара хәашьуп,
Малуп уи дызчычо...
Хара хакәзар – ха хцәашьуп,
Ашта шәтүеит ханыччо.

Аха рыцхарак хагоит,
Рыцхароуп, хәарада:
Зегь ирыгу ха иаабоит,
Хара ихагу ада.

11.08.2003

* * *

Ашыжы итѣяз ашыабыста сара сеиуан,
Сгәы сартәомызт: мшәан, дарбану зтәахә сакуа?
Арт ажәақәа анызыџуаз ақәа леиуан,
Убри акәхап, – ицәаakup са сцәахәақәа.

2003

* * *

Исзыкәшәа, Анжела, исзыкәшәа сышәкәы,
Анбанқәа срыпхит схала, сыпсала.
Икоуп, хәарада, иагугыы шәкы,
Урт зегы кәицны сгәы иадыпсалан.

- Сбыхәоит исзыкәшәа, ди, ицшзаны,
Издыруеит, илакәхоит бызхысыз бнапала.
Санбанқәа срыцуп са смазаны,
Урт исызфыртуа цысшыоит быбжьала.

Исзыкәшәа, Анжела... Сымшқәа цоит,
Апқақәа ракәу цыушыап тагалан.
Сара нахьхынза, нахьхынза сназоит,
Уа санташәогыы сташәароуп еакала.

Сыканатц сыкан... Сыказар – сцоит,
Икамыз – дыкам, идыстцом харак...
Санбанқәа шаноп, изхымзац иахьзоит,
Избанзар ирымоуп ирыбтаз адхара.

Избанзар макъана ахәрақәа снуп,
Изрыжәуп сыпсадгыл хәрцарцәа ршьала.
Аха иагараан ирхәыргыы Адсны,
Ианаххуеит уи ахәра цсыуа кәзшьала.

Исзыкәшәа, Анжела, исзыкәшәа сышәкәы,
Итытцуеит Асида иазтылхыз ацәала.

Ҳақхъа сшәымбозар, – гәхъаас сшәымкын,
Ускан смацәысны сахаршәуп катцәарак.

Исзыкәшәа, Анжела, исзыкәшәа сышәкәы,
Анбанқәа срыпхит схала, сыңсала.
Икоуп, хәарада, иагугъы шәкы,
Урт зегъы кәицны сгәы иадыцсалан.

15.10.2003

***

Илеиеырбон ачараф,
Илеиеырбон аныхәәф.
Ҳазқәу ҳадгъыл лашараф,
Уи, хәарада, дныхан.

Еихышәашәон уи лзара,
Дшан зынза дышәтыцха...
..Лхы дшеиеырбоз мацара,
Нас дажәызаап рыцха.

25.09.2003

* * *

Ихы дацәажәон ихала,
Игәы дацәажәон зынгъы.
Ихыитәушәа дшақъо дҳалан,
Ус ахәтоушәа ҳбон ҳаргъы.

Уи дыччон, дыччон ихала,
Акыркыр ибжъы тганы.
Амза книхуан инапала,
Игон аетцә кынцааны.

Уи дкәашон, дкәашон ихала,
Дкәашон дықәпыр, еинкьаны.
Атцла дықәлон амахә ала,
Дылбаауан иґәкәаны.

Зны дтэаны ашәак апитдон,
Иашәакәа хиртдон иара.
Зынгы ихыыз шыхак иахитдон,
Реиха идырыз Апсыра.

Дыфуан, дыпон иара ихала,
Хтэаны хицыччон зынгы...
Зегь аками – акгы ихарам,
Хиеипшыз акэхарын харгы.

2003

АХАТЦЕИ АПХӘЫСИ ЕИЛЫТЦУАН...

Ахатцеи апхәыси аума рзыпшын,
Афыңагь еиғашуан, – еипшын амшын.
Ишьтырхит афнытәкьа иахартцан атәы,
Иахьоуп хәа, уахоуп хәа... Иагхон уатәы.

Еифыршон ачуанкәа, амхатә, ачанах,
Уимоу аныгағ ихчылаз ашәах.
Урт еидынтәалан иршарц ртахын,
Адгылағ икам, ажәфан ихым.

Ахатцеи апхәыси еилытцуан уаха,
Устәкьа насыпны имаз шәаға.
Рызгабцәа ршазаап, рычкәынцәа ршеит,
Цәыцеи фырцәани прит, ихәашеит.

Ахатцеи апхәыси еилытцуан уаха,
Амзатәкьагь кыдхалт хыхь ишанхан.
Алабжыш илхон наҕ ахәычкәа,
Ахатцеи апхәыси цәгьа иццакуан.

Аха, иабакоу, интәом ашатәы.
Избанзар, избанзар – еакгы цшаатәын...

Аха иузымшо аныршо – ицэгъоуп,
Рыџагъ рыбжьара рысаби дтџоуп.

10.06.2003

АНЫХӘАҘА

Са сгәы сыхъуеит аныхәара санафым,
Абзиара Анцәа иута уџнафы!
Асабицәа уашта иагмыз есымша,
Азәазәала хазшаз ылыпха рызша!
Уцшәмеи уареи уака шәыказ матцуцәс,
Асас дааир, – жәытә ишыказ еипш, дынцәаз!
Игъамгъамуа амра нықәиоз угәафы,
Икьыркьыруа абжыы ааџуаз уара уеы!
Арахә-ашәахә уара иумаз меигзарах,
Дырхылапшуаз уахгы-еынгы дара рах!
Еидараха иказ ацшәма уцақәа,
Азын гъеџыз, уцхын иагымзааит ақәа!
Игъазгъазуа уахәа кнаҳаз ухафы, –
Иажәхъазаргы ицхафыруеит уи афы!
Ажәтцарақәа рыгәқәа тынчыз уџнафы, –
Цстазаароума ачырчырра ианафым?
Атацацәа уашта италоз ипшзаза,
Урт ирыцыз дара рашәақәа хааза!
Ипхеипхеиуа аџы тыцоз ахапшыа,
Хшьамхы нарсны, хнахагылан ихапшыап!
Нас иахныхәап Ацсынтәыла, Ацсынра,
Указ, ацшәма, иказ ацсуара, иара!
Са сгәы сыхъуеит аныхәара санафым,
Абзиара Анцәа иута уџнафы!

28.03.2004

ААЦЫН ЕИҒЫСШЬОИТ ИАҒА...

Азын бзиоуп. Аха еигъысшьоит иаҒа,
Аацын шкәакәа, ашәтқәа зцу ихырчаны.
Бара башәа даццоит, хымпада, иаҒар,
Барей сарей адәы ҕақәызтқаз ҕшаны.

Азын хагоуп. Иадҕаҕәалатәуп тцлакы,
Ацшеи ахҕеи... Урт ирылышәшәоит асы.
Аха башәа рылаҕашьазом акы,
Бара башәа – саргыы исашәахоит лассы.

Азын лакәын. Азын быбышза ишлеит,
Сыкәа итастқан, аха сабылзеит цәҕгала.
Макъанагъы асы леиуеит, ус ишлеиц,
Шьта назаза ҕтанасызаргыы ҕалап.

20.02.2004

АГӘЫРҢА

Аценцъыр аҕнытәи адәныҕа быцшын,
Иарбан, нас, былацш зыдхалаз?
Издыруеит уаҕа, – ашәтқәа ҕацшьын,
Урт инарылсуан ацшалас.

Аценцъыр аҕнытәи адәныҕа быцшын,
Иҕан, аиашаз, быгә иалаз.
Ажәфан тцамтцамраҕ ацтақәа хшын,
Иарбан уи ахшаҕ ихшәалаз?

Аценцъыр аҕнытәи ихытцуан бгәырҢа,
Исықәтәон уахьынтә сахьгылаз.
Аха сцазомызт иньжъны зымҢа, –
Сцомызт, уахынлаз, иеынлаз!

Сгәатцаҗ итцәыуон бара бгәырға,
Шьта сара схәыцраҗ иапшәыман.
Иалшон, җазәызар, дарейцыр, дарсар,
Аха – анасыц сыман.

Сгәыграқәа лакәын, изгон урт рыгәра,
Сыбзиабашагы лакәын.
Издыруеит еидаран ишбымоу бгәырға,
Сара батцысхырц акәын...

26.05.2004

АУААРА

Иуаароуп хәа рхәоит ақәыцшра,
Ацшзаракәын – иуаароуп.
Иузынкылом урт даушла,
Зны иутоуп, җазны – ихароуп.

Харас имои Квазимода, -
Уи дыцшзамзаргы, дразын.
Аха жәғанымзар дызбодаз, -
Асаркьалқәа рҗы дтәахын.

Икан ацшзара, ақәыцшра,
Ус анакәха, – узтахыз.
Иахәацшуадаз, цым, акәышра,
Уалан азгабцәа рыцхыз.

Ацшзарей ақәыцшрей умоуп,
Ахра ухалоит иутаххар.
Агей ашьхей рҗы уацшәымоуп,
Рацхәа угылар алшоит ар.

Ацшзарей ақәыцшрей малуп,
Харт инаххуеит, хаилахоуп,

Адыд икәнаргыежыыз алу –
Уи абжьоуп ҳаргы иаххоу.

Ацшзареи ақәыцшреи гьамоуп.
Хаштра рымазам дара.
Аха зныкоуп урт анхамоу,
Нас ицоит еиҥах уаара.

29.05.2004

САРА СЫХЬЗ

Бзиабароуп сара исыхьзу,
Бзиабароуп дала-шьала.
Сгәы былуазаргь зынза исыхьзом,
Бзиабарак амцацшь ала.

Бзиабароуп мчыс исымоу,
Сыблақәагь ирху лашаран.
Иареи сареи ҳаидыцсылоит,
О, ианбанза ас мацара!

Бзиабароуп гәыҥрас иҥоу, -
Сара исызымтазо тахак.
Ажәџан салазуеит, ацсыкоуп,
Салакнаҳауп сбызкаҥахан.

Бзиабароуп ашьха иавтцны,
Ашьыжь амра санапыло.
Ашьацма иафызоуп ажәтцыс,
Аха уи сымкыцт напыла.

Бзиабароуп ахәра сызто,
Бзиабароуп ахәышәтәыгагь.
Царцалыкьтас сара сыцо,
Ахы снықәтәеит иаха шәтыкаҕ.

Бзиабароуп шарцазыказ,
Сара ашәтқәа срыдызцалаз,
Исыртәып уи ала сыхәа,
Са сыгәгы сыртәып уи ала...

Бзиабароуп сара исыхьзу,
Бзиабароуп дала-шьала.
Сгәы былүазаргь зынза исыхьзом,
Бзиабарак амцацшь ала.

29.06.2004

УС ИШОУП...

Атдых иалган ацсабара,
Ацәа иалырхит шыжьы,
Ардәынақәа рашәа хаара,
Ашьха царақәа рыбжьы,
Ахьа иқәтәаз хәыхәи цыси,
Абәжә иасуаз атцларкәыкә.
Ахьшьыцба зегьы ирацысит,
Иахьцо цыххәык аҭакуп.

Сара стәыла –
Даәа тәылоуп,
Иахьшәымбаан
Шәара шәхы!
Ажәфәан иалоу,
Абна илоу,
Шәарт Ажәеидцшьаа
Ибла шәхыз!

Ахьа иамтцан амышә цагьа,
Икәындкәындуан кәарасак.
Иафон аеш цатца-кьакьа,
Амахә иқәтәан араса.

Тдыхәа баба цоит ашышьыхәа,
Уи казшьалагы ихәшоуп...
Ибаагәаран зеггы рзыхәа,
Ацсабара ус ишоуп.

Сара стәыла –
Дача тәылоуп,
Иахышәымбаан,
Шәара шәхы!
Ажәфан иалоу,
Абна илоу,
Шәарт Ажәеипшьаа
Ибла шәхыз!

04.07.2004

БАРА ИБЗЫСКЫЗ АШӘАҚӘА

Аетәақәа мцаны исыжәлоит,
Шарцаз ажәфан иалшәақәаз.
Сгәатца иқәыршьуеит ацсышәак,
Ба ибзыскыз ашәақәа.

Ба ибзыскәа ашәа қыоуп,
Уи ҳарамрак атцазам.
Адгьыл қыоуп, амра қыоуп,
Сзыхь казказуеит атцанза.

Ашәт иґысхыз уаркалеиуеит,
Иатцоуп уиггы амаза.
Асы леиуаз, ақәа леиуаз,
Уи канзашья амазам.

Са сышлацны быхцәы салоуп,
Скабыршәуама салыршәан?
Сара соума, мшәан, изхароу,
Исхаразар, – салыршәа?!

Сара сшыантдан бмацэаз салоуп,
Сынхагэышыоит сшымазоу.
Бышка ицо ацшалас алоуп,
Бара бкынза сшыназо.

Быблаф са сгэырфоуп, ацсыкоуп,
Нас слабжышны салышэшэоит.
Аха усгы бшыкац быкоуп,
Быкоуп бгэы ак аламшэа...

Аетдэақэа мцаны исыжэлоит,
Шарцаз ажэфан иалшэақэаз.
Сгэатца иқэыршыуеит ацсышэак,
Ба ибзыскыз ашэақэа.

07.07.2004

АҢҢ

Аңы тысхит снатэаны, -
Иаргы лакэын.
Ажэфан иалсуан ицырны,
Сара сеакэын.

Ицыфцыфуан... Уи азы
Каршэран ахра.
Ацыцхь аткыс иласын,
Иаман ахра.

Изнатодаз адэаңы
Уи арашьра?!
Аха итыхын уи аңы
Карандашьла!

07.10.2004

***

Ицон ионы сара ссаат ахыцкәа,
Амра талон, ацыпхыкәа капсон.
Сгәыгра иадырчаблан сышәт абгыцкәа,
Җанасың хәыч еикәсырхап хәа сцон.

Еикәсырхарц стахын иацтәи агәыгра,
Аха уи иахагъежьюан мазак.
Иаҗын сыбла бара бсахъатыхра,
Аха уи ба беипштәкъя ицшзам.

Нас инеин рыцхарақ хабжәлеит, –
Мшәан, игәы нсырхама ханцәахәы?
Сара бсахъа тысхуеит ба быбжәла,
Бара быбла ссиркәа рҗы стәахуп.

Бара бсахъа тысхуеит сара цхызла,
Бсахъа збоит иага, иага ихараз.
Җаизеимыхран дыказам напхыцла,
Дхашьталаргъы зны хара хазшаз.

Сара сашьтам хара хтас азцасра,
Бара бсашәоуп, ба быцсоуп исхоу.
Аха бныкәарц акәын псыуа тцасла, –
Шьта хайцылап, ачхара иазхоуп.

08.05.2002

АЛАКӘ ИАЛАШОУ АЦСНЫ

Ицеит анакә тынч ихытны,
Амыш акәын – шьта еилгоуп.
Ацсны ршазшәа зынза иҗыцны –
Даеа бжыкоуп уи иахоу.

Цшаласк ныкәсуеит ацшахәала,
Ага еиеырбоит иара.

Аразны-сақә сыдыхәҟәала,
Ацәқәырц надтцуеит ақәара.

Цкәынки зҟабки неиуеит хаала,
Урт рыбзиабара хәшәуп.
Уи деикәшәоуп маҳәы матәала,
Ларгьы лтаца матәа лшәуп.

Ажәҟан каххаа... Уи мытцмыцьын,
Ацшқа ибла аипш ипхон.
Саргьы сықан, насыпк сыцын,
Сиетцәахә ахькыду збон.

Амра кәандоуп, мыш лашароуп,
Ана – ныхәоуп, ара – чароуп!
Уака пхәызбак, зыбла қаруоу,
Арпыс дицкәашоит дцырны,
Алакә иалашоуп Ацсны!

04.02.2005

ЕГЬЫРТ АИЗГАҚӘА РҢЫНТӘ

ААЦЫН АНААИУА

Аацын анааиуа ашәт аерылак,
Ғыц ианышәтуа ацсабара,
Ахәра абтеит сгәы напыла,
Уи иазгәамто амра цхара.

Сҟыза, сықәла, сыбла, сымра цхара,
Гәыла-цсыла срыцхашьа сара.
Бышқа снейуеит сыҟуа,
Сыҟуа, сыҟуа схала,
Уа бмырхәаган са бысцыл бара.

Ага цəқəырца сгəйднакылоит,
Ианеибафо иаапса-икара.
Сымыш, сыбла ба быхгылоит,
Аха сыкоуп сара схала.

Сəыза, сықəла, сыбла, сымра цхара,
Гəыла-цсыла срыцхашьа сара.
Бышка снейуеит сыфəуа,
Сыфəуа, сыфəуа схала,
Уа бмырхəаган са бысцыл бара.

1964

АЧАБРА

Сыцсы уалоуп, схəыцра уалоуп,
Уабазгари, ачабра.
Уи лызхəыцра сəадырхало,
Угəйдкыло стəоуп сара.

Ушцашкəакəоу, ушцахьшəашəоу,
Ушцассиру ачабра.
Сара исажəоу, сара исашəоу
Сыбла иамбо сгəазхара.

Сышудтəалоу гəамтазакəа,
Уапхьа скарахойт сара.
Аха ацəа сəамтазакəа,
Угəйдкыло стəоуп абра.

Ушцашкəакəоу, ушцахьшəашəоу,
Ушцассиру ачабра.
Сара исажəоу, сара исашəоу,
Сыбла иамбо сгəазхара.

1965

САРА С-ГЭЫНДА...

Адгьыл икәуп амра пхара,
Хбахча итәуп ес-шыжы.
Аха быкам сыбла хаара,
Сгәыгра иалазит быбжы.

Ах, шыри-шыри, сара с-Гэында,
Сызбыргәамтүазеи сара?
Бзиабарала, насың дула,
Җаицынхаруазеи хара!
Сыргәыбзыңуа са сыңшалас
Схәыцра шытых иңоит хара.
Зегь ангәыргыо, сылашара,
Ус гәырфала стәоуп сара.

Ах, шыри-шыри сара с-Гэында,
Сызбыргәамтүазеи сара?
Бзиабарала, насың дула,
Җаицынхаруазеи хара!

Аха уасла, цым сыңшалас,
Сара усыцыз есқынгы.
Са сбылуазар амца сшалоу,
Сыхәра уәтәхәала зынгы.

Ах, шыри-шыри сара с-Гэында.
Сызбыргәамтүазеи сара?
Бзиабарала, насың дула,
Җаицынхаруазеи хара!

1971

* * *

Бхахәы салацсалон срыцха,
Быжәфан сатқан смазаны.

Насың змамыз Терент рыцқа,
Ба бгәы иақәшәо мѡак санын.

Санын амѡа, амза сакәшон,
Дгъыли жәѡани срыбжъакын.
Ашьха шысхәоз, ага сақәшәон,
Срыфѡит ашәтқәа рыбжакы.

Ус ицоз, аха ианбанза?
Амра халап, иташәап.
Ажәѡанаѣ ихышәашәап амза,
Сыхнахп еиқәатцәоу ашәак.

Шьыжъык ажәабжъ бзынарыцқап,
Їыуаѡк дцәажәап бнартәаны:
Насың змамыз Терент рыцқа,
Бнихагыл атдыхәтәаны.

Нас ашәацъхәаѡ, иеы днақәтәап,
Тынч гәрѡала дтытцны дцап.
Былабжыш ашьац инақәтәап,
Ма днаскъабгап, ма быччап!

АБРИ ДААРА ДЫЦШЗОУП, РХӘЕИТ

Лбри даара дыцшзоуп, рхәеит,
Лоура-лсахъа – дназоуп, рхәеит,
Сасык дуоур дылбап, рхәеит,
Зынгы уаштагу лыцссап, рхәеит,
Зынгы иартак калтцап, рхәеит,
Ианеилахәло диалап, рхәеит,
Амра халар – даапшлап, рхәеит,
Уаргы лыматц уулап, рхәеит,
Аха даара дыцшзоуп, рхәеит,
Ажәѡан иалшәаз азә лоуп, рхәеит.

Егьи рацәак дубом, рхәеит,
Лацхьа арпар ҕырбом, рхәеит,
Лажәеи луси разоуп, рхәеит,
Шәфык ахшара лаазоит, рхәеит,
Уоны-угәара лашоит рхәеит,
Уаргьи упыруа укәашоит, рхәеит,
Дыцәом ихәлаз, ишаз, рхәеит,
Насың имоуп дызгаз, рхәеит,
Дугәацхазар, – иумзан, рхәеит,
Аха митәык дыцшзам, рхәеит.

Хшарак дхаур дхаазап, схәеит,
Асас дааир – дызбап, схәеит,
Хәфны-хгәара сыцссап, схәеит,
Азыхь – ашьыжь истап, схәеит,
Сырахә ааир – исхьап, схәеит,
Ахәра соур – иҕьап, схәеит,
Ацәгья лзырхәар, – иззап, схәеит,
Сматхап, схәеит, сдагьхап, схәеит,
Ма – нырцәыка снеихап схәеит,
Ус сызшада? Мазоуп, схәеит,
Апшза дсымаз, дыцшзоуп, схәеит.

1994

***

Ө-хәаак рыда амам аламыс,
Изыргьи знык ауп, иааиргьи зноуп.
Аламыс иоузом уи зус аламыз,
Измамыз изаахәом, изкажьюам измоу.

05.06.1995

***

Хшыфла иулшоит
ашәтқәа урхыргьи,

Уи зны икәмшәышәуп,
зныхгы имцоуп...
Хшыџла иулшоит
хдуней ааурхәыргы,
Уахь уназмышьтуа
аламыс ауп.

03.06.1995

АМПЫЛ

Иасуеит шыапыла,
Иасуеит напыла,
Аштаџ, ахауаџ
Иасуеит инкылан.
Иџоит, ишьтыџоит,
Ампыл ахала,
Аха издыруеит, –
Уи ак ахарам.

Иашьџоуп жәаџыла,
Икарџо шаноп.
Са сатдашьыцуеит,
Ачхара иамоу.

03.10.1995

ЦЬИТ

Асабиџәа
Ашта икәуп,
Ражәа қыиоп,
Дарггы қыиоп.
Аха, цыитуп,
Икоу цыитуп,
Зыбла хызџаз

Цкәына бзиоуп:
Тци-тци кәакәа,
Маахыр җаҗа,
Ашә, абыста
Иатцаркәәкәа,
Хаттамхароуп,
Хай, амарҗа,
Мамзар икәтәоит
Хара хкәәкәа.

А П Ш Қ А

Апшқа дықәуп
Адәы дбажәгәаламуа,
Дкахауеит, дгылоит –
Итатоуп ашыац.

Ампылгы дасуеит –
Арҗа ианамуа,
Далагоит иарма
Шьапыла дыкшарц.

Амратцәкәа ицуп
Адәныка, афныка,
Рыцсы илахоит
Уи дызбалак.

Анцәа иумхәан хәа
Уи апшқа даныкам
Адунеи зегь
Цәыуар калап.

ААЦЫН ЦЕИТ...

Н.Г.

Аацын цеит еитах, Наира,
Ацхынрагь убас ицап,
Адэы сшықәу смыждаиран, –
Смыждаироума зынза?

Мшәан, сызшада смыждаиран
Бзынаскъазеи ас хара?
Бара бытцоуп Зевс ишәшьыра,
Уахь сызталазом сара.

Баргьы ибымоуп, ди, агәала,
Мачзак бынасың цъбаран.
Уи атак кәбтцома бхала,
Бхала, – брыцхасшьоит сара...
Аацын цеит еитах, Наира,
Ацхынрагь убас ицап.
Ба сбызхәыцуа мыждаирак,
Мыждак иқәранза сназап.

Изурызеи, нас Наира,
Здунеи иамкыз сара соуп.
Бара ббаҳчағ мыждаирак,
Сақә сабацушәа скацсоуп.

10.09.1998

ИРХӘОИТ АЦСУАРА ЦЪАБААУП...

Ирхәоит ацсуара цъабаауп,
Ацсуара – нцәатәуп.
Уаха, асас данутаа,
Ишьапы зәзәатәуп.

Дымѡахытцит гѡыѣрак иман,
Ажѣтыс айцш дласуп.
Ацшѡма пѣхѡйсѣа – Магдалина,
Лыблаѣа разуп.

Иацуп уи акѡаматѣама,
Иацуп аѣай-деи.
Асас дахъ игѡы наѣама,
Ас лассы дызѣеи?

Ирѣѡит аѣсуара ѣѡабаауп,
Ѥа змам матѣуроуп.
Аѣѡѣареи абѣиеи рѣѡааѣ,
Аѣра зку иароуп.

Ирѣѡит аѣсуара нырѣагоуп,
Аѣсуара – ѣѣѣароуп.
Уи радедоуп, ѣѣа ааѣагоуп,
Уи еибабароуп.

Бѣиабашъоуп, еиѣынхашъоуп,
Ныхоуп, иаѣаххар.
Ѥама ѣѡашъоуп, тѡыла хъѣашъоуп,
Дѣѣѣѡлозар аѣа.

Иара хыѣуп, иара кѡиѣуп,
Иара шуп, иѣѣоит.
Дахъѣалакѣы аѣсуа иѣуп,
Дахъѣалак иѣоит.

Ирѣѡит аѣсуара ѣѡабаауп,
Иацуп уи Аѣсны.
Зны бѣабаауп, зынѣы ихъаауп,
Халароуп ѣазны.

Аѣсуа иажѡа, аѣсуа иашѡа,
Хаѣала аѣсра...

Ан – Ацсадгбыл, адгбыл хышәашә,
Аха – ххәыштаара.

Икәеицеиуа ажәѡан цхозар, –
Уи етдәала итәуп.
Ацсуара... Акны иаххәозар,
Хатцароуп изтәу!

30.08.2005

САСРА

Сажәеинраала сасра икан,
Икан аетдәакәа ргәараф.
Аха зныкгыи уи афныка
Сцап хәа иакәнамкит. Ицхаран.
Аетдәакәа кыдуп цшыаала,
Ажәѡан иатцацсоуп лашаран.
Сѡымта ныкәоит дара ршыала,
Хыхыи адггыли рыбжьара.
Сажәеинраала ашәткәа ирылан,
Урт рыфѡы-хаа цсыс иахалеит.
Уи уашьта ицшзан зегьрыла,
Ашәти амреи рылыцхала.
Уи ҕа блак ахан, икәандан,
Ѧызара иугар – уацәымшәан.
Уи иунатар алшоит хамтас,
Ажәѡан, аетдәа иафәымшәаз.
Сажәеинраала сасра икан,
Икан уи хазшаз игәараф.
Аха идәыкәымлеит афныка,
Уака ҕынлан, уака цхаран.
Сажәеинраала ныхәа-ныцхәан,
Уи иааишьтит сара скынза...
Зегь акоуп, иара шәамыцхәан,
Уи са сыцшза илызкымзар.

13.04.2005

АЗҒАБ АШОУРА ЛЫМАН...

Азғаб ашоура лыман, дбылуан,
Хуада таңәушәа ихьшәашәан.
Ахра аанкылан, атцаргыы цыруам,
Ипыртцәаз цыышьеит урт рашәа.

Азғаб ашоура лыман, дбылуан,
Хгәырғьо ҳақан уи лыла.
Зны-зынла днатцкыан лан дгыргыруа,
Лнапы нақәылтцон лылахь.
Азғаб ахьаа даргәакуа дышьтан,
Иааиуан, ицон аҳақымцәа.
Ажәәан иауазар – далтуан ушьта,
Ицәон, ианаму, са сымца.

О, лара леипштәкыа сгәакуан саргыы, -
Изуа, исхәара сақәшәом.
Акгыы збазомызт, дызбомызт азәгыы,
Сгәафра салагон сақәшәа.

Абар иахыыкоу сыуа, сҭахы,
Изуеи, сымра ташәозар?
Сгылан, афымта апыстцар сҭахын,
Лымч агархәа сымшәозар.

21.04.2005

***

Атыфәрфәр ҳаст, издыруеит,
Ҳаумырцәеит иаци иахеи.
Аха иахьа сзыруазыруа:
Ахьыжкәагы рацәахеит.

14.05.2005

АРЦАҖЫ

‘Еа лашарак амоуп амра,
Даеа пхарак шатцоу збоит.
Са исзызуаз абра, анра,
Уажә арака бныжъны сцоит.

Хара хтаси, халамыси,
Бара бзы зегъы ирыцкуп.
Ихалази ихаламызи,
Хгәаҗы ацшаара баеуп.

Зны бнатәоит бзатәны бынхозшәа,
Бгәы нхархазар, – итәахны.
Аха ицәгъаз уск камлазшәа,
Хашка бааиуеит даеазны.

Ус бызшәак, бызшәак хәа бымоуп,
Карматцисуп уи зығшәаз.
Абас иказ сырцаҗ былоуп,
Ишеикәырхоу са сбызшәа.

Ус кәзшьак, кәзшьак хәа бымоуп, –
Хаарак рытцоуп, имазоуп.
Харгъы ас, абарткәа рзыноуп,
Хартцаҗы хәа хгәы бызтоу.

Аха, амҗа, амш хамоуп,
Хамш ашьхарахь ицоит.
Уахъгъы быбла ххуп аргамә,
Ус анакәха, уә хназоит.

15.05.2005

ИРБЫЛУАН АҚЫРТҚӘА ҲА ҲАФНЫ

Ирбылуан ақыртқәа Ҳа Ҳафны,
Ажәфәан ашқа ацәыцә халон. Ихәашьын.
Дныхәа-ныцхәан саб иргылеит иара зны,
Аееимааггы хгәашә аталарта иахшьын.

Ирбылуан ақыртқәа Ҳа Ҳафны,
Амцабз акәын, ажәфәан иатцашуан зынза,
Сшьац иатцәара алға иаман ихфаны,
Салабылуан апырцырхәа сарггы мцак.

Ирбылуан ақыртқәа Ҳа Ҳафны,
Саб игәарағ, сан иахықәлымцсоз бабыцк.
Зғаби чкәыни рыбжы зтыфуаз ихааны,
Пату ақәтқан Ҳахыицылоз аихабы.

Ацәыцә халон усқан адәакны,
Ауацәакгы агәыцә ылыхәхәо инхон.
Алахә акәын – кәмааншә иқан ац аартны,
Ҳафны гәатан, уа иахагъежыуа ихәхәон.

Ирбылуан, ихысуан урт ара,
Уи зықәгылаз адгьыл цон еикәышышьаны.
Иафын нақшәа ажәтцыс уаз дук ахәара, –
Имфәахытцит ара тынчраз цышьаны.

Ирбылуан ақыртқәа уи афны
Ажәфәан акәын – тынч акацхә еибанаркхәан.
Мчыс исымои? Сара сылахь ус анын, –
Амышқәазегь иреицәазаарын иахьа!

Амца халон хыхь илакътаны...
Агеи ашьхеи ирхагылан ицәашьны...
Уажә ақыртқәа амца иакәшон еизаны,
О, избанзар, – амцагь иарлашон Адсны!

06.06.2005

***

Игəхьааумган умал ызыр,
Уоны уцəзыр, нас уеы!
Игəхьаага уара иуцəзыр
Анцəа иуицəз ухы-уеы!

12.06.2005

***

Ацсəзаара агьама
Ардəынақəа рашəа ссируп,
Уи сарфеыхоит шарцəзы.
Са сзеипхызуа шəтуп, игəилуп,
Урт ирылахеит сыцсы.

Ажəван иалоуп, иалоуп ажəтцыс,
Ичырчыруеит ихцəны.
Аты фарфар, ацəа иалцыз,
Атцла иқəтəоуп аезаны.

Ашəа рхəоит, ирхəоит еинаалан,
Адгьыл, ажəванəфе ацсаатə.
Иказамызт аламала,
Дара рəызара иапсам.

Ишəхəала, ишəхəа аргама,
Ашəа шəхəа ихырчаны!
Хəа хəцсəзаара агьама,
Шəа шəоуп иаазго ихьчаны.

15.06.2005

***

Бзиарак уəхəзар –
уи зегьы идырхə,

Ажәѡан ахь ушьтытѡеит
ускан иахагы.

Амахә бзиа дуоур, –
ацагы дурхаит,
Амахә цәгъа дурхазар –
дызит уцхагы!

16.06.2005

***

Ихъантоуп азырѡаш,
ихъантоуп ахахә.
Ацтақәагь убасоуп,
ихъантоуп асы...

Цхызла ѡыцъа сышьтан,
ихъантан реиха,
Хымпада сеиѡырсон,
исыхъзар лассы.

Ихъантоуп анышәгъы,
ихъантоуп атса.
Ихъантоуп ашьатцәкьагь
сара сда иахьтоу.

Зны ицсытцәкьаз иатцкыс
дхъантахоит абза,
Аха урт зегь ратцкыс
агәырѡа хъантоуп!
21.06.2005

***

Уѡыза иакәу, уашъа иакәу –
Уи зцаароуп, –

Реиҥа еиҥу дарбан, нас,
Иудыруазар?
– Иззатәузеи, еиҥа еиҥу
Уашьа иоуп,
Уѳри адагь –
уи ура дуѳызазар!

23.06.2005

АЖЪАКЦЕИ АШЬЫЦРЕИ

Иарбан ирзеилоу ажъакцеи ашьыцреи,
Иарбан ирзеилоу ашьантцеи ахьи?
Хазы-хаз игылоу аиреи ашьыцреи, –
Агба шкәакәза иааиуеит нахьхьи?

Икоуп ирзеилоу... ус ак уаҳазаргь,
Ажъакцагьы, ашьыцрагь – рыѳбагь акоуп.

Аха, ажъакца иафо еихазар,
Ашьыцра калазаргь иафо агәоуп!

14.07.2005

АБРИ АРЦЫС ДТАМХАКӘА..

Рыжәѳахырқәа хьыдышьшь иҥан,
Алабжышқәа рыгага.
Лара лпәзатә дмааит аѳныҥа,
Ихатыңан иҥада?

Лнапқәа ажәѳан ркырц иаҥушәа,
Анцәа диҳәон ирмазан.
Избон аишәаҥ тыпк таңәушәа,
Тыпк таңәуан наунагза.

Уи дықәцон атдыхәтәанынза,
Храк, цақьак дағамхакәа.
Аха аибашьра иакәымтцит,
Абри арцыс дтамхакәа.

19.08.2005

АМФӘХӘСТӘ ИАНЫЛАН...

Ааи, ари ашта зны итацәын,
Жәаба-жәохә шықәса рацхәа.
Игәы иташәахьазма азәымзар-азәы,
Уака – нышәынтрахапхәа.

Аха снанагеит аштахь саргы, –
Уахь инанамгац дарбан?
Аира зшаз иоуп, изшаз ацсрагы,
Иржуан беиагы ғаргы.

Анышә иқәрыцсон иахан ацсы,
Сара сықәыцшуан ашта.
Дықан афныка идәықәлоз лассы,
Дықан ацсуара иашьтаз.

Ашта сықәыцшуа сгылан сара,
Стыпгы гәастон гәаныла...
Ажәлар ашышьыхәа иағын ацара,
Рымфәхәастә ианылан.

23.08.2005

УАХЫК АЛА

Ажәфәан шәыгак атцартәазшәа,
Ацармақь иафызан.

Атцых ыызадә инхазшәә,
Иакәнатцон ахыза.

Ацша цәыуон агәы икәхан,
Икәтит амра ахра.
Ашьха сыла апырцә ыкәхәан,
Иадәырбалон ахра.

Хпацхаф асаби ибжыхаа,
Агар ашәа ацын.
Уахык ала иааит ашышьыхәә,
Ихьшәашәаза азын.

25.08.2005

ТАГАЛАН

Аҳаи-чеи быжь гоит ақытан,
Амхы, арахә... уа еицрыхоит.
Илашьцар – агәхьаа зкыда, –
Шарцазын ақыта фыхоит.
Ганк иахьамоу збоит аратцла,
Рцәакәа рхытын акаканкәа,
Иалшәан, илацсоит ашьацра,
Еикәатцәамкәа, ихәацсамкәа.
Уа – цхарпоуп ҳа ҳажь агьама,
Ажымжәакәын – рацәаххыроуп.
Ацш иатыцуп, цьым, арақа,
Ус камларгыы ҳқыта гәнаҳан.
Иөежь-өежьза абиракқәа
Ҳа ҳтагалан иахакнаҳан.

27.08.2005

***

Сгәы сәанзамкәан тынч ицеит апҳара,
Ажәәан акәын – абла таҳан, илашьцеит.

Атцарақәа уажә иргазшәа арра,
Ашәа – абцъар «разқәынтцан» ицеит.
Ихышәашәеит ашоура зтцаз ахыза,
Иафын ажәџан хыхьтә асақә акацсара.
Агәмыркатыл – сласба абз иафызаз
Абна иқәҳаз асы иалыхәхәон ара.

23.09.2005

***

Ашәт ангәылтцуа ицшзazoуп,
Цсыс иахами амырхәага.
Афџы ссируп, иџацоуп,
Иалашоит арцысгы дархагар.

Аха ишәтуа зегь канзоит,
Цсыс ирхазаргь амырхәага.
Хартгьы тынч ихацхьазоит,
Закантә иқәмацәысхьоу ага.

Хә ҳацстазаара қәцароуп,
Адыд амтцәазом ахаан...
Ацсра... Цсшьара ацароуп,
Уи аенынза... Зегь цьабаан.

26.09.2005

ТАБУП

«Табуп» басхәоит зегьы рзыхәа:
Ҷыц ииз ацәқәырцазы,
Иахьа исыбтаз сара сныхәаз,
Уатцәы ицәыртцуа сгәырџазы.

Ҷыц игәылтцыз ашәт азыхәа,
Ҷыц испыло сразказы.

Сара сқәыпшра цеит ашышьыхәа, –
Ҳгылеит ҳыңыегь хаз-хазы.

Са исыцрабтқаз амца азыхәа, –
Ацыпхь сатәхәоит икәшәаны...
Стәыуон пхызла акыжыхәа,
Ба бысцәызыр хәа сшәаны.

«Табуп» басхәоит зеггы рзыхәа,
Сара сгәыцраз, уатцәазы.
Азәггы истәзом аецныхәа,
Иацтәи сымыш-тацә азы.

Бара бкынтәи истахузеи,
Бара – ацшзара ацха!
Зеггы рзын: «Узхатабузеи!» –
Абас сабхәар, – исызхап.

АКӘАЗЫ АШӘА

Ажәәан иалоуп ажәтцыс хиаало,
Уака ашәа аннатцоит.
Акәа тынч аеадырхало,
Амра – ажәәанахь ицоит.
Илахәыхуп ацсабара,
Асаби дыччоит агараф.

Акәа хәуп, ихәуп макъана,
Амца иалтцит уи иацы.
Аха алабжыш агъама
Рымоуп сымра, сара сзы.
Ацазатцәкәа баашны игылан, –
Аға ицәыргеит Ацсынтәыла.

Аķәа, сыцшза, сыхаара,
Диоскуриа, Сухум,
Цхум, Сугумггы бзиоуп даара,
Аха, Аķәа, сылашара,
Уара уёы сыцсы тјахуп!

Жэынггы-ёанггы цәкьарас укан,
Ахи амцеи уадыргон.
Уара угәаг иакын адәныķа,
Уа уфнытцкагь уи иагон.
Са сзыргәырғо, са сзыргәаķуа,
Сыцсы иалоу Аķәа, Аķәа!

Аха нартаа рыдггыл иқәуп,
Аға ипишәеит урт закәу.
Ахьта иакәшәар – риатцә кыдуп,
Аға дхәқәлар, – рахәа ркуп.
Аķәа, сбырлаш, сылашара,
Уара уоуп сара сылшара!

Аķәа сыцшза, сыхаара,
Диоскуриа, Сухум,
Цхәым, Сугумггы бзиоуп даара,
Аха Аķәа, сылашара.
Уара уёы сыцсы тјахуп.

19.12.2005

АПЦСЫНТӘЫЛА – УИ ЦХЪАРЦОУП...

Апцынтәыла – уи цхъарцоуп,
Са сахоуп срахәыцны.
Апсаа рашәақәа рхәазом,
Сашәа иатцашыцны.

Насыц хыброуп сызтцатәоу,
Уи лашоит лыцхала.

Сара сыжәџан акәа стоуп, -
Нарт сихыцны салоуп.

Адсынтэыла шьала ишәуп,
Шьала, шәышықәсала.
Аха уи ашьацгы хәшәуп,
Схәызар ага ихала.
Са сызхысхәу – қаршафуп,
Апшқа хәыг ипхызоуп.
Аха сыгагақәа рнуп,
Схыбафқәа ахытцәу.

Апсынтәыла – дара роуп, -
Сышьхақәа, сыпшалас.
Сзыхьқәа, зымшқәа хароу,
Сышәт, ацәылашараз.

Счысггы ссируп, сфы җацоуп,
Аишәа хиоуп, афыза.
Адсынтәыла уи пхьарцоуп,
Са сахоуп срахәыцны.

Зны игәыбзыгуп, зных ицоуп,
Сымра гылт иҕыцны.
Адсынтәыла – уи пхъарцоуп,
Са сахоуп срахәыцны.

24.11.2008

УШЬА ЗЫҚӘТӘОУ АДГЬЫЛ...

Са сшыа зықәтәу адгьыл –
татоуп, икәымшәышәуп,
Уи сахәтоуп, сашәацуп,
уи калом сыпсада.

Ушъа зықәтәам адгъыл –
Дгъылым, баша нышәуп,
Ушъа зықәтәоу адгъыл, –
убри ауп ацсадгъыл!

19.09.2007

АЛАМЫС

Амалқәа зегърейха
Аламыс сымаз,
Ацшзара аиха
Сыламыс цқъаз.
Сыкоуп сахънеилак
Сыламыс шсымац,
Аламыс иалкъом
Абцъар иткъаз.
Амчра аиха
Аламыс сымаз,
Аламыс имаз
Гәыла ихәәеу.
Нас икалазеи
Иламыс цсыма,
Уи нақ инықәтцан
Агъычра иаәу?!
Сғазаргъ...Уи аихагъ
Аламыс сымаз,
Аламыс кодекск
Амам, ианым.
Аха иарџашьом
Суаџра, сымџа,
Уи ала дыздыруеит
дахъыкоу атәым.
Аламыс иамоуп
Сышәтқәагъы хыхны,
Ашъацгъы уи ала
Ишьтоуп ишьташышьы.

Сынлаиоит снейны,
    Уа сёынеитдыхны,
Аха итрысны
    Итнамгац абжы.
Амалқәа зегърейха
    Аламыс малуп,
Аламыс зматцәкьоу
    Имам ҕәҳәарак.
Издыруеит ҳазхылтцыз
    Иҕацхъа исуалу,
Аламыс ажәла
    Ластцоит Ацсынра.
Анацәа рашәа
    Гәыҕкааган акала,
Италон агараҕ
    Атцейцәа рдақәа.
Уи шыами, ицшыами –
    Иазызәзәом ақәа.
Аламыс шәымаз,
    Аламыс шәымаз,
Ишәыцыз, ишәтыцыз
    Цсысгыи ишәхаз!
Итцааз, ишоураз
    Шьхаз, ибнаршәыраз,
Шәацхъа ианыкоу
    Шәҕыхоит иаҳа.
Ицәыртцит азтцаара...
    Хәаак уи иамам
Ацсадгыл, атцейра...
    Уерутар – ургоит.
Аха ламысла
    Уахәацшыр иамоу,
Аламыс иазбыз –
    Уи агәра згоит.

02.08.2007

***

Сыдгьыл, сара сныха
Сыдгьыл, са сынцәә,
Схыбафқәа рыңеыха,
Еимактәу атцәа.

Анцәа идгьыл ныхәан,
Ианырзишоз зны.
Иситаз, ихазыхәа
Иалихыз Аңсны.

Сыдгьыл гәакьа сыдгьыл,
Сымрагьы сыңсгьы.
Сара сынасыңгьы,
Сара сгәырфагьы.

Адыд тҕьо ианҳалаз,
Тыңк ианамкуаз сөы.
Ускан сшыа анхалейт,
Схәыхә ашыапаҕы.

Нас избейт ишыңәаз,
Бзың, Кәыдры, Басла...
Уажә иҕазам шыыңрак,
Гәыңроуп уахыңшлак.

Сыдгьыл гәакьа, сыдгьыл,
Сымрагьы, сыңсгьы.
Сара сынасыңгьы,
Сара сгәырфагьы!

Шыта Ерцахәгьы хызоуп,
Иңшзоуп ейхагьы.
Днықәтәар итахызар,
Зевс ихатәгьы?

Ацшзара – насыцуп,
Изури, интэар?!
Дасу иашэа ицуп,
Дицуп дасу инцэа.

Сыдгьыл гэакьа, сыдгьыл,
Сымрагьы, сыцсгьы.
Сара сынасыцгьы,
Сара сгэырфагьы!

10.07.2007

АШӘТҚӘА НСЫЖЫТ БАРА БҒЫ...

Тэыцак азна азы хьшэашэа,
Насбырkit бнапала.
Азы хьшэашэа... Сара сашэа,
Бара башэагь алан.

Быбла ссирқэа гэыкатцаган,
Урт исыртон цхаррак.
Сыџуа-сыџуа сықэын ага,
Избон асакара.

Сгэатца азна аччацшь сыбтеит, –
Уи сымтцарсны саман.
Анасыцгьы рџашны исықэтэеит,
Сакэабон аргама.

Амра кэанда нас исыбтеит,
Мроушэа сиатцэ цхазар.
Икэлазеи, инасымдеи,
Сашэақэа бгэацхазар!

Ашәт ашьытцэрақэа неидкылан,
Нас исыбтеит цшьаала.

Са сшыамхышлон бацхъа сгылан,
Бышәтқәа цшзан оумала.

Ашәтқәа сыбтеит хамтас ибшьоз,
Бызкәыхшоз есышыжь.
Аха урт абазгагәышьоз –
Бара бҕы инсыжыт.

18.06.2007

АРИ АДГЬЫЛ

Ари адгьылаҕ хаскынроуп,
Адәы шытоуп иетәаза.
Сшыабстақәа ақяф рымоуп, –
Урт дырхылацшуеит Анцәа.

Зны ишытыцоит, еицыхәмаруеит,
Аҕақ-сақхәа еиҕаххуеит.
Ртәыҕа ссирқәа злыху қаруоуп,
Зны ишытырхуеит, зны ихәуеит.

Азыркәиқәа хәылпазыла,
Хаштаҕ ацыпхьқәа лартцоит.
Тцыск, зынза итынчу бжыла,
Итәыуозшәа шәак ахәоит.

Ари адгьыл бахча ссируп,
Ашәтқәа мшынуп, изазоит.
Са сымицзар – абра сироуп,
Мамзар срыцхахар қалоит.

Сыдгьыл ақәзаара насыпуп,
Дыкам уақа ах, атәы.
Сара сбахчахь амҕа сықәуп,
Иқәуп сшыабстақәа рдәы.

10.07.2007

ДАҒА ХӘМАРШЬАК...

Цшфык исалхәеит:
азы утахауеит уара,
Уа еилахәашь
алыкь гылоит уажәааны.
Аха изгоит
са слапыкәшәа хәыч агәра:
Уантә утытцуеит,
цьым, атытцырта цшааны.

Ус ушнеиуа тцеиць
цаулак унташәоит,
Уагьнанагоит
ацсракынза ухшәааны.
Аха утытцуеит:
хыхь ушхало агәра згоит,
Уанақәшәалак,
уантә атытцырта цшааны.

Уи узхома!
адгьыл атцаггы узыцшуп.
Аҕҕа-ҕҕахәа
амца арбыжкуеит ацша.
Абцъар цәажәоит
наҕ-арахь ашьа кашуп,
Аха уаҕагь
иара дуцхраауеит Җазшаз...

...Хәычы-хәычла
са сзықәгәыгуаз сымш нтцәеит,
Шьта ажәәанаҕ
сыҕазазарггы сымрам.
Мшәан, атаҳареи
атытцреи сгәы цнатцәеит,

Даға хәмаршыак
ыҕазами Апсынра,

28.07.2007

АЖӘАЗАТҢӘЫК...

Ахәра иман... Дықәын идгьыл,
Даағызығызуан зынгы.
Апсцәахагы ихәра днадгылт, –
Уаха дыказам азәгы.

Днаихәлаччеит, нас уаалахәа,
«Цьанаттәылака узгап!
Уакагь икоуп абцар, ахәа,
Ус ухатазар, уқәцап!»

Шьта дцагәышьон имәа дықәлан,
Ажәфан атцака дшьабон.
Ускан ахра цәыртцит иблағ,
Абри ахра ду дацоуп.

Уархалушәа нас уи амцан,
Ашьац ықәын иатцәаза.
Урт зегь ныжьны... Ижәлон амца,
Амәа имазам зынза.

Дызлагылаз ижәлар қиан,
Изыхь дмырхәашьит азәгы.
Апсынтәыла агәы дтияаит,
Ижәәа иқәихуан иаргы.

Җацшыа дуны хыхь азиа,
Анцәа иитеит ишаны.
Ишцабзиа, ишцабзиа,
Уи днағыхәар дағазнык!

Аха иқәлацәа ахысрағ,
Ицсуан рыдгьыл ахьз хәаны.
Нас, ихатцароума рныжьра,
Ашьа илоу шьамханы.

Дзыхзызауаз жәынгьы-ғангьы,
Иан лыбжьы-хаа иаҳауан.
Аха, иамузоар... Иангьы,
Дынижьуазар.. Ичҳауан.

Ажәфәан ду шьаршьафны иқәын,
Иқәтцырц, иблақәа аркны.
Аха, изымгәағьуаз ак акәын:
Жәазатцәык ихәеит: «Ацсны».

25.05.2007

ҲАҶЦЪАГЪ ҲАБЖЪЫ...

Барей сарей – ашьыжътәи зыхьуп,
О,уи кәеикәеиуа игәылтцуеит шыжьы.
Уи ада са сгәатца сыхьуеит, исыхьуеит,
ИҶоуп уи атцағ ҳыцъагъ ҳабжьы.

Барей сарей – шәтуп иац иағәлаз,
Зны уи абаҳчағ иалашәеит мцак.
Уиижътәи ҳсақәны ҳацуп ацшалас,
Ҳаман идәықәуп. Изуада ҳамцар.

Барей сарей – цстазаара цҕыхоуп,
Нас уи ацҕыхоуп ҳчарашәа зшаз.
Ажәфәан иатцәара ҳарцәоит, ҳарҕыхоит,
Уаҕа мчы рымам итцааз, ицшаз.

Барей сарей – ҳныхәоуп зегърыла,
Ба бами, са сами ҳгәашә аазыртыз.

Хнеиуеит рацхьатәи хамфа ханылан,
Шәышықәса ракәым, ҟышәгьы хартысп.

Барей сарей – рацхьаза акәны,
Ипәхшәеит, иаадырит гәырҟоуп хәа изышьтоу.
Ускан хазнысыз нхазаап илакәны,
Алакәи аиашеи аума рыбжьоу?

Барей сарей – ашьыжьтәи зыхьуп,
О, уи кәеикәеиуа игәылтцуеит шьыжьы.
Уи ада са сгәатца сыхьуеит, исыхьуеит,
Иҟоуп уи атца, хьыцъагь хабжьы.

22.05.2005

АПСУА БЫРГЦӘА

Апсуа быргцәа, сшәыкәыхшоуп,
Шәарт мыч чыдак шәылоуп.
Шәлабашьақәа нытцакшо,
«Хәи!» ахьырхәо шәгылоуп.

Шәлабашьақәа рҕыхагоуп,
Ацыцхь рыдыцсалоуп.
Шәарт инаскьо ныхақәоуп,
Сныха са сыпсалоуп.

Апсуа быргцәа шәажәақәа,
Ицхафыруа кәмоуп.
Урт атцаа хьшәашәақәа,
Дырхәашоит аргама.

Гәыгра зхымтцуа шәыблақәа,
Ажәҟан иалакнахауп.
Ага иамоуп шәыпцрақәа, –
Урт ирымам гәнаҳак.

Ацсуа быргцәа – халамыс,
Иахьа мацк ишәартоуп.
Анцәа иахьтә ихаламыз,
Хара хахьтә иубартоуп.

Арџаш иатоуп ацкъара,
Арџаш цоит ихалан...
Шәыгәкәа шәыхеит ақәпарахь,
Аға хтәыла далан.

Хашта италон ақәзаара,
Хайқәзырхаз ацсыкоуп: -
Шәнеибац, дад, ахатцара,
Абыржәоуп ианыкоу!

Шәлабашьақәа хысгахеит,
Урт ирыцын ахәа.
Хажәџанаџ мацәысрахеит, -
Шәа шәбылуан аџәхәа.

Аға имто џеимаакгы,
Шәтахагәышьон пшьаала.
Назатәи хаймакгы,
Шәа ишәызбит ахәала.

Ацсуа быргцәа, сшәыкәыхшоуп,
Сгәыраз, сыхалалқәа!
Шәыпхзашоуп иқәыршоу,
Абарт адгьыл шьамкәа.

Ус анакәха, шәныкәала,
Шәыказ аға ицасгы!
Ацсуа бырг даныкала,
Икалоит ицасгы.

25.05.2007

КӨТӨЛ

Дызустада ухьыз узтаз,
Көйт хәә ал зызгылаз зны?
Дызустада азыхь тызтаз,
Бзана збаз аңсы таны.

Дызустада, дызбахьада,
Хшыҗла даҗцазма иара?
Ил ду амтдан итәахьазма,
Җанат тыңызма ара?

Акаршоураз – хьшәашәаразма,
Илакә хәартазма җазны?
Сишь! Сзырҗыхаз гар ашәазма,
Ан лыхшара дыртцысны?

Дызустада, дзаҳахьада
Қыта дуззак зыхьз аху?
Аңснзыхәа дықәҗахьазма,
Дрылагылан дызтаху?!

Зныкыр уи деимыртәахьазма,
Малк азыхәа, ңшзакы лзы?
Нас хьшыңбоушәа дрыхьзахьазма, –
Еиқәирхама урт рыңсы?

Астәкьа дхатцзтгьы изиртеи,
Көйт хәә баша хьзык ңшааны
Атауадра иаҗырхартам,
Икам аамыстагь итәны!

Аха сқыта, ус унеила,
Унха, сукәыхшоуп, уаарых!
Хара х-Симон, хара х-Леиуа,
Хара х-Иуа... Ха хтоурых.

Агеи ашьхақәеи ирхыуаа,
Рыхъз-рыпша цахъеит хара,
Хара х-Гәыуаа, хара х-Ххыуаа,
Зшыа азказтәаз Ацсынра,

Кәыт хәа зырхәаз са исусым,
Цъым, аироуп ахысра зцу.
Ахатцареи аламыси, –
Урт зегъ роуп Кәтол захъзу!

20.09.2006

***

Аамта сымам, сеилахоуп анысхәо,
Избоит, усқан, ижәгазом сыгәра.
Цара ғырпушәа сышықәсқәа нысхуеит,
Цәыца тацәушәа снахәоит са сәара.

Исымам амалгы, ацарагы – анысхәо,
Азәгы дсыхәапшзом агәра ганы.
Хазхылтцыз ихәазар, – ус улахъ ианызхәа,
Ианыз, нас, ианысхуам са сықәцаны.

Азынра хталеит, хшәырқәа еилыхуп, –
Сара исхәозар – агәра жәгазом!
Ажәџан тәула имаапсо лыхәтоуп,
Иахәуеит ашышыхәа... Ашыла нтәазом.

Сгылеит, саапсоуп хәа шәасхәар, изыззои,
Гәхъаас измада, изгода агәра.
Ак сымбазазшәоуп исхәои, иацытцои,
Хыхъынтә шәахъгылоу ишыжәбо шәара.

Сықәуп са сыдгыл – уи сара сныхоуп,
Ажәџан ақынза, – скъаџуп, сназом.
Аха сыцәхәит хәа, слахәит хәа анысхәо,
Сшыахит хәа анысхәо – агәра жәгазом.

ҲАРА ҲАИҲА...
Ақыбеи Фат-иҷа Хонелиа ихъзынфолоуп

Уи дызнысуаз амфа,
Шъац иатқәан еинылон.
Згъама ибаз азыхъгы,
Хыхътә ахы тақсон.
Иқан, иззатәузеи,
Дызшәиуаз гәаныла.
Дызшәиуаз гәаныла,
Дрыхәақшны дыччон.
Иажәа зхъысыз арпыс,
Дныха-чапан дгылон,
Азгаб уи диныхәар, -
Лынасық лашон.
Уи Ақсны дахысуан,
Иқәыршәны шъапыла,
Иажәа – дуцәазамызт,
Аха, хәан, икшон.
Уи мыцхәы даумызт,
Аха ддун гәаныла.
Нарти Абрыскыли
Дрыцын дақсаны.
Зегъ акоуп ддаумызт, -
Ҳара дҳавагылан,
Аха мақк ҳа ҳаиха
Дықан дыцқаны.

22.06.2006

КӘЫДРЫ

Абахә уалқан, уеырхага,
Даук душьтазшәа дыпры,
Шәах мацаран уқәлоит ага,
Кәыдры, аилага, Кәыдры.

Укәша-мыкәша хәйлпазыла,
Ашьабыста ахра руеит.
Рыхәда роукәа заакылан,
Кәыдры, улабжышқәа ржәуеит.

Атцла гәаҫа иадыцсылан,
Амышә тәоуп ахы тақны.
Ацхарпа иацрыхо бзыла,
Ашьхыц гылт ишанханы.

Хыхь еивасуа, еилапапан,
Ахәыхә аҫхаа рхадырцоит.
Ианнатцозшәа ажәфан анбан,
Зынгы амацәыс лакьтоит.

Ахраҫ ацьма тәыҫа хаха,
Азы зырлакьто ацсыз,
Атдых иалоу абла тхаха...
Зегы урымоуп уара цсыс.

Алҫақ иашәхьаз уа ахчныза,
Цхара згым ахәыштәара,
Апсуа иашәа иман ҫызас,
Лгара гылан нартаа ран.

Зегы урыцуп, аха сгәала,
Иңеыз ахра аицш инхоит,
Ацта ҫытқәа рееидыхәхәала,
Уара уахь ицоит, ицоит.

Уака, ирхәашь хахәла, мҫыхәла,
Умҫа ркырц иаҫуп зегы.
Иртытуа иахьрымоу сыхәра,
Игәы ихьуеит Анцәаггы.

Аха знык, җазнык иңшыргы,
Сгәыгра жәтысуп, ирыхъзоит.
Сзиас зынтрыс ихәашьыргы,
Аңсы җазар – нас изоит.

Абахә уалкһан, уеырхаган,
Даук душьтазшәа дыпры,
Шәах маҗаран уқәлоит ага,
Кәыдры, аилага, Кәыдры!

02.08.2006

АСТУДЕНТРА АМШҚӘА...

Ицазомызт ари амыш баша,
Җзеипшынарҗағ алахәыхра тан.
Астудентцәа җазыңшың асабша, –
Акәашара җалагон ушыҗа.

Ашҗа хиан...Алозунг уақа икыдың:
«Астудентра иақәыз нағзара!»
Аха уи зынзаскгы изҗахыдаз,
Ари ашҗағ иҗаз кәашаран.

Астудентцәа акәашара рымоуп,
Хкомендантгы дҗалаңшыны дцалоит.
Җаилахәашыа, хмузыка ухәарыма,
Урт шәы-зҗаарак цәырыргар калоит.

Уаха сабшоуп, сабшоуп, иақәитроуп,
Изҗахыда Гегель мана Кант.
Җҗоурых дырцәа иртцеит аңныш иқәроу,
Афизикцәа реартеит даҗа ганк.

Җлитератор анасың ду иман,
Уи азҗабцәа икәшон дыхҗакны.

Уа дбыбышза ҳоыза зҒаб Фаина,
Моцарт иашәа дацкәашон дпырны.

Уи дкәашон, зынза дышәтын, сыцсымзар,
Ашта зегь барбалшәа игьежьюан.
Акәашара зынзак иутахымзаргь,
Аҗада ушьтнахуан ушьышыуа.

Акәашацәа ахьз, аҳамта иашьтам,
Урт ақәыпшра иацны цхьаҕа ицон.
Илахёыхын уи ауха ашта, –
Ацсуа зҒабцәа акәашашьа ртцон.

18.07.2006

САРА УШЫҚӘСАҒ СЫҒАН ИАЦЫ...

Сарион Таркьыл игәалашәара иазкны

Сара ушықәсағ сыған иацы,
Цәымза-цәашьыла итәын уара ууада.
Укам ҳәа ирхәо, сыцсымзар имцын,
Амци аиашеи рхәаағ ицшуада!

Уа ууада аганқәа угага рнын,
Урт ажәеинраала рхәйтхәйтун убжьала.
Уқәмызт уа удгьыл уахәа тпааны,
Уимоу ашьацгьы уафсуан пшьаала.

Сара ушықәсағ сыған, избон,
Ашәтқәа ауадағ иархәахьан гәалак.
Харт зегь уқәыпшрахь ухацхьан хаугон,
Аганағ икыдыз патрет хәычык ала.

Сара ушықәсағ сыған иацы,
Зақантәгьы сыцсызеи иацала, иахьала.

Иацала, иахъала ҳаипылон, ҳаицын,
Иҳақэшэон афызцәа Ақәа ҳахъалаз.

Иҳақэшэон, ажәада ихаҳтуан иаргъы,
Итыпон ашәахгъы... Итқәацуан ахала.
Акәацгъы былуамызт, иқан атцәгъы,
Избанзар ҳақан ҳафцәагъ, акала.

Издыруеит, игәылтцуеит еигъны уатцәы,
Илоутцаз беиоуп, иқьиоуп ажәала.
Аха уа уда – ууада затцәын –
Уцшәмеи ухшареи шықазгъы рхала.

Аха уи ашықәс цеит ипырны,
Иқәтдит уи ашықәс схьацшны саацшаанза.
Сылабжыш, сыбла ихгылаз иацы,
Адгъыл ақынза тынч иназаанза.

10.06.2006

АШӘАРЫЦАРА

Ашәарыцара, ашәарыцара,
Ашәарыцара, азын, асы...
Уа – ахатцара,
Уа – афызара...
Ашәарыцара иалоуп сыцсы.

Ашәарыцара, ашәарыцара,
Дарбан имцара, цъым, уажәааны!
Гәнаҳак сымазар,
Уи сацәыхъчала,
Ашәарыцара ныҳәоуп Ацсны.

Ашәарыцара, ашәарыцара,
Ашәарыцара... Арфаш абжъы..

Цсыза-цсызала,
Цсыза-цсызала,
Ашьха иатцәара саҕалоит шыжы.

Ашәарыцара, ашәарыцара,
Уаҕа ацқара, уа аҕара.
Мышьтабзиала, мыштабзиала,
Ашәарыцара сдәықәтца сара!

Ажәџан амаза, ашьха амаза, –
Иамоуп амацәыс аџбагъ еипшьны.
Ашәарыцара –
Ғамак амазам,
Уи ианацымла Аиергъ ибжы.

05.05.2006

АНАСКЪАГАРА

Сара абзиабара ацәқәырц ду салан,
Скыдқо аҕықә ахь сго-сааногон.
Мшәан, икалозыз скыднакьар цшыаала,
Аха уи ацәқәырц тынч итәазом!

Исыхеит, исытгәеит, ишьтасит, исҕасит,
Исхыцан аетцыс еипш ицон иласза.
Абахча иагәылшәеит агәил қацшь иаҕазгы,
Ажәтцысгы схыпрааит иаман мазак.

Ғаипылон, ҳаилатцәон ҳарт хәылбыхала,
Ла лыда снасыпдан, са сыда – ларгы.
Ғгәырғьон, ҳахыыказ ҳоыцъагъ лыцхала,
Дықәмызт уи адгьыл ҳа ҳада азәгы.

Ғгәыграгъ аҳәықә хәыч ахәыцеипш итатан,
Ихәмаруан, иссирын, нас иласын.

Аха испыртцит арфаш къашь сатан, -
Хыхьынтә исықәхаит усқан асы.

Уи лапштташәароу... Пхыз еиқәак салан,
Исыхьыз сыздырам, сахьгылаз слаҳәит.
Нас, ар рахь ирго арцыс иеипш схала,
Сыбзиабара наскъаган схынхәит.

20.04.2006

* * *

Амра неихъан
        шьта абар тцлак ашәара,
Ацыцхь акәын, –
        уа сыхәмарлап хәа иафәын.
Иахантәарак
        анышәынтраф хьшәашәаран,

Иахантәарак
        атцар рашәакәа хәаеын.
Цәашьык тцәуо
        уа иафәын анышәырпра,
Амра хыхьынтә
        уахь ицшуан ицхашьаны.
Лнапқәа нықәтцан
        ан дахьтәаз анышәынтраф,
Иахантәарак
        хьтакгы зтамлеит ишәаны.

23.12.2006

* * *

Ари ашта цшзан, илакәын, –
Пхәызбак дталашон иара.
Анцәа илапш итцшәаз лакәын, –
Арцар леиеырбон лара.
Урт аауан азәазәала,

Иаауан хацәа-хацәала...
Ашта иқәын ацшзара,
Уи насыцын, мазаран...
Аби Ани ацәа иалан,
Амза кыдын, ацсашьон.
Нас, ашьтахьтәи ашәахьала,
Ацшза хатца дцеит тхыбжьон.
Изит ашта ацшзара,
Амзагь ацта иатцалан,
Изит, иқан изатцәны,
Инхеит аштагьы тцәңы.

08.02.2006

АЖӘЕИНРААЛА БЗЫЗКУАДА?

Ажәеинраалақәа рыѿра,
Саѿуп, тәахак сымазам.
Еицшуп асаби иира, –
Уи ацсра иаѿызам.

Ажәеинраалақәа зыѿуеит,
Стәоуп агәилқәа рыцхашьан.
Ускан са сыцсны сиуеит,
Аха сақәшәом рыцхашьа.

Ажәеинраалақәа зыѿуеит,
Иртцысуа урт гарала.
Ак ташәозар, – еак ииуеит,
Ус ишоуп псабарала.

Ажәеинраалақәа зыѿуеит,
Ба сбызхәыцуа, сымала.
Асы быбышза иауеит,
Сцоит ашышьыхәа сымала.

Ажәеинраалақәа сдыртәом,
Ба боуп сажәеинраалақәа.
Ба иббом хәа башта стәуп,
Снеиуеит бымра сәалакуа.

Сажәеинраалақәа рызкуп,
Са сзырхагаз быблақәа.
Абаагәара ду бтакуп, –
Еихатәуп ахыбрақәа.

Ажәеинраалақәа рыфәра,
Шьта сакәытцуан хымпада.
Аха ус кастар сара,
Ажәеинраала бзызкуада?

10.02.2006

АПСНИ УРЫСТӘЫЛЕИ

Ашәақәа узыскуеит, ан, Урыстәыла,
Ашәақәа рзыскуеит утас, укашьа!
Сара суларсуп, сулахәуп гәыла,
Ҳацәгәа-хабзиа хзеилоуп, сашьа.

Урхақәа чашәуп, ажәфан иазрыцхам,
Сымра хазына урт ирызшоуп.
Мацк дыцхашьозаргь сышьхақәа рызғаб,
Аурысқәа рызғаб длеипшуп, дыцшзоуп.

Ажәфан иалтңны ашәа бзиа,
Сгәафәы иқәыфәуеит шыжьы.
Ацсынтәыла, нас Россия,
Ишцеинаало урт рыбжьы!

Штакаф иизшәа икоуп еилатцәан,
Уара упса-тцла, сара сымжәа.

Ажәфән мыч чыдак рыртоит ахацәа,
Пушкин ишәшыра, Дырмит ибызшәа.

Хәыңыагы хацхәа ишытоу цшахәакоуп,
Уи ацшахәала дызнеизом атәым.
Хадгыл хәхьчозар – иахку ахәакоуп,
Шьакоуп излазәзәоу, цым, хара хдәы.

Ажәфән иалтңны ашәа бзиа,
Сгәәґы иқәыґеуеит шыжкы.
Ацсынтәыла, нас Россия,
Ишцеинаало урт рыбжкы!

24.06.2005

А Ц Ш А

Ох, алеишәа цәгыоуп ацша,
Ицоит, ґархауп, иццакуа!
Ацша рыцуп есымша
Адыд, амацәыс, ақәа.

Ацша иацны амахә цоит,
Арґаш иацуп абжеиҳан.
Зны ацша уцсы унаргоит,
Зны иазытқьоит уи ахан.

Ацша иацны атцых шоит,
Ацша иацуп агәырґа.
Ацта дукәа ацны ицоит,
Аза ытцнажәоит, аґа...

Ацша тәуо хыхь ихуп,
Иацуп иґуа ажә, аґа...
Саргы саццар атахуп,
Аха сацны сцом шыаґак.

Рацхъазатәи амацәыс,
Сара сгәы иацрасыз,
Бзиабароуп, бзиароуп,
Ус ицом имфасны.

Рацхъазатәи сашәақәа,
Сымыш, зны ибзысхәаз,
Урт бзынтцы ихьшәашәазом,
Сгәатцәҭ итакызшәа.

Рацхъазатәи шәты – разуп,
Сқышә инадыскылаз.
Цша ласуп, шәахәа ласуп,
Иқәсуа шарцазыла.

Рацхъазатәи – гәахәароуп,
Цстазаароуп, аиашаз.
Бзиабароуп, хагароуп –
Ус сишеит сызшашаз.

Аха зны изхытцраны,
Ак қалейт қабжъара.
Инымтцәазо цхызқәаны,
Баццеит алашыцара.

Срыхәон ажәфан иалақәаз
Сбышьтан ацта цхьахәо.
Аетцәақәа рыбақәа,
Цәажәон ахьхьа-хьхьахәа.

Барей сарей қалабжыш,
Иқаз қәаб дук азна,
Сажәеинраала иаластәон,
Иаластәон мацәазла.

Иаххылацшу дхалабжон,
Харгәыбзыҕуа, хшатан...
Уи азыхәан халабжыш
Нымхазеит ибжатан.

БАРЕИ САРЕИ АКАХУА ААЖӘЫП...

Барей сарей акахуа ҳаршып,
Нас убри атцаҕ
Ашышыхәа хтацшып.
Уи агәыграқәа
Атдан ажәытә
Барей сарей акахуа аажәып.

Барей сарей акахуа аажәып,
Бтахызар ушътан,
Бтахызар уажәы.
Сыцсымзар уи атца
Иамоуп мазак,
Барей сарей ихаздырзом зынза.

Барей сарей акахуа ҳаршып,
Уи шәах мацароуп,
Иафызоуп амшын.
Исцейцшу-ибцейцшу
Бхәарауеи бара, –
Барей сарей хтәап ҳазхара.

Барей сарей акахуа аажәып,
Сарггы ашышыхәа
Сышнеиуа сажәып.
Бара абастцәкәа
Бшыкоу бынхап,
Пхызла шьха-цшзак
Бықәын иаха.

Барей сареи акаҳуа аажәып,
Ибдыруз исабхәо
Са сзыхәан ихәшәуп.
Анасың таҳгап
Атца хтацшны,
Анасың амаз иссиру Ацсны!

28.01.2008

АҢЫЖӘҢЫ ИМОНОЛОГ

Уаргы уажәит,
Саргы сажәит... Хаҗанат
Иахфеит иаажәит.
Уаргы уашьуан,
Саргы сашьуан,
Адгыл халон,
Ихәашьуан.

Хцалон сасра,
Хнаскьон хара,
Иаажәуан
Хахан, хазхара.
Саргы скәашон,
Уаргы укәашон,
Дыччон
Ацшәма изхара.

Иаажәит иацы,
Иаажәит жәацы.
Иаажәит
Итцегь...Саатк антцы.
Ха ҳахныхәеит
Зны акы,
Нас, еакы,
Еакы, еакы...

Иахныхәеит
Ицсыз, инхаз,
Мацк идагәаз,
Иҗаһаз.
Җрафымсит
Акәты, ала,
Зәыр дынхамашь,
Шәыпшаала!

Ибжъахада,
Са сыхиоуп,
Гәнаҳак
Җмыхъааит, цьым, ара!
Аха
Икалаз уи ауп:
Җаибамныхәзац
Җара!

20.02.2008

АЗҒАБ ХӘЫҘЫ ЛАШӘА

Сан, бара башәа хаа,
Сан, бара бажәа хаа,
Имыцәо шәахәацуп урт са сгәәҗы.
Сан, бара быбла хаа,
Сан, бара бычча хаа,
Сгарахь инаргоит илакәу аҗы.

Сан, быда схәартазам,
Сан, сиарта – иартазам,
Уака сыпхызқәа пшзоуп, иразуп.

Бымшра сылатца,
Бытцхра сылатца,
Издыруеит, иреигъу башьтоуп са сзын.

Сан, бара быцәазом,
Башәақәа нымтәазо,
Сиатәахә ашәа азыбхәоит бтәаны.

Җы ласык дақәтәаны,
Агәрағыц нақәтәаны,
Җашта дынталоит фырхатцак дпырны.

20.09.2007

А ИЦЫЛАРА

М.К.

Җаицылоит, Җаицыртцуеит ашышыхәа,
Җаицыртдыр ртахымзаргь Җагәқәа.
Нас карматцысуп быбжьыхаа,
Нас ипсыршыагоуп ақәа.

Быбла асаркьақәа срылоуп,
Быбла сызгәакьоуп сара.
Урт рылоуп, ба былоуп, са сылоуп,
Ишызбо хдунеи сызхара.

Җаицылоит, Җаицыртцуеит, быбжьыхаа,
Харантәи издыруеит сара.
Бапхәа инагылан ашышыхәа,
Ибыццоит са сгәы мазала.

Җаицылоит, Җаицыртцуеит, бшьапышьтыбжь,
Уи ашәа иафызоу шытыбжьуп.
Иссируп, икьиоуп ба быччапшь,
Уи ада са сымра хәашьуп.

Җаицылоит, Җаицыртцуеит иҖыцны,
Исхәара сақәшәом, сҖахауп.

Бацхьа сықәхоит сыцхызны, -
Гәнахак қалашам еихау.

Ҳаицылоит, ҳаицыртцеит ашышьыхәа,
Ҳамѡаѣ ихәмаруеит ацша...
Иказ назаза быбжьыхаа,
Ҳгәатцагь еисуаз есымша!

АЗӘГЫ ДАХЬЫЦШЫМ...

Срыцуп илакәу, ишану ацхызкәа,
Урт рымтцәыжәѡакәа срыцуп, ицоит.
Урт иртахызар – ацтакәа хытцеит,
Урт иртахызар – ба бкынза сназоит.

Иѣыцуп ба бкынза – амѡакәа ѣыцуп,
Иѣыцым, ирыцхау са сакәхеит, сара.
Избанзар ацхызәѣ акәхеит сахьбыцу,
Адгьыл ханықәу – бгылоуп хара.

Ашьхара иқәиааз ацса баѡызоуп,
Ацшза, ба бышқа снейуеит сцырны.
Аха агәәкра – са сылахь ианызоуп,
Сахыцоит, саныкоу са сыцсраны.

Срылоуп ацхызкәа...Урт рами ашана,
Бацсшәа хазыноуп, уи сызхазом.
Бнейуеит ашышьыхәа, беихатыр, Манана,
Сыцсымзар ба быда амра цхазом.

Са сами ибхьысуа ацшазатцә иаѣыхәо,
Амѡагь ианысуа, бызнысуа бара.
Аха са сакәхеит ашәткәа зырѣыхо,
Уртгьы зласеипшу ыкоуп цъара.

Быбла зыдхалаз ашәтқәа ирнылеит,
Бара бсахьа-цшза. Итцегь беырба!
Анцәа сиашьапкуеит есышыжь гәаныла,
Сухәоит уи ахкәажә иҕыцны дсырба!

Быблақәа исыртом, сара ахтацәыха,
Агака исыпхьоит... Идуззоуп амшын.
Ажәџангы сыхоит, исыхоит, исыха,
Исыпхьоит азәымзар азә дахьыпшым.

АГӘЫЛА

Шьоукы ргәылацәа маалықыцәоуп,
Анцәа дрымоуп урт, хәарада.
Уаха ргәы рахатны ицәоуп,
Уатцәы ицоит сасра гәырџада.

Шьоукы ргәылацәа маҕацшыуп,
Дхынхәуеит ргәыла данырцыла.
Азә деицакьоуп, егьи дхабжьуп...
Устәкья дыкамзар агәыла?

Сгәыла изыхәа ацәгья сылам,
Сыкоуп ус, Анцәа сишазар...
Дзыцәгьяхома, мшәан, агәыла,
Иара игәыла дыбзиазар?

Ацсреи сареи акгы хзеилам,
Акгы хзеиламызт зынза.
Анцәа иситаз сымоуп, снейлап,
Ҷазә ицстазаара стахзам.

Азәы дҕызарггы, дажәхьазаргь,
Дтәаны ишықәс ипхьазоит.

Уи макъана ицсы җазаргъ,
Заа инышэынтра җаитдоит.

Уи чацоуп, ибырлаш җсароуп,
Фныс исымандаз сара!
Иуеит измоу иабду ичара,
Уи иуеит ианду лыцсхәра.

Са сгәы каршәны сцоит афныҗа,
Сыҗамзаргъ атәыла бгом.
Са саныкоу – аҗсра ыҗам,
Уи анааилак – са сҗалом.

ПИЦУНДАНЗА

Сцар стахуп Пицунданза,
Амза, Амзаранза.
Сшәац иатҗәаран сутцанда,
Исхалашо амза!

Ажәфәан иалоуп аҗсақәа,
Мшәан, иабанзахало?
Амра цеи аҗатцакуа,
Аҗныш цоит иҗьалан.

Уи амшынгы саркәроуп,
Бырлашк җаршәуп атца.
Сшәыкәыхшоуп, исашәхәаруеи,
Уа еикәызтцаз амца!

Уа ахауа татазоуп,
Цәымзоуп жәфәан-етҗәара.
Уа ашәира хәартазам, –
О, урыцхахоит даара.

Уака ахцәа ртәартароуп,
Апринцессагь дрыцны.
Уа ашыцқәа хшатароуп,
Урт камларц ипхызны.

Уа ажәытәтәи ныхароуп,
Икам аламала.
Сымфа мацк ианыхароу,
Самцаныхәоит сҭалан.

Нак абаашгьы ныхәартоуп,
Ха хазшаз ихыбра.
О, рыбжы хаа сыхәартоуп,
Уа Алиса, Хьыбла.

Аа, Нептун дахьытцытуа,
Уа дзы-цсы мацаран.
Шьта аарфарак зықәлазом,
Ацсны ацсабара...

Сцар сҭахуп Пицунданза,
Амза, Амзаранза.
Сшьац етцәаран сутцанда,
Исхалашо амза.

2007

КИРОВТӘИ АЦХ

Уи ауха Киров цәгьа илашан,
Ашықәсҭыцгьы ааиуан ипырны.
Ихәытхәытуа шәак ахәон ацша,
Сфыза ду иҭ сыкан са ссасны.

Уа дысцылт Подлевских дгәыргьатцәа,
Даагылазаргь уи деикәшәоуп сасыла.

Асас дызмоу, димоуп рхэоит Анцэа,
Дгэыргэоит уи уа ула, сара сыла.

Изит амза аетцэа иацэшэан,
Ари атцх аман уа ирфыхан.
Илзымдыруа иарбану ашэас,
Хыхь ихалон ацшэма цхэыс лыбжьы-хаа.

Иакэыршэышэа цхэызба цшзак лкасы,
Ишпассирыз Киров уи ауха!
Цытха-цытха икэион уа асы,
Исымнахуан наф сара сыгэтыха.

Ашыф-сыфхэа ажэфан ахь ицон,
Ианхалалак, ишэтуан аракета.
Смакфэхэара уа асы назон,
Харантэ ашытыбжь сахауан «Радеда».

Аштэф аишэа тынч ишлон, ишлон,
Иакэша игылан гэылала, тахыла.
Ацатхь акэын – уи ашэах хыттон,
Ацшэма дныхэон иашта ду дтагылан.

Еаанбзиала, ажэфан ду лашоуп,
Илашоуп уи аурыс чкэын игэара.
Хайфызара цахшэахьеит, ицшьоуп,
Уи ацшэымоуп хтэылақэа рыбжьара.

31.12.2007

УАХЬЫНАЦШЛАК...

Уахынацшлак икашуп,
Сылабжышқэа, хэаа змам.
Сзыхьқэа сшьала ихэашьуп,
Азы ртылтон уақа сан.

Уахыынацшлак ашәтқәа шытоуп,
Снышәынтрақәа зегь хәаны.
Иқәыфугагы сан лыбжьоуп, –
Убри акәхеит ла лыфны.

Уахыынацшлак сара сжуп,
Ацса тцлақәа цьаруп уа.
Аетцәақәа тынч ицшуп,
Ицәоит ашыыжь анаауа.

Уахыынацшлак сбақақәа,
Сара ссахьақәа ртасоуп.
Иазеицакзом уи ақәа –
Сара сыдгыл аца соуп.

Уи имыцәоз мцак акын,
Иалагылан хтцеицәа уа...
Ари аибашьра ҕакын, –
Ахьз игон зыцсы зтиуа.

Уахыынацшлак са сыцсы,
Иацшәыман инхеит ара.
Бзынтцы иқәхеит уи Ацсны, –
Бзынтцы икоуп Ацсынра.

16.12.2008

АУМ АЦУЕИТ...

Аума тцуеит...
Азы хәашьуп,
Амрагь ҕыхазом зынза.
Сара быцшаара сафуп,
Даҕазьызар –
Игра изап.

Быгагакэын, –
Уи хароуп,
Ашытақаагы анытцит шыта.
Сшэақы иахылтцыз
Схылға ҫхоуп,
Саға иакэын – дцеит дшыабан.

Аума ҫуеит,
Ба бкынтэи шэкэык,
Знызатэык исмоут сара.
Са сырғамтҫуа
Срымоуп шэки,
Сдыртэазом иахья ҫыарак.

Аума ҫуеит,
Ба бкынтэи шэкэык,
Ахы сзықэымҫшит сара.
Аха исымоузеи
Ҳэатэыс.
Саргы исхаштит, ди, афра!

04.12.2008

АЕЛЕГИА

Апхзы хышэашэа сықэнатэоит аҫсра,
Зны зынзаскгы схагахазшэа збоит,
Саҫэыбналон, шытахька сцоит сара,
Аха сыжға иқэтэаны иччоит.

Ҳапык сақэшэеит уи уагон хара,
Абраскыылгы уа ибжы иргоит. –
О, са сышқа уқэымлан уара –
Шака уааиуа акара снаскьоит.

Дахьтаѣахѣоу лашьцазоуп зынза, –
Цъара дѣхѣпцшуп, цъара – зык тачуп.
Икыншѣлаз алабжыш тырза,
Сара сыжѣа иалаларц иаѣуп.

Ижжаза цѣашьык сара икуп.
Цаѣа зызар – хыхь зынза акыц,
Ижѣбахьоума, амѣа нтѣара зѣѣым,
Инымтѣакѣа, иалагом аѣыц.

СХАЛА

Барей сарей ѣабжъара,
Схала соуп инхаз.
Атцараѣа быбжъала,
Ашѣа рхѣон иаха.

Барей сарей иѣѣандаз,
Зыхь хѣычык ѣабжъан,
Саѣымхѣѣзѣит, избанда,
Уи разын, ипшьан.

Ѣаиатѣа хѣыч насыцла,
Сзѣигѣырѣоз жѣаха,
Снатѣагылан, еирызла,
Истеит ашѣахѣа.

Ишѣахѣам, уи лабжышуп, –
Ѣѣыцъа ѣаизынхѣит.
Ицъбароу ма ицсыѣу?
Ицъбароуп, избеит...

Барей сарей ѣабжъара,
Ибжъалеит ашѣшьы...

Зегъ аками быбжьала,
Исацэажэоит бжьык.

29.11.2008

АИМАК

Суадаѣ ишоуран,
Амра ѿнакын.
Аиоди агэыркэеи
Ахра ргахьан.
Гэырк насылато,
Нас даеакы,
Уа ахақымцэа
Сеитдыхны исхан.

Икэыѿуан ашьтыбжь
Аарла сгэаѣы,
– Сан лышьтыбжь аума,
Сгэахэт адэаќны.
– Инхада-ипсыда? –
Аисра иаѣын,
Ацсреи абзареи
Сара сеимакны.

2005

АГЪАМА

Амра са сахзызоит,
Сашьталаны сцоит.
Исзынхазгы псызоуп,
Нас иара сахзызоит,

Амра ацыпцхь аршэит,
Уи Ацсны иахьзоит.

Тдыск абахчаѣ аршәаа
Иасуеит, иаапсазом,

– Баша, баша уасуеит,
Баша ухы умжъан.
Уимоу, уара уцасхәагъ,
Ҷыц ихәмаруеит сшыа.

Сықәуп, сықәуп амѡа,
Уи хароуп зынза.
Пхъацароуп игъамоу,
Сцароуп, знык санца!

20.10.2008

АЖӘѡАНАҶ СНАЗААНЗА...

Ацстазаара – аѡы цьбара, –
Уи сашьызар акәхап.
Алу сатцган захьынцъара,
Сықәнапсарцоуп ссақәха.

Сыбгаго адәы сахьықәу,
Срыцхазшьазгъы мацзам.
Даеа цытрак ауп исыгу...
Нак ладароуп, шыацзам.

Шьыцроуп икоу уахьыцшлакгъы,
Агәыр иатцашьыцуеит.
Сара амца сшақәу рбаргъы,
Азы рбеит ишыцәоу.

Мшәан, иткъама сгәыгра ажәѡа,
Сеимакноуп ишсыхо.
Тцака – адгъыл, егьи – ажәѡан,
Скарыцсеит сыцҵыхан.

Нас цəашьык акуеит ашьшьыхə,
Сыцсы тоуп иблаанза.
Сбылуеит адгьыл ссир азыхə,
Ажəсанаҕ сназаанза.

05.10.2008

АМАЛА...

Мап, амалахəа иуртом акгы,
Амала иуртом
Уцсуазаргь часак.
Иуртом ахылцагь, ашьатцагь,
Амала урышьтоуп
Урт уҕкьаса.

Мап, амалахəа узхалазом хыхь,
Уимоу, узталом ашьашьматра.
Цьым, амалахəа, уагозаргь ахыхь,
Дарбан иузто
Уи ахəшəкəа ура!

Мап, амалахəа амцагьы мцам,
Ухатцоуп цсшьара
Узцозар Шəача.
Цьым, амалахəа, шьтак ихамзап,
Цхəызбакгы дущны
Днеизом шьаҕак.

Амала иказ – ыкəтцит ибжьазт,
Амала икам
Афархь, алаба.
Аматкəа, алым, абга, абжьас,
Ухатцоуп, амала
Уныкəлан иба.

Икам иуоурц, цьым, матцурак,
Уахьгы цартышак
Дахэоит азэы.
Цыбак итытцны ицоит ҕацъара,
Иахъа узхьымзас
Уахъзароуп уатцэы.

Мап, амалахэа аиааирагъ камлеит,
Амала ицама
Иаххалаз ашэшъы...
Харцарцэа рцэымза лабжышхан илеит,
Амала дарбан
Иузто цэашъык.
Аха, ацстазаара, – усгы кэцароуп,

Уканатц икоуп,
Аматц утэуп.
Цьым, амалахэа икоу ацсроуп,
Егьырт зегъ,
Егьырт зегъ
Рыхэкэа шэатэуп!

29.11.2008

АГӘХЪААГАРА

Ашьха кынфалаҕ
икылжэан акыцра,
Шъауардынк иршан
иаман атра.
Шъабстак шьткэыцэаа,
уака шъапхыцла,
Ацта иагэылган
италон убра.

Ашьха кынфала
мчык иннакылеит,
Ажәфанаф зызқәа
назгарц иафыз.
Уи амтцан цслахәтцас
инхгыла-аахгыло,
Зы-иатцәак ажәуан
илакәыз аеыз.

Ашьха кынфала
иамамызт гәнаҳак,
Уигы бзиарак
зуп хәа иафын.
Хыхь игәеигәеиуа
Ацтақәа кнаҳан,
Ажъакцеи ашьантцеи
рнын агәафы.

Ихалон уи ашьха
ажәфан ақынза,
Ихалон, дшахәтүп
хазхылтцыз Анцәа,
Уа шыауардынқәак
крахфап хәа иафымзар,
Реишәа тцысыр хәа
ишәон апацәа.

09.10.2008

ДЫЗДЫРУЕИТ УИ АУАФ

Дыздыруеит уи ауаф, дгәастоит харантәи,
Ацшатлакә дазытцкьоит бжеихан, агаза.
Адәы дықәлазар акәхап дҳарамны,
Иажәагь ҳарамроуп иатцоу зынза.

Иеишьуеит икәышу аҫада дхалар,
Иахьа дыжәбама, мшәан, агаза?
Идыруп, дыкам уи ауаҫ ихала,-
Арымзаа ицуп, иахбоит, имазам.

Аха, нас, дарбан амыжда иижьо,
Еигьын асаркьаҫ дшыкоу ибар!
Ахьи аразни хрылатәо ҫышьоит,
Иара аҫада дхаланы дтәар.

Уи ари адгьыл дакәшаны дныкәоит,
Гәаныла уи амра акынза дназоит.
Уи ари агагь қашьушәа дыкоуп,
Бзыцтәи азиас ашьхака ицоит..

Зны атоурыхаҫ гәалақәак имоуп,
Ҳабацәа рымҫа иахеитцоит атәы.
Иахьа хәа дызҫеугьы – икам-ианымоуп,
Зынзаскгьы издырзом ишааиуа уатцәы...

Зтәарак сыцрыхоит ҫынла, уахынла,
Шьыри, сыцсында атак саҳаны:
Газак изихылтцуеи, иухәарауеи, зықҫыла,
Икәышу данимам азәы иеиханы?!

01.01.2009

АГӘЫ УМАЗ, АХЫ УМАЗ

Агәы умаз, ахы умаз,
Аламысгьы умаз, нас...
Ҫызак думаз, ныхак умаз,
Урт рыдагь – ҳазшаз итцас.

Амал умаз, ашьал умаз,
Аҫны умаз еитцәаны.

Афы умаз, азы умаз,
Асас думаз даеазны.

Ажәа умаз, ашәа умаз,
Думаз, дадхеит, аиҳабгы.
Пату зқәутцо гәылак думаз,
Думаз, насгы, аитцыбгы.

Азғаб думаз, ачкәын думаз,
Аңхәыс думаз дыңшзаза...
Исхәари, улшара дууназ
Мазак умазаргь цәгъазам.

Амхы умаз, ашта умаз,
Аишәа умаз, аңш, артәы...
Шәырк умазар – ахазына, –
Имамзар җамлои җазәы.

Агәы умаз, ахы умаз,
Җаикәшәалоз есуажәааны!
О, егьырт зегь уара иумоуп,
Җа җазшаз ибзоураны.

11.01.2009

***

– Угәы бзиоума, ушқакоу,
Угәхьаазгеит афыза даара?
– Сгәы бзиазоуп, уиак сымоуп,
Аха исымазам аңара.

– Уа ушқакоу, җыңс ишәылои? –
Җазәгы истеит нас азтаара.
– Са стәы ухәозар, – сгәы уашәшәыроуп,
Аха срыңҗазам аңараз.

22.01.2009

АШТА ЕИҚӘХАЗАР ЛЫЦХАЛА

Аетцә таршәуп са сашта,
Саштағ мазарак сашьтам.
Уи ашта еиқәхазар лыцхала,
Уи сыбзоурамхеит са схала.

Уа уқәла, са сықәла нахьхьынза,
Арпарцәа зықәра иахьымзас.
Иахьымзас ахәаха ашәа хаак,
Иахьзеит урт руал ду ашәаха.

Мыткәмоуп иқәыџуа Лата,
Иқәхеит анацәа блада.
Уака ажәџангы гәнахауп,
Уака рышьтыбжьқәа кнахауп.

Имиц, иизгьы насыпда, –
Суҳәоит амыткәма насымда!
Суҳәоит, унықәла Ешыра,
Уқәла Мықә, Очамчыра.

Уқәла Тамшь, Мыркәыла,
џызак днумыжьын, агәыла...
Ҳабыџқәа рымцағ ағәахәа,
Изрыжәын ҳацкәынцәа рахәа.

Урт рахәа, ахәа цырцырқәа, –
Урт ашьауракәын иззыркуаз.
Игәамтјуан аеыхәа агәарағ –
Ан лыцәа таазап агарағ:
Лысаби абцар икын,
Избанзар, ҳацсадгьыл хьчатәын.

02.02.2009

***

Ахш аеытқәа ажәџан иатцакнахауп,
Асар рымџа алгоуп рыгәтаны.
Урт зынза ицшзоуп, зынза игәнахауп,
Скәаџуп амзар срытәхәон сназаны.

Ахш аеытқәа ажәџан иатцакнахауп,
Икәандаза, уа сыпсы тәахуп.
Уахггы-еынггы, абар џахоуп, хахоуп, –
Урт ахыкоу сыказар стахуп.

Избоит уахь ицозшәа ихыпхыпуа;
Птеикәатцәак, ишцеипшу уи ала!..
Асар рымџеи уака апта еытқәеи,
Анцәа итихыз сахъазар калап.

03.02.2009

СГӘЫ САЗЫЗЫРџУАН...

Сгәы сазызырџуан шыжбык,
Иаџын аисра атҳарахәа.
Сыхнахзомызт еа шытыбжбык,
Даеа цхызкәак збомызт уаха.

Сгәы цәқәырцон, ипжәон, икәцон,
Ажәџанггы цьбаран лактала...
Ацсназыхәа ахәа ркьон, –
Хтеицәа аибашьра ду иалан.

Ацсназыхәа рахәа хын,
Ахәа зрыжәын ага ишьала...
Хәыцггы дуггы иртахын,
Тынч аџаанахар ацшалас.

Аеархагон сгәы җазны,
Сагарызшәа збон сышьтыхны.
Иагон Ажәәан лаганы,
Амацәыс агон ихыхны.

Гәаҗқәас иҗоу еизыҳәхәо,
Нас ихытцуан агәарахәа.
Сахъазызырҗуаз иахәон:
«Ацсны, Ацсны, Ацсынра хәа!»

14.02.2009

ААЦЫН АМШҚӘА

Аацын амшқәа насыцуп, –
Сгәалаҗара иамам хәаак.
Атәыргыла са сахыцойт,
Сыгәгы кахәзом ахаан.

Аацын, аацын... Уи еинаалоуп,
Иашьтит азын сашта иқәцан.
Ашьыжъ, ацәа хаа саналоу,
Исыдтәалоуп схыза сықәтцан.

Аацын, аацын... Уи лашароуп,
Бзиабароуп, уи сыцсымзар.
Ашәтқәа шыску сара сцароуп,
Хара иҗоу сажәра аҗынза.

Бзиабароуп, еиқәырхагоуп,
Амыч знамтаз дарбан руа,
Иҗалоит зынгы уархагар,
Иҗалоит зынгы уартәыуар.

Уи иихъоу зегъ рацхәа иизоуп,
Иааиуам уи угәы аңғыҗуа...

– Абзиабара бчуп изфызоу,
Знызатцэыкоуп уи анухьуа.

17.02.2009

ХАЗ-ХАЗЫ...

Баргьы саргьы – хыцъагьы хэгэнахан,
Хаикэымшэазаргьы ускан уи аены.

Сара сусқәа наӀ изгеит сырнахан,
Бара бусқәа быман итцәахны.

Баргьы саргьы ускан ажәџан халан,
Ажәџан ағгьы еибаркын хнапқәа.
Нас адгьылахь халбаауан лыпцхала,
Амра хаман, иахтаххар ақәа.

Нас иӀкалаз сеидру, ак хабжьахаит,
Саргьы избац акөым, даеакхеит.
Акатақәеи аптақәеи сырцахит,
Сызлапыруаз сымтцәыжәџақәа хеит.

Ус ицеит са сымшқәа насыпда,
Сеидарагьы маčым, ихьантоуп.
Ибзынхазеи сара сӀкынтә исымтан,
Бара бӀкынтәи – сгәырғьоит сгәы бахьтоу.

Слымхарыџны блымха сахьынхалоуп,
Ишпастаху беичахар иара.
Быгәхьааган, сылабжышқәа цшыаала,
Сзамџа иқәлан иаџуп ацара.

Сыпстазаара иахьыз цқба исыздыруам,
Шылоу цыушыап, лыхәтала исхәит.

Сапхъа икоу сзиас хэычза сзыруам,
Са сыздалаз агэырѡа иартэит.

Убри акэхап, амра мацк ихышэашэоуп,
Нак изаалашт уи ушьта лассы...
Барей сарей ацстазаара хапнашэон,
Иахзымычхаит, хдэықэлеит хаз-хазы.

20.03.2009

ИНЫМТЦЭО АЗЦААРАҚӘА

– Изакэызеи анасыц,
Закэи агэырѡа? –
Ас азцаара сыманы,
Сынхықэтэалеит сзыхь.

– Анасыц – уи гэыргъароуп, –
Ааҕнатит иара, –
Агэырѡа – насыцдароуп,
Иацуп уи ахыхь.

– Изакэызеи анасыц,
Закэи агэырѡа? –
Ус азцаара сыманы,
Снамтцахырхэеит сышэт:

– Еибатаху срывганы,
Сшэымгалан зымѡа,
Рыцстазаара бзиахоит,
Еибатаху срышэт.

– Изакэызеи анасыц,
Закэи агэырѡа? –
Смата хэыч азцаарақәа
Лыстеит жәаха зны:

– Анасың – уи мтцәыжәҫақәоуп,
Иарааңсазом мҫак.
Агәырҫа хәа иухәақәо,
Смаҳазаң Аңсны!

– Изақәызеи анасың,
Закәи агәырҫа?
Ага, ашьха сразтцаауеит,
Урт зынза иңшзоуп.

– Анасың – уи аңқяроуп,
Агәырҫоуп хзырҫа,
Аха урт аагылазаргь
Ас еиңноуп ишңо.

31.03.2009

***

– Изырканзеи, сымыш, сышәтқәа,
Избоит рыңсы талом уаҳа?
– Сгәы иахьадыз, акәһаң, рыңҫа,
Сара сгәы былуан аҫҫахәа!

– Изтабазеи, сымыш, сзыхьқәа,
Адгьыл итңытцуан илакәха?
– Исгәалашәар, са сгәы сыхьуеит,
Иантабаз санзышоз акәһаң.

– Аңхьарца абжьы сарҫыхон,
Ипызтәада арахьыңқәа?
– Арахьыңқәа мчыла срыхон, -
Мчыла ажәақәа узхьыцуам!

– Изыршанхазеи ари амза, -
Ажәһан иалазар ишалаң?

– Уи атцака хара хтөамзар,
Иабахтаху алашара!

07.03.2009

АШӘЫТА

Былабжыш адгьыл
Иқәтәон ашышыхәа,
Бгәыграқәа қяадын,
Ицыбжәон бтәаны.

Имаңын апҳара
Ба бзыхәа, са сзыхәа,
Сгылан ба баңхәа
Схәаа чҳаны.

Былабжыш адгьыл
Иқәын ишәытан,
Сгәатцағ, сыпсатцағ
Ишәытан ианыз.

Ас исамсалха
Уака изшәыда,
Адгьыл ианытпру
Уи мышкы зны?

Былабжыш адгьыл
Иахықәтәаз атыңан,
Атцлақәа маңхеит,
Ашәацгы хәәеуп.

Аха бантәыуаз
Ианыбтцаз ашәыта,
Уажәыгы, уажәыгы
Аныхра саеуп.

АХЪЗ-АПША АБАХЧА

Ахъз-апша абахча ахъзуп,
Ахъз-апша иацсоу иртәуп.
Зегь акоуп лабжышуп иацу,
Зегь акоуп гәырџала итәуп.

Ахъз-апша абахча сталоит,
Уа рыхчнызақәа катдоуп.
Арцарцәа, ҳа ҳашәа иалоу, –
Урт ҳацхыз ағғы ицшзоуп.

Ахъз-апша абахча ссируп, –
Уака ашәтқәа ахра руеит.
Алабжышқәа рзиа ирны,
Агагақәа цоит-иаауеит.

Изымбацыз амш ағыама,
Амра, апшзара закәу.
Аибашьра иацәыргеит иамам, –
Аиаша, зегғы ирыцку.

Иқәылтцозшәа лычкәын хызак,
Диахәйтхәытуа ан дыцшуп...
Иага ибахчаз атахызаргь,
Уака ҳтеицәа роуп ижу..

15.04.2009

АИМАА ҒЫЦҚӘА

Сан исзаалхәеит аимаа ғыцқәа.
Урт қацшыын, ицшзан.
Ирыдызбалон урт апхызқәа,
Сыззыцшыз шыатқан.

Аха исыртеит урт агәала, -
Мачк исыцәхәычхеит...
Са сшьапқәа ишрыдысшәалоз
Ашьтахь, исыцәхеит.

01.06.2009

АҘЫШӘТРЫҚЬ

Ацшқа иртеит ацышәтрыкъ, –
Уи дазгаган даара.
Издыруада уажә ирыхь, –
Иагзар ахаара?

Мап ацәикит, мап икит,
Иртәиуеит иқышәқәа.
Нас агарагь дыртысит,
Иацыртан ацсышәак.

Аха, мап, җатқак имфеит, -
Шьюукгы еилатыруеит.
Ангы дгәақауа дгылеит, дтәеит,
Илура лыздыруам.

Ацшфы длышьталеит азәы,
Җазәы – ахақымцәа.
Сеидру иқало уатцәы, -
Иахьа ианахьымза?

Ацышәтрыкъ җатқак имфеит,
Ус лымбац дааизар...
Днеин, нас, агьама лбеит,
Мачзак иқәыблызаап!

04.06.2009

АШЬЫЦӘРАҚӘА КНЫ...

Ашәт ашьытәра дуқәа кны,
Аштахь ажәлар талон.
Ашәтқәа, ашәтқәа рацәаны...
Икоуп урт рыгә иалоу.

Харт акәыбағ ашәтқәа кны,
Хнеины хнахагылон.
Уртгы шытан рыцсы заны,
Иутаху хкы-хкыла.

Шьюкы ирқяқян иркын,
Амацәаз иафызан.
Шәтыла уа иеырбарц иағын,
Анацшфы. Афыза.

Ашәтқәа шкәакәан, еикәатцәан,
Икацшыын, икәицын.
Урт амшынеипш ирацәан,
Ацшзарагы рыцын.

Қаад цырцырла итаҳәхәа,
Ашәт ахытцәеит ашта.
Мшәан, ирзеилоузеи, ишәхәа,
Уи арыцхаи ашәти!

Ашәтқәа гылаз адәағы,
Ахра руаз ачарағ.
Ашәтқәа лытара сағыз,
Сгәыгра, сылашара,

Цаа цәыхан итцарза,
Амшын тәлеит сгәатца.
Амра – Ажәфанағ имцан,
Ашәтқәа амра иатцан...

Аха амыш шыта интэон,
Шыта дышытырхыр акэын...
Акэыба иашыталан ицон,
Ақэла, азла, ачкэын.

Ашэткэа нак-арахь иркэон,
Шарпазы иафалаз...
Арахэ асны ашэткэа рфон,
Амѡа ианыцсалаз.

14.06.2009

АТЦӘА

Уи атцәа-кацшь еипшуп амза,
Иазычхазом уаха.
Ункыдгылан ифых мамзар,
Иахцэыпцеуеит икахар.

12.06.2009

АХА

Итцегь иахразап аха, –
Иаха иѡеижьхоит уи уаха.
Иаха иѡеижьхозар уаха,
Агьама бзиахоит иаха.

12.06.2009

АХАРТЦӘЫ

Сан илыртцэит ахартцэы –
Ашыц мхатцә залалом.
Сшэоит исмазар хэа уатцэы –
Сашьцэа адфырбалалоит.

06.06.2009

УПРЫ, САРА САШӨА

Упры, сара сашөа,
Упры, сыхшыыцба,
Ажөџан ашќа амџа
Акыр ихароуп.
Атакар уаргөамтып,
Уазгөышыып азба,
Анарха хөа иќоу –
Цсыс иахоу цыроуп.

Нас агар ахыгылоу,
Азќы дыртысы,
Гарашөак ашышыыхөа
Ацшќа иааирхөа.
Духөлаччар – иудыруаз,
Дхатцахоит лассы,
Уаргы иара ила
Өыза дук дурхөап.

Арцызбеи апхөызбеи
Рзыхөан уа ушөтыз,
Адгыл алашара
Иќөыцхо шөахөаз.
Хөара хөадгыл ашөеи –
Ацшзареи иртөыз,
Ацшзара – насыцуп,
Зыхьуп, уи шөахөа.

Гөнахөак цөа изыбжөалаз,
Урызша шасыс,
Сашөа, ухьшыыцбазар,
Уа, уцшла хөара.
Өыцөа ргөы еиќөшөазар
Дөара рзы уразыз,
Цөым, уөара узхьымзо,
Сөтөтө сөара.

Упры, сара сашә,
Упры, сыхшыыцба,
Сыхәра рҕа ашәала,
Сышыхақәагы пшыа.
Анакә иалагәышһан,
Сымрагы сызгы,
Аха, раида-гәышһа,
Еилашуан ашһа.

Упры, сара сашә,
Упры, сыхшыыцба,
Уара уоуп сымтәыжәфа,
Цабыргуп, имцым.
Уара уда, сашә,
Ацшзарагы – цшзазам,
Ацстазаарагы башоуп,
Сара сашә зцым.

22.06.2009

АЖӘФАН АШКА...

Ажәфан ашқа ицшуеит амра,
Ашһа иавтытцны шһыжһы.
Иатцам ажәфан аһарамра,
Зны иахыларгы ашәшһы.

Адгһыл ахтә ахылфа-цсылфа,
Уигһы ажәфан ахь ицоит.
Асабигһы ибла хифар, –
Ан илеипшһны ажәфан ччоит.

Ирбеи ажәфан ахь ихало,
Ирбеи ахһаца, амжәа?
Ажәтцыс уа ихиаала иалоу,
Апқа, зыгага иацәшәаз?

Иарбан ажәѡан ахь изхало,
Атцла иакәшо азахә?
Ацъ, атәатцла, – зегы рхала,
Хыхь изхалои еицырхәхә?

Уахь саргы саргәакуеит даара,
Ажәѡан ашқа сцар стахуп.
Иамоуп ажәѡан иатцә хаарак,
Уақа анасыц тцәахуп.

Аетцәақәа гәазырхаган,
Уақа цшыжәлан иаґацсоуп.
Аха иқам уахь ацага,
Шьта иажәит хәа сықоуп «Бзоу».

Ацстазаара сыман хамтак,
Уигы сыжәѡан иабзоуроуп.
Ара иқан алагамта, –
Инхаз – ажәѡан ахь цырроуп.

27.07.2009

***

Ажәѡан иалшәан икәеицеиуа,
Етцәак талеит даара ихәушәа.
Шаха дутцас тцәқа илеиуеит,
Амтцәышә шьтнахырц атахушәа.

14.07.2009

АРБАҒЪ АБЖЫ

Иқалазеи, мшәан, уаха,
Ғарбағъ ґеихак амам!
Абжы духеит уажә иаха,
Ғарцәазом аргама.

Атцла аптақаа ахшыын,
Иалан ацәа ишалац...
Игәыпцәагаз рбағьк абжы,
Иаанагон ашара.

04.08.2009

АРИ АТЦХ

Ари атцх – ныха,
Аетцәақәа ацын.
Ари атцх – гәтыхан, -
Ихарамызт азын.

Ари атцх иаман,
Зынза даеа гьамак.
Ари амза – амаа
Кыдын игьамгьамуа.

Ари атцх тынчын,
Шьтыбжык уахауамызт.
Артцукәагь ирымчым
Уаха иалагомызт.

Ари атцх, усгы,
Даеа хьаак аман.
Даеа цшшәын иахызгьы,
Даеакын аргама.

Уи аптақаа акәшеит,
Алахәақәа шацыз.
Аха атцх иалшеит,
Даеак иалымшацыз.

Еимнарпит икәпатцәкьан,
Аптақаа иафажьыз.

Нас икажъны ацэгъа,
Уи иахылтцит ашьыжъ.

05.07.2009

АКТӘИ АХЫ...

Нактәи ихысит актәи ахы,
Наки арахы зшаз ѿбаны.
Накынтә ишааиуаз ара иатахын,
Алахәа иашәирц цсыуак ифны.

Накынтә ихысит, идыруп ашәакъ,
Ацҳа қацшь иқәлан иааиуан иара.
Уи иааннакыларц акәын ашәак,
Ашәакәа рныхәа хьатцит хара.

О, царцалыкьуп ҳарцар рыцсы,
Иқәтәоит инеины ҳажәѿа, ҳагәқәа.
Ажәѿан ихытцзом ацта лассы,
Илеизом аразны еипшу ақәа.

Накынтә ихысит актәи ахы,
Ахызатцә, ацсызатцә, иашьтаз ашьа.
Уи Бухенвальд иназарц атахын,
Уи зегъ азеипцын: Хатын. Азѿыбжъа.

Накынтә ихысит актәи ахы,
Иақәкын Ешыра. Тамшь. Ткәарчал.
Алахәагъ кыруа ажәѿан ихын,
Мтцәыжәѿақәак аман – еипцын ашьал.

Накынтә ихысит актәи ахы,
Ацҳа қацшь ашәит ашьа қацшь шьыжъык.
Анацәа ргәыграҕ ныхак тцәахын, -
Уи архәашьзомыт ацсуа ицәашьы.

Накынтә идәықәлеит ахызатқә тәааны:
Наки араһы – ашеит итбаны.

14.08.2009

АШЫЖЬ ААИТ...

Умға уқәла, атдых,
Шыжыбзиа, ашыжь!
Сыңхыз еиқәа сатдых,
Сышыжь ааит, ирашыын.

Шыжыбзиа, сқәатца,
Амырхәага зхызоу!
Ашыжьтәи азаза,
Алабжыш иафызоу.

Шыжыбзиа, сцацха,
Асаби – аныха!
Икәа итазар акәхап,
Сиатцәахә аңеыха.

Шыжыбзиа, сышьха,
Узкәабада хшыла,
Амшын аңы бжы-хаак,
Сахауеит шыжыыла.

Укәша-мыкәша икам,
Иказам ашәарта.
Зегь хынхәуеит Аңсныка, –
Знызатцәык ҳаикәшәанда!

Знызатцәык ағефхәа,
Ҳабжы еицхарганда!
Нас ҳазшаз иҳаихәап,
Итцегь ажәа кәандак.

Сакаратцәкыа сыцлан,
Са скалеит иахыала.
Цаса сгәыргъон цхызла, –
Уажәы – лабәабала.

22.11.2009

АДГЫЛ АГӘАҢЫ...

Амиран Адлеиба ихъынфылоуп

Иалоуп ахәа адгыл агәаҢы,
Уи рызкажыуам амш баапс, апша.
Ицагәышшәа иҕоуп уи аҢы,
Уи ахыалоу итцытцует ашәа.

Иалоуп ахәа анацәа ргәаҢы,
Ицхафыруан, уи иагон ахәы.
АибашыраҢы ашыоура иаҢын,
Уи иахәон уареи сареи хәахәы.

Иалоуп ахәа адгыл агәаҢы,
Аха жьакцак амцан имтәазеит.
Рацхәа ахәа алалеит сгәаҢы,
Убри ашытахь адгыл ахь ицеит.

Игъазгъазуа ари ахәа кны,
Аҕа ицылеит арцарцәа иацы.
Иамоуп ари ахәа еибаркны,
Ари адгыл иақәызтцаз зыцсы.

Уи атцака итцаршоуп ашәа,
Алабжышқәа рыла изфаны...
Ицсы тоушәа сихәапцуеит сашәа,
Ихъзи ижәлеи уа ахахә ианын.

Уа дхэйтхэйтүа дцэажэон иара иан,
Зны дкыпшэыпуан, дихэаччон ʼеазны.
Уи дахытцаз хышэашэан, ихаран,
Аха уи дызцомызт игэагъны....

Иалоуп ахэа адгъыл агэафы,
Уи ахыалоу, о, хазшаз, ицшыа!
Сара ахэа ытцысхырц сафым,
Сшэоит ифыцны иалтыр хэа ашыа.

17.11.2009

АМАЦӘЫС

Ажэфан дузза еихънашыт аихымца,
Алџа налцтит апта – ацэымса.
Нас уи акэхеит, – илашеит нахъхынза, –
Хара хаштаф ацыпхъкэа тацсан.

Азыз еипшуп, иахъабаз иагэылкьоит,
Атцла иасыр – иабылуеит зынза.
Аха ирылакьысзом уи агэилкэа,
Урт ирымоуп хымцада мазак.

Амч амоуп амацэыс, ишаноуп,
Мшэан, изкузеи, ажэфанаф апсы?
Аха уалкоуп ажэфан апхъа иамоу, –
Шэшъык аахылар, – иарлашоит Ацсны.

2009

***

Абзиабара – хагароуп, гэакроуп,
Абзиабара – имыцэо лашароуп,
Зны уи такаруп, зныхгы лакџакроуп,
Ахаеазныхгы – ажэфанаф цсшыароуп.

Абзиабара – аацынтәи ныхәоуп,
Аацынтәи ашәтқәа ҕысхуеит лыпхала.
Ашьыжь уи суада ионапрыз ахәыхәоуп,
Уи адәылцара сылшазом схала.

09.11.2009

ИАҲА ИҒЫЦУ...

Изфит, сымыш, изфит ашәақәа бызкны,
Аха сашьтоуп иаха иҕыцу даеакгы.
Зны ицсыеуп, сгәы иакәшәазом даеазны,
Ас ицсыеу идикылазом азәгы.

Хара хбахчаҕ сара снейны снатәалоит,
Ах, ишқаказ ха ханқәыпшыз ицшзаза!
Ба ибцәыизом – сылабжышқәа катәалоит,
Даеа мҕасҕык имбо цыышьоит уи зынза.

Исгәалашәоит. Ажәфан салалон спыруа,
Барей сарей зынза хқәыпшын, хгәы разын.
Бара бәацхәа сшьамхы нарсны тоуба зуан,
Хьтаз, ишоураз – зегь акакәын хара хзын.

Бара бәацхәа сшьамхы арсны уақа стәан,
О, избанзар, бара быда са сзатәын.
Бара бныхан, бымра цҕыхан, бымзаҕан,
Бара быда ари адгьылггы тацәын.

Нас гәаныла ашьха схалан, сылбаауан,
Аацын тәылақәа сырхысуан смазаны.
Нас, Адсныка ари аацын анаауа,
Хара хгәыгра иара иацлон уажәааны.

Бара быда сара исылам даеа мчык,
Ға лашарак, даеа шарак збом сара.

Даеа шыацрак, даеа шөтыцкәак, җеа шыыжык...
Мшәан, ибацеи, урт мыцхәхама Аңсынра?

Аңша сысуаз, амра шуаз, иауаз ақәа,
Уи абаҳчае сара сзышза схала стәоуп.
О, исзытәах, цыым абаҳча, сгәырәақәа,
Сынасыцгы, сылабжышгы – уажә ҳаутоуп!

Ецгы хбаҳчае азәгы дтәамызт, итацәын,
Сызталома уи абаҳча хәыч җааны?!
Издыруада ҳара хрыцхазшыаз азәы,
Барей сарей ҳахыз ахитцар мышкы зны!

07.10.2009

***

– Ибхәаруеи сыцшза, иахзуи ба бтәыла?
– «Абзиабара» хәа иашытоуп иара!
– Адгыл ду сакәшеит, сакәшеит шыапыла, –
Уажәада уи азбахә смаҳацызт цъара!

– Ибхәаруеи, сыцшза, нас бара бтәылае,
Ашәтқәа, агәилқәа рацәоума убра?
– Ашәтқәа сыртәылоуп, иссируп зегь рыла
Аацын хазына сациит сара!

– Дыкоушь агәыла, зынхара лашароу,
Заштае итыоуа атцеицәа рыбжы?
– Икоуп ахацәа, насыцуп ахшара,
Ахшара ахыыкоу ихылом ашәшы!

– Ибхәаруеи, икоушь арцар еиҗамскәа,
Зышыхақәеи ззыхыи цқазар зтаху?
– Икоуп ахацәа, иацлашо амза,
Уи адгыл, са стәыла аңшәма дахуп!

– Икоума, сыпшза, абзиабара цкъатцѣкѣа,
Уи амш анарха азто афны?
– Дыкоуп зегъ рыцкѣын, дыкоуп аѣацѣгѣа,
Аха ибзиоу иаѣа ирацѣафны.

– Мшѣан, бызлацѣажѣо – уи Аѣсѣнтѣылоуп,
«Абзиабара» хѣа азыбѣѣоит бара.
– Сара зѣааракоуп уа ушѣа исымоу –
Бзиабарамзар, закѣи Аѣсынра?

03.11.2009

ИХѢУ АРДѢЫНА...

Сылаѣш наѣѣшѣеит. Ихѣуп,
Рацѣа-ххыран икаршѣын.
Ардѣына црыр аѣахуп,
Аха шоурак иѣаршѣын.

Сгѣаѣуеит, сахѣар сѣахуп, –
Амѣан снеир, иѣоит.
Уи еиѣѣхозар – разѣуп,
Еиѣѣымхаргѣы ѣалоит.

Ажѣѣан хыхѣ иѣацѣуп,
Уи – амѣѣыжѣѣѣѣѣа мѣыѣоуп.
Сара сахѣгылоу – сзѣацѣуп,
Хара дуззѣакгѣы сыѣоуп.

Харак сыѣуп, изѣоит,
Харак сыѣуп исхарам.
Абѣѣар зѣу дыѣѣбароуп,
Скыѣитѣома уи цѣѣѣарас?!

Сара крысѣаргѣы сѣахым, –
Сыхѣѣаѣ игылап иѣѣыѣѣа.

Сара ипрыр сҕахуп,
Абри ардэына рыцҕа.

Абла таа исзыцшыи, –
Исхаштран сыҕам ахаан...
Шьта хара хыыцҕагы иахтэын,
Ардэына рыцҕа ахбаа.

04.11.2009

ЛАҒЫРЗЫМЗАР...

Атдых гөаҕуан, иаман хбаак,
Нас, еилгеит, – ишеит.
Шакантө цхызла избахбааз,
Уа аси ацшеи!

Саргыы сгөаҕуан, бжык сарҕыхон,
Иалыуан сыцсы.
Иаанагозшөа збон аеыхөа,
Изуан нас лассы.

Саргыы сгөаҕуан, ба быбжыакэын,
Иаап хөа сыззыцшыз.
Такөажөык убраҕа дакөтөан,
Дөыжөтцит лара лөыз.

Нас сахыгылаз амца шьтыхны,
Илбылуан ашьац.
Напхыц дула нас хаикөыхны,
Икөылтөон ашьа.

Уи нахыс итынчым сыцөа,
Сгөаҕуеит, ишазом.
Цхызла арҕаш цоит ишхытцөан.
Сырны сызцазом.

Сызцазом ба бышка, сымыш,
Ус сыштәаз сышлеит.
Избагәышьеит сыззыпшымыз,
Ғыц ихәлеит, ишеит.

Исыхьтәыуоит сышьхағ цәымзак,
Алабжышқәағ леит.
Ба бызхәыцра лағырзымзар,
Бзиак снамырбеит!

02.11.2009

УААМТА ЦЕИТ...

Уаамта цеит хәа зхәада, изхәада?
Саамта цазар – избашан саргы.
Сара сызнысыз дахыччоит хлахәадак,
Аха иахәакәын изфызас иацгы.

Иацгы иссирын, исыцын аныха,
Сныхәон, сыцсы сшьон уа снатәаны.
Уи ашьтахь ибналон, изуан сыгәтыха,
Ссахәагы мөашьо цьаркағ ианын.

Иацгы ишәтышын сбахчағ агәилқәа,
Амра исцәашәит уа ишағаз.
Саштағы ахра руеит азыркәикәа,
Ркәицқәагы сырцәарц снейуам шыағак.

Иацгы апшатлакә хын апсабара,
Иацгы азхыттра хажәлан хәгон.
Иацгы ашоура хаман хәркаран, –
Иқәасуан, изасуан... Ашьтахь еилгон.

Иацгы рыцхарақ халан ашәала,
Хашәақәа татәах ашышьыхәа иаххәон.

Гарас ихаман ашьхантə ацшалас,
Агатəи ацыцхь хацсы хханатцон.

Иацгьы хахысит, хахысит уи адагь,
Иахьа хахысуеит, уи агəра згоит.
Сгархо цьышьоит мачзак иацада,
Уи иахьазыхəа ашəа снархəоит.

Сыдгьыл икəыцсоуп схьы-рахəыц хахан,
Иалшоит уи ада сбахча тацəыр.
Мрада, хзыкəгылоу адгьыл цхараха,
Иацада калашьа амам уатцəы.

01.11.2009

ХАЗХЫЛТЫЗ ИНЫХƏА...

Хазхылтыз иныхəоуп, ныхəоуп ажыра, –
Ахылца ахнахуеит аəны ахапшьа.
Анасыц, ақəра, ахшара... Зегьрыла,
Ашықəс хазтало хəа иахзырша!

Хазхылтыз иныхəоуп, азаахра амыш...
Сзаах азиас, исықəтəа азы!
Издыруеит, ицшьазар, сықəнатцоит мəамыш,
Иахьа – иблахтыгоуп, слашəызтгьы иацы.

Хазхылтыз иныхəоуп, хартгьы мшацыла,
Хаблақəа тхаха Христос хайзыцшуп.
Имəа лашап хəа хайцылоит цəашьыла,
Уи хара хгəыгра зырəыцуа цəашьуп.

Хазхылтыз иныхəоуп, фəмафəоуп нанхəа,
Кəатцоуп, ибахчоуп, шəыруп, ицшуп.
Аишəа харгылап, шəааиуазар, нан, хəа,
Ангьы лычкəынцəа дрыцхьан, дыцшуп.

Хара иахныхэоуп сентиабр антцэамта, –
Ицшыами уи амыш иакэтэаз ашыа?
Ускан хазхылтцыз ихайтеит ахамта,
Ускан ихакэлаз деитеит ацша.

Ихьчоуп Адсынтэыла атцасгы, аныхагь,
Хазхылтцыз угэахэа збеит, имазам.
О, нас, иауазар, Хапсадгьыл аныхагь,
Уа иахзааугазар, уа уахь ицхыза!

19.10.2009

***

Амца снатцхеит аонафы, –
Икоуп лѡак,
Цшык сызтазар ацафы,
Тынч ишап.
Жык сзанызар итааны,
Уа иахэак,
«Еааныбзиала!» – хэаны,
Снеи исхэап.

Акаб хызар амхафы, –
Шѡца, нахьхы.
Ажэтцыс иацшааит агэафы,
Уи ахы.
Хацэтцыс акэын – агэы шуп,
Иасуеит хгэашѡ...
Са сыцсымзар дизыцшуп,
Смата хкэажѡк.

14.10.2009

ДГӘЫРҒЫОН ЛАРА ЛЫЛА...

Дқәыпшын уи, зегғы дырдыруан,
Дрыцхамызт тахыла.
Иутаххар – иеы кәадырын.
Шарқазыз, уахынлаз.

Дрыцхазамызт малк азыхәа,
Длакәын, нас кәазшьала.
Иажәа кәандан, иаргғы дныхан,
Адәы дықәын пшьаала.

Аха устәкәа дызцарызма, –
Зғабк игәатца дақәшәеит...
Уи ачарағ ахра рыман,
Акәашареи ашәеи.

Нак-арахь апатхь еимырдон,
Ирхәон ажәа ссирқәа.
Шьюук ахамта дуқәа ыртон,
Шьюук – алымхарыоқәа.

Ус ицеит, ицеит ачара,
Нас ицеит тагалан.
Изуан амра абла хаара,
Иамазар агәала?

Арцыс иакәын – изит ишьта,
Дгылон шарқазыла.
Нас – асақә, атәапшьқәа дрышьтан, –
Дгәырғьон лара лыла.

Дашьтан палтак зыхәда бабоу,
Тқкык, ачыхәқәа атан.
Дрышьтан уи ипхәыс илатәоу,
Даға пхәыск илатәам.

Икалазеи, изхәарыда,
Пхәызбак дшымиц диима?
Ипхәыс лыматәакәа рыда,
Ауаа раха имам.

26.09.2009

БЗАНТЦЫ ИМААЦСО*****

Иааиуеит ашьшьыхәа ашара,
Аптакәа цоит иццакны.
Ох, изыпцоузеи апсшьара,
Аиарта татаф афны!
Зегь ирыциуа,
Зегь ирыцыфуа,
Бзантцы имаапсо
Амилиция!

Хақалақь ыцәоуп макъана,
Дыцәам, идыруп аға,
Ацәагы иамам ағыама,
Ацәгы кайтцазар иаха.
Зегь ирыциуа,
Зегь ирыцыфуа,
Бзантцы имаапсо
Амилиция.

Снеиуеит уи ишьта сынхылан,
Бцарлагь сеибытоуп сара.
Итшәараз, ишараз, уахынлаз,
Исатәам ахьатра цыара.
Зегь ирыциуа,
Зегь ирыцыфуа,

***** 1981 шықәсазы Апсуа милиция 60 шықәсхытра иазкын Апсны Афнытқатәи аусқәа рминистрра имфәцнагаз амузыкатә конкурс афны ари ажәеинраала иалхны акомпозитор К. Ченгелиа иифыз ашәа аиааира агеит.

Бзантцы имаапсо
Амилиция.

Ҳақалақъ, уцәаз макъана,
Скарахеит мацзак иаха...
Иссируп ашыжь аґама,
Шьта дупырхагам аґа.
Зегъ ирыциуа,
Зегъ ирыцыџуа,
Бзантцы имаапсо
Амилиция.

АИБАШЬРА ЕИЛГЕИТ...

Аибашьра еилгеит,
Аибашьра еилгеит...
Риартаџ инықәтәеит
Геи-шьхеи.
Сара атцәыуара
Сзакәытцуам,саџуп,
Аха исымоу –
Даџа хаџуп.
Сангъы дтцәыуоит,
Дахьамоу анышә,
Сабгъы исахьа
Аахьтцит ахьшә.
Ацәқәырц хаґақәа
Ржакьақәа рсоит,
Ажәџангъы хыхьынтә
Ахьы канацсоит.
Адгъыл инықәлан
Иацссоит апша...
Иазыцссарыма
Уа иқәшыз ашьа?!

23.09.2009

АМЗА АҖЫНЗА...

Зыхшыѣ мачу – акырджажәуп,
Нас – идуззоуп ихъымзг.
Уи мыцхәы еитцыхцәоуп иажәа,
Далаеырбоит ихъыз.

Нак ицеит, ицеит дызнысыз
Цхызуп иара зфызоу.
Уи аиаша иламысым,
Амц – уи дызфызоуп.

Дынхалацшуеит хыхьынтə аарла,
Иаѿцаѿамзаргь иоура.
Дацəшəазом уи азын ааира,
Дацəшəазом ашоура.

Апсынтэыла ижәфа икәуп, –
Ус ибоит ихала.
Иеаңизоит уи акәыкәу,
Шыжыы-хәылбыхала.

Атдысымѡас абла тихуеит,
Даѡазаны, пшыаала.
Апсны ахѡраѡа анихуеит,
Хгѡы зфахьюѡ ажѡала.

Изылашом амза тәымзар, –
Иаттам ахаара,
Дзыназазом уи акынза,
Итахызаргы даара.

08.09.2009

АГӘАЛАШӘАРА...

Еишьтагылан ахқәа т̣къон,
Игәынқыуан амшынгы.
Ахысыбжьқәа шагц игон,
Адгғыл акәын агәы цжәон,
Ипжәоит ахаҳә уршыргғы.

Алџа халон, еикәатцәан,
Агәы кылжәан адгғыл.
Җажәлар ихәон хыхь Анцәа:
«Җадгғыл иакәлаз ибҗа цтцәа,
Хуҳәоит, ҳиаша уадгыл!»

Ашья илтцуан, сықәла дхәын,
Азә дыргон лабала.
Аҗа джыышуан, итахын,
Агәағ иман итцәахны,
Нас ититон шыала.

Алџа халон илакьуа,
Җеихак амам абцъар.
Итцысуан адәқәа, ахәқәа,
Насгғы анацәа рыгәқәа,
Иахья амш – сабшан.

Аха ага амца ахуп,
Ацәқәырц иамам таха.
Иазхәарыма ҳа ҳәахәы,
Ашьха иназаз ахы...
Ибылуеит ацәаҳа...

Схәыцра аибашьрахь сагон,
Сара сгәы тәазомызт.
Җачкәынцәа ахысшьа ртцон,

Фырхацәан иқанатцон,
Шьта саргы сшәазомызт.

06.09.2009

АШӘТҚӘА РТЦЫХӘАН...

Атцла иқәлаз дылбаауеит,
Адәы иқәлаз дықәтцуеит.
Ахы зцәызыз ицшаауеит...
Сара аума схытцуеит.

Ашәтқәа ртцыхәан сқәыцшра збо,
Сгәакәын уахь исыхоит.
Сымра ацыцхьқәа ацоит,
Аха са исыцсыхәои?

Алашьцарағ сгәы цацшьоит,
Уа цәашьыкгы ғылап.
Ирхәап усқан: «ицсы ишьоит,
Дықан Анцәа ила»..

Ғыза-цызала сыхиан,
Исыман агьама.
Илуан сыматц «Анцәа иан», –
Дқәыцшын уи макьана.

Ахра схалон сара зны,
Скыдланы напхыцла.
Арғаш салыргон сыцсны,
Салашәар, ианхытцлак.

Тәаха сымамызт цьара,
Са сбылуан ағғәхәа.
Сыцстазаара – уи қәцаран,
Сажәлон уи сағәхәр.

Зынгы сгәйргъон, зны схәеын,
Сшәеипшы зегь акала.
Аха гәыла – са схәычын, –
Даеакызаргь пшрала...

Атцла иқәлаз дылбаауеит,
Адәы иқәлаз дықәтцеит.
Ахы зцәызыз ицшаауеит...
Сара аума схытцеит!

12.02.2007

АҢАР РАШӘА *****

Ағар ихамоуп ахьз-ацша,
Җажәлар ҳацуп есымша.
Шәацхә ҳылан
Ажәа шәахтоит,
Шәа шәус ҳшатцамхо ҳара!
Ажәәан ҳамтоуп,
Адгьыл ҳамтоуп,
Амәа ссируп ҳа ҳәара.

Зны, ианшәартаха Ацсны,
Уи ҳазықәпеит ҳабцъар кны.
Уи иахылтцыз
Афырхацәа,
Җашәа иалоуп есымша!
Ацсуа цкәынцәа,
Ахьыртцәатцәа,
Ацсуа згәбцәа – анцәахша!
Ашәт иатәылоуп шыта Ацсны,
Ашәа өныөеит ҳа ҳәоны.
Ан агарағ,

***** Ари ажәеинраала иалхны ашәа ләит ашәахәәә, акомпозитор Лиуд-мила Логәуа 1959 шықәсазы. Иахәа акьыпхь зымбац ари афымта ажәәкәа иахьатәи аамта иақәшәартә еитаскит.

Шьыжь ашараз,
Афырхацәа рашәа лхәоит.
Ари ашәа,
Ари ажәа,
Хадгьыл шьацла икәнатцоит.

АЗЦААРА

– Исахә узыргәыргъо, –
Дсазтцаауеит азәы.
– Ашәткәа сдыргәыргъоит!
Истеит атак.
– Ашәткәа цшзазаргъ,
Уатцәынзоуп, уатцәы,
Нас, убри ашьтахъ
Иссирым ускак.
– Уаха узеигәыргъои? –
Дсазтцааит иара.
– Сзыхькәа сдыргәыргъоит
Исгәакьоуп, ицкьоуп!
– Азыхькәа закәыхи? –
Интцәом изтцаара. –
Икәнушьо азыхькәа
Халалуп, ицшьоуп!
– Уаха узеигәыргъои,
Зтцаара пхашьарам,
– Исымоуп ахшара,
Нцәа хшароуп дара!
Ацсадгьыл азыхәан
Урт цеит еибашьра,
Сычкәынцәа ршьала
Еикәхеит Ацсынра!
– Сыцсымзар, сықәла,
Узеигәыргъо рацәоуп,

Итцегъ уи еипшу
Ак ыказшәа збоит!
– Сызәәфән кеикеиуа
Етәәла икәтәуп,
Исылоуп урт рымыч,
Урт рыла сәырбоит.
– Ашәт удыргәыргәеит,
Узыхькәа хәашьым,
Иумоуп ахшара
Ацсны еикәзырхаз,
Улымхәә итәәуеит
Етәәцәаа рыбжьы,
Уаха узыргәыргәои,
Иарбан инхаз?
– Урт зегъ ирчыдан,
Инхеит са сбызшәа,
Ухатәуп, ицәырга,
Еицәххәап ашәак!

04.12.2009

АЕЦӘАҚӘА РЫЛЫЦХАЛА...

Иарбан еиғъу амра цхозар,
Амра цқъоуп, ихагоу җым.
Ба бгәәҗы сара сынхозар,
Сбыхәоит, сыказ бара бҗы.

Ускан ацыцхь сахьынхалан,
Ажәәфән атәнзә сназәп.
Аетцәәкәа рылыпхала,

Адгьылаҗ апхашьа стәп.
Адгьыл ауп изцу апхара,
Амырхәагагьы зтаху.

Бара, сымыш, сылашара,
Уи абаҳчаҕы бтәахуп.

Цхызла сбыщуп, сбыщуп, сбыщуп,
Стәакуеит, стәыуоит зны стәаны.
Сиатцә-рыщуп, сышыха-кыщуп,
Са бысхаршәуп ба бкасны.

Иарбан еигъу амра цхозар,
Ашәа бхәозар бгәырғьатцәа!
Аха сымыш, сыбгәацхазар,
Ускан дбыцхраауеит Анцәа.

Ажәџан иатцоу амра цхозар,
Ашәа бхәозар бгәырғьатцәа.
Бигәацхозар, дыбгәацхозар, –
Мапкәа хтабымкын рацәак.

06.12.2009

СЫМЫШ, БҚӘЫЦШУП...

Н. Г.

Сымыш, бқәыцшуп, ба быцшзоуп,
Ба – бназоуп, бара – баазоуп.
Бымра кәандоуп, бымта қәтцоуп,
Сымыш, бқәыцшуп, ба быцшзоуп.

Бкофта шкәакәәҕ сыгәлатцоуп,
Былацш сытшәом, смазоуп.
Са сцәашьуп, бара бымцоуп,
Сымыш, бқәыцшуп, ба быцшзоуп.

Сымыш бқәыцшуп, ба быцшзоуп,
Ба – хразагала бразоуп.

Ашәтқәа срыжәлоуп, са слатцоуп,
Уи аныластцаз иацоуп.

Сымыш, сгәыгра, ба быцшзоуп,
Са сыдгьылтәуп, ба бымзоуп.
Сара сылахь ус иантцоуп,
Сара сеидру... Ба быцшзоуп.

Сымыш-сытдых, ба быцшзоуп,
Аха сышка ба бнацшзом...
Са сцалап, абас сышцо, –
Сымыш. сымра, ба быцшзоуп.

28.12.2009

УАРЕИ САРЕИ...

Уареи сареи ҳаиҗапшуеит, апсра,
Уара уахьыкоу ашәтқәагьы җшәоит.
Аха уи азбахә са скны аҳәара,
Иухьыз сыздырам, мацзак уацәшәоит.

Аха издыруеит, иузымхәар иахьа,
Уи азбахә соуҳәоит иахьымзар уатцәы.
Ирхаан исоуҳәоит, угәатца тьыгьга,
Снацәа иқәыскран сыкам җазәы.

Иҗыцу ак акәны икам апсра,
Җнактәи мрами, уи апсрагьы.
Аха исыздырам уара ухаҗра,
Сара исыздырам уа уцшрагьы.

Ушцакоу, узҗузеи, мшәан абжъаапны,
Узҗызыз сышка уандәықәлоз уара,
Са сышка уандәықәлоз – усқан аапнын,
Иахьакәын, – еимахан иаҗуп асоура.

Ианбыкәу уи ажәа ухәарц уанаеу,
Ианбыкәу хандәықәло, нас, еадьара?..
Ирыцхауп инсыжьуа, лабжышла ихәәеуп,
Урт рылабжышқәа цәгьоуп агара.

Мшәан, узеипшроузеи, иухәаруеи, апсра,
Аблақәа ухоума, мамзаргь итцәаху?
Абыз узтоума, ихааума иара? –
Аиашаз, цқәа хаибадырыр сҭахуп.

Сара сышықәсқәа цеит, ирацәоуп.
Ацәгьагь абзиагь еицын есқьынгы.
Аха сызухәо, сызухәо акоуп:
Иныртцуаз са сеиха апсуаа зегьы!

24.12.2009

АХА СЕИДРУ УИ ИАХЫРХӘААЗ...

Ашәа схәеит, ихәа анырхәа,
Са скәашеит уцры анырхәа.
Аматц зуит, иуы анырхәа, –
Аха сеидру уи иахырхәааз.

Ашәтқәа хысхит, ус анырхәа,
Сзыхьгьы збеит, иба анырхәа.
Җызак дсоут, дуоу анырхәа,
Аха сеидру уи иахырхәааз.

Смал касыжът, икьажь анырхәа,
Хьтак сыгҭаит, ичҭа анырхәа.
Сзы сымжәит, уаҕәытц анырхәа,
Аха сеидру уи иахырхәааз.

Са сықәцеит, уқәпа анырхәа,
Сшьа катәеит, иахәтоуп анырхәа.
Са сыблит, ублы анырхәа,
Аха сеидру уи иахырхәааз.

Пхәызбак схылхит, акыркырхәа
Дыгчон, ашәтыц еипш деинаалан.
Аха уи улкәатц анырхәа, –
Сныкәеит знызатцәык са стәала!

29.12.2009

САРА СЦӘЫУОН, УА УЧЧОН...

Сцеит хәа соухәан, –
Умцазеит,
Ашә акынза уназеит.
Са, сыцсымзар,
Нас уцеит,
Сара ишызбоз илашьцеит.
Уа цәашьык адсы ашьон,
Сара стәыуон, уа уччон.

Саргы ашәкәа
Рышка сцеит,
Сцеит абакоу, са схәазеит.
Снапкәа кьаҕеит,
Инамзеит,
Уаха сылымшеит, уцеит.
Сара сгәыгракәа сыржьон,
Сара стәыуон, уа уччон.
Уара уцозаргы
Умцазеит,
Аха уаха усымбазеит.

Сгәы уцәшәан,
Адсы азеит,
Са сзатцәны анхашья стцеит.
Сгәатца тәомызт, еикәыччон,
Сара стәуон, уа уччон.

Уа уччон,
Умыччазеит,

Убла збон, исымбазеит.
Ажәа кәанда
Умхәазеит,
Атқи-шареи сыртазеит.
Хыхьынтә аетцәа сдырцъон,
Сара стәыуон уа уччон.

Ашәтқәа укын –
Исымбазеит,
Урт, сыцсымзар, иканзеит.
Ари атцых
Рыцхагъ цеит,
Саргы срыцхан
Сканатцеит.
Схышәә уага чацшьон,
Сара стәыуон, уа уччон.

02.01.2010

СМАТА

Смата, сара смата,
Кәармак, сара сшә!
Сара сеипш дызмада,
Ашәтыц, Анцәахша?!

Дықәыршәуп са сыжәа,
Дрыцхасшьоит, дхәычуп.
Сгәы кәзтәша цсышәак
Ахәара дафуп.

Са сыччоит даныччо, –
Лылабжыш сашьуеит.
Мра шәахәала ифычоу,
Лыкьанцәа сшышьуеит.

Интѣазом лызтѣара, –
Имариам атак.
Сақѣымшѣаргы даара,
Дсазтѣазом еиѣа.

Хнеиуан, чкѣынгы зѣабгы,
Лахахѣацшуан зны.
Дныкѣызгалон лабгы
Сыжѣаѣ дыртѣаны.

Нас изба – изаѣада,
Схѣацшызар снацшны.
Сыжѣа иѣтѣаз смаѣа,
Дгылан дтыцѣаны.

Дылзыцшын аныха,
Арцыс хѣа алакѣ...
Иацылтѣеит сыгѣтыха, –
Сѣьаршьон сызбалак.

Сахѣаѣуан, исыжѣлан,
Хѣыцрак уи аены...
Са сыцсымзар сыжѣа,
Калом иѣаѣны.

АКѠАТѠИ АВОКЗАЛ

Еилыхаран Акѣа авокзалаѣ,
– Азѣ ѣазѣы диѣѣгычуан, азѣ дхѣаѣын.
Азѣ азалаѣ дыѣѣиан, аѣѣа далан,
Дкарахазар акѣаѣ, дынхаѣын.

Азы хышѣашѣа рывакны, аѣѣыѣак,
Абазк-абазк хѣа чкѣынѣѣак иртиуан.
Шоурак ыѣѣан аѣѣаѣѣа рлакыѣѣа,
Урт адѣыѣѣа гѣыраз иазыѣшуан.

Нас аеырхэан, тынч атшэара иавтцны,
Уи адэыгба ааилон еикэышышы.
Уа иаатгылон, мацзак игэамтц-хамтцны, –
Ицахъазшэа икан уи абжьы.

Илбаауан адэыгба ахэынтқарцэа,
Шах ишахцэа, ахцэа, аткэацэа.
Афстаацэа, ацъныш, амақарцэа...
Авокзалқэа ус ишеит Анцэа.

Ашэт ухэеит хэа, ашэтқэа шыри тали,
Авокзалаф хацэхэыц ирацэан.
Адэыгба дтытцхэан уи афыза Сталин, –
Аха имагэкэа даара еикэатцэан.

Адэыгба дтытцхэан уи ашлиапа къакъа,
Имтахырхэоз гылан еизаны.
Адэыгба дтытцхэан уака абла саркъа, –
Авокзалаф зегъы ргэы реанын.

Адэыгба итытцуан аиатцэахэ зызкыдыз,
Аибашьраф ахымфас иацэынхаз,
Аха саб зынзаск игэхъаа зкыдаз,
Дыштахазгъы насоуп иансаҳаз.

Адэыгба итытцуан аразгъы акэышгъы,
Цкэынгъы згабгъы, изымбац Апсны.
Аха Дырмит диқэымшэацызт Пушкин,
Авокзалаф илабчашь хэыч кны.

Зны лашаран, зны апшалас асуан,
Авокзалаф зны ихэлон, ишон...
Абжьаапны ипсадгъыл азын апсуа,
Хэыштаароушэа авокзал ихьчон.

Авокзалаф дазыпшыи аиаша,
Дазыпшыи, аиаша есыены.

Нас дапылеит уи агәыргәәҗәаша;
Иацы анакә иатдытцит Ацсны.

27.08.2008

АЕТЦӘАҚӘА УС РХӘЕИТ...

Аетцәақәа ус рхәеит:
Амҗа уқәымлан иахьа!
Аҗстаа иацы иахьей,
Уи данылазаап җацхьа.

Амза еицарса ус ахәеит:
Иахьа утамлароуп азы.
Уи иахак ихьантәхеит,
Уи ласызаарын иацы.

Амра ацыпхьқәа ирхәеит:
Мацк иахцәыхьча иахьа ухы.
Ажәфан атцәҗ җамцахеит, –
Гәнаҳак җатцалар җтахым.

Шарпиатцәа ус ахәеит:
Иахьа иацуп, цьым, ахьы.
Аха уашьталар – уагеит,
Умҗа кьаҗуп уатцәахьы.

Хәылпиатцәа ус ахәеит:
Иахьа адшза дузыпшуп.
Атцх ашәтқәа атынхеит,
Акәиц еипшуп, икацшьуп...

Амҗа сықәымлеит сара,
Азы стамлазеит цьара...
Ашәтқәа срышьталан избеит,
Аетцәақәа рыгәра згеит.

04.03.2010

УАНЦАЛАКГЫ...

Ашәа рзүхәон ахәра знылаз,
Ргәы ҕаутцон ахьаа змаз.
Ажәџан иалшәаз ацыпхь улан,
Дутахын Анцәа ҕазшаз.

Азы рутон нас изышуаз,
Ашьха амтдан ицшааны.
Иурзытуан имзытышаз,
Нас уцбарны хгәы уанын.

Днаухәацшыр апшқа игараҕ,
Ачча нықәлон ихы-иҕы.
Уртахын урбар ачараҕ,
Укан ужәлар ду ргәаҕы.

Аха зны интәоит алакәгы,
Зны ихьшәашәоит, зны ицхаз...
Аха, сухәоит, уанцалакгы,
Уанцалакгы ус унха!

07.03.2010

***

Ажәџан, идыруп, ирыцхуп иатцәала,
Урт астрологцәа рыбақәа рхуп.
Хрытацшуа хгылоуп аштаҕ таацәала, –
Иҕыцу ажәабжықәак ҳархәар хтахуп.
Ацьмақәа ртәыџа имоуп азә дыргас,
О, ус анакәха, иус цхьақа ицоит.
Аишьцәа ирықәҕиоит урт иац иахыргаз,
Ажәџан аҕынзагь тынч иназоит.

Дыҕацьюуп сџыза имазоу дыргас,
Цароуп уи иацу – жәларык рызхара.

Атытцәкыагь атәыџа еицарса җырбагоуп,
Ашьацра кәымшәышәза илоуп иара.

Алым азыхәан игылоит аханкәа,
Зны амариалгы ашәт аҗакуп.
Җанасың ақәуп зны акапанга, -
Зны, иззатәүзеи, хәыцуп изку.

Сара – азлеи хәа дыргас исымоуп, -
Иацым амалгы, аңарагь, ахыгы.
Азы ласышьтүеит. Уи – уи азыноуп,
Изышуа дҗамларцаз хтәылаҗ азәгы.

02.06.2010

АХҚӘА

Авторийкнытә.....	3
Ацсназы ашәа.....	30
Ажәеинраала.....	31
Ацсышәала.....	32
Итаһаз айбашьфәы ишәкәы.....	32
Ацшза Мариа.....	33
Уара уашәа.....	35
Дарбан икәымлац Ацсны!?	36
Арыжәтә бзиа.....	37
Сах.....	38
Уара иухьчаз Ацсны.....	38
Дыкәтцуан.....	39
Аитцбы.....	40
Аиааира.....	42
«Аныхәарта ацхәа сгылоуп...».....	42
Ахьышьтрахь.....	43
Ибхаштит.....	44
Сыззыцшыз.....	44
Ача-са.....	45
«Ашәткәа ныкәыстдеит...».....	47
«Абзиабара - афәы еипшуп, ифыхаауп...».....	48
Дцоит уи аштафә ампыл рымцаа.....	48
Амра, амра.....	49
Ацстазаара – лапштәашәароуп.....	50
Абзиара иашьтоу ацкәа.....	50
«Уа хаипыртцит, цсаатәшәа бцон...».....	51
Иаса Қырсә ицсы тәлеит.....	51
Ахәыцхә.....	53
Анышәнап.....	54
«Ацстазаара агәашә аасыртын...».....	56
Хдунеи ацыхәан.....	56
Амшира.....	57
Аикәатцәа.....	58
Ибхарои?.....	59
«Игәыкатцагоуп...».....	60

Ишьтоуп.....	60
Афыга.....	61
Даршәар хәа сшәоит.....	62
Асас изтәара.....	63
«– Дадү, «Аацсара» захьзузеи?..»	64
«Аптақәа амза рылахан...»	65
Анхара змоу.....	65
Икәрахь уи даннеи.....	66
Анцәа ифы.....	67
«Сгәатца зыхьуп, сшәа цәкәырдоуп...»	68
Амфә.....	68
«Ацшзара...».....	69
«Ицырцыруа иланашьтуан...».....	70
Адгьыл анасыц.....	70
Ана – цәроуп, ара – цәроуп.....	71
Лаҭа.....	72
Уаха иакәхауеит асы.....	73
Уазымхәыцынацсра.....	73
Акаамет.....	74
Ацсуаа рашәа.....	75
«Анцәа дызмам – Анцәа дихәом...».....	75
Сызнысыз.....	76
Аетцәакәа рахра.....	77
«Ашәтқәа быстан...»	78
Ахә.....	78
Сгәыла.....	79
Адәыҭба.....	79
Ауал.....	80
Ибаргәызеи.....	81
Аиааира аныхәа.....	82
«Аапынра аштә сшықәыз...».....	83
Атцыс.....	84
Сышкә икәымло уаха.....	84
Ацхыз.....	85
«Гхак кәйтцазар уеихабы...».....	87
«Ашьабыста иашьтәлеит абжьас...».....	87
«Ох, икьыркьыруеит...».....	87

Бсыцхраауан.....	88
Сара дсыхәеит сыхаара.....	89
Сажәеинраалақәа збылуан.....	91
Гагра иалагоит Ацсны.....	92
«Икоу-тәыуон апта цжәаха...».....	92
Агәалашәара.....	93
Мачк антцы.....	94
«Амш цәгъазар...».....	95
Аха сычкәынцәа!.....	96
Агха.....	97
Аацын аазар акәхап.....	98
«Ажәфан амра нахъысшьын...».....	99
Сцъыба иантамгы амаат.....	100
Шәы-гәнахак.....	100
Амцаиацәыргон.....	101
«Ецы ҳаицыртит...».....	102
Афортепиано абжы.....	103
Абна етәарае.....	104
Аскатәи апара.....	104
Ажәфан иалалаз рыпсы.....	105
Исзымариам.....	106
«Сеибашьәуп хәа еибашьәык...».....	106
Сцъыба цоит атта тацсны.....	106
Егъаурым.....	107
Уи дыцсит.....	108
Ацсаз.....	109
Ҷа кәзшьак.....	110
Бан илабымхәан.....	110
Ауахәамае.....	111
Ақәа.....	113
Ашәи.....	113
... Аены инаркны.....	115
Аолимпиада.....	116
«Ахшара дзауз леипш...».....	117
«Амра цхон. Ҷаипылеит зны...».....	118
«Ажә иахаиршәын ашаха...».....	118
Ари адгъыл.....	119

«Ицар хәа сшәоит ба бзамфақәа тытцны...».....	145
«Атцла махәқәа бамбала итаҳәхәоушәа...».....	145
«Аус сақәшәеит, аус самоуп...».....	146
«Илашьцоуп, сааигәа цыт бжыы гом...».....	146
Бара акгыы бхаразам.....	147
Асаат.....	148
«Рыцҳарак сақәшәеит саазқәылоз...».....	148

«Ашымҳа амтцан» (1970)

Ари адгьыл.....	149
Асас.....	150
Ацсуа иашәа.....	151
Ачу-ачу!.....	151
Ацҳьарца.....	153
Мачк исараза!.....	154
«Умыццакын, аеыхәа...».....	155
Ацша.....	157
«Сан, ибдыруеит...».....	158
Сан, ибгәалашәома?.....	159
Хшымҳаамтцан.....	161
Ашьыжътәи сахьак.....	162
Бара быда.....	163
Анышә.....	163
Атынчра.....	164
Ацкәынцәа.....	165
Ашьыжь.....	166
«Адәы иқәыршәын ахала...».....	167
«Ииатцәаза, азыжь иафызоуп...».....	168
«Азпшра...».....	168
Уаҳа умаан хәа сабхәеит.....	169
«Ашәахәақәа...».....	171
Ашлара.....	171
«Апра самоуп сыртцысуа...».....	172
«Иацгы ажәак бымхәазеит...».....	173

«Ашлақәа рқәыцшра» (1975)

Сыцсадгьыл.....	175
Сышьха.....	176
Ахәылпцәтәи сахъак.....	176
«Ардәынақәа ашәа шырхәо баҳахьоу?..».....	176
Ашьхақәа ртқас.....	179
Аапын.....	180
Шьыжьык.....	181
«Илеиуеит еишьталан...».....	182
Уааи, азынра!.....	183
Ашлақәа рқәыцшра.....	184
Ахәылпцәтәи ақәа.....	184
Анлныхәа.....	185
«Сахьцалакгьы бсыцуп...».....	185
Сан лгуы.....	186
«Иахьа сзықәымцзеит...».....	188
Ацхыз.....	188
Анацәа.....	189
«Абар ҳаикәшәеит ҳамала...».....	191
«Баргьы быцшуп...».....	192
«Бара бхәычуп...».....	192
«Ҳаицын...».....	193
Ҷацхьа.....	194
Агитараабжьы.....	195
Сөыза.....	197

«Ҫагалантәи ашәа» (1980)

Москватәи аапын.....	198
Ақалақь лаша.....	199
Абра сынхоит.....	200
Ҫагалантәи ашәа.....	201
«Ҳашьхақәа ирхартцеит...».....	202
Ашьшьыхәа.....	202
Агәыразра.....	203
Ачара.....	204

Акәашара.....	204
Сышпақәыпшыз, усқан!.....	205
Акама.....	206
Сара сгуахәара.....	207
Сөыза, сышьхақәа утахазар.....	208
«Адыд-мацәысаапкны...».....	209
Икәандоу ақәа.....	210
«– Угәы бзиоума? – Сиазтааит азәы...».....	211
Азыстахуп.....	211
«Ажәеинраалақәа ...».....	213
Апоет игәалашәара.....	213
«Инымтәазо усурак сашьтоуп...».....	214
Сышәкәы ртиуан.....	214
Агәалашәара.....	215
Ала.....	216
Аизара.....	216
Схақым.....	218
Сара сеибашьра.....	219
Ашьыцра.....	220
Аацын.....	222
«Азә аеага икәозшәа...».....	223
Иаалыркъан.....	223
Икалап.....	224
Ажәеинраалалыфуан.....	225
Ауардын.....	226

«Бара быда» (1983)

Апхьажәа.....	227
Апсуа лакәқуа.....	228
Москватәи атцых.....	229
Азыхь.....	230
Ацәқәырца.....	231
«Иааиуан харантәи аеыфчкәынцәа рашәа...».....	232
«Ех, ишпахаау амырхәага...».....	232
Сымшын.....	233
Аеырыфараф.....	234

Бзиа избоит асы анлеиуа.....	235
Ацсны.....	235
Ацэарта.....	236
Ан лгэырѳазы абаллада.....	237
Ацдыхацсра.....	238
Ача.....	239
Аѳныка.....	240
Иаирхэан апап ацхьарца.....	242
Алашарбага.....	243
«Мацк бысхаштыз цыбышьеит...».....	244
Ацара-ѳырп.....	245
«Актэи атэца...».....	246
Абзиабараабахта.....	247
«Сара сышықэсқәа...».....	247
«Зны иаатгылоит, зны ицэқэырцоит...».....	248
Сажэеинраала хэыч тэахыз.....	249
Абзиабара аказшьа.....	250
«Ирхэоит, планетак кыдшэан, жэашықәса...».....	251
Ашэтқәа.....	251
«Быблақәа хазыноуп...».....	252
Барабызхэыцра.....	253
Амаза.....	254
Зақантә.....	254
«Сара абзиабара аибашьра салоуп...».....	255
Ахэшә.....	255
Амч чыда.....	256
Ацшзара.....	257
«Ашэтқәа бреипшуп, ба бышэтуп...».....	257
Сырма.....	258
Ахэычқәа рашәа.....	258
Азхэыцха смазазеит схэычра.....	259

«Ииасуа апхынра» (1980)

Ацсшәа здыруа.....	260
Апоет иитаху.....	260
«Хашта иқэын ашьыжъ ажә хьаны...».....	262

Икашәеит абъы...	262
«Избеит ахра,»...	263
«Аицәажәара...»...	263
Сараисыгәхьяау...	264
«Ажәеинрааладацхьон...»...	266
Тагалантәи ахәылпаз...	267
Аацын...	268
Ашәақь...	269
Алакә...	270
Ал...	271
Ашана...	272
Бзиабаразаап...	273
«Дыкан аибашьы...»...	274
«Атак...»...	275
Бабакоу, сабакоу?..	275
Ашәтқәартоурых...	276
Барабыхьз...	276
Сажәеинраалакәа цъабшьон...	277
Атцаатцла...	278
Ақәа...	279
Азар...	279
«Зны хара хқытан...»...	280
«Хатдак сацхьа днеиуан...»...	281
«Иарбану шәзыршла...»...	282
«Ацошьтамфангаф иеы...»...	282
Ашьхыц...	283
«Ажәфан ду саатуп...»...	284
«Сара сышьтахь...»...	284
«Москва – сара сгәатца иалнахызоуп...»...	286
«Ацсаз гылоуп хагәтаны...»...	287
Тцыпхуажәааны...	288
«Ацсра ныкәон, уи еикәыцәо, имлашьуа...»...	289
Амра еипшыи иччапшь...	290
«Абцъарт җеихак амам...»...	291
«Саргы срылан ускан...»...	292
«Ажәфан агәы иатцалан...»...	293
Анцәа сатоумтцан!...	293

Имѡа дыкѡртѡн.....	294
Ан илзымхѡаз ажѡа.....	295
Урт рыпсқѡа талар.....	296
«Алабжыш афытцыкѡѡит сцѡашы...».....	298
«Мачзак апсшыара иаргы иатахыызшѡа...».....	299
Аибашыѡы дхынхѡит аѡныѡа.....	300
Скыта.....	301
Аамта.....	302
Апсуа иашта.....	303
«Арра ус далган...».....	304
«Зегы урызхѡеуит, Апсны...».....	305
Адапазары – Аѡѡа.....	306
Ари ашта.....	307
Апхыз аѡы ишыѡоу.....	308
Азыбларарѡѡтан.....	309
Алахѡақѡа.....	310
Пхызла.....	310
Апарпалыкықѡа.....	311
Ашықѡс аамтақѡа.....	313
Анча-кѡынча.....	313

«Ажѡеинраалақѡеи апѡемақѡеи» (2000)

Макъанагъ ушѡартѡуп.....	314
Бааи,хѡбналап!.....	315
Апцышѡ.....	317
Пхызла акѡын.....	318
«Сара снейны тынч снейхагылеит...».....	320
Апха.....	321
Аибашыѡыиашѡа.....	322
«Амра ыхар – абахчарагъ ыхап...».....	323
Қѡак ауан.....	324
«Қытак аѡы сасра хѡан...».....	324
Ахѡышѡтѡѡы.....	325
«Амѡа абжараѡ сынхар...».....	326
Зызлан-захѡѡажѡ.....	327
«Аб даныржуаз...».....	328

«Издыруада апоетцәа рымаза?..».....	329
Акьанцәа.....	329
Тагалантәи ақәа.....	330
Аштәә.....	330
Ан.....	332
Сгәырахәзам.....	333
Ө-рахәыцк.....	334
Ахамта.....	335
Аеы цыө-цыө.....	337

«Аапынра ашәа» (2003)

Ацсуара.....	338
Ашәа.....	339
Аифызара ашәа.....	340
«Мшәан, иухәозар, дарбан ыда...».....	341
Тагалан гәхьаазгоит.....	342
Сукәыхшоуп!.....	342
«Амра адгьыл иаабын...».....	343
«Амза атқака стәаны...».....	343
Агәыгра.....	344
Сахьахәычык.....	346
«Икараха иҕан ахәышәтәырта...».....	346
«Знымзар-зны, знымзар-зны...».....	347
Дцон апхәызба цшыхәра.....	347
Ашықәс ҕыц!.....	348
Аеыуаө.....	349
Шәыгәқәа хәума, тәанбақәа?.....	349
Асар.....	350
Анцәа ида.....	351
Шьтаиздыруеит.....	352
Ақәа.....	353
Хажәеинраала.....	354
«Сара стәыуазом...».....	355
Рапхьазаакәны.....	356
«Амра еипшыи атцәа-хаха...».....	357
«Сара исымоуп сара сашта...».....	357

«Амода цхэызба...».....	358
Ацара.....	359
Апоет имонолог.....	360
Аапынра ашәа.....	360
«Тынч илеиуан қәапсатак...».....	361
Атцәа.....	362
Гәаныла.....	362
Анцәа иалихыз ацсны.....	364
Амра.....	334
«Ажәтцыс-еикәа...».....	366
Быгәхәазгоит.....	366
«Абзиабара ашәа...».....	367
Афы рыжәтәуп.....	368
Ацара аныхәа.....	369
«Амра иснатом уи иамам...».....	370
Артиллеристцәа рашәа.....	371
«Сара сашәакәа...».....	371
Ғыц каламла.....	372
«Пхызла ажәфан салан...».....	373
«Хәылпы-етцәа цәыртцит хәылпазы...».....	373
Ашыжъ.....	374
«Ан агараґы днатәан...».....	375
«Ада схәартам сыкьанцъа...».....	375
Ға знык исызхәа уи ашәа.....	375
«Абзиабара ахыкәу...».....	377
Рапхәатәиашәаґа.....	378
«Илахәыхуп ацсуа пацха...».....	380
«Зака цуазеи, бсымбазац...».....	380

«Ақәыпшра» (2005)

Кыршықәсанутцәуеит.....	381
Аимак.....	382
«Быпшра схаштәуеит шыта сыцсымзар...».....	383
Иареисареи.....	384
Ашәарыцаф.....	385
«Аапын шәоуп, атцар чырчыруеит...».....	386

«Апша нтасны мазала...».....	386
Ақәыпшра.....	387
«Сара схагоуп ба санбыцу...».....	388
Агәырғъара.....	389
Рәапхъа ххырхәап.....	390
Очамчыра.....	391
Аладатәи амра.....	392
Апшәы.....	393
«Исыхъыз сыздырам, сгәы тынчзам зынза...».....	394
Актәиажәеинраала.....	395
Уааи, нас, хаирыз тахарцәып.....	396
Амшыни ацәкәырцеи.....	397
Мазала.....	398
Абцъар сықәкуп.....	399
Атәхәа.....	400
Ажәлар рца.....	401
«Бара бакәымзар, – сара...».....	402
Хыда.....	403
«Ирхәоит апцтазаара мцоуп хәа изхылтцыз...».....	404
Акәашарахь анапхъара.....	405
Уатцәынза.....	406
«Апоетцәа рзы...».....	407
«Атых ахыза насықәтцан...».....	408
Схъаа.....	408
Сқәыпшра агъама.....	409
Атцла.....	410
«Ачарақәа раамта...».....	411
Мықә.....	412
«Абзиабара мцоуп, уи уаламышәмарын...».....	413
Азә игра.....	415
«Ашыжь итқъаз ашыабыста сара сеиуан...».....	416
«Исзыкәшәа, Анжела...».....	416
«Илеиҭырбон ачарағ...».....	417
«Ихы дацәажәон ихала...».....	417
Ахатцеи апхәыси еилытцуан.....	418
Аныхәағәа.....	419
Аацын еиғьысшьоит иаха.....	420

Агәырҗа.....	420
Ауаара.....	421
Сара сыхъз.....	422
Усишоуп.....	423
Бара ибзыскыз ашәакәа.....	424
Аеы.....	425
«Ицон иҗны сара ссаат ахыцкәа...».....	426

Егьырт аизгакәа ркынтә

Аацынраанааиуа.....	427
Ачабра.....	428
Сара с-Гәында.....	429
«Бхахәы салацсалон срыцха...».....	429
Абридаарадыцшзоуп,рхәеит.....	430
«Q-хәаак рыда амам аламыс...».....	431
«Хшыҗлаиулшоит...».....	431
Ампыл.....	432
Цьит.....	432
Ацшқа.....	433
Аацын цеит.....	434
Ирхәоит апсуара цьабаауп.....	434
Сасра.....	436
Азгаб ашоура лыман.....	437
«Атыҗарҗар хаст, издыруеит...».....	437
Артцаҗы.....	438
Ирбылуанақырткәа хахаҗны.....	439
«Игәхьааумган умал ызыр.....	440
«Апстазаара агьама...».....	440
«Ихьантоуп азы-рҗаш...».....	441
«Уҗыза иакәу, уашьа иакәу...».....	441
Ажьакцеи ашыцреи.....	442
Абри арцыс дтамхакәа.....	442
Амҗахәаста ианылан.....	443
Уахыкала.....	443
Тагалан.....	444
«Сгәы сәанзамкәан тынч ицеит апхара...».....	444

«Ашәтангәылтцуа ицшзазоуп...».....	445
Табуп.....	445
Акәазы ашәа.....	446
Апсынтәыла – уи пхьарцоуп.....	447
Ушъа зықәтәоу адгьыл.....	448
Аламыс.....	449
«Сыдгьыл, сара сныха...».....	451
«Ашәтқәа нсыжыит бара бҕы...».....	452
Ари адгьыл.....	453
Даеа хәмаршъак.....	454
Ажәазатцәык.....	455
Ҳафцъагъ хабжыы.....	456
Ацсуа быргцәа.....	457
Кәтол.....	459
«Аамта сымам, сеилахоуп анысхәо...».....	460
«Уиспоетупхәахәтҕеикын...».....	461
«Азә игәы иахәо уалс имшъа...».....	461
Ҳара хәихә.....	462
Кәыдры.....	462
Астудентраамшкәа.....	464
Сара ушықәсағ сыҕан иацы.....	465
Ашәарыцара.....	466
Анаскъагара.....	467
«Амра неихъан...».....	468
«Ари ашта цшзан, илакәын...».....	468
Ажәеинраала бзызкуада?.....	469
Ацсни Урыстәылеи.....	470
Ацша.....	471
«Рапхъазатәи амацәыс...».....	472
Барей сарей акаҳуа аажәып.....	473
Афьжәфымонолог.....	474
Азғаб хәычы лашәа.....	475
Аицылара.....	476
Азәгъы дахьыцшым.....	477
Агәыла.....	478
Пицунданза.....	479
Кировтәи атцх.....	480

Уахынапшлак.....	481
Аума тцует.....	482
Аелегия.....	483
Схала.....	484
Аймак.....	485
Агъама.....	485
Ажәфанаф сназаанза.....	486
Амала.....	487
Агәхъаагара.....	488
Дыздыруеит уи ауаф.....	489
Агәы умаз, ахы умаз.....	490
«-Угәы бзиоума, ушцакоу...».....	491
Ашта еикәхазар лыпхала.....	492
«Ахш аеытқәа ажәфәан иатцакнахауп...».....	493
Сгәы сазызырфуан.....	493
Аацынамшқәа.....	494
Хаз-хазы.....	495
Инымтәо азтаарақәа.....	496
«Изырканзеи, сымыш, сышәтқәа...».....	497
«Ашәыта...».....	498
Ахъз-ацша абахча.....	499
Аимаа ґыцқәа.....	500
Ацышәтрыкь.....	500
Ашытцәрақәа кны.....	501
Атцәа.....	502
Аха.....	502
Ахартцәы.....	502
Упры, сара сашәа.....	503
Ажәфәан ашқа.....	504
«Ажәфәан иалшәан икәеицеиуа...».....	505
Арбаґабжьы.....	505
Ари атцх.....	506
Актәи ахы.....	507
Ашыжь ааит.....	508
Адгъылагәаґы.....	509
Амацәыс.....	510
«Абзиабара – хагароуп, гәакроуп...».....	510

Иаха иґыцу.....	511
Ихәу ардәына.....	513
Лағырзымзар.....	514
Уаамта цеит.....	515
Җазхылтдызыныхәа.....	516
«Амца снатҗхеитафнаґы...».....	517
Дгәырґьон лара лыла.....	518
Бзантдыимааҗсо.....	519
Аибашьраеилгеит.....	520
Амза акынза.....	521
Агәалашәара.....	522
Ашәтқәа ртдыхәан.....	523
Ағар рашәа.....	524
Азтҗара.....	525
Аетҗәакәарылыҗхала.....	526
Сымыш, бқәыҗшуп.....	485
Уареи сареи.....	528
Аха сеидру уи иахырхәааз.....	529
Сара стдәыуон, уа уччон.....	530
Смәта.....	531
Акәатәи авокзал.....	532
Аетҗәакәа ус рхәеит.....	534
Уанцалакғы.....	535
«Ажәфәан, идыруп, ирыҗхуп иатҗәала...».....	535

Терент Михаил-ица Чаниа

ИАЛКААУ

Х-томкны

Актәи атом

Ажәеинраалақәа

Терентий Михайлович Чаниа

ИЗБРАННОЕ

В трех томах

Том первый

Стихи

Аредактор *М. Тәанба*
Акорректор *И. Ыьениа*
Асахьаьыхфы *Р. Габлиа*
Компиутерла еикәдыршәеит
Н. Картозиа, А. Ацьынцәал

Аформат 84х108/32. Атираж 300.
Икәтә. акь. бгь. 17,5. Инықә. акь. бгь. 29.
Ағатцаңка №

